

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

**VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE
KÄSIRAAMAT**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Kirjastajad või organisatsioonid, kes soovivad seda käsiraamatut (või selle tõlget) avaldada trükis või *online* verisoonis palun võtta ühendust lisajuhisteks publishing@echr.coe.int.

© Euroopa Nõukogu/Euroopa Inimõiguste Kohus, detsember 2014

Käsiraamatu on koostanud juriskonsuldi osakond ja see ei ole kohtule siduv. Käsiraamatu esimene väljaanne avaldati 2009. aastal ja teine 2011. aastal. Kolmanda väljaande käsikiri on kaasajastatud seisuga 1. jaanuar 2014.

Käsiraamatu tõlge on avaldatud Euroopa Nõukogu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu loal. Tõlke eest vastutab EV Välisministeerium.

Käesolev käsiraamat on allalaadimiseks kättesaadav aadressil www.echr.coe.int (Case-law – Case-law analysis – Admissibility guide).

SISUKORD

EESÕNA	7
<i>Kaebuse teekonna skeem</i>	9
<i>Kaebuse menetlemise lihtsustatud skeem</i>	10
SISSEJUHATUS	11
A. INDIVIDUAALKAEBUS	12
1. Sätte eesmärk	12
2. Kaebajate kategooriad.....	13
(a) Füüsilised isikud	13
(b) Juriidilised isikud	13
(c) Mis tahes isikurühmad	13
3. Ohvri seisund.....	14
(a) Ohvri mõiste	14
(b) Otsene ohver	14
(c) Kaudne ohver	14
(d) Potentsiaalsed ohvrid ja <i>actio popularis</i>	15
(e) Ohvri seisundi kaotamine	16
(f) Ohvri surm	17
4. Esindamine.....	17
B. KAEBUSE ESITAMISE ÕIGUSE TEOSTAMISE VABADUS	18
1. Vastustajariigi kohustused.....	19
(a) Kohtureeglite reegel 39.....	19
(b) Asjaolude tuvastamine	20
(c) Uurimistegevus.....	21
I. VASTUVÕETAMATUSE MENETLUSLIKUD ALUSED	22
A. RIIGISESTE ÕIGUSKAITSEVAHENDITE MITTEAMMENDAMINE	22
1. Normi eesmärk.....	22
2. Normi kohaldamine.....	23
(a) Paindlikkus	23
(b) Riigiseste normide ja piirangute järgimine	23
(c) Mitme õiguskaitsevahendi olemasolu	23
(d) Vastuväite põhimõtteline tõstatamine	24
(e) Olemasolu ja asjakohasus	24
(f) Kättesaadavus ja tõhusus	25
3. Normi kohaldamise piirid	25
4. Tõendamiskoormise jagunemine.....	25
5. Menetluslikud aspektid.....	27
6. Uute õiguskaitsevahendite loomine	27
B. KUUEKUULISE TÄHTAJA ÜLETAMINE	29
1. Normi eesmärk.....	29
2. Kuuekuulise tähtaja alguskuupäev	29
(a) Lõplik otsus.....	29
(b) Alguskuupäev	30
(i) Kohtuotsustest teadasaamine	30
(ii) Otsuse kättetoimetamine	30
(iii) Otsuse kättetoimetamise regulatsiooni puudumine	31
(iv) Õiguskaitsevahendite puudumine	31
(v) Vältav olukord	31
3. Kuuekuulise tähtaja lõppemine.....	31
4. Kaebuse esitamise kuupäev	32
(a) Täidetud kaebuse esitamise vorm	32
(b) Volikiri	32
(c) Saatmiskuupäev	32
(d) Faksi teel saatmine.....	32
(e) Kaebuse kirjeldus	32

(f)	Järgnevad kaebused	33
5.	Eripärased olukorrad	33
(a)	Ajapiirangute kohaldamine jätkuvatele olukordadele, mis puudutavad õigust elule, kodu kaitset ja õigust omandile	33
(b)	Kuuekuulise tähtaja kohaldamise tingimused mitmekordse kinnipidamise korral konventsiooni artikli 5 lõike 3 alusel	33
C.	ANONÜÜMNE KAEBUS	34
1.	Anonüümne kaebus.....	34
2.	Mitteanonüümne kaebus	34
D.	SISULISELT SAMA KAEBUS	35
1.	Sisuliselt sama kaebus, mida kohus on juba arutanud	35
2.	Sisuliselt sama kaebus, mis on esitatud mõne teise rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse raames arutamiseks	36
(a)	Kohtuasjade samasusele hinnangu andmine	36
(b)	„Muu rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse“ mõiste	37
E.	KAEBEÕIGUSE KURITARVITAMINE	37
1.	Üldmõiste	37
2.	Kohtu eksitamine	38
3.	Solvav keelekasutus	38
4.	Sõbraliku kokkuleppe menetluse konfidentsiaalsuse põhimõtte rikkumine.....	39
5.	Selgelt pahatahtlikud või tegeliku eesmärgita esitatud kaebused	39
6.	Muud juhtumid	40
7.	Vastustajariigi valitsuse tegutsemisviis	40
II.	KOHTU PÄDEVUSEGA SEOTUD VASTUVÕETAMATUSE ALUSED	41
A.	VASTUVÕETAMATUS RATIONE PERSONAE	41
1.	Põhimõtted.....	41
2.	Pädevus.....	41
3.	Vastutus ja omistatavus.....	42
4.	Küsimused konventsiooniosaliste võimaliku vastutuse kohta seoses nende kui rahvusvaheliste organisatsioonide liikmete tegevuse või tegevusetusega	43
B.	VASTUVÕETAMATUS RATIONE LOCI	45
1.	Põhimõtted.....	45
2.	Erijuhud	46
C.	VASTUVÕETAMATUS RATIONE TEMPORIS	46
1.	Üldpõhimõtted	47
2.	Osutatud põhimõtete kohaldamine	47
(a)	Konventsiooni ratifitseerimise või konventsiooni alusel loodud institutsioonide pädevuse tunnustamise kuupäev.....	47
(b)	Ühekordsed asjaolud enne või pärast jõustumist või deklaratsiooni tegemist	48
3.	Erilised olukorrad	49
(a)	Kestev rikkumine	49
(b)	„Jätkuv“ menetluslik kohustus uurida enne pädevuse alguskuupäeva aset leidnud teadmata kadumise juhtumeid.....	49
(c)	Artiklist 2 tulenev menetluslik kohustus uurida surmajuhtumeid: fakte puudutav menetlus on väljaspool kohtu ajalist pädevust	50
(d)	Varasemate asjaolude kaalumine	51
(e)	Poleli olevad menetlused või kinnipidamine	51
(f)	Õigus hüvitusele väära süüdimõistmise korral.....	51
D.	VASTUVÕETAMATUS RATIONE MATERIAE	51
1.	Tsiviilõiguste ja -kohustuste mõiste	52
(a)	Artikli 6 lõike 1 kohaldatavuse üldnõuded	52
(b)	Vaidluse mõiste	53
(c)	Vaidlustatava õiguse olemasolu riigisiseses õiguses.....	54
(d)	Õiguse tsiviilõiguslik iseloom	55
(e)	Õiguse eraõiguslik iseloom: varaline mõõde	55
(f)	Laiendamine teist tüüpi vaidlustele.....	56
(g)	Väljastatud juhtumid	57
(h)	Artikli 6 kohaldatavus põhikohtuasjaga seotud menetlustele.....	58

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

2.	<i>Kriminaalsüüdistuse mõiste</i>	59
(a)	Üldpõhimõtted	59
(b)	Üldpõhimõtete kohaldamine	61
(i)	Distsiplinaarmenetlused	61
(ii)	Väärteo-, maksu-, tolli- ja konkurentsimenetlused	62
(iii)	Poliitilised küsimused	62
(iv)	Väljasaatmine ja väljaandmine	63
(v)	Kriminaalmenetluse, seotud menetluste ja järgnevat õiguskaitsevahendite erinevad staadiumid	63
(c)	Seos konventsiooni ja selle protokollide teiste artiklitega	64
3.	<i>Era- ja perekonnaelu mõisted</i>	65
(a)	Artikli 8 kohaldamisala	65
(b)	„Eraelu“	65
(i)	Füüsiline, psühholoogiline ja moraalne puutumatus	65
(ii)	Privaatsus	67
(iii)	Identiteet ja isiklik autonoomia	68
(c)	„Perekonnaelu“	69
(i)	Õigus saada lapsevanemaks	69
(ii)	Lastesse puutuv	70
(iii)	Paaridesse puutuv	71
(iv)	Muudesse suhetesse puutuv	71
(v)	Varalised huvid	72
4.	<i>Kodu ja sõnumite saladuse mõisted</i>	72
(a)	Artikli 8 kohaldamisala	72
(b)	„Kodu“ mõiste ulatus	72
(c)	Olukorrad, mida hõlmab „kodu“ mõiste	73
(d)	Sõnumite saladuse mõiste ulatus	75
(e)	Näiteid sekkumise kohta	75
5.	<i>„Omandi“ mõiste</i>	76
(a)	Kaitstud omand	76
(b)	Autonoomne tähendus	76
(c)	Olemasolev omand	77
(d)	Nõuded ja võlad	77
(e)	Vara tagastamine	77
(f)	Tulevane sissetulek	78
(g)	Ametialane klientuur	78
(h)	Tegevusload	78
(i)	Inflatsioon	79
(j)	Intellektuaalomand	79
(k)	Osalus äriühingus	79
(l)	Sotsiaalkindlustushüvitised	79
III.SISULINE VASTUVÕETAMATUS		79
A.	SELGELT PÕHJENDAMATU	79
1.	<i>Üldine sissejuhatus</i>	79
2.	<i>„Neljas kohtuaste“</i>	80
3.	<i>Rikkumise selge või nähtav puudumine</i>	82
(a)	Ilmse meelevaldsuse või ebaõigluse puudumine	82
(b)	Eesmärkide ja vahendite ilmse ebaproportsionaalsuse puudumine	82
(c)	Muud suhteliselt selged sisulised küsimused	83
4.	<i>Põhjendamata kaebused: tõendite puudumine</i>	84
5.	<i>Segased või otsitud kaebused</i>	85
B.	MÄRKIMISVÄÄRSE KAHJU PUUDUMINE	85
1.	<i>Uue kriteeriumi taust</i>	85
2.	<i>Kohaldamisala</i>	86
3.	<i>Kaebaja poolt märkimisväärse kahju kandmise tuvastamine</i>	86
(a)	Märkimisväärse varalise kahju puudumine	87
(b)	Märkimisväärse varaline kahju	88
(c)	Märkimisväärse mittevaralise kahju puudumine	88
(d)	Märkimisväärse mittevaraline kahju	89
4.	<i>Kaks kaitseklauslit</i>	90
(a)	Tuvastamine, kas inimõiguste austamine nõuab kaebuse sisulist läbivaatamist	90

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

(b) Tuvastamine, kas asi on riigisiseses kohtus nõuetekohaselt läbi vaadatud	91
VIIDATUD KOHTUASJADE NIMEKIRI	93

EESSÕNA

Õigustatult peetakse individuaalkaebuse esitamise õigust Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni üheks iseloomulikumaks jooneks ning tema suurimaks saavutuseks. Üksikisikud, kes leiavad, et nende inimõigusi on rikutud, saavad esitada kaebuse Euroopa Inimõiguste Kohtusse (EIK). Selleks aga, et kohus asja menetlusse võtaks, peavad olema täidetud olulised, konventsiooniga ette nähtud kaebuse vastuvõetavuse kriteeriumid. Näiteks peavad kaebajad olema eelnevalt ammandanud riigisisised õiguskaitsevahendid ja esitama kaebuse hiljemalt kuue kuu jooksul alates viimase kohtuotsuse kuupäevast, mis on nende asjas riigisiselt tehtud.

Seisuga 1. november 2014 oli kohtus lahendust ootamas umbes 78 000 kaebust. Kuigi võrreldes kolme aasta taguse ajaga on see arv vähenenud ligi 50%, on see ikka suur, ning ohustab jätkuvalt konventsioonis ette nähtud kaebeõiguse tõhusust. Teame oma kogemusest, et suur osa kaebustest (92% 2013. aastal otsustatutest) jäetakse kohtu poolt läbi vaatamata, kuna need on ühel või teisel põhjusel vastuvõetamatud. Samas peavad EIK-s töötavad juristid ja kohtunikud neid kaebusi enne läbi vaatamata jätmise otsuse tegemist uurima. Nii tekib kohtusse esitatud kaebustest ummik, mis omakorda takistab nende asjade läbivaatamist, milles vastuvõetavuse kriteeriumid on täidetud, ning mis võivad puudutada olulisi inimõiguste rikkumisi.

Kogemusele ja eelpool mainitud statistikale tuginedes on selge, et enamus isikutel, kes kaebusi esitavad, puuduvad piisavad teadmised kaebuste vastuvõetavusele seatud nõuete osas. See kehtib ka paljude õigusnõuandjate ja praktikute suhtes. Interlakenis, EIKi reformi puudutaval konverentsil, tunnistasid Euroopa Nõukogu liikmesriigid õigesti sellise probleemi olemasolu ja kutsusid „liikmesriike ja EIKi üles tagama seda, et tulevaste kaebuste esitajatele oleks kättesaadav võimalikult täielik ja objektiivne informatsioon konventsiooni ja EIKi kohtupraktika kohta, eriti selles osas, mis puudutab kaebuste esitamise protseduuri ja kaebuste vastuvõetavuse kriteeriume“ (19. veebruari 2010. a Interlaken'i deklaratsiooni punkt 6).

EIKi vastus nimetatud ettepanekule oli ette valmistada *Vastuvõetavuse kriteeriumide praktiline käsiraamat*, mis tooks selgelt välja vastuvõetavust puudutavad reeglid ja kohtupraktika. Käsiraamatu eesmärk on võimaldada juristidel oma kliente korrektselt nõustada selles osas, mis võimalused on nende kaebuste vastuvõetavaks tunnistamisel, ning vähendada seeläbi ilmselgelt vastuvõetamatute kaebuste esitamise arvu. Käsiraamatu eelmised väljaanded tõlgiti enam kui kahekümnesse keelde ning avaldati internetis nii erinevate riikide poolt kui EIKi kodulehel. Ma sooviksin tänada kõiki valitsusi ja teisi partnereid, kes tegid selle võimalikuks, ning ühtlasi julgustada neid tõlkima ja levitama ka käesolevat kolmandat väljaannet.

Kohtureeglite reegel 47, mis jõustus 1. jaanuaril 2014, sätestas varasemaga võrreldes EIKi kaebuse esitamisele rangemad tingimused. Reeglitesse tehtud parandused koos uue praktilise juhendiga tõid kaasa kaks olulisemat muudatust, mis määravad suuresti selle, kas kaebus jäetakse läbi vaatamata või edastatakse kohtukoosseisule. Esimene muudatus on uus, lihtsam kaebuse plank, millel tuleb täita kõik väljad, ja millele tuleb lisada kõikide asjakohaste dokumentide koopiad, milliste nõuete täitmatajätmisel riskitakse kaebuse läbi vaatamata jätmisega. Teiseks, kui nimetatud plank koos lisadokumentidega on esitatud pärast

kuuekuulise tähtaja möödumist, loetakse kaebus reeglina vastuvõetamatuks kaebuse esitamise tähtaja ületamise tõttu.*

Selleks, et potentsiaalsed kaebajad ja/või nende nõustajad oleksid teadlikud uutest kaebuse esitamise tingimustest, on kohus laiendanud selle informatsiooni hulka, mis avaldatakse konventsiooniosaliste riikide ametlikes keeltes. Uute materjalide hulka kuuluvad interaktiivsed *checklist*'id ja videomaterjal, milles selgitatakse vastuvõetavuse kriteeriumeid ja seda, kuidas korrektselt täita kaebuse planki. Lisaks on nüüd kõikide konventsiooniosaliste riikide ametlikes keeltes kättesaadavad veebilehed, millel antakse informatsiooni kõigile neile, kes soovivad EIKi kaebust esitada. Samuti on Euroopa advokatuuride ja õigusühingute nõukogu (Council of Bars and Law Societies in Europe (CCBE)) hiljuti avaldanud asjakohase juhendi korduma kippuvatest küsimustest.

Viimasena olgu märgitud, et tänu 2012. aastal algatatud tõlkeprogrammidele on üle 12 000 EIKi lahendi tõlgitud peaaegu kolmekümnesse keelde ning kättesaadavad HUDOC andmebaasis. Nii mõnigi kohtulahend, mis on nüüd kohalikus keeles kättesaadav, sisaldab olulisi kohtu poolt antud tõlgendusi kaebuste vastuvõetavuse kohta. Sellekohaseid lahendeid saab otsida HUDOC andmebaasist, kasutades ühte või mitut vastuvõetavuse kriteeriumi kohta käivat võtmesõna.

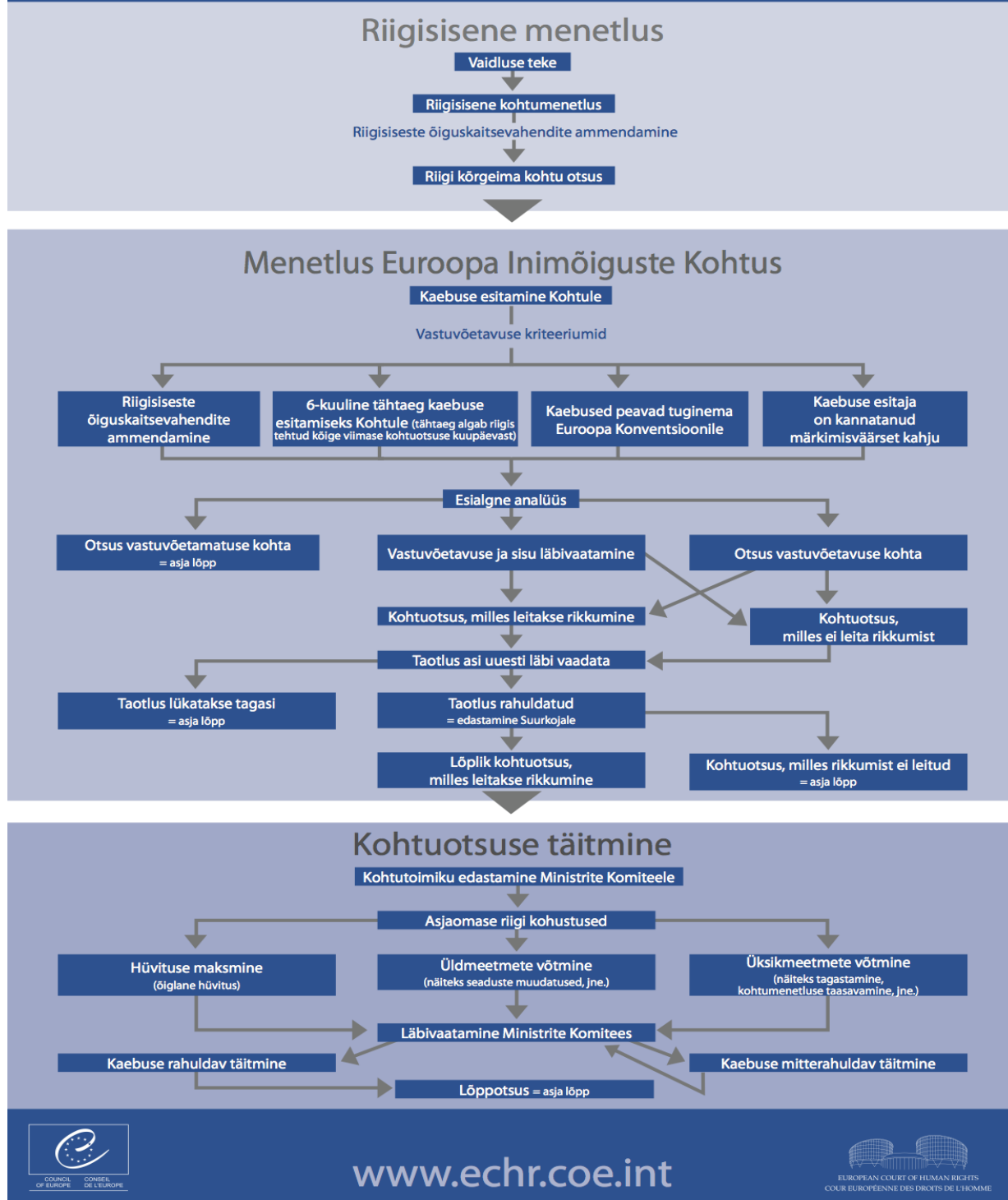
Advokaatidel ja õigusnõustajatel on, teiste seas, kohustus tagada, et kõikidele isikutele, kelle kohtuasi vastab konventsioonis sätestatud vastuvõetavuse kriteeriumitele ning eelpoolnimetatud menetlusnõuetele, on tagatud juurdepääs kohtusse. Vaatamata sellele, et EIKis lahendamisel olevate kaebuste arv on viimastel aastatel märgatavalt vähenenud, saabub kohtusse siiski liiga palju kaebusi, mida poleks pidanud esitama, kuna need ei vasta vastuvõetavuse kriteeriumitele. Praktiseerivad juristid peaksid seda käsiraamatut tähelepanelikult uurima enne kaebuse kohtusse saatmist. Sellega aitavad nad oluliselt kaasa Euroopa inimõiguste konventsiooni tõhususe tagamisele.

Ma sooviksin tänada Wolf Legal Publishers'i, kes andis välja selle käsiraamatu kolmanda trüki nii inglise kui prantsuse keeles niivõrd atraktiivses formaadis. Kuna õigus muutub ja käsiraamat on tõendanud oma kasulikkust, ei ole kahtlustki, et käsiraamatul saab tulevikus olema mitmeid uusi trükke.

Strasbourg, november 2014
Dean Spielmann, Euroopa Inimõiguste Kohtu esimees

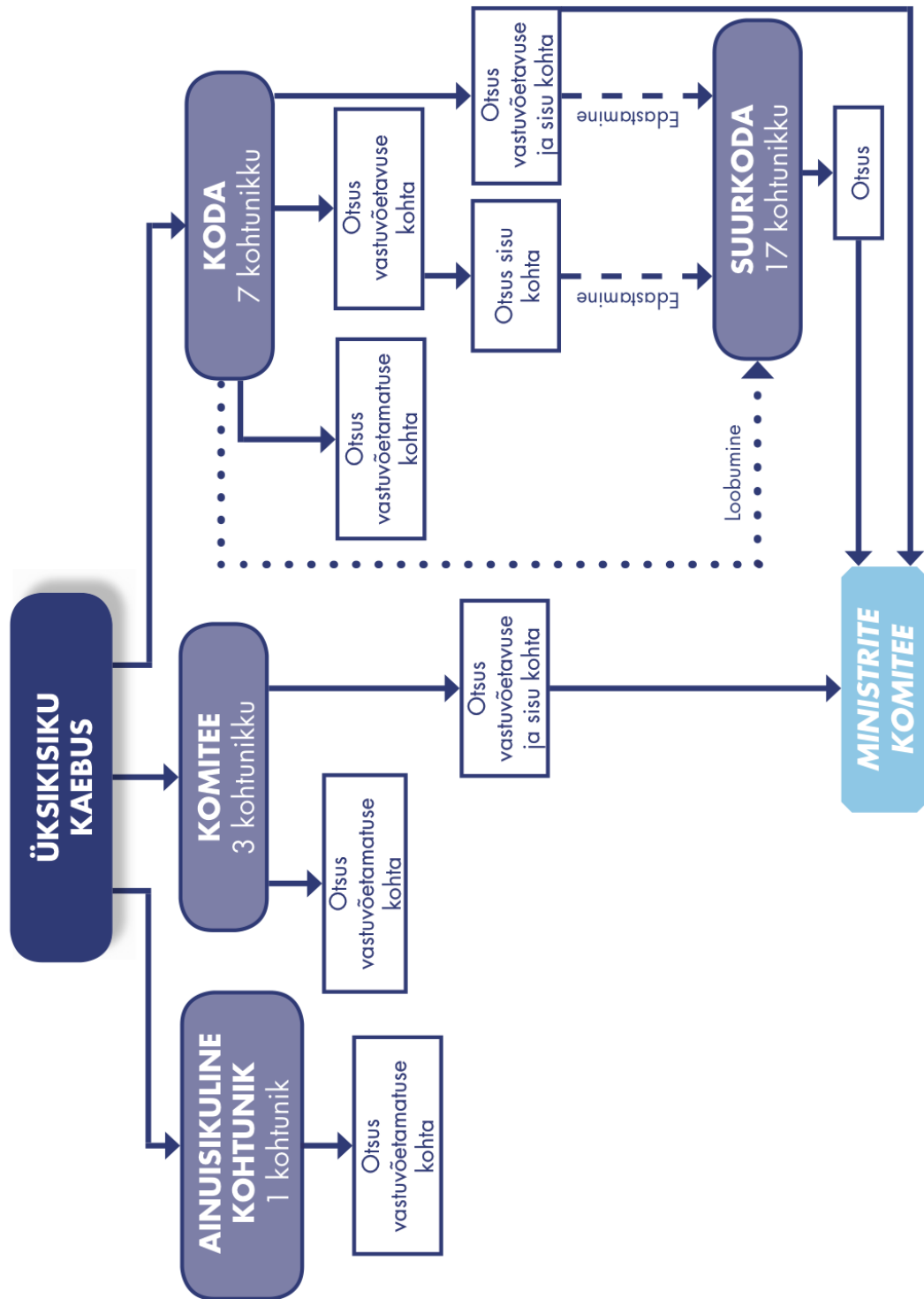
* Protokoll nr 15 jõustumisel väheneb kuuekuuline kaebuse esitamise tähtaeg nelja kuuni.

Kaebuse teekond

Tabeli eesmärk on luua vaid kaebuse menetluse skemaatiline pilt ning see ei kata kõiki võimalikke olukordi (e.g asja suurkojale edastamine koja poolt; reegel, mille kohaselt koja otsus jõustub automaatselt, kui kolme kuu jooksul koja otsusest ei ole esitatud taotlust asi suurkojale arutamiseks anda).

Kaebuse menetlemise lihtsustatud skeem

SISSEJUHATUS

1. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (konventsioon) loodud põhiõiguste ja -vabaduste süsteem põhineb subsidiaarsuse põhimõttel. Selle tagamise kohustus lasub eeskätt konventsiooniga ühinenud riikidel. Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) peaks sekkuma üksnes siis, kui riigid ei ole suutnud oma kohustusi nõuetekohaselt täita.

Strasbourg'i järelevalvetegevus käivitub peamiselt individuaalkaebuste alusel, mille võivad EIKile esitada kõik era- või juriidilised isikud, kes kuuluvad konventsiooni mõne osalisriigi jurisdiktsiooni alla. Seega on potentsiaalsete kaebajate ring lai: peale kaheksasaja miljoni Suur-Euroopa elaniku ja seal elavate kolmandate riikide kodanike ning läbisõitjate on Euroopas miljoneid ühinguid, sihtasutusi, erakondi, äriühinguid jms (rääkimata nendest isikutest, kes konventsiooni osalisriikide poolt väljaspool nende riikide territooriumi toime pandud tegevuse tulemusena kuuluvad riikide jurisdiktsiooni alla).

Erinevatel asjaoludel on EIK juba aastaid olnud isikute kaebustega üle koormatud (31. detsembril 2013 oli menetluses üle 99 900 kaebuse). Neist kaebustest enamik (üle 95%) jäetakse läbi vaatamata ilma sisulise arutamisetähtaajata, kuna need ei vasta mõnele konventsiooniga kehtestatud vastuvõetavuse kriteeriumitest. Selline olukord häirib kahel põhjusel. Esiteks, kuna EIK peab vastama igale kaebusele, ilma et avalikkus sellest mingit kasu saaks, ei ole ta samas suuteline mõistlike ajaraamade piires vastama kaebustele, mis nõuavad sisulist läbivaatamist. Teiseks jäetakse kümnete tuhandete kaebajate nõuded paratamatult läbi vaatamata, ja tihti pärast aastatepikkust ootamist.

2. Konventsiooni osalisriigid ja ka EIK ning selle kantselei on püüdnud probleemi lahendada ja tagada efektiivne õigusemõistmine. Üks kõige nähtavamatest meetmetest on olnud konventsiooni protokoll nr 14 vastuvõtmine. Muu seas näeb see ette, et selgelt vastuvõetamatute kaebustega tegeleb ainuisikuliselt asju läbi vaatav kohtunik ja teda abistavad nõunik-ettekandjad, mitte aga kolmest kohtunikust koosnev komitee. 1. juunist 2010 jõustunud protokoll nr 14 kehtestab samuti uue vastuvõetamatuse kriteeriumi, mis on seotud kaebaja poolt märkimisväärse kahju kandmisega ning mille eesmärk on hoida ära kaebuste esitamine, kui isik ei ole kandnud märkimisväärset kahju.

19. veebruaril 2010 kohtusid Šveitsis Interlakenis 47 Euroopa Nõukogu osalisriigi esindajad, kellele kõigile on konventsioon siduv, et arutada kohtu tulevikku, eelkõige suure hulga vastuvõetamatute kaebuste tõttu tekkinud kaebuste jäägi küsimust. Riigid taaskinnitasid deklaratsiooniga, et EIKi keskne ülesanne on põhiõiguste ja -vabaduste kaitsmine Euroopas ja võtsid kohustuseks suurendada EIK tõhusust, säilitades samal ajal individuaalkaebuse esitamise õiguse põhimõtte.

Vajadus tagada konventsioonimehhanismi elujõulisus nii lühikeses kui pikas perspektiivis sai taas kord üle rõhutatud Izmiris ja Brightonis peetud jätkukonverentsidel vastavalt 2011. ja 2012. aastal.

3. Idee pakkuda potentsiaalsetele kaebajatele täielikku ja objektiivset teavet konventsiooni ja kohtupraktika kohta, eriti kaebuse esitamise korra ja vastuvõetavuse kriteeriumide kohta on selgelt väljendatud Interlakeni deklaratsiooni punktides C 6 (a) ja (b). Ka käesolevat individuaalkaebuste vastuvõetavuse praktilist juhist tuleks tõlgendada samas kontekstis. Sellega soovitakse, esiteks, esitada selgem ja detailsem pilt vastuvõetavuse tingimustest, et vähendada nii palju kui võimalik kaebuste arvu, mille suhtes sisulist läbivaatamist ei toimuks, ja teiseks tagada, et läbivaatamist vajavad kaebused läbiks vastuvõetavuse testi. Käesoleval ajal toimub enamiku sellise testi läbinud kaebuste vastuvõetavuse kindlakstegemine ja sisuline läbivaatamine samaaegselt ning see lihtsustab ja kiirendab menetlust.

See dokument on suunatud eelkõige juristidele, eriti neile, kes esindavad kaebajaid EIKis.

Kõiki konventsiooni artiklis 34 (individuaalkaebused) ja artiklis 35 (vastuvõetavuse kriteeriumid) sätestatud vastuvõetavuse kriteeriume on analüüsitud EIKi kohtulahendite

valguses. Loomulikult on osa tingimusi, nagu kuuekuuline ajalimiit ja vähemal määral ka riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise, lihtsam defineerida kui teisi, nt mõistet „selgelt põhjendamatu”, mida on võimalik peaaegu lõputult sisustada, või kohtu pädevust *ratione materiae* ja *ratione personae*. Enamgi veel, kaebajad tuginevad osadele artiklitele märksa sagedamini kui teistele ning mõned riigid ei ole ratifitseerinud konventsiooni lisaprotokolle, samal ajal kui teised on teinud teatud sätetele reservatsioone. Arvesse ei ole võetud riikidevaheliste kaebuste harvaesinevaid näiteid, kuna need eeldavad täiesti teistsugust lähenemist. Käesolev käsiraamat ei pretendeeri ammendamusele ja selles keskendutakse enim esinevatele stsenaariumidele.

4. Käsiraamatu on koostanud EIKi juriskonsuldi osakond ja selles käsitletav vastuvõetavuse kriteeriumite tõlgendus ei ole kohtule siduv. Seda uuendatakse regulaarselt. Käsiraamat koostati prantsuse ja inglise keeles ning see tõlgitakse osadesse teistesse keeltesse, kusjuures olulisemaks peetakse tõlkimist nende riikide ametlikku keelde, kust esitatakse kohtusse enim kaebusi.

5. Pärast individuaalkaebuse ja ohvri seisundi mõistete määratlemist, käsitletakse käsiraamatus vastuvõetavuse menetluslike aluseid (I), EIKi pädevuse aluseid (II) ja neid aluseid, mis on seotud kaebuse sisulise läbivaatamisega (III).

A. Individuaalkaebus

Artikkel 34 – individuaalkaebused

Kohus võib vastu võtta kaebusi igalt üksikisikult, vabahenduselt ja isikurühmalt, kes väidavad, et nad on konventsioonis ja selle protokollides sätestatud õiguste konventsiooniosalise poolt toimepandud rikkumise ohvriks. ...

1. Sätte eesmärk

6. Artikkel 34, mis tagab individuaalkaebuse esitamise õiguse, annab isikutele tegeliku õiguse kasutada rahvusvahelisel tasandil õiguslike meetmeid. See on ka üks konventsioonisüsteemi tõhususe põhitagatise – üks inimõiguste kaitse „masinavärgi võtmeid“ (*Mamatkulov ja Askarov vs. Türgi* [SK¹], § 100 ja § 122; *Loizidou vs. Türgi* (esialgsed vastuväited, § 70).

7. Konventsiooni kui elavat instrumenti peab tõlgendama tänapäeva tingimustes. Väljakujunenud kohtupraktika kohaldub selles osas ka menetluslikele sätetele nagu artikkel 34 (*ibid.*, esialgsed vastuväited, § 71).

8. Selleks, et tugineda konventsiooni artiklile 34 peab kaebaja olema täitnud kaks tingimust: ta peab kuuluma ühte isikute kategooriasse, kellel on õigus esitada kaebus EIKi, ja ta peab olema suuteline väitma, et ta on konventsioonis sätestatud õiguste rikkumise ohver (*Vallianatos ja teised vs. Kreeka* [SK], § 47).

¹ Hüperlingid viitavad EIKi otsuse või Euroopa Inimõiguste Komisjoni (komisjon) otsuse või aruande inglise- või prantsuskeelsele (EIK kaks ametlikku töökeelt) originaaltekstile. Kui pole teisiti märgitud, käivad kõik viited EIKi koja sisulise otsuse kohta. „Vastuvõetavuse otsus“ märgib EIKi otsust asja vastuvõetavuse kohta ning „[SK]“ märgib EIKi suurkoja otsust.

2. Kaebajate kategooriad

(a) Füüsilised isikud

9. Vastavalt konventsiooni artiklile 1 võib iga isik tugineda konventsiooniga tagatud kaitsele iga konventsiooniosalise riigi vastu, kui väidetav rikkumine leidis aset selle riigi jurisdiktsiooni all (*Van der Tang vs. Hispaania*, § 53), sõltumata kaebaja kodakondsusest, elukohast, perekonnaseisust, olukorrast või teovõimest. Emalt vanemaõiguste äravõtmise kohta vt *Scozzari ja Giunta vs. Itaalia* [SK], § 138; alaealiste kohta vt *A. vs. Ühendkuningriik*; isiku teovõime puudumine olukorras, kus tema eestkostja ei ole nõusolekut andnud, vt *Zehentner vs. Austria*, §-d 39 jj.

10. Kaebusi saavad esitada vaid elusolevad isikud, kas isiklikult või esindaja kaudu; surnud isik ei saa kaebust esitada (*Aizpurua Ortiz ja teised vs. Hispaania*, § 30; *Dvořáček ja Dvořáková vs. Slovakkia*, § 41), isegi mitte esindaja kaudu (*Kaya ja Polat vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus); *Ciobanu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus)).

(b) Juriidilised isikud

11. Konventsiooni ja selle protokollides sätestatud õiguste rikkumise ohvriks saab olla ja kaebuse kohtusse esitada juriidiline üksus, mis on „vabähendus“ konventsiooni artikkel 34 tähenduses.

12. Mõiste „valitsusvõimu täitvad organisatsioonid“, vastandina „vabähendustele“, ei hõlma ainult riigi keskvalitsust vaid ka detsentraliseeritud võimuorganeid, mis täidavad „avalikke ülesandeid“, sõltumata nende autonoomias keskvalitsuse suhtes. Mõiste hõlmab ka kohalikke võimuorganeid (*Radio France ja teised vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), § 26), omavalitsusi (*Ayuntamiento de Mula vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus)) või omavalitsuste allüksusi, mis osalevad avaliku võimu teostamisel (*Municipal Section of Antilly vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)). Ühelgi neist ei ole artikli 34 alusel õigust esitada kohtule kaebust (vt ka *Döşemealtı Belediyesi vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)).

13. „Valitsusvõimu täitvate organisatsioonide“ kategooria hõlmab juriidilisi üksusi, mis osalevad avaliku võimu teostamisel või pakuvad avalikke teenuseid valitsuse kontrolli all. Selleks, et kindlaks määrata, kas mingi juriidiline isik (v.a territoriaane võimuüksus) kuulub kõnealusesse kategooriasse, tuleb arvesse võtta selle juriidilise isiku õiguslikku staatus, ja kus kohane, neid õigusi, mis nimetatud staatus annab; hinnata juriidilise isiku tegevuse olemust ja konteksti, ning tema poliitilise võimu sõltumatuse astet (*Radio France ja teised vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), § 26; *Kotov vs. Venemaa* [SK], § 93). Avalik-õiguslike asutuste osas, kes täidesaatvaid ülesandeid ei teosta vt *The Holy Monasteries vs. Kreeka*, § 49; *Radio France ja teised vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), §-d 24-26; *Österreichischer Rundfunk vs. Austria* (vastuvõetavuse otsus). Avalik-õiguslike juriidiliste isikute kohta, mille omanikuks on riik, kuid kes on nii institutsionaalselt kui oma tegevuses riigist piisavalt sõltumatud vt *Islamic Republic of Iran Shipping Lines vs. Türgi*, §-d 80-81; *Ukraine-Tyumen vs. Ukraina*, §-d 25-28; *Unédic vs. Prantsusmaa*, §-d 48-59; vastupidiseid näiteid vt *Zastava It Turs vs. Serbia* (vastuvõetavuse otsus); *State Holding Company Luganskvugillya vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus); vt samuti *Transpetrol, a.s., vs. Slovakkia* (vastuvõetavuse otsus).

(c) Mis tahes isikurühmad

14. Kaebuse võivad esitada isikurühmad. Siiski ei saa kohalikud võimuorganid või muud valitsusorganid esitada kaebusi üksikisikute kaudu, kes neisse organitesse kuuluvad või neid esindavad, kui tegemist on tegudega, mis on karistatavad riigis, millega nad on seotud, ja mille nimel nad avalikku võimu teostavad (*Demirbaş ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)).

3. Ohvri seisund

(a) Ohvri mõiste

15. Sõna „ohver“ konventsiooni artikli 34 tähenduses märgib isikut või isikuid, kes otseselt või kaudselt on mõjutatud toime pandud rikkumisest. Seega ei puuduta artikkel 34 ainult rikkumise otsest ohvrit või ohvreid, aga ka kaudseid ohvreid, kellele rikkumine võib põhjustada kahju või kellel on põhjendatud ja isiklik huvi, et rikkumine lõpeks (*Vallianatos ja teised vs. Kreeka* [SK], § 47). Ohvri mõistet tõlgendatakse iseseisvalt ja see ei sõltu riigisisestest normidest, näiteks mis puudutavad tegutsemishuvi või teovõimet (*Gorraiz Lizarraga ja teised vs. Hispaania*, § 35). Sellel vaatamata pöörab EIK tähelepanu asjaolule, kas kaebuse esitaja on olnud osaline riigisisestes menetlustes (*Aksu vs. Türgi* [SK], § 52; *Micallef vs. Malta* [SK], § 48). Ohvri mõiste ei eelda kahju olemasolu (*Brumărescu vs. Rumeenia* [SK], § 50) ning tegevus, millel on ainult ajutine õiguslik mõju, võib olla piisav ohvri seisundi olemasoluks (*Monnat vs. Šveits*, § 33).

16. Ohvri mõiste areneb tänapäeva ühiskonna tingimustes ja seda tuleb rakendada ülemäärase formalismiga (*ibid.*, §-d 30-33; *Gorraiz Lizarraga ja teised vs. Hispaania*, § 38; *Stukus ja teised vs. Poola*, § 35; *Ziętal vs. Poola*, §-d 54-59). EIK on leidnud, et ohvri seisundi küsimus võib olla seotud asja sisulise läbivaatamisega (*Siliadin vs. Prantsusmaa*, § 63; *Hirsi Jamaa ja teised vs. Itaalia* [SK], § 111).

(b) Otsene ohver

17. Selleks, et esitada kohtusse kaebus, mis oleks kooskõlas artikliga 34, peab kaebuse esitaja olema võimeline näitama, et ta on „otseselt mõjutatud teost või tegevusetusest, mille üle ta kaebab“ (*Tănase vs. Moldova* [SK], § 104; *Burden vs. Ühendkuningriik* [SK], § 33). See nõue on vältimatuks eelduseks konventsiooni kaitsemehhanismi tööle hakkamiseks (*Hristozov ja teised vs. Bulgaaria*, § 73). Samas ei rakendata seda kriteeriumi järgalt ega mehaaniliselt (*Micallef vs. Malta* [SK], § 45; *Karner vs. Austria*, § 25; *Aksu vs. Türgi* [SK], § 51).

(c) Kaudne ohver

18. Kui rikkumise väidetav ohver sureb enne kaebuse esitamist, on võimalik tema lähedastel, kellel on selleks õiguslik huvi, esitada kaebus seoses isiku surma või kadumisega (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 112). Selline võimalus on loodud võttes arvesse väidetava rikkumise eripära ning tagamaks konventsiooni ühe oluliseima sätte tõhusat täitmist (*Fairfield vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus)).

19. Sellistel juhtudel on EIK aktsepteerinud, et isiku, kelle surm või kadumine on väidetavalt seotud riigi tegevuse või tegevusetusega, lähedased perekonnaliikmed, nagu näiteks vanemad, on õigustatud väitma, et nad on artikli 2 rikkumise väidetavad ohvid. Küsimus sellest, kas nad on või ei ole isiku seaduslikud pärijad, ei oma asjas tähtsust (*Van Colle vs. Ühendkuningriik*, § 86).

20. Surnud või kadunud isiku nimel on tema lähedastel võimalik kaebusi esitada ka näiteks artiklitele 3 ja 5 tuginedes, tingimusel et väidetav rikkumine on tihedalt seotud isiku surma või kadumisega, mis tõstatab artikli 2 kohaldamisalasse kuuluvaid küsimusi.

21. Näiteid: Abielupaaride kohta vt *McCann ja teised vs. Ühendkuningriik* [SK], *Salman vs. Türgi* [SK]; vabaabielupaaride kohta vt *Velikova vs. Bulgaaria* (vastuvõetavuse otsus); vanemate kohta vt *Ramsahai ja teised vs. Madalmaad* [SK], *Giuliani ja Gaggio vs. Itaalia* [SK]; õdede-vendade kohta vt *Andronicou ja Constantinou vs. Küpros*; laste kohta vt *McKerr vs. Ühendkuningriik*; venna-ja õepoegade kohta vt *Yaşa vs. Türgi*.

22. Kui konventsiooni väidetav rikkumine ei ole tihedalt seotud otsese ohvri surma või kadumisega, on kohus reeglina keeldunud teise isiku poolt esitatud kaebust menetlusse võtmast, välja arvatud juhul, kui see isik suudab näidata oma erandlikku huvi asja vastu

(*Nassau Verzekering Maatschappij N.V. vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), § 20). Vt näiteks *Sanles Sanles vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus), mis puudutas eutanaasia keelu väidetavat vastuolu artiklitega 2, 3, 5, 8, 9 ja 14, ning kus EIK leidis, et õigus, millele kaebuse esitaja – surnud isiku vennanaine – tugineb, on võõrandamatu õigus ning seetõttu ei saa ta olla rikkumise ohvriks oma mehevenna asemel. Vt samuti *Bic ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) ja *Fairfield vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus).

23. Nendes asjades, kus ohvri seisundit laiendati lähedastele sugulastele ja neil võimaldati esitada kaebus artiklite 5, 6 või 8 alusel, võttis kohus arvesse asjaolu, kas sugulased on tuginenud moraalsele huvile vabastada surnud isik tema vastu esitatud süüdistustest (*Nölkenbockhoff vs. Saksamaa*, § 33; *Grădinar vs. Moldova*, §-d 95 ja 97-98) või on nende huviks kaitsta enda või oma perekonna au (*Brudnicka ja teised vs. Poola*, §-d 27-31; *Armonienė v. Lithuania*, § 29; *Polanco Torres ja Movilla Polanco vs. Hispaania*, §-d 31-33) või on neil asja vastu materiaalne huvi oma varaliste õiguste kaitseks (*Nölkenbockhoff vs. Saksamaa*, § 33; *Grădinar vs. Moldova*, § 97; *Micallef vs. Malta* [SK], § 48). Arvesse on võetud ka kaebuste suhtes olemasolevat üldist huvi (*ibid.*, §-d 46 ja 50; vt samuti *Bic ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus), §-d 22-23).

24. Kaebuse esitaja osavõttu riigisisest menetlusest on käsitletud kui vaid ühte asjassepuutuvat kriteeriumi (*Nölkenbockhoff vs. Saksamaa*, § 33; *Micallef vs. Malta* [SK], §-d 48-49; *Polanco Torres ja Movilla Polanco vs. Hispaania*, § 31; *Grădinar vs. Moldova*, §-d 98-99; vt ka *Kaburov vs. Bulgaaria* (vastuvõetavuse otsus), §-d 57-58, kus kohus leidis asjas, mis puudutas artiklis 3 sisalduvate õiguste teisele isikule üleantavust, et kuna kaebuse esitajal puudus nii moraalne huvi asja lahenduse suhtes kui muud mõjuvad põhjused, siis ei saa teda ohvrina käsitada pelgalt seetõttu, et riigisisene õigus lubas tal Kaburov'i pärijana osa võtta tsiviilõiguslikust kahju hüvitamise menetlusest. Vt ka *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), kus EIK keeldus ohvrina käsitlemast äriühingut, mis oli väidetavalt saanud konventsiooniga tagatud õiguse omanikus nõude loovutamise lepinguga).

25. Äriühinguid puudutavates kaebustes on EIK asunud seisukohale, et isik ei saa kaebust esitada oma õiguste rikkumise kohta nende menetluste suhtes, kus ta ise pole asjas pool olnud. See kehtib ka juhul, kui see isik on menetlusosaliseks oleva äriühingu aktsionär ja/või selle juhatuse liige. Teatud juhtudel saab küll konventsiooni artikli 34 mõttes pidada „ohvriks“ äriühingu, mille suhtes äriühingu õigustesse sekkuvad meetmed tarvitusele võeti, ainuomanikku. Muude isikute poolt esitatud kaebuste korral saab äriühingut kui õigustatud subjekti menetlusest kõrvale jätta vaid väga erandlikel asjaoludel. Seda eelkõige olukorras, kus selgelt nähtub, et äriühingu seaduses või põhikirjas ette nähtud juhtimisorganitel, või likvideerijatel ettevõtte likvideerimise korral, ei ole võimalik endil kaebust esitada (*Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia* [SK], § 92).

(d) Potentsiaalsed ohvrid ja *actio popularis*

26. Teatud spetsiifilistel juhtudel on EIK mõõnnud, et kaebuse esitajaks võib olla potentsiaalne ohver. Näiteks võib tuua asja, kus kaebajal ei olnud võimalik kindlaks teha, et seadust, mille üle ta kaebas, oli tema suhtes kindlasti kohaldatud, kuna seadusega lubatud meetmed olid kuulutatud salajaseks (*Klass ja teised vs. Saksamaa*), või asja, mis puudutas isiku teise riiki väljasaatmist, mida polnud veel täide viidud, kuid mille elluviimine oleks tekitanud võimaliku vastuolu konventsiooni artiklitega 3 ja 8 (*Soering vs. Ühendkuningriik*).

27. Samas tuleb tähele panna, et selleks et olla „potentsiaalne ohver“, peab kaebaja olema võimeline esitama põhjendatud ja veenvad tõendid, et teda isiklikult puudutav rikkumine on tulevikus tõenäoline. Pelgalt kahtlustustest ja oletustest ei piisa (*Senator Lines GmbH vs. 15 ELi liikmesriiki* (vastuvõetavuse otsus) [SK]). Ametliku väljasaatmisotsuse puudumise kohta vt *Vijayanathan ja Pusparajah vs. Prantsusmaa*, § 46; parlamendi raporti väidetavate

tagajärgede kohta vt *Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); väidetavate tagajärgede kohta, mis puudutab koomas oleva kolmanda isiku suhtes tehtud kohtuotsust vt *Rossi ja teised vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus).

28. Kaebaja ei saa väita, et ta on ohvri seisundis, kui ta ise vastutab osaliselt väidetava rikkumise eest (*Paşa ja Erkan Erol vs. Türgi*).

29. EIK on rõhutanud, et konventsioon ei näe ette, et konventsiooni tõlgendamine saaks toimuda läbi *action popularis* kaebuste või et konventsioon lubaks isikutel esitada kaebusi riigisestse õigusaktide peale, mis neid otseselt ei puuduta, lihtsalt põhjusel, et nad leiavad, et nimetatud sätted on konventsiooniga vastuolus (*Aksu vs. Türgi* [SK], § 50; *Burden vs. Ühendkuningriik* [SK], § 33).

30. Siiski võivad isikud riigisestsele õigusnormidele viidates väita, et seadus rikub nende õigusi ka individuaalse rakendusmeetme puudumisel, kui see kas kohustab neid muutma oma käitumist või tekitab ohu, et nad antakse kohtu alla või kui nad kuuluvad sellisesse gruppi, keda seadusandlus võib otseselt mõjutada (*ibid.*, § 34; *Tănase vs. Moldova* [SK], § 104; *Michaud vs. Prantsusmaa*, §-d 51-52; *Sejdić ja Finci vs. Bosnia ja Hertsegoviina* [SK], § 28).

(e) Ohvri seisundi kaotamine

31. Konventsiooni eeldatava rikkumise heastamise esmane kohustus lasub riigisestsel ametivõimudel. Seega küsimus, kas kaebaja saab nõuda enda väidetava rikkumise ohvrina käsitamist, on asjakohane kõigis EIK menetluse staadiumites (*Scordino vs. Itaalia (no. 1)* [SK], § 179). Kaebaja peab olema suuteline põhjendada enda kui ohvri seisundit kogu kohtumenetluse jooksul (*Burdov vs. Venemaa*, § 30; *Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia* [SK], § 80).

32. See, kas isik võib end jätkuvalt pidada konventsiooni rikkumise ohvriks, tähendab sisuliselt tema olukorrale EIK poolt *ex post facto* hinnangu andmist (*ibid.*, § 82).

33. Kaebaja suhtes soodsast otsusest või meetmest reeglina ei piisa temalt ohvri seisundi äravõtmiseks, välja arvatud juhul, kui riigisestsed võimuorganid on kas sõnaselgelt või vähemalt sisuliselt konventsiooni rikkumist tunnistanud ja selle seejärel heastanud (*Scordino vs. Itaalia (no. 1)* [SK], § 180; *Gäfgen vs. Saksamaa* [SK], § 115; *Nada vs. Šveits* [SK], § 128). Ainult nende tingimuste täitmisel välistab konventsiooni kaitsemehhanismile omane subsidiaarsuse põhimõte kaebuse läbi vaatamise (*Jensen ja Rasmussen vs. Taani* (vastuvõetavuse otsus); *Albayrak vs. Türgi*, § 32).

34. Kaebuse esitaja jääb ohvriks niikaua, kuni kohalikud võimuorganid ei ole sõnaselgelt või sisuliselt tunnistanud kaebaja õiguste rikkumist (*ibid.*, § 33; *Jensen vs. Taani* (vastuvõetavuse otsus)), isegi juhul, kui kaebajale on võimaldatud teatud kompensatsioon (*Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia* [SK], § 88).

35. Heastus peab olema kohane ja piisav. See sõltub kohtuasja kõikidest asjaoludest, eriti tuleb tähelepanu pöörata konventsiooni rikkumise iseloomule (*Gäfgen vs. Saksamaa* [SK], § 116).

36. Näiteks ei saa isik väita, et ta on konventsiooni artiklis 6 ette nähtud õiguse õiglasele kohtupidamisele rikkumise ohver, kui ta menetluse lõpuks mõisteti õigeks või menetlus tema suhtes lõpetati (*Oleksy vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus); *Koç ja Tambaş vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus); *Bouglame vs. Belgia* (vastuvõetavuse otsus)), välja arvatud juhul, kui kaebus puudutab kõnealuse kohtumenetluse pikkust (*Osmanov ja Husseinov vs. Bulgaaria* (vastuvõetavuse otsus)).

37. Kas isik on ohvri seisundis või mitte, võib sõltuda ka riigisestse kohtute määratud hüvitise suurusest ja selle tõhususest (sealhulgas selle väljamõistmise kiirus) (*Normann vs. Taani* (vastuvõetavuse otsus); *Scordino vs. Itaalia (no. 1)* [SK], § 202; vt ka *Jensen ja Rasmussen vs. Taani* (vastuvõetavuse otsus)).

38. Teiste erinevate näidete kohta vt *Arat vs. Türgi*, § 47 (artikkel 6); *Constantinescu vs. Rumeenia*, §-d 40-44 (artiklid 6 ja 10); *Guisset vs. Prantsusmaa*, §-d 66-70 (artikkel 6); *Chevrol vs. Prantsusmaa*, §-d 30 jj. (artikkel 6); *Moskovets vs. Venemaa*, § 50 (artikkel 5); *Moon vs. Prantsusmaa*, §-d 29 jj. (protokoll nr 1 artikkel 1); *D.J. ja A.-K.R. vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus), §-d 77 jj. (protokoll nr 4 artikkel 2); *Sergey Zolotukhin vs. Venemaa* [SK], § 115 (protokoll nr 7 artikkel 4); *Dalban vs. Rumeenia* [SK], § 44 (artikkel 10); *Güneş vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) (artikkel 10).

39. Kaebus võidakse kohtuasjade nimistust kustutada seetõttu, et kaebaja kaotab ohvri seisundi ehk *locus standi*. Pärast vastuvõetavuse otsust riigi tasandil asja lahenemise kohta vt *Ohlen vs. Taani* (kohtuasjade nimistust kustutamine); kohtu poolt läbivaadatava kaebuse esemeks olevate õiguste üleandmise lepingu kohta vt *Dimitrescu vs. Rumeenia*, §-d 33-34.

40. Muuhulgas kaalub EIK, kas sündmuste valguses, mis toimusid pärast kaebuse esitamist, tuleks kaebus kohtuasjade nimistust kustutada konventsiooni artiklis 37 nimetatud ühel või mitmel alusel, hoolimata asjaolust, et kaebaja võib jätkuvalt taotleda enda ohvriks tunnistamist (*Pisano vs. Itaalia* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], § 39) või isegi hoolimata sellest, kas ta jätkuvalt saab ohvriks tunnistamist taotleda. Mis puudutab arenguid pärast asja suurkojale arutamiseks üleandmist vt *El Majjaoui ja Stichting Touba Moskee vs. Madalmaad* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], §-d 28-35; pärast kaebuse vastuvõetavaks tunnistamist vt *Shevanova vs. Läti* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], §-d 44 jj.; ja pärast koja otsust vt *Sisojeva ja teised vs. Läti* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], § 96.

(f) Ohvri surm

41. Põhimõtteliselt on lubatud, et kaebuse esitaja pärijad või lähedased perekonnaliikmed võivad pärast kaebaja surma menetlust jätkata, eeldusel, et neil on selleks piisav huvi (*Hristozov ja teised vs. Bulgaaria*, § 71; *Malhous vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) [SK]).

42. Kui kaebaja suri menetluse kestel ja keegi tema lähedastest pole avaldanud soovi kaebuse edasiseks arutamiseks; või isikud, kes on sellist soovi avaldanud, ei ole kaebaja pärijad ega piisavalt lähedased sugulased, ning ei ole suutnud näidata, et neil on kaebuse arutamise jätkamiseks mingi muu seaduslik huvi, kustutab kohus kaebuse kohtuasjade nimistust (*Léger vs. Prantsusmaa* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], § 50; *Hirsi Jamaa ja teised vs. Itaalia* [SK], § 57), välja arvatud väga erandlikel juhtudel, kui EIK leiab, et kaebuse läbivaatamise jätkamine on vajalik inimõiguste kaitse eesmärgil (*Karner vs. Austria*, §-d 25 jj.).

43. Näidetena vt *Raimondo vs. Itaalia*, § 2, ja *Stojkovic vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia*, § 25 (lesk ja lapsed); *X vs. Prantsusmaa*, § 26 (vanemad); *Malhous vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) [SK] (õe- või vennapoeg ja potentsiaalne pärija); *Velikova vs. Bulgaaria* (vastuvõetavuse otsus) (vabaabielus või *de facto* elukaaslane); võrdle vastupidist otsust *Thévenon vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus) (lahkunuga mitte suguluses olnud annakusaaja); *Léger vs. Prantsusmaa* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], §-d 50-51 (õe- või vennatütar).

4. Esindamine

44. Kui kaebajad otsustavad EIKi kohtureeglite reegli 36 lõike 1 kohaselt esitada kaebuse esindaja kaudu, selle asemel, et seda ise teha, peab kohtureeglite reegli 45 lõike 3 järgi esindaja esitama kirjaliku, allkirjastatud volikirja. On oluline, et esindajad suudaksid näidata, et väidetav ohver, artikkel 34 tähenduses, kelle nimel nad kaebuse esitavad, on andnud neile

konkreetsed ja selged juhised kohtus tegutsemiseks (*Post vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus)). Tegutsemiseks antud volituse kehtivuse kohta vt *Aliev vs. Georgia*, §-d 44-49; kaebuse ehtsuse kohta vt *Velikova vs. Bulgaaria*, §-d 48-52.

45. Erandiks võivad olla juhud, mis puudutavad konventsiooni artiklite 2, 3 ja 8 võimalikke rikkumisi, kus ohvriteks on isikud, kes oma vanuse, soo või puude tõttu pole ise võimelised kaebust kohtusse esitama. Sellistel juhtudel võtab EIK arvesse ohvri ja isiku, kes kaebuse ohvri nimel kohtusse esitas, vahelist suhet. EIK on tunnistanud sellisel juhul kaebuse vastuvõetavaks ka siis, kui isikul puudus ametlik volikiri. Vt näiteks *Ilhan vs. Türgi* [SK], § 55, kus kaebaja, keda oli väärkoheldud, nimel esitas kaebuse tema vend; *Y.F. vs. Türgi*, § 29, kus abikaasa kaebas oma naise nimel, et viimast oli sunnitud läbima günekoloogiline läbivaatus; *S.P., D.P. ja A.T. vs. Ühendkuningriik* (komisjoni otsus), kus laste nimel esitas kaebuse advokaat, kes esindas neid riigisisestes menetlustes, kus ta oli kohtu poolt määratud laste eestkostjaks; vastupidiste näidetena vt *Nencheva ja teised vs. Bulgaaria*, § 93, kus EIK ei aktsepteerinud otseste ohvrite nimel kaebuse esitanud ühenduse ohvri staatust, märkides, et viimane ei olnud kohtuasja osaline riigisisestes menetlustes ning kaevatavatel asjaoludel ei olnud mingit mõju nende tegevusele, kuna ühendusel oli võimalik oma eesmärkide nimel tööd jätkata.

B. Kaebuse esitamise õiguse teostamise vabadus

Artikkel 34 – individuaalkaebused

... Konventsiooniosalised ei või mitte mingil viisil takistada selle õiguse tõhusat kasutamist.

46. EIKi pöördumise õigus on oma olemuselt absoluutne ja seda ei või takistada. See põhimõte eeldab vabadust võtta ühendust konventsiooni institutsioonidega (kirjavahetuse osas kinnipidamisasutuses vt *Peers vs. Kreeka*, § 84; *Kornakovs vs. Läti*, §-d 157 jj.). Vt ka 1996. a sõlmitud Euroopa Inimõiguste Kohtu menetluses osalevaid isikuid käsitlev Euroopa kokkulepe (CETS nr 161).

47. Riigivõimu esindajad peavad hoiduma kaebajate mis tahes survestamisest kaebuste tagasivõtmiseks või muutmiseks. EIKi arvates võib surve olla otsese sunni ja kaebajate või võimalike kaebajate, nende perekondade või seaduslike esindajate hirmutamise vormis, aga ka läbi kohatute kaudsete tegude või kontaktide (*Mamatkulov ja Askarov vs. Türgi* [SK], § 102).

EIK analüüsib ka pärssiva mõju osa individuaalkaebuse esitamise õiguse teostamisele (*Colibaba vs. Moldova*, § 68). Teatud juhtudel võib kohus enda algatusel kontrollida, kas kaebajat on sedavõrd hirmutatud, et see on saanud kaebajale takistuseks individuaalkaebuse esitamise õiguse tõhusal teostamisel (*Lopata vs. Venemaa*, § 147).

Kaaluda tuleks kaebaja haavatavust ja riski, et võimuesindajad võivad teda mõjutada (*Iambor vs. Rumeenia (no. 1)*, § 212). Kaebajad võivad olla eriti haavatavad, kui neid peetakse kinni kohtueelses menetluses ja neile on seatud piirangud perekonna või välismaailmaga suhtlemisel (*Cotleț vs. Rumeenia*, § 71).

48. Mõned märkimist väärivad näited:

- kaebusega seotud ülekuulamine võimuesindajate poolt: *Akdivar ja teised vs. Türgi* [SK], § 105, ja *Tanrikulu vs. Türgi* [SK], § 131;
- kaebaja advokaadi ähvardamine kriminaalmenetlusega: *Kurt vs. Türgi*, §-d 159–165; võimuesindajate kaebus advokaadi vastu riigisiseses menetluses: *McShane vs. Ühendkuningriik*, § 151; distsiplinaar- ja muud sorti meetmed kaebajate advokaatide vastu: *Khodorkovskiy ja Lebedev vs. Venemaa*, §-d 929-33;

- kaebaja advokaadi ja tõlgi küsitlemine politsei poolt seoses EIKi esitatud kahjunõudega: *Fedotova vs. Venemaa*, §-d 49–51; valitsuse esindaja tellitud järelepärimine: *Ryabov vs. Venemaa*, §-d 53–65;
- kaebaja advokaadi ja arsti kohtumise mittevõimaldamine: *Boicenco vs. Moldova*, §-d 158–159;
- advokaadi ja kaebaja koosolekuruumis peetud jutuajamise konfidentsiaalsusnõude rikkumine: *Oferta Plus SRL vs. Moldova*, § 156;
- vanglaametnike ähvardused: *Petra vs. Rumeenia*, § 44;
- vanglaametnike keeldumine edastada kaebus EIKi põhjendusel, et riigisisesed õiguskaitsevahendid ei ole veel ammendatud: *Nurmagomedov vs. Venemaa*, § 61;
- EIKis arutusel olevas kinnipidamistingimusi puudutavas asjas tunnistajale surve avaldamine: *Novinskiy vs. Venemaa*, §-d 119 jj.;
- vanglaametnike mahalaitvad märkused koosmõjus vangistatu ilmajätmisega EIKi kaebuse esitamiseks vajalikest kirjutusvahenditest ja dokumentidest ning viivitustega selliste vahendite ja dokumentide andmisel: *Gagiu vs. Rumeenia*, §-d 94 jj.;
- ametivõimude keeldumine anda vangistatud kaebajale EIKi kaebuse esitamiseks vajalikest dokumentidest koopiaid: *Naydyon vs. Ukraina*, § 68; *Vasiliy Ivashchenko vs. Ukraina*, § 107-10;
- vangistuses oleva kaebaja asendamatute dokumentide kaotamine vanglaametnike poolt: *Buldakov vs. Venemaa*, §-d 48-50;
- kaebaja hirmutamise ja survestamise võimude poolt seoses EIKis oleva kaebusega: *Lopata vs. Venemaa*, §-d 154-60.

49. Kaasuse asjaolud võivad muuta väidetava individuaalkaebuse esitamise õigusesse sekkumise vähem tõsiseks (*Sisojeva ja teised vs. Läti* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], §-d 118 jj.). Vt samuti *Holland vs. Rootsi* (vastuvõetavuse otsus), kus EIK leidis, et kohtumenetluses tehtud helilindistuste hävitamine vastavalt Rootsi seadusandlusele enne kuuekuulist ajapiirangut EIKi kaebuse esitamiseks ei takistanud kaebajat oma kaebeõigust tõhusalt teostamast; ning *Farcaş vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus), kus EIK leidis, et vaimse puudega kaebaja väidetav suutmatus ammendada riigisisesed õiguskaitsevahendid selle tõttu, et puudusid erivõimalused avalikele teenustele ligipääsuks, ei takistanud kaebajat oma kaebeõigust tõhusalt teostamast; *Yepishin vs. Venemaa*, §-d 73-77, kus EIK leidis, et vangla administratsiooni keeldumine maksta vangil poolt kohtule saadetud kirjade postikulude eest ei takistanud kaebaja kaebeõiguse tõhusat teostamist.

1. Vastustajariigi kohustused

(a) Kohtureeglite reegel 39

50. EIK võib vastavalt kohtureeglite reeglile 39 kohaldada esialgset õiguskaitset (*Mamatkulov ja Askarov vs. Türgi* [SK], §-d 99–129). Artikli 34 rikkumisega on tegemist siis, kui konventsiooniosalise riigi võimuorganid ei võta EIKi määratud meetmete rakendamiseks kõiki samme, mida neilt mõistlikult oodata võib (*Paladi vs. Moldova* [SK], §-d 87–92).

51. Valitsus peab EIKile näitama, et esialgset õiguskaitset on kohaldatud, või erandjuhul, et mingi objektiivne asjaolu takistas selle täitmist, ja et valitsus võttis tarvitusele kõik mõistlikud abinõud selle takistuse kõrvaldamiseks ning kohut hoitakse asjade käigust informeerituna (vt näiteks *A.N.H. vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus), § 27).

52. Mõned uuemad näited:

- suutmatus tagada kinnipeetud varjupaigataotleja ja advokaadi vaheline õigeaegne kohtumine, hoolimata sellest, et EIK oli vastavalt reeglile 39 määranud sellise õiguskaitsemeetme: *D.B. vs. Türgi*, § 67;

- kinnipeetavate üleandmine Iraagi ametivõimudele vastuolus esialgse õiguskaitse meetmega: *Al-Saadoon and Mufdhi vs. Ühendkuningriik*, §-d 162-65;
- esimese kaebaja väljasaatmine vastuolus esialgse õiguskaitse meetmega: *Kamaliyevy vs. Venemaa*, §-d 75-76;
- hooletu, kuid mitte parandamatu artikli 8 suhtes määratud esialgse õiguskaitse meetme täitmata jätmine: *Hamidovic vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus);
- suutmatus täita esialgse õiguskaitse meedet, mis nõudis vangi meditsiinasutusse paigutamist: *Makharadze and Sikharulidze vs. Georgia*, §-d 100-05;
- suutmatus täita esialgse õiguskaitse meedet, mis nõudis isiku teise riiki väljaandmise peatamist teda ohustava piinamise tõttu: *Mannai vs. Itaalia*, §-d 54-57; *Labsi vs. Slovakkia*, §-d 149-51;
- isiku, kellel oli oht saada Usbekistanis kuritarvitamise ohvriks, salajane viimine sinna, vaatamata seda keelavale jõus olevale esialgse õiguskaitse meetmele: *Abdulkhakov vs. Venemaa*, §-d 226-31;
- isiku sunniviisiline Tadžikistani viimine, kus tal oli reaalne oht saada kuritarvitamise ohvriks, ning esialgse õiguskaitse meetme teadlik vältimine: *Savridin Dzhurayev vs. Venemaa*, §-d 218-19; vt ka Venemaa võimuorganite suutmatus kaitsta Tadžiki rahvusest isiku sunniviisilist Tadžikistani tagasiviimist vastuolus esialgse õiguskaitse meetmega: *Nizomkhon Dzhurayev vs. Venemaa*, §-d 157-59.

53. Esialgse õiguskaitse kohaldamist kontrollib EIK; riik, kes leiab, et tema käsutuses on materjalid, mis annavad alust esialgse õiguskaitse tühistamiseks, peab EIKi sellest vastavalt teavitama (*Paladi vs. Moldova* [SK], §-d 90–92; *Olaechea Cahuas vs. Hispaania*, § 70; ja *Groni vs. Albaania*, §-d 181 jj.).

Ainuüksi fakt, et reegli 39 kohaldamiseks on esitatud taotlus, ei ole piisav selleks, et kohustada riiki peatama väljaandmisotsuse täitmine (*Al-Moayad vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)), §-d 122 jj.; vt ka vastustajariigi kohustust teha EIKiga koostööd heas usus).

(b) Asjaolude tuvastamine

54. Kuigi asjaolude tuvastamise kohustus lasub EIKil, peavad pooled aktiivselt abistama EIKi asjakohase informatsiooni saamisel. Tõendite otsimisel võidakse nende vastavat käitumist arvesse võtta (*Irimaa vs. Ühendkuningriik*, § 161).

55. EIK on asunud seisukohale, et teatud tüüpi kaebuste menetlemine ei võimalda printsipi, et kui isik midagi väidab, peab ta seda ka tõendama, alati rangelt kinni pidada, ning et on ülimalt oluline konventsiooni artikliga 34 kehtestatud individuaalkaebuste süsteemi tõhusa toimimise seisukohast, et riigid tagaksid kõik vajalikud tingimused kaebuse põhjalikuks ja efektiivseks läbi vaatamiseks (*Bazorkina vs. Venemaa*, § 170; *Tahsin Acar vs. Türgi* [SK], § 253). Selline liikmesriikidele pandud kohustus nõuab, et kohtule oleksid tagatud vahendid, mis võimaldaksid tal läbi viia nii faktituvastusuuringuid, kui ka teostada kaebuse läbivaatamiseks vajalikke üldisi kohtu toiminguid. Kui valitsus ei esita oma käsutuses olevat informatsiooni ega anna sellise käitumise kohta ka piisavalt selgitusi, võib see viidata mitte üksnes kaebaja väidete põhjendatusele, vaid ka heita negatiivset varju vastustajariigi konventsiooni artiklist 38 tulenevate kohustuste täitmise tasemele (*ibid.*, § 254; *Imakayeva vs. Venemaa*, § 200; *Janowiec ja teised vs. Venemaa* [SK], § 202).

56. Kohustus esitada EIKile nõutud tõendid on vastustajariigi valitsusele siduv alates hetkest, kui sellekohane taotlus on kohtu poolt sõnastatud. See võib toimuda, kas valitsusele edastatud esialgses kaebuse esitamise teadaandes või mõnes edasises menetlusstaadiumis (*ibid.*, § 203; *Enukidze ja Girgvliani vs. Georgia*, § 295; *Bekirski vs. Bulgaaria*, §-d 111-13). Kui EIK on nii nõudnud, siis tuleb kõik materjalid esitada tervikuna ning iga puuduva osa suhtes seletus anda (*Janowiec ja teised vs. Venemaa* [SK], § 203). Lisaks tuleb kõik nõutud

materjalid esitada kiiresti või vähemalt kohtu poolt ette antud tähtaja jooksul ning olulise ja põhjendamatu viivituse korral võib kohus leida, et vastustajariigi seletused ei ole veenvad (*ibid.*).

57. Kohus on varem asunud seisukohale, et vastustajariigi valitsus ei ole täitnud artiklist 38 tulenevaid kohustusi juhtudel, kui riik ei ole esitanud mingeid selgitusi nõutud dokumentide esitamisest keeldumise kohta (vt näiteks *Maslova ja Nalbandov vs. Venemaa*, §-d 128-29) või on esitanud dokumendist puuduliku või muudetud koopia ning keeldunud esitamast kohtule uurimiseks originaalkoopia (vt näiteks *Trubnikov vs. Venemaa*, §-d 50-57).

58. Kui valitsus väidab, et kohtu poolt nõutud materjale ei saa esitada konfidentsiaalsuse või julgeoleku kaalutlustel, siis peab EIK veenduma, et on olemas sellised mõistlikud ja kaalukad põhjused, mis annavad alust pidada vaidlusaluseid dokumente salajasteks või konfidentsiaalseteks (*Janowiec ja teised vs. Venemaa* [SK], § 205). Salastatud aruande kohtule esitamata jätmise kohta: *ibid.*, §-d 207 *jj.*; *Nolan ja K. vs. Venemaa*, §-d 56 *jj.*

Artiklite 34 ja 38 vahelise suhte kohta vt *Bazorkina vs. Venemaa*, §-d 170 *jj.* ning § 175. Artikkel 34, mis peaks tagama individuaalkaebuse esitamise õiguse efektiivse toimimise, on pigem üldsäte, samas kui artikkel 38 esitab riikidele konkreetse nõude teha EIKiga koostööd.

(c) Uurimistegevus

59. Vastustajariigilt eeldatakse ka uurimistegevuse alast abi (artikkel 38), kuna kaebuse efektiivseks läbivaatamiseks „vajalikud vahendid“ tuleb tagada riigil (*Çakıcı vs. Türgi* [SK], § 76). Teabekogumise eesmärgil teostatud külastuste takistamine on artikli 38 rikkumine (*Shamayev ja teised vs. Georgia ja Venemaa*, § 504).

I. VASTUVÕETAMATUSE MENETLUSLIKUD ALUSED

A. Riigiseste õiguskaitsevahendite mitteammendamine

Artikli 35 lõige 1 – vastuvõetavuse kriteeriumid

1. Kohus võib kohtuasja arutada ainult pärast kõigi riigiseste õiguskaitsevahendite ammendamist, kooskõlas rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidega ...

60. Nagu nähtub artikli 35 sõnastusest, põhineb see nõue rahvusvahelise õiguse normidel. Riigiseste õiguskaitsevahendite ammendamise kohustus on osa rahvusvahelisest tavaõigusest, mida on sellisena tunnustatud Rahvusvahelise Kohtu kohtupraktikas (näiteks otsus asjas *Interhandel, Šveits vs. Ameerika Ühendriigid*, 21. märts 1959). Samuti sisaldub see teistes inimõigustealastes rahvusvahelistes lepingutes: kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelises paktis (artikli 41 lõike 1 punkt c) ja selle fakultatiivses protokollis (artikkel 2 ja artikli 5 lõike 2 punkt b), Ameerika inimõiguste konventsioonis (artikkel 46) ning inimõiguste ja rahvaste õiguste Aafrika hartas (artikkel 50 ja artikli 56 lõige 5). Nagu EIK on märkinud asjas *De Wilde, Ooms ja Versyp vs. Belgia*, võib riik loobuda riigiseste õiguskaitsevahendite ammendamise nõudele tuginemisest ning selle kohta on olemas pikaajaline rahvusvaheline praktika (§ 55).

61. EIK peaks inimõiguste kaitse riigiseste süsteemide suhtes olema subsidiaarne ning on igati kohane, et esmalt peaks riigisestel kohtutel olema võimalus otsustada riigisese õiguse konventsiooniga vastavuse üle (*A, B ja C vs. Iirimaa* [SK], § 142). Kui seejärel tullakse kaebusega ikka Strasbourgi, peaks EIKil olema võimalik kasutada riigiseste kohtute seisukohti, kuna viimased on otseses ja pidevas kontaktis oma riigi oluliste asutustega (*Burden vs. Ühendkuningriik* [SK], § 42).

62. Artikli 35 lõige 1 käib ainult riigiseste õiguskaitsevahendite kohta. Nimetatud artikkel ei nõua, et ammendatud oleksid ka rahvusvaheliste organisatsioonide raames pakutavad õiguskaitsevahendid. Vastupidi, juhul kui kaebaja on pöördunud oma asjas mõne teise rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse poole, võidakse kaebus konventsiooni artikli 35 lõike 2 punkti b alusel jätta läbi vaatamata (vt punkti I. E.). EIKi ülesanne on välja selgitada, kas konkreetne institutsioon on olemuselt riigisene või rahvusvaheline, võttes arvesse kõiki olulisi tegureid, kaasa arvatud õiguslik iseloom, asutamisdokumendid, pädevus, koht olemasolevas õigussüsteemis (kui see eksisteerib) ja selle rahastamine (*Jeličić vs. Bosnia ja Hertsegoviina* (vastuvõetavuse otsus); *Peraldi vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), vt punkti I. E.).

1. Normi eesmärk

63. Õiguskaitsevahendite ammendamise normi põhjendus on anda riigiasutustele, eelkõige kohtutele, võimalus konventsiooni väidetava rikkumise ärahoidmiseks või heastamiseks. Selle aluseks on artiklis 13 kajastuv eeldus, et riigisene õiguskord tagab konventsioonis sätestatud õiguste rikkumise korral tõhusad õiguskaitsevahendid. See on konventsioonisüsteemi subsidiaarse iseloomu oluline aspekt: *Selmouni vs. Prantsusmaa* [SK], § 74; *Kudla vs. Poola* [SK], § 152; *Andrášik ja teised vs. Slovakkia* (vastuvõetavuse otsus). See kehtib hoolimata sellest, kas konventsiooni sätted on viidud riigisisesse õigusesse või mitte (*Eberhard ja M. vs. Sloveenia*). EIK on hiljuti korranud, et riigiseste õiguskaitsevahendite ammendamise reegel on konventsiooni kaitsemehhanismi toimimise

asendamatu osa ning aluspõhimõte (*Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 69 ja 97).

2. Normi kohaldamine

(a) Paindlikkus

64. Õiguskaitsevahendite ammendamise kohustust võib kirjeldada pigem kuldreegli kui kivisse raiutud sätena. Inimõiguste komisjon ja EIK on korduvalt rõhutanud vajadust kohaldada seda normi teatava paindlikkusega ja ilma liigse formalismita, arvestades inimõiguse kaitse konteksti (*Ringeisen vs. Austria*, § 89; *Lehtinen vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus)). Ammendamise kohustus ei ole absoluutne ega automaatselt kohaldatav (*Kozacioğlu vs. Türgi* [SK], § 40). Näiteks on EIK otsustanud, et liiga formalistlik oleks nõuda kaebajalt selliste õiguskaitsevahendite kasutamist, mille kasutamist ei ole neilt nõudnud isegi oma riigi kõrgeim kohus (*D.H. ja teised vs. Tšehhi Vabariik* [SK], §-d 116–118). Ühes kohtuasjas võttis EIK arvesse kaebajale vastuväite esitamiseks antud lühikest tähtaega, rõhutades seda „kiirustamist“, mida kaebajatelt seisukoha esitamiseks nõuti (vt *Financial Times Ltd ja teised vs. Ühendkuningriik*, §-d 43-44). Sellest hoolimata on kättesaadavate õiguskaitsevahendite kasutamine vastavalt riigisisestele menetlusnormidele ning formaalsete nõuetele eriti oluline, kui kaalul on õigusselguse ja -kindluse küsimus (*Saghinadze ja teised vs. Georgia*, §-d 83-84).

(b) Riigisiseste normide ja piirangute järgimine

65. Kaebajad peavad järgima riigisiseses õiguses ette nähtud norme ja menetlust, sest vastasel korral ei vasta kaebus tõenäoliselt artiklis 35 sätestatud tingimustele (*Ben Salah Adraqui ja Dhaima vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus); *Merger ja Cros vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *MPP Golub vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus); *Agbovi vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus). Artikli 35 lõiget 1 ei ole järgitud, kui on keeldutud kaebuse vastuvõtmisest põhjendusega, et kaebaja on rikkunud menetlusnorme (*Gäfgen vs. Saksamaa* [SK], § 143).

Samas peab märkima, et artikli 35 lõiget 1 on järgitud, kui apellatsioonikohus on arutanud mõne nõude sisu, kuigi ta peab seda vastuvõetamatuks (*Voggenreiter vs. Saksamaa*). See kehtib ka selliste kaebajate suhtes, kes ei ole järginud riigisisese õiguse vorminõudeid, kuid kelle nõude sisu on pädev kohus sellest hoolimata arutanud (*Vladimir Romanov vs. Venemaa*, § 52). Sama kehtib väga pealiskaudselt sõnastatud nõuete suhtes, mis vaevu vastavad õiguslikele tingimustele, aga mille sisu kohus on kas või põgusalt kaalunud: (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) vs. Šveits (no. 2)* [SK], §-d 43–45).

(c) Mitme õiguskaitsevahendi olemasolu

66. Kui on olemas rohkem kui üks potentsiaalselt tõhus õiguskaitsevahend, peab kaebaja olema kasutanud neist ainult ühte (*Moreira Barbosa vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus); *Jeličić vs. Bosnia ja Hertsegoviina* (vastuvõetavuse otsus); *Karakó vs. Ungari*, § 14; *Aquilina vs. Malta* [SK], § 39). Kui ühte õiguskaitsevahendit on juba üritatud kasutada, ei ole teise sisuliselt samaotstarbelise õiguskaitsevahendi kasutamine enam nõutav (*Riad ja Idiab vs. Belgia*, § 84; *Kozacioğlu vs. Türgi* [SK], §-d 40 jj.; *Micallef vs. Malta* [SK], § 58). Kaebaja otsustab, milline õiguskaitsevahend on tema asjas sobivaim. Kokkuvõtvalt võib öelda, et kui riigisiseses õiguses eksisteerib erinevates õigusharudes mitu paralleelset õiguskaitsevahendit, ei nõuta tingimata kaebajalt, kes on taotlenud heastust väidetava konventsiooniga tagatud õiguse rikkumise eest ühe sellise õiguskaitsevahendi kaudu, et ta kasutaks ka teisi, peamiselt sama eesmärgiga õiguskaitsevahendeid (*Jasinskis vs. Läti*, §-d 50 ja 53-54).

(d) Vastuväite põhimõtteline tõstatamine

67. Riigisiseses menetluses esitatud kaebuses ei pea otseselt viitama konventsioonis sätestatud õigusele tingimusel, et kaebus „vähemalt sisuliselt” haakub konventsioonis tagatud õigusega (*Castells vs. Hispaania*, § 32; *Ahmet Sadik vs. Kreeka*, § 33; *Fressoz ja Roire vs. Prantsusmaa*, § 38; *Azinas vs. Küpros* [SK], §-d 40–41). See tähendab, et kui kaebaja ei viita konventsiooni sätetele, peab ta riigisisese õiguse alusel olema esitanud samasisulisi argumente, et anda riigisisestele kohtutele esmavõimalus heastada väidetav rikkumine (*Gäfgen vs. Saksamaa* [SK], § 142, 144 ja 146; *Karapanagiotou ja teised vs. Kreeka*, § 29; ning seoses kaebusega, mida kõrgeimale kohtule ei esitatud isegi kaudselt, vt *Association Les témoins de Jéhovah vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)).

(e) Olemasolu ja asjakohasus

68. Kaebajad on kohustatud ammendama ainult sellised riigisisemed õiguskaitsevahendid, mis on vastaval ajal teoreetiliselt ja praktiliselt kättesaadavad ning mida nad saavad ise otse algatada. See tähendab, et need on kättesaadavad, nende abil on võimalik kaebuses osutatud rikkumist heastada ning nende edutõenäosus on piisavalt suur (*Sejdovic vs. Itaalia* [SK], § 46; *Paksas vs. Leedu* [SK], § 75).

69. Diskretsiooniliste või erakorraliste õiguskaitsevahendite kasutamine, nt kohtult otsuse uuesti läbi vaatamise nõudmine (*Çınar vs. Turkey* (vastuvõetavuse otsus); *Prystavka vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus)) ei ole nõutav. Samuti ei ole nõutav teistmise taotlemine, väljaarvatud erakorralistel juhtudel, kui näiteks riigisisese õiguse kohaselt moodustab selline taotlus tõhusa õiguskaitsevahendi (*K.S. ja K.S. AG vs. Šveits*, komisjoni otsus), või kui jõustunud kohtuotsuse tühistamine on ainus viis, kuidas vastustajariik saab rikkumise oma õigussüsteemis heastada (*Kiiskinen vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus); *Nikula vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus)). Sarnaselt ei ole kõrgemale võimuesindajale esitatav kaebus veel tõhus õiguskaitsevahend (*Horvat vs. Horvaatia*, § 47; *Hartman vs. Tšehhi Vabariik*, § 66). Ka ei ole seda õiguskaitsevahend, mis ei ole kaebajale otseselt kättesaadav, vaid sõltub vahendajapoolsest kaalutusõiguse kasutamisest (*Tănase vs. Moldova* [SK], § 122). Kaebuse, mida põhimõtteliselt ei pea ammendama (*Ombudsman*), tõhususe hindamise kohta vt *Egmez vs. Küpros* (§-d 66–73) esitatud põhjendused. Ja viimasena ei saa tõhusaks pidada riigisisest õiguskaitsevahendit, mis ei ole seotud konkreetse tähtajaga ja mis seetõttu tekitab ebakindlust (vt *Williams vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus), ja selles sisalduvaid viiteid).

70. See, kas konstitutsioonikohtusse individuaalkaebuse esitamine on konventsiooni artikli 35 lõike 1 alusel nõutud, sõltub suuresti vastustajariigi õigussüsteemi eripärast ja vastava riigi konstitutsioonikohtu pädevuse ulatusest. Seega riikides, kus konstitutsioonikohtu pädevus piirneb õigusnormide põhiseaduslikkuse järelevalvega ja õigusnormide vastavuse kontrolliga neist kõrgemalseisvate normide suhtes, peavad kaebajad konstitutsioonikohtusse pöörduma vaid sel juhul, kui nende vaidluse sisuks on riigisisese õigusnormi väidetav vastuolu konventsiooniga (*Grišankova ja Grišankovs vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus); *Liepājnieks vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)). Konstitutsioonikohtusse individuaalkaebuse esitamist ei saa lugeda tõhusaks õiguskaitsemeetmeks sellisel juhul, kui kaebaja kaebab seaduse, mis iseenesest ei ole põhiseadusega vastuolus, väära kohaldamise või tõlgendamise üle (*Smirnov vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus); *Szott-Medyńska vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus)).

71. Kui kaebaja on üritanud kasutada õiguskaitsevahendit, mida kohus peab mitteasjakohaseks, ei katkesta selleks kulutatud aeg kuuekuulist tähtaega, mistõttu võidakse selline kaebus hilinenud esitamise tõttu vastuvõetamatuks tunnistada (*Rezgui vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), ja *Prystavska vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus)).

(f) Kätesaadavus ja tõhusus

72. Õiguskaitsevahendite olemasolu peab olema kindel mitte ainult teoorias, vaid ka praktikas. Et teha kindlaks, kas mõni õiguskaitsevahend vastab kätesaadavuse ja tõhususe tingimustele, tuleb arvestada konkreetse asja erilisi asjaolusid (vt punkti 4 allpool). Riigisiseste kohtute seisukoht peab olema riigisiseses õiguskorras piisavalt ühtlustatud. EIK on märkinud, et juurdepääs kõrgemale kohtule ei ole enam „tõhus“, kui selle kohtu praktikas esinevad lahknevused jätkuvad (*Ferreira Alves vs. Portugal (no. 6)*, §-d 28-29).

73. Näiteks on EIK leidnud asjades, kus kaebus on esitatud kinnipidamisasutuse tingimuste suhtes, et juhul kui isiku kinnipidamine on juba lõppenud ning isikul on võimalik esitada kahjunõue – kahjunõue, millel on mõistlik edulootus – siis tuleb sellist õiguskaitsevahendit konventsiooni artikli 35 lõike 1 mõttes kasutada (*Lienhardt vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Rhazali ja teised vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Ignats vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)).

74. Lisaks riigisiseses õigussüsteemis formaalselt kasutatavatele õiguskaitsevahenditele peab EIK realistlikult arvesse võtma ka üldist õiguslikku ja poliitilist konteksti, milles neid kasutatakse, samuti kaebajaga seotud isiklike asjaolusid (*Akdivar ja teised vs. Türgi* [SK], §-d 68–69; *Khashiyev ja Akayeva vs. Venemaa*, §-d 116–117). EIK peab kaaluma, kas kaebaja tegi kõigis asjaga seotud olukordades kõik endast mõistlikult sõltuva selleks, et riigisiseseid õiguskaitsevahendeid ammendada (*D.H. ja teised vs. Tšehhi Vabariik* [SK], §-d 116–122).

Tuleb märkida, et nii faktilised kui õiguslikud piirid ei ole iseenesest riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamisel takistuseks. Väljaspool konventsiooniosalise riigi piire elavad kaebajad ei ole üldiselt vabastatud selle riigi riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise nõudest, hoolimata praktilisest ebamugavusest või mõistetavast isiklikust vastumeelsusest (vt *Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 98 ja 101, kaebajate suhtes, kes ei olnud vabatahtlikult ennast vastustajariigi jurisdiktsioonile allutanud).

3. Normi kohaldamise piirid

75. Vastavalt „rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidele“ võib esineda erilisi asjaolusid, mis vabastavad kaebaja kohustusest läbida olemasolevad riigisiseseid õiguskaitsevahendid (*Sejdovic vs. Itaalia* [SK], § 55) (vt allpool punkt 4).

Samuti ei ole norm kohaldatav juhul, kui on tõendatud, et esineb selline haldustava, mille raames pannakse korduvalt toime konventsiooniga vastuolus olevaid ja riigivõimu poolt ametlikult sallitavaid tegusid ning mis oma olemuse tõttu muudaks asja menetlemise kasutuks või ebatõhusaks (*Aksoy vs. Türgi*, § 52).

Juhul, kui kaebajalt teatud õiguskaitsevahendi kasutamise nõudmine oleks tegelikkuses ebamõistlik ja kujutaks konventsiooni artiklis 34 sätestatud individuaalkaebuse esitamise õiguse ebaproportsionaalset takistamist, on EIK leidnud, et kaebaja on vabastatud selle nõude täitmisest (*Veriter vs. Prantsusmaa*, § 27; *Gaglione ja teised vs. Itaalia*, § 22).

Juhul, kui trahvi määramine sõltub edasikaebe tulemusest, kuigi menetlust ei ole kuritarvitatud, ei pea sellist õiguskaitsevahendit ammendama: *Prencipe vs. Monaco*, §-d 95–97.

4. Tõendamiskoormise jagunemine

76. Kui valitsus väidab, et kõiki riigisiseseid õiguskaitsevahendeid ei ole ammendatud, on ta kohustatud tõendama, et kaebaja on mõne tõhusa ja kätesaadava õiguskaitsevahendi

kasutamata jätnud (*Dalia vs. Prantsusmaa*, § 38; *McFarlane vs. Irimaa* [SK], § 107). Sellise õiguskaitsevahendi kättesaadavus peab olema nii õiguslikult kui ka praktiliselt piisavalt kindel (*Vernillo vs. Prantsusmaa*). Seega peab õiguskaitsevahendil olema riigisiseses õiguses selge alus (*Scavuzzo-Hager ja teised vs. Šveits* (vastuvõetavuse otsus); *Norbert Sikorski vs. Poola*, § 117; *Sürmeli vs. Saksamaa* [SK], §-d 110-112). Õiguskaitsevahendiga peab olema võimalik heastada kaebaja kaebuses tõstatatud kaebusi ning sellel peab olema mõistlik edulootus (*Scoppola vs. Itaalia (no. 2)* [SK], § 71). Väidetavalt eksisteeriva õiguskaitsevahendi areng ja kättesaadavus, samuti selle ulatus ja kohaldatavus, peab olema selgelt määratletud ning haldus- või kohtupraktikaga kinnitatud või selgitatud (*Mikolajová vs. Slovakkia*, § 34). See kehtib ka *common-law*'st juhitud õigussüsteemides, kus kaebaja toetub põhiseaduses kirjas olevale õigusele (vt *McFarlane vs. Irimaa* [SK], § 117), mis puudutab peaaegu kakskümmend viis aastat teoreetiliselt kättesaadaval olnud, kuid mitte kunagi kasutatud õiguskaitsevahendit.

Valitsuse argumentid on alati kaalukamad juhul, kui tuuakse näiteid riigisisest kohtupraktikast (*Doran vs. Irimaa*; *Andrášik ja teised vs. Slovakkia* (vastuvõetavuse otsus); *Di Sante vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Giummarra ja teised vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Paulino Tomás vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus); *Johti Sappmelaccat Ry ja teised vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus)). Viidatud kohtulahendid peaksid reeglina ajaliselt eelnema EIKi kaebuse esitamisele (*Norbert Sikorski vs. Poola*, § 115) ja olema asja suhtes relevantid (*Sakhnovskiy vs. Venemaa* [SK], §-d 43-44); vt siiski ka põhimõtete kohta (viidatud allpool), mis puudutavad uute õiguskaitsevahendite loomist ajal, kui asi on veel EIKi menetluses.

77. Kui valitsus väidab, et kaebaja oleks võinud tugineda riigi kohtutes otse konventsioonile, tuleb sellise õiguskaitsevahendi kindlust tõendada konkreetsete näidetega (*Slavgorodski v. Estonia* (vastuvõetavuse otsus)). Sama põhimõte kehtib väidetavate õiguskaitsevahendite kohta, mille rakendamiseks tuleb tugineda riigisisese konstitutsiooni teatud üldistele sätetele (*Kornakovs vs. Läti*, § 84).

78. EIK on olnud selliste argumentide suhtes vastuvõtlikum siis, kui riigi seadusandluses on kehtestatud konkreetsete meetmed ebamõistlikult pika kohtumenetluse probleemi lahendamiseks (*Brusco vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Slaviček vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus)). Vt ka *Scordino vs. Itaalia (no. 1)* [SK], §-d 136–148 ja vrdl. *Merit vs. Ukraina*, § 65.

79. Kui valitsus on täitnud oma kohustuse tõendada, et kaebajal oli võimalus kasutada asjakohast ja tõhusat õiguskaitsevahendit, peab kaebaja omakorda tõendama, et:

- õiguskaitsevahend on tegelikult ammendatud (*Grässer vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)); või
- õiguskaitsevahend oli antud asja eriliste asjaolude tõttu mingil põhjusel ebapiisav ja ebatõhus (*Selmouni vs. Prantsusmaa* [SK], § 76 – näiteks esines uurimise teostamisel viivitusi (*Radio France ja teised vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), § 34); või kui selline õiguskaitsevahend nagu apellatsioonkaebus materiaaõiguse ebaõige kohaldamise peale, mis on tavaliselt kättesaadav, oleks teistes sarnastes asjades võetud seisukohta arvestades antud asjas ebatõhus (*Scordino vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Pressos Compania Naviera S.A. ja teised vs. Belgia*, §-d 26 ja 27), hoolimata sellest, et otsused asjas tehti hiljuti (*Gas ja Dubois vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)). See kehtib ka juhul, kui kaebajal ei olnud võimalik otse vastavasse kohtusse pöörduda (*Tănase vs. Moldova* [SK], § 122). Teatud erilistel asjaoludel võib olla ühetaolises olukorras olevaid kaebajaid, kellest mõned ei ole valitsuse poolt osutatud kohtusse pöördunud, kuid kes on sellest kohustusest vabastatud, kuna teiste poolt ammendatud riigisisene õiguskaitsevahend osutus praktikas ebatõhusaks ja see oleks olnud nii ka nende puhul (*Vasilkoski ja teised vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia*, §-d 45-46; *Laska ja Lika vs. Albaania*, §-d 45-48). See kehtib siiski vaid väga eriliste kaasuste puhul (vrd *Saghinadze ja teised vs. Georgia*, §-d 81-83); või
- esinesid erilised asjaolud, mis vabastasid kaebaja selle kohustuse täitmisest (*Akdivar ja teised vs. Türgi* [SK], §-d 68–75; *Sejdovic vs. Itaalia* [SK], § 55 ning *Veriter vs. Prantsusmaa*, § 60).

80. Üheks selliseks faktoriks võib olla riigivõimuasutuste täielik passiivsus olukorras, kus riigi esindajate suhtes on esitatud tõsiseid süüdistusi väärti käitumises või kahju tekitamises, näiteks kui nad ei ole suutnud uurimist läbi viia või pakkuda abi. Sellisel juhul on tõendamiskoormis uuesti vastustajariigi valitsusel, kes peab selgitama, mida on ette võetud kaevatavale küsimusele vastamiseks, võttes arvesse asjaolude ulatust ja tõsidust (*Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 70).

81. Ainult kahtlused mõne õiguskaitsevahendi tõhususe suhtes ei vabasta kaebajat kohustusest seda proovida (*Epözdemir vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus); *Milošević vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus); *Pellegriti vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *MPP Golub vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus)). Vastupidi, on just kaebaja huvides pöörduda õige kohtu poole, et anda viimasele võimalus arendada edasi olemasolevaid õigusi oma tõlgenduspädevuse kaudu (*Ciupercescu vs. Rumeenia*, § 169). Õigussüsteemis, mis hõlmab põhiõiguste konstitutsioonilist kaitset, peab kahju kannatav isik proovima järele selle kaitse ulatuse; *common-law* süsteemis peab ta laskma riigi kohtutel neid õigusi tõlgendamise kaudu arendada (*A, B ja C vs. Iirimaa* [SK], § 142). Ent kui pakutud õiguskaitsevahendil ei olnud näiteks riigisisese kohtupraktika valguses mõistlikku edulootust, ei välista sellise õiguskaitsevahendi kasutamata jätmine kaebuse vastuvõetavust (*Pressos Compania Naviera S.A. ja teised vs. Belgia*, § 27; *Carson ja teised vs. Ühendkuningriik* [SK], § 58).

5. Menetluslikud aspektid

82. Tavaliselt võetakse riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise nõude määratlemisel aluseks kuupäev, millal kaebus EIKi esitati (*Baumann vs. Prantsusmaa*, § 47). Seejuures arvestatakse konkreetse asja eripärastest asjaoludest tulenevate eranditega (vt punkti 6 allpool). EIK peab lubatavaks, et selliste õiguskaitsevahendite viimase etapini jõutakse vahetult pärast kaebuse esitamist, kuid siiski enne vastuvõetavuse küsimuse otsustamist (*Karoussiotis vs. Portugal*, § 57).

83. Kui valitsus kavatses esitada õiguskaitsevahendite ammendamatajätmise vastuväite, tuleb see, juhul kui vastuväite iseloom ja asjaolud seda võimaldavad, esitada valitsuse seisukohtades enne vastuvõetavuse otsuse tegemist, kuigi erakorralistel asjaoludel võib valitsus nimetatud kohustusest vabaneda (*Mooren vs. Saksamaa* [SK], § 57 ja selles esitatud viited, §-d 58–59).

Ei ole haruldane, et ammendamatajätmisele viitav vastuväide vaadatakse läbi asja sisulise arutamise käigus, eriti menetluslike kohustusi või tagatise käsitlevates asjades, näiteks artikli 2 (*Dink vs. Türgi*, §-d 56–58) või artikli 3 menetluslike kohustustega seotud kaebuste korral; seoses artikliga 6 vt *Scoppola vs. Itaalia (no. 2)* [SK], § 126; seoses artikliga 8 (*A, B ja C vs. Iirimaa* [SK], § 155); seoses artikliga 13 vt *Sürmeli vs. Saksamaa* [SK], § 78 ja *M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka* [SK] § 336.

6. Uute õiguskaitsevahendite loomine

84. Riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise hindamisel võetakse tavaliselt arvesse menetluse seis sellel kuupäeval, millal kaebus EIKi esitati. Selline reegel allub pärast uute õiguskaitsevahendite loomist eranditele (vt *İçyer vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus), §-d 72 *jj.*). Eelkõige on EIK sellest reeglist kõrvale kaldunud menetluse pikkuse asjades (*Predil Anstalt vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Bottaro vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Andrášik ja teised vs. Slovakkia* (vastuvõetavuse otsus); *Nogolica vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus);

Brusco vs. Itaalia (vastuvõetavuse otsus); *Korenjak vs. Sloveenia* (vastuvõetavuse otsus), §-d 66-71); *Techniki Olympiaki A.E. vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus) või varaliste õiguste rikkumise asjades, mis puudutavad uut kompenseerivat õiguskaitsevahendit (*Charzyński vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus) ja *Michalak vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus); *Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK]) või asjades, kus riigisiseseid kohtuotsuseid ei ole täidetud (*Nagovitsyn ja Nalgiyev vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus), §-d 36-40); *Balan vs. Moldova* või mis puudutavad ülerahvastatud vanglaid (*Latak vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus)).

EIK võtab arvesse lisandunud õiguskaitsevahendite tõhusust ja kättesaadavust (*Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus), [SK], § 88).

Näide kohtuasjast, kus uus õiguskaitsevahend ei olnud vastavas asjas tõhus: *Parizov vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia*, §-d 41–47. Näide kohtuasjast, kus uus põhiseaduslik õiguskaitsevahend oli tõhus: *Cvetković vs. Serbia*, § 41.

Selle kohta, mis ajast on õiglase nõuda kaebajalt riigi kohtupraktika muutuste järgselt lisatud uue õiguskaitsevahendi kasutamist, on EIK leidnud, et sellise uue õiguskaitsevahendi riigisisest ammendamist pole kaebajatelt õiglase nõuda ilma, et neile oleks antud mõistlik aeg uue olukorraga kohanemiseks (*Broca ja Texier-Micault vs. Prantsusmaa*, § 20). Mõistliku aja pikkus sõltub iga kohtuasja asjaoludest, kuid üldiselt on kohus pidanud piisavaks ajaks umbes kuute kuud (*ibid.*; *Depauw vs. Belgia* (vastuvõetavuse otsus)). Näiteks asjas *Leandro Da Silva vs. Luksemburg*, § 50, peeti mõistlikuks ajaks kaheksat kuud arvestades ajast, mil riigisisene asjakohane otsus välja kuulutati ning kolm ja pool kuud arvestades selle avaldamise ajast. Vt ka *McFarlane vs. Iirimaa* [SK], § 117; piloototsusejärgselt kehtima hakanud õiguskaitsevahendi kohta vt *Fakhretdinov ja teised vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus), §-d 36-44, ning riigisisest kohtupraktikast kõrvalekaldumise kohta vt *Scordino vs. Itaalia (no. 1)* [SK], § 147.

Scordino vs. Itaalia (no. 1) [SK] ja *Cocchiarella vs. Itaalia* [SK] otsustes tõi EIK välja menetluse pikkust heastavate tõhusate riigisiseste õiguskaitsevahendite vajalikud tunnused (vt samuti hiljutisemat otsust *Vassilios Athanasiou ja teised vs. Kreeka*, §-d 54-56). Reeglina ei pea ammendama menetluse pikkuse suhtes preventiivse või heastava mõjuta õiguskaitsevahendit (*Puchstein vs. Austria*, § 31). Menetluse pikkusega seotud õiguskaitsevahend peab eelkõige toimima ilma ulatuslike viivitusteta ning peab tagama sobival tasemel heastuse (*Scordino vs. Itaalia (no. 1)* [SK], §-d 195 ja 204-207).

85. Kui EIK on leidnud riigisiseses õiguses või praktikas struktuurseid või üldisi puudujääke, võib ta nõuda, et riik uuriks olukorda ning vajadusel rakendaks tõhusaid meetmeid, et samasuguseid asju edaspidi enam EIKi ei esitataks (*Lukenda vs. Sloveenia*, § 98). EIK võib jõuda järeldusele, et riik peab kas olemasolevate õiguskaitsevahendite ulatust muutma või looma uusi, et tagada konventsiooniga tagatud õiguste rikkumise korral tõesti tõhus heastus (vt näiteks piloototsused asjades *Xenides-Arestis vs. Türgi*, § 40 ja *Burdov vs. Venemaa (no. 2)*, §-d 42, 129 jj. ning § 140). Erilist tähelepanu tuleb pöörata tõhusate riigisiseste õiguskaitsevahendite tagamisele (vt piloototsust *Vassilios Athanasiou ja teised vs. Kreeka*, § 41).

Kui vastustajariik on kehtestanud uue õiguskaitsevahendi, uurib EIK, kas see õiguskaitsevahend on tõhus (näiteks *Robert Lesjak vs. Sloveenia*, §-d 34–55; *Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 87). Kohus teeb seda iga asja konkreetseid asjaolusid uurides. Kohtu arvamus sellest, kas uus seadusandlik raamistik on tõhus, põhineb selle praktilisel kohaldamisel (*Nogolica vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus)). Samas tuleb tähele panna, et see, et vastav kohtu- või halduspraktika ei ole veel riigisiselt tekkinud, või on oht, et uus menetlus võtab palju aega, ei tähenda veel, et kõnealune õiguskaitsevahend on ebatõhus (*Nagovitsyn ja Nalgiyev vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus), § 30).

86. Kui EIK leiab, et uut õiguskaitsevahendit saab pidada tõhusaks, nõuab EIK teistelt sarnastes asjades kaebajatelt, et nad ammendaksid uue õiguskaitsevahendi, eeldusel, et neil ei oleks selleks tähtajalisi takistusi. EIK on kuulutanud sellised kaebused artikli 35 lõike 1 alusel vastuvõetamatuks ka juhul, kui need on esitatud enne uue õiguskaitsevahendi loomist (*Grzinčič vs. Sloveenia*, §-d 102–110; *İçyer vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus), §-d 74 jj.).

Eelnev puudutab riigisiseseid õiguskaitsevahendeid, mis muutusid kättesaadavaks pärast kaebuse esitamist. Hinnates, kas esines erilisi asjaolusid, mis oleks kohustanud kaebajat sellist õiguskaitsevahendit kasutama, võetakse eriti arvesse uue riigisisese regulatsiooni olemust ja konteksti, milles see kehtestati (*Fakhretdinov ja teised vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus), § 30). Viimati mainitud asjas märkis EIK, et tõhusat, piloototsuse alusel kehtestatud riigisisest õiguskaitsevahendit tuleb kasutada enne EIKi kaebuse esitamist.

EIK on samuti täpsustanud artikli 35 lõike 1 kohaldamise tingimusi sõltuvalt kaebuse esitamise kuupäevast (*ibid.*, §-d 31-33; vt samuti *Nagovitsyn ja Nalgiyev vs. Venemaa*, vastuvõetavuse otsus, §-d 29 jj. ning § 42).

B. Kuuekuulise tähtaja ületamine

Artikli 35 lõike 1 – vastuvõetavuse kriteeriumid

1. Kohus võib kohtuasja arutada ainult ... kuue kuu jooksul lõpliku otsuse tegemisest arvates.

1. Normi eesmärk

87. Kuuekuulise tähtaja peamine eesmärk on säilitada õiguskindlus, nii et kohtuasjade, mis tõstatavad konventsioonipõhiseid küsimusi, läbivaatamine toimuks mõistliku aja jooksul, ning asjaomased ametiasutused ja muud isikud oleksid kaitstud pikalt kestva ebakindla olukorra eest. Lisaks jätab nimetatud nõue potentsiaalsele kaebajale piisavalt aega kaebuse esitamise kaalumiseks ning konkreetsete väidete ja argumentide üle otsustamiseks ning soodustab kohtuasja asjaolude väljaselgitamist, arvestades et aja möödudes muutub tõstatatud probleemide õiglane uurimine järjest raskemaks (*Sabri Günes vs. Türgi* [SK], § 39).

88. See reegel märgistab EIKi teostatava järelevalve ajalised piirid ning teavitab nii isikuid kui riigiasutusi tähtajast, millele järgnevalt ei ole järelevalve enam võimalik. Sellega soovisid konventsiooniosalised riigid vältida olukorda, et kohtuotsuste õigsuses pidevalt kaheldakse, mis omakorda tekitab legitiimsuse mure õiguskorra ning selle stabiilsuse ja rahu suhtes (*Idalov vs. Venemaa* [SK], § 128; *Sabri Günes vs. Türgi* [SK], § 40).

89. Kuuekuulise tähtaja reegel on kohustuslik norm ja kohus võib seda kohaldada ka siis, kui valitsus ei ole selles osas kaebusele vastuväiteid esitanud (*ibid.*, § 29).

90. Kuuekuuline tähtaeg ei tähenda, et kaebaja peaks esitama kaebuse EIKi enne, kui tema suhtes on asi riigisisesel tasandil lõplikult otsustatud (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 157; *Chapman vs. Belgia*, § 34).

2. Kuuekuulise tähtaja alguskuupäev

(a) Lõplik otsus

91. Kuuekuulist perioodi arvestatakse alates riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise protsessis lõpliku otsuse tegemisest (*Paul ja Audrey Edwards vs.*

Ühendkuningriik (vastuvõetavuse otsus)). Kaebaja peab olema tavapärase korras läbinud riigisisised õiguskaitsevahendid, mis on vastavas asjas tõenäoliselt tõhusad ja piisavad (*Moreira Barbosa vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus)).

92. Arvesse saab võtta ainult tavapäraseid ja tõhusaid õiguskaitsevahendeid, sest kaebaja ei saa pikendada konventsiooniga kehtestatud rangeid tähtaegu, esitades vastuvõetamatuid või eksitavaid avaldusi asutustele või institutsioonidele, kellel ei ole volitusi ega pädevust konventsiooni alusel esitatud kaebuse tõhusaks rahuldamiseks (*Fernie vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus)).

93. Arvesse ei võeta selliseid õiguskaitsevahendeid, mille kasutamine sõltub ainult ametiisikute diskretsiooniotsusest ja mis seetõttu ei ole kaebaja jaoks otseselt kättesaadavad. Ka ilma konkreetse kaebetähtajata õiguskaitsevahendid tekitavad ebakindlust ning muudavad artikli 35 lõikes 1 sätestatud kuuekuulise tähtaja sisutühjaks (*Williams vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus)).

94. Üldjuhul ei nõua artikli 35 lõige 1, et kaebajad peavad olema taotlenud menetluse taasavamist (teistmist) või kasutanud muid sarnaseid erakorralisi õiguskaitsevahendeid ning ei luba kuuekuulise tähtaja pikendamist selliste õiguskaitsevahendite kasutamise ettekäändel (*Berdzenishvili vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus); *Tucka vs. Ühendkuningriik (no. 1)* (vastuvõetavuse otsus)). Ent kui erakorraline õiguskaitsevahend on ainus kaebajale kättesaadav õiguskaitsevahend, võidakse kuuekuulist tähtaega arvestada alates vastava õiguskaitsevahendi suhtes tehtud otsuse kuupäevast (*Ahtinen vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus)).

Kaebus, mille kaebaja esitab kuue kuu jooksul pärast teistmisavalduse läbivaatamatajätmist, ei ole vastuvõetav, sest selline otsus ei ole „lõplik otsus” (*Sapeyan vs. Armeenia*, § 23).

Kui menetlus taasavatakse või lõplik otsus vaadatakse uuesti läbi, katkestatakse algse menetluse lõpust või lõplikust otsusest arvestatava kuuekuulise tähtaja arvutamine üksnes selliste konventsiooni alusel esitatud väidete suhtes, mis olid otsuse uuesti läbivaatamise või menetluse taasavamise aluseks ning mida erakorralises edasikaebeorganis arutati (*ibid.*, § 24).

(b) Alguskuupäev

95. Kuuekuuline tähtaeg on iseseisev mõiste ning seda tuleb arvestada ja kohaldada lähtudes iga konkreetse kohtuasja faktilistest asjaoludest, kindlustades seeläbi individuaalkaebuse esitamise õiguse tõhusa teostamise võimaluse. Kuigi riigisisese õiguse ja kohtupraktika arvessevõtmine omab olulist tähtsust, ei ole see otsustavaks kuuekuulise tähtaja alguskuupäeva kindlaks määramisel (*Sabri Günes vs. Türgi* [SK], §-d 52 ja 55).

(i) Kohtuotsustest teadasaamine

96. Kuuekuulise tähtaja arvestus algab kuupäevast, millal kaebaja ja/või tema esindaja said piisavalt teadlikuks riigisisest lõplikust otsusest (*Koç ja Tosun vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)).

97. Kui riik kasutab argumendina kuuekuulise tähtaja ületamise fakti, on riigi kohustus tõendada, millal kaebaja riigisisest lõplikust otsusest teada sai (*Şahmo vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)).

(ii) Otsuse kättetoimetamine

98. *Kaebajale*: Kui kaebajal on õigus saada riigisisese lõpliku otsuse koopia kätte automaatselt, vastab konventsiooni artikli 35 lõike 1 eesmärgile kõige paremini, kui kuuekuulist tähtaega arvutatakse otsuse koopia kätteandmise kuupäevast (*Worm vs. Austria*, § 33).

99. *Advokaadile*: Kuuekuulist tähtaega arvestatakse alates kuupäevast, millal kaebaja advokaat sai teadlikuks riigisiseseid õiguskaitsevahendeid ammendavast lõplikust otsusest, olenemata sellest, et kaebaja sai otsusest teada hiljem (*Çelik vs. Türki* (vastuvõetavuse otsus)).

(iii) Otsuse kättetoimetamise regulatsiooni puudumine

100. Kui riigisiseses õiguses ei ole otsuse kättetoimetamist ette nähtud, on sobilik võtta algustähtajaks otsuse lõpliku vormistamise kuupäev ehk aeg, millest alates oli pooltel kindlasti võimalik otsuse sisu teada saada (*Papachelas vs. Kreeka* [SK], § 30). Kaebaja või tema advokaat peab üles näitama piisavat hoolsust kohtukantseleisse hoiule jäetud otsuse koopia saamisel (*Ölmez vs. Türki* (vastuvõetavuse otsus)).

(iv) Õiguskaitsevahendite puudumine

101. Kui algusest peale on selge, et kaebajal ei ole võimalik kasutada ühtegi tõhusat õiguskaitsevahendit, alustatakse kuuekuulise tähtaja arvestamist alates kaebuse sisuks oleva teo toimepanekust või alates kuupäevast, millal selline tegu kaebajat otseselt mõjutas või millal ta vastavast teost või selle negatiivsest mõjust teadlikuks sai (*Dennis ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus); *Varnava ja teised vs. Türki* [SK] § 157).

102. Kui kaebaja kasutab pealtnäha olemasolevat õiguskaitsevahendit ning saab alles hiljem teadlikuks asjaoludest, mis muudavad selle õiguskaitsevahendi ebatõhusaks, võib olla kohane võtta kuuekuulise tähtaja arvestamise alguseks kuupäev, millal kaebaja sai või oleks pidanud vastavatest asjaoludest teadlikuks saama (*ibid.* [SK] § 158).

(v) Vältav olukord

103. „Vältava olukorra“ mõiste tähendab situatsiooni, kus kaebaja on jätkuvalt ohvri seisundis riigi poolt või nimel toime pandavate vältavate tegevuste tagajärjel. Sündmusest tulenevad pikaajalised olulised tagajärjed ei tähenda samas, et sündmuse tõttu on tekkinud „vältav olukord“ (*Jordache vs. Rumeenia*, § 49).

104. Kui väidetav rikkumine kujutab endast vältavat olukorda, mille suhtes puuduvad riigisiseseid õiguskaitsevahendid, alustatakse kuuekuulise tähtaja arvestamist alles siis, kui vältav olukord lõppeb (*Sabri Güneş vs. Türki* [SK], § 54; *Varnava ja teised vs. Türki* [SK], § 159; *Ülke vs. Türki* (vastuvõetavuse otsus)). Olukorra kestmise ajal ei ole kuue kuu pikkuse tähtaja norm kohaldatav (*Jordache vs. Rumeenia*, § 50).

3. Kuuekuulise tähtaja lõppemine

105. Tähtaja arvutamist alustatakse esimesest päevast pärast lõpliku otsuse avalikku väljakuulutamist või kaebajale või tema esindajale otsusest teatamist ning tähtaeg lõpeb kuue kalendrikuu pärast, olenemata kalendrikuude pikkusest (*Otto vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

106. Kuuekuulisest tähtajast kinnipidamine tehakse kindlaks konventsiooni, mitte vastustajariigi õigusaktides sätestatud kriteeriumite alusel (*Benet Praha, spol. s r.o., vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus); *Poslu ja teised vs. Türki*, § 10). Kohtu enda kriteeriumite alusel tähtaja arvutamine, sõltumata riigisisestest reeglitest, tagab õiguskindluse, nõuetele vastava kohtupidamise ning seeläbi konventsioonimehhanismi praktilise ja tõhusa toimimise (*Sabri Güneş vs. Türki* [SK], § 56).

107. Asjaolu, et kuuekuulise tähtaja viimane päev langeb laupäevale, pühapäevale või riigipühale ning et sellistes olukordades riigisisene õigus pikendab tähtaega esimese tööpäevani, ei mõjuta tähtaja lõppemise kindlaksmääramist (*ibid.*, §-d 43 ja 61).

108. EIKil on õigus määrata kindlaks kuuekuulise tähtaja lõppemise kuupäev, kui see erineb vastustajariigi poolt arvestatud lõppkuupäevast (*İpek vs. Türki* (vastuvõetavuse otsus)).

4. Kaebuse esitamise kuupäev

(a) Täidetud kaebuse esitamise vorm

109. Vastavalt 1. jaanuaril 2014 jõustunud kohtureeglite reeglile 47, loetakse konventsiooni artikli 35 lõike 1 tähenduses kaebuse esitamise kuupäevaks päeva, mil kaebus, mis vastab selles reeglis ette nähtud nõuetele, on saadetud EIKi. Kaebus peab sisaldama kogu informatsiooni, mis on kaebuse plangi erinevates osades nõutud, ning sellele peab olema lisatud kõigi vajalike dokumentide koopiad. Välja arvatud reeglis 47 toodud erandid, kuuekuuline ajapiirang peatub ainult juhul, kui kohtule on esitatud täielikult täidetud kaebuse plank (*Practice Direction on Institution of Proceedings*, § 1).

(b) Volikiri

110. Kui kaebaja otsustab kaebuse esitada esindaja kaudu, tuleb EIKi esitada advokaadivolikirja või kaebaja poolt allkirjastatud volikirja originaal (kohtureeglite reegel 47 lõige 3.1(d); vt ka *Kaur vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), § 11 *in fine*). Kui selline volikiri puudub, ei saa kaebust pidada lubatavaks ning see tagastatakse EIK poolt „ohvri“ puudumise või isegi kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu (*Kokhreidze ja Ramishvili vs. Georgia* (vastuvõetavuse otsus), § 16).

111. Õigesti täidetud volikirja vorm on kaebuse oluline osa kohtureeglite reeglite 45 ja 47 tähenduses ning selle esitamata jätmisel võivad olla otsesed tagajärjed kaebuse esitamise tähtaja suhtes (*ibid.*, § 17).

(c) Saatmiskuupäev

112. Esitamise kuupäevaks loetakse nõuetekohaselt täidetud kaebuse plangi EIKi saatmise postmargi kuupäeva (kohtureeglite reegli 47 lõige 6(a); vt ka *Abdulrahman vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus); *Brežec vs. Horvaatia*, § 29).

113. Ainult eriliste asjaolude esinemine – näiteks, kui kujuneb võimatuks kindlaks määrata, millal kaebus on postitatud – võib õigustada teistsugust lähenemist. Sellisel juhul võetakse kaebuse esitamise kuupäeva määramisel aluseks näiteks kuupäev, mis on kaebuse plangil, või selle puudumisel kuupäev, millal kaebus EIKi kantseleisse laekus (*Bulinwar OOD ja Hrusanov vs. Bulgaaria*, §-d 30-32).

114. Kaebajad ei vastuta viivituste eest tee peal, mis mõjutavad nende saadetud kirjade kohtusse jõudmist (*Anchugov ja Gladkov vs. Venemaa*, § 70)

(d) Faksi teel saatmine

115. Faksi teel saadetud kaebused ei peata kuuekuulise tähtaja kulgemist. Kaebajad peavad esitama ka allkirjastatud originaaldokumendid sama kuuekuulise tähtaja jooksul (*Practice Direction on Institution of Proceedings*, § 3).

(e) Kaebuse kirjeldus

116. Kaebust iseloomustavad selles esitatud väidetavad asjaolud, mitte üksnes õiguslik alus või väited, millele kaebuses tuginetakse (*Scoppola vs. Itaalia (no. 2)* [SK], § 54).

(f) Järgnevad kaebused

117. Esialgses kaebuses kajastamata kaebuste suhtes arvestatakse kuuekuulist tähtaega katkematult kuni nimetatud kaebused on esitatud mõnele konventsiooni alusel loodud asutusele (*Allan vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus)).

118. Pärast kuuekuulist tähtaega esitatud kaebused võetakse arutamisele üksnes juhul, kui need käsitlevad tähtaegselt esitatud algsete väidete erilisi aspekte (*Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus)).

119. Kaebuses artiklile 6 tuginemine üksinda ei ole piisav selleks, et lugeda kõiki nimetatud sätte alusel edaspidi esitatavaid kaebusi esitatuks, kui esmases pöördumises ei ole esitatud mingit teavet pretensiooni faktilise aluse ja väidetava rikkumise olemuse kohta (*Allan vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus); *Adam ja teised vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

120. Riigisiseste menetluskirjelduste esitamine ei ole piisav, et lugeda seda kõigi nimetatud menetlusel põhinevate järgnevate kaebuste esitamiseks. Kaebuse esitatuks ja kuuekuulise tähtaja arvestamise katkestatuks lugemiseks peab esmases pöördumises kas või kokkuvõtlikult olema esitatud teave väidetava rikkumise olemuse kohta (*Božinovski vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia* (vastuvõetavuse otsus)).

5. Eripärased olukorrad

(a) Ajapiirangute kohaldamine jätkuvatele olukordadele, mis puudutavad õigust elule, kodu kaitset ja õigust omandile

121. Asjades, kus kaebus on esitatud riigi suutmatuse peale uurida isiku kadumist eluohtlikus olukorras, on EIK kehtestanud kaebajatele nõude näidata üles hoolikust ja initsiatiivi kaebuse esitamisel, vaatamata sellele, et selliste asjade puhul puudub konkreetne ajaline alguspunkt, millest alates saab kuuekuulist tähtaega lugema hakata. Neil juhtudel ei saa kaebajad Strasbourgi pöördumisega oodata lõpmatuseni. Nad peavad kaebuse esitama ilma liigse viivitusega (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], §-d 161-66).

122. Sarnased on asjad, mis puudutavad kestvaid rikkumisi, mis on toime pandud isiku omandi või kodu suhtes pikaajaliste konfliktide olukorras. Ka neil juhtudel tekib hetk, kui kaebus tuleb kohtule esitada, kuna muutumatus olukorras passiivseks jäämine ei ole enam õigustatud. Kui kaebaja jaoks saabub või peab saabuma hetk, mil nähtub, et puudub realistlik võimalus ettenähtavas tulevikus oma omandi või kodu tagasisaamiseks, siis põhjendamatu või liigne kaebuse esitamisega viivitamine võib tuua kaasa selle tagastamise tähtaja rikkumise tõttu. Keerulistes konfliktijärgsetes olukordades tuleb ajapiirangute kohaldamise suhtes olla paindlik, et võimaldada olukorral maha rahuneda ning kaebajatel piisavalt informatsiooni koguda, mis võimaldaks neil asjale riigisisene lahendus leida (*Sargsyan vs. Aserbaidžaan* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 140-41; *Chiragov ja teised vs. Armeenia* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 141-42).

(b) Kuuekuulise tähtaja kohaldamise tingimused mitmekordse kinnipidamise korral konventsiooni artikli 5 lõike 3 alusel

123. Mitut järjestikust kinnipidamist tuleb käsitada ühe perioodina ning kuuekuulise tähtaja arvestamine algab alates viimase kinnipidamisperioodi lõpust (*Solmaz vs. Türgi*, § 36).

124. Kui süüdistatava kohtueelne kinnipidamine jaguneb mitmesse mitte üksteisele järgnevasse perioodi, siis tuleb neid perioode käsitleda eraldi, mitte ühtsena. Seega, kui kaebaja on pääsenud vabadusse, peab ta kohtueelset kinnipidamist puudutava kaebuse esitama kuue kuu jooksul tema vabastamisest. Samas tuleb märkida, et juhul, kui

kõnealused kinnipidamisperioodid puudutavad ühte ja sama kaebaja suhtes algatatud kriminaalmenetlust, siis võib EIK, hinnates kinnipidamise mõistlikkust artikli 5 lõike 3 valguses, arvesse võtta asjaolu, et kaebajat on juba eelnevalt vahi all hoitud (*Idalov vs. Venemaa* [SK], §-d 129-30).

C. Anonüümne kaebus

Artikli 35 lõike 2 punkt a – vastuvõetavuse kriteeriumid

2. Kohus ei aruta ühtegi artikli 34 kohaselt esitatud kaebust, mis:
a) on anonüümne; ...²

125. Kaebaja peab olema kaebuse vormil selgelt tuvastatav (kohtureeglite reegli 47 lõige 1(a)). Kohus võib otsustada, et kaebaja isikut ei avaldata (reegli 47 lõige 4). Sellisel juhul tähistatakse kaebajat tema initsiaalidega või lihtsalt mingi kirjatähega.

126. Üksenes EIKil on pädevus hinnata, kas kaebus on artikli 35 lõike 2 punkti a tähenduses anonüümne (*Sindicatul Păstorul cel Bun vs. Rumeenia* [SK], § 69). Kui vastustajariigi valitsusel on kahtlused kaebaja ehtsuses, peavad nad kohut sellest koheselt informeerima (*ibid.*).

1. Anonüümne kaebus

127. EIKile esitatud kaebus loetakse anonüümseks, kui kohtutoimiku materjalid ei sisalda ühtegi elementi, mis võimaldaks kohtul kaebaja isikut tuvastada (*“Blondje” vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus). Ükski esitatud plankidest või dokumentidest ei sisalda nime, ainult viiteid ja pseudonüüme, ning volikirja on allkirjastanud „X“: kaebaja isikut ei ole avaldatud.

128. Anonüümseks on loetud ka määratlemata isikute nimel ühingu poolt esitatud avaldus, milles ühing ise ei pidanud ennast ohvriks, vaid kaebas nimetamata isikute eraelu puutumatus rikkumise üle. Seega muutusid need ühingu väitel esindatud isikud kaebajateks (*Federation of French Medical Trade Unions ja National Federation of Nurses vs. Prantsusmaa*, komisjoni otsus).

2. Mitteanonüümne kaebus

129. Konventsiooni artikli 35 lõike 2 punkt a ei ole kohaldatav, kui kaebajad on esitanud faktilisi ja õiguslikke andmeid, mis võimaldavad kohtul kaebajaid tuvastada ning neid seostada kohtuasja asjaoludega ning esitatud kaebustega (*Sindicatul Păstorul cel Bun vs. Rumeenia* [SK], § 71).

130. Valenimede all esitatud avaldus: pseudonüüme kasutavad isikud, kes selgitasid kohtule, et nad olid relvakonflikti tõttu oma perekonnaliikmete ja sõprade kaitsmiseks sunnitud oma tegelikku nime varjama. Olles leidnud, et „mõistetavatel põhjustel oma tegeliku identiteedi varjamise taktika taga olid reaalsed inimesed, kes olid tuvastatavad piisava arvu tunnuste alusel, välja arvatud nimeliselt...” ning „kaebajate ja kõnealuste sündmuste vahel

² Konventsiooni artikli 35 lõike 2 punkti a tähenduses anonüümset kaebust tuleb eristada olukorrast, kust kaebaja isikut ei avaldata ning sellega seoses kaldutakse kõrvale tavapärasest kohtumenetluse teabe avaliku ligipääsetavuse reeglist, samuti tuleb seda eristada kohtumenetluse konfidentsiaalsuse küsimusest (vt kohtumenetluse reeglit 33 ja reegli 47 lõiget 4 ning nendele lisatud kohtusse pöördumise juhust).

valitsesid piisavalt tihedad seosed”, ei lugenud EIK vastavat kaebust anonüümseks (*Shamayev ja teised vs. Georgia ja Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Vt ka *Shamayev ja teised*, § 275.

131. Kiriku esindusorgani ja usuliste või filosoofiliste eesmärkidega ühenduse, mille liikmeid ei avalikustata, esitatud kaebusi ei ole jäetud anonüümseuse klausli alusel läbi vaatamata (konventsiooni artiklid 9, 10 ja 11): *Omkarananda ja Divine Light Zentrum vs. Šveits*, komisjoni otsus.

D. Sisuliselt sama kaebus

Artikli 35 lõike 2 punkt b – vastuvõetavuse kriteeriumid

2. Kohus ei aruta ühtegi artikli 34 kohaselt esitatud kaebust, mis:

...

b) on sisuliselt sama juba kohtu poolt arutatuga või on juba esitatud arutamiseks muu rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse raames ega sisalda uut asjassepuutuvat teavet.

132. Kaebus tagastakse konventsiooni artikli 35 lõike 2 punkti b alusel, kui kaebus on sisuliselt sama, mida EIKi või mõne muu rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse raames on juba arutanud ega sisalda uut asjassepuutuvat teavet.

1. Sisuliselt sama kaebus, mida kohus on juba arutanud

133. Artikli 35 lõike 2 punkti b esimese osa eesmärk on tagada EIKi otsuste lõplikkus ja vältida olukorda, kus kaebajad uute kaebuste esitamisega esitavad sisuliselt apellatsioonkaebuse EIKi varasematele otsustele (*Kafkaris vs. Küpros* (vastuvõetavuse otsus), § 67; *Lowé vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus)).

134. Kaebus kuulutatakse vastuvõetamatuks, kui see “on sisuliselt sama juba kohtu poolt arutatuga... ja ei sisalda uut asjassepuutuvat teavet”. Siia alla kuuluvad ka asjad, kus EIK on eelneva kaebuse kohtuasjade nimistust kustutanud sõbraliku kokkuleppe menetluse raames (*Kezer ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)). Samas, juhul kui eelnev kaebus ei toonud kaasa mingit ametlikku otsust, ei ole välistatud asja arutamine uue kaebuse pinnalt (*Sürmeli vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

135. Kohus hindab, kas kohtusse esitatud kaks kaebust puudutavad oma põhiolemuselt samu isikuid, samu fakte ja samu kaebusi (*Vojnović vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus), § 28; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) vs. Šveits (no. 2)* [SK], § 63).

136. Valitsuse esitatud riikidevaheline kaebus ei võta üksikisikutelt võimalust esitada oma nõudeid või jätkata nende menetlemist (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 118).

137. Kaebus leotakse reeglina vastuvõetamatuks, kui see tugineb samadele faktilistele asjaoludele, millele tugines eelnev kaebus. Ei ole piisav, kui kaebaja rõhub uue informatsiooni olemasolule, samas kui ta sisuliselt püüab vaid toetada oma eelmist kaebust uute õiguslike argumentidega (*I.J.L. vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus); *Mann vs. Ühendkuningriik ja Portugal* (vastuvõetavuse otsus)) või kui kaebaja esitab lisainformatsiooni riigisisese õiguse kohta, mis sisuliselt ei muuda neid põhjuseid, miks tema eelnev kaebus loeti vastuvõetamatuks (*X. vs. Ühendkuningriik*, komisjoni 10. juuli 1981. a otsus). Selleks, et kohus võtaks arutlusele kaebuse, mille faktilised asjaolud on sarnased juba eelnevalt esitatud kaebusega, peab kaebaja esitama nii uue sisulise kaebuse kui informatsiooni, mida kohus ei ole varem veel käsitleanud (*Kafkaris vs. Küpros* (vastuvõetavuse otsus), § 68).

138. Järgmistes kohtuasjades on EIK leidnud, et kaebused ei olnud sisuliselt samad kohtu poolt juba varem arutatutega: *Massuero vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Riener vs. Bulgaaria*, § 103; *Chappex vs. Šveits* (vastuvõetavuse otsus); *Yurttas vs. Türgi*, §-d 36-37; *Sadak vs. Türgi*, §-d 32-33; *Patera vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) (mõnele teisele rahvusvahelisele organile arutamiseks esitatud asjaoludega seotud kaebused ei ole vastuvõetavad, kuid hiljem toimunud asjaoludega seotud uus teave on vastuvõetav). Järgmistes kohtuasjades on EIK vastupidiselt leidnud, et kaebused on olnud sisuliselt samad juba varem kohtu poolt arutatutega: *Moldovan ja teised vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus); *Hokkanen vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus); *Adesina vs. Prantsumaa* (vastuvõetavuse otsus); *Bernardet vs. Prantsumaa* (vastuvõetavuse otsus); *Gennari vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Manuel vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus).

2. *Sisuliselt sama kaebus, mis on esitatud mõne teise rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse raames arutamiseks*

139. Artikli 35 lõike 2 punkti b teise osa eesmärk on vältida olukorda, kus sisuliselt ühte ja sama asja vaatavad samaaegselt läbi mitu rahvusvahelist kehamit. Selline olukord oleks vastuolus konventsiooni teksti ja mõttega, mis püüab vältida samas asjas toimuvate rahvusvaheliste menetluste paljusust (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos vs. Venemaa*, § 520; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası vs. Türgi*, § 37). See on ka põhjuseks, miks EIK peab vajalikuks uurida kõnealust aspekti omal algatusel (*POA ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus), § 27).

140. Selleks, et hinnata, kas artikli 35 lõike 2 punkt b välistab EIKi pädevuse asja läbi vaadata, peab kohus otsustama, kas EIKile esitatud kaebus on sisuliselt sama, mis on paralleelselt juba kuskil mujal menetluses. Ja kui see on nii, siis peab kohus järgnevalt hindama, kas samaaegselt toimuvat menetlust saab käsitleda kui „teist rahvusvahelist uurimis- või lahendamismenetlust“ artikli 35 lõike 2 punkti b tähenduses (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos vs. Venemaa*, § 520).

141. Kohus on rõhutanud, et määravaks ei ole mitte teise rahvusvahelise menetluse raames kaebuse esitamise kuupäev, vaid see, kas paralleelselt toimivas menetluses on tehtud sisuline otsus ajaks, mil EIK kaebust arutab (*Peraldi vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)).

(a) *Kohtuasjade samasusele hinnangu andmine*

142. Kohtuasjade samasuse hindamine tähendab tavaliselt vastavates menetlustes osalevate poolte, õigusnormide, millele nad tuginevad, kaebuste ulatuse ja kahjunõuete võrdlemist (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos vs. Venemaa*, § 521; *Greek Federation of Bank Employee Unions vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus), § 39).

143. Analoogselt ülalmainitud artikli 35 lõike 2 punkti b esimese osaga kontrollib EIK, kas erinevatele rahvusvahelistele institutsioonidele esitatud kaebused puudutavad sisuliselt samu isikuid, samu faktilisi asjaolusid ja samu kaebusi (*Karoussiotis vs. Portugal*, § 63; *Pauger vs. Austria*, komisjoni otsus).

144. Näiteks, kui kahte institutsiooni kaebuse esitanud isikud ei ole identsed, siis ei saa EIK järeldada, et kaebuse on “sisuliselt sama, mis on ... juba esitatud arutamiseks muu rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse raames” (*Folgerø ja teised vs. Norra* (vastuvõetavuse otsus)). Nii leidis kohus, et ta ei saa jätta läbi vaatamata kaebust, mis oli teise rahvusvahelisse organisse esitatud mitte kaebajate endi, vaid valitsusvälise organisatsiooni (*Celniku vs. Kreeka*, §-d 39-41; *Illiu ja teised vs. Belgia* (vastuvõetavuse otsus) või Ametiühingute Liidu poolt (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası vs. Türgi*, § 38)).

145. Sellele vaatamata on EIK hiljuti uuesti kinnitanud, et EIKi esitatud kaebus, mis on praktiliselt sama juba varem mõnele teisele rahvusvahelisele kehamile (ILO) esitatud kaebusega, kuid on esitatud isikute poolt, kes ei saanud olla selles teises menetluses pooleks seetõttu, et õigus kaebus esitatada oli antud üksnes ametiühingutele ja tööandjate organisatsioonidele, on sisuliselt sama kaebus, mis on esitatud juba teisele rahvusvahelisele kehamile. Selline lähenemine põhineb arusaamal, et EIKi pöördunud kaebajad on oma ametite tõttu vastavates ametiühingutes lähedalt seotud teises rahvusvahelises kehamis toimuva menetluse ja kaebustega. Nende kaebuste vastuvõetavaks tunnistamine tähendaks sisuliselt artikli 35 lõike 2 punktist b möödahiilimist (*POA ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus), §-d 30-32).

(b) „Muu rahvusvahelise uurimis- või lahendamismenetluse“ mõiste

146. Artikli 35 lõike 2 punkt b eeldab EIKi-poolset hinnangu andmist küsimuses, kas paralleelselt toimuv menetlus on rahvusvaheline menetlus kõnealuse kaebuse vastuvõetavuse kriteeriumi tähenduses (*ibid.*, § 28).

147. Kohus ei piirdu siinjuures vaid formaalse kontrolliga, vaid vastavalt vajadusele selgitab välja, kas järelevalvekeham, selle menetlus ja otsuste mõju on selline, et EIKi pädevus asja läbi vaadata on artikli 35 lõike 2 punkti b alusel välistatud (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos vs. Venemaa*, § 522; *Karoussiotis vs. Portugal*, § 62; *Greek Federation of Bank Employee Unions vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus), § 33).

E. Kaebeõiguse kuritarvitamine

Artikli 35 lõige 3 – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistab vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui:

a) ... sellega kuritarvitatakse kaebeõigust ...

1. Üldmõiste

148. Kuritarvitamise kontseptsiooni artikli 35 lõike 3 mõistes tuleb käsitada üldise õigusteooria tavatähenduses – õiguse pahatahtlik ärakasutamine selle algsest mõttest erineval eesmärgil. Seega on kaebeõiguse kuritarvitamine kaebaja igasugune käitumine, mis on selgelt vastuolus konventsioonis sätestatud individuaalkaebuse esitamise õigusega ning häirib kohtu tööd või kohtumenetluse nõuetekohast läbiviimist (*Miroļubovs ja teised vs. Läti*, §-d 62 ja 65).

149. Vormilisest aspektist jäeldub artikli 35 lõike 3 sõnastusest selgelt, et kaebeõigust kuritarvitav kaebus tuleb tunnistada vastuvõetamatuks, mitte lihtsalt kohtuasjade nimistust kustutada. EIK on ka rõhutanud, et kaebuse läbivaatamatajätmine kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu on erakorraline abinõu (*ibid.*, § 62). Kohtu tuvastatud kaebeõiguse kuritarvitamise juhtumid saab liigitada viide tüüpkategooriasse: eksitav teave; solvav keelekasutus; sõbraliku kokkuleppe menetluse konfidentsiaalsusnõude rikkumine; selgelt pahatahtlikud või tegeliku eesmärgita esitatud kaebused; kõik ülejäänud juhtumid, mida ei ole võimalik ammendavalt loetleda.

2. Kohtu eksitamine

150. Kaebusega kuritarvitatakse kaebeõigust, kui see põhineb teadlikult ebatõestel asjaoludel eesmärgiga kohut petta (*Varbanov vs. Bulgaaria*, § 36). Kaebeõiguse sel viisil kuritarvitamise kõige tõsisem ja jultunum näide on kõigepealt kaebuse esitamine valeidentiteedi all (*Drijfhout vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), §-d 27-29) ja teiseks kohtule saadetud dokumentide võltsimine (*Jian vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus); *Bagheri ja Maliki vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), ning *Poznanski ja teised vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)). Seda tüüpi kuritarvitamine võidakse toime panna ka tegevusetusega, juhul kui kaebaja jätab menetluse alguses kohtule teatavaks tegemata mõne asja arutamisel olulise teguri (*Al-Nashif vs. Bulgaaria*, § 89 ja *Kerechashvili vs. Georgia* (vastuvõetavuse otsus)). Samuti võidakse kaebus kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu läbi vaatamata jätta juhul, kui kohtumenetluse ajal toimub uusi olulisi muutusi, millest kaebaja kohut ei teavita – kuigi ta on reeglite kohaselt kohustatud seda tegema –, võimaldamata seega EIKil otsust tehes arvesse võtta kõiki asjaolusid (*Hadrabová ja teised vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus), ja *Predescu vs. Rumeenia*, §-d 25–27).

151. Kaebaja on samuti vastutav oma advokaadi või esindaja käitumise eest kohtus. Iga esindajapoolne tegematajätmine võrdsustatakse kaebaja tegematajätmisega ning võib tuua kaasa kaebuse vastuvõetamatuks tunnistamise kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu (*Bekauri vs. Georgia* (esialgsed vastuväited), §-d 22-25; *Migliore ja teised vs. Italy* (vastuvõetavuse otsus)).

152. Kohtu eksitamise tahtlus peab igal juhul olema piisava kindlusega tõendatud (*Melnik vs. Ukraina*, §-d 58–60; *Nold vs. Saksamaa*, § 87 ja *Miszczyński vs. Poola*, vastuvõetavuse otsus).

153. Isegi juhul, kui alles pärast EIKi sisulise otsuse jõustumist ilmneb, et kaebaja oli varjanud kaebuse läbivaatamise seisukohalt olulist fakti, võib kohus oma otsuse parandusmenetluse raames ümber vaadata (vastavalt kohtureeglite reeglile 80) ning jätta kaebuse läbi vaatamata kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu (*Gardean and S.C. Grup 95 SA vs. Rumeenia* (otsuse ümbervaatamine), §-d 12-22). Kohtuotsuse ümbervaatamine on võimalik ainult siis, kui vastustajariigi valitsus ei saanud mõistlikult olla teadlik vaidlusalusest faktist kohtumenetluse EIKis toimumise ajal, ning kui valitsus taotleb reegli 80 lõike 1 alusel kohtult otsuse ümbervaatamist kuue kuu jooksul alates uuest asjaolust teadasaamisest (*Grossi ja teised vs. Itaalia* (otsuse ümbervaatamine), §-d 17-24).

3. Solvav keelekasutus

154. Kaebeõigust rikutakse juhul, kui kaebaja kasutab oma kirjavahetuses EIKiga eriti pahatahtlikku, solvavat, ähvardavat või provotseerivat kõneviisi, olenemata sellest, kas see on suunatud vastustajariigi valitsuse, selle esindaja, vastustajariigi ametiasutuste, EIKi enda, EIKi kohtunike, kantselei või kantselei liikmete vastu (*Řehák vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus); *Duringer ja Grunge vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Stamoulakatos vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus).

155. Kuritarvitamiseks ei loeta olukorda, kus kaebaja kõneviis on lihtsalt terav, poleemiline või sarkastiline; selleks peab see ületama „tavapärase, tsiviliseeritud ja õigustatud kriitika piire” (*Di Salvo vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus), *Apinis vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus); vastupidine näide vt *Aleksanyan vs. Venemaa*, §-d 116–118). Kui kaebaja lõpetab menetluse ajal pärast kohtu ametlikku hoiatust solvavate märkuste tegemise, võtab need otsesõnu tagasi või – veelgi parem – esitab vabanduse, ei jäeta kaebust enam kaebeõiguse rikkumise tõttu läbi vaatamata (*Chernitsyn vs. Venemaa*, §-d 25–28).

4. Sõbraliku kokkuleppe menetluse konfidentsiaalsuse põhimõtte rikkumine

156. Kui kaebaja rikub tahtlikult konventsiooni artikli 39 lõike 2 ning kohtureeglite reegli 62 lõike 2 alusel poolte suhtes kehtestatud sõbraliku kokkuleppe läbiraakimise konfidentsiaalsuse nõuet, võidakse seda käsitada kaebeõiguse kuritarvitamisena, mille tagajärjel kaebus jäetakse läbi vaatamata (*Hadrabová ja teised vs. Tšehhi Vabariik*, § 66; *Popov vs. Moldova* (vastuvõetavuse otsus); *Miroļubovs ja teised vs. Läti*, § 48).

157. Selleks, et kindlaks teha, kas kaebaja on konfidentsiaalsusnõuet rikkunud, tuleb esmalt määratleda selle kohustuse piirid. Seda tuleb alati tõlgendada üldise eesmärgi valguses, milleks on sõbraliku kokkuleppe soodustamine, kaitstes pooli ja kohut võimalike surveavalduste eest. Seega võib sõbraliku kokkuleppega seotud dokumentide sisu teatavastegemine kolmandale isikule küll teoreetiliselt kujutada endast kaebeõiguse kuritarvitamist konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses, kuid see ei tähenda, et vastavate dokumentide näitamine kolmandale isikule või nendest rääkimine on alati tingimusteta keelatud. Selline laiaulatuslik ja range tõlgendus võib ohustada kaebaja seaduslike huvide kaitset – näiteks kui ta küsib asjatundjalt ühekordset nõu kohtuasjas, milles tal on õigus EIKis ennast ise esindada. Lisaks oleks EIKil liiga raske või lausa võimatu kontrollida sellise keelu täitmist. Konventsiooni artikli 39 lõige 2 ja kohtureeglite reegli 62 lõige 2 keelavad pooltel kõnealust teavet avaldada näiteks ajakirjanduses, suurele hulgale inimestele kättesaadavas kirjavahetuses või muul sarnasel viisil (*ibid.*, § 68). Seega peab taoline käitumine olema piisaval määral tõsine, et lugeda seda kaebeõiguse kuritarvitamiseks.

158. Konfidentsiaalse teabe avaldamist saab käsitada kaebeõiguse kuritarvitamisena üksnes juhul, kui see on tahtlik. Kaebaja otsene vastutus avaldamise eest peab alati olema piisava kindlusega tõendatud; paljast kahtlusest ei piisa (*ibid.*, § 66 *in fine*). Konkreetsed näited antud põhimõtte kohaldamise kohta on näiteks kaebuse läbivaatamatajätmise asjas *Hadrabová ja teised vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus), kus kaebajad olid tsiteerinud EIKi kantselei poolt sõnastatud sõbraliku kokkuleppe ettepanekuid oma kirjavahetuses riigi justiitsministeeriumiga, mille tagajärjel jäeti nende kaebus kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu läbi vaatamata. Samas tunnistati kaebus vastuvõetavaks asjas *Miroļubovs ja teised vs. Läti*, kus ei õnnestunud kindlalt tõendada, et kõik kolm kaebajat olid konfidentsiaalse teabe avaldamise eest vastutavad, nii et EIK jättis valitsuse esialgse vastuväite arvesse võtmata.

5. Selgelt pahatahtlikud või tegeliku eesmärgita esitatud kaebused

159. Kaebaja kuritarvitab kaebeõigust juhul, kui ta esitab EIKile korduvalt pahatahtlikke või alusetuid kaebusi, mis sarnanevad tema poolt varem esitatud ja vastuvõetamatuteks tunnustatud kaebustega (*M. vs. Ühendkuningriik* ja *Philis vs. Kreeka*, mõlemad komisjoni otsused). Kohtu ülesanne ei saa olla tegeleda järjestikuste alusetute ja häädaldavate kaebustega või kaebajate ja nende volitatud esindajate ilmselgelt pahatahtliku käitumisega, mis tekitab kohtu jaoks tarbetut tööd ning takistab kohtu tegelike funktsioonide täitmist (*Bekauri vs. Georgia* (esialgsed vastuväited), § 21; vt ka *Migliore ja teised vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Simitzi-Papachristou ja teised vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus)).

160. Samuti võib EIK leida, et on toimunud kaebeõiguse kuritarvitamine, kui kaebusel selgelt puudub tegelik eesmärk ja/või see puudutab tühist rahasummat või ei oma kaebus mingit tähtsust kaebaja objektiivselt põhjendatud huvide kaitseks (*ibid.*; *Bock vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)). Alates protokoll nr 14 jõustumisest 1. juunil 2010, käsitletakse seda tüüpi kaebusi konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti b alusel (märkimisväärse kahju puudumine).

6. Muud juhtumid

161. Mõnikord kasutatakse EIKi lahendeid ning kohtus pooleli olevaid kohtuasju konventsiooniosalistes riikides poliitilisteks sõnavõttudeks. Kui kaebus esitatakse sooviga pälvida avalikkuse tähelepanu või teha propagandat, ei ole see iseenesest veel kaebeõiguse kuritarvitamine (*McFeeley ja teised vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus, samuti *Khadzhialiyev ja teised vs. Venemaa*, §-d 66–67). Kuritarvitamisega võib aga tegemist olla juhul, kui kaebaja annab oma poliitilistest huvidest motiveeritud intervjuusid trükiajakirjanduses või televisioonis, väljendades neis vastutustundetut ja kergemeelset suhtumist kohtus pooleli oleva menetluse suhtes (*Georgian Labour Party vs. Georgia*).

7. Vastustajariigi valitsuse tegutsemisviis

162. Kui vastustajariigi valitsus leiab, et kaebaja on kaebeõigust kuritarvitanud, peab ta sellest EIKi teavitama ning esitama tema valduses oleva sellekohase teabe kohtule järelduste tegemiseks. Konventsiooni ja kohtureeglitega kaebaja suhtes kehtestatud menetluslike kohustuste täitmise kontrollimine on EIKi, mitte vastustajariigi ülesanne. Ent kui valitsus või mõni valitsusasutus ähvardab kaebajat kriminaal- või distsiplinaarmenetlusega selle tõttu, et kaebaja ei ole väidetavalt täitnud oma menetluslike kohustusi kohtu ees, võib tekkida probleem artikli 34 *in fine* alusel, millega keelustatakse individuaalkaebuste esitamise õiguse kasutamise mis tahes viisil takistamine (*Miroļubovs ja teised vs. Läti*, § 70).

II. KOHTU PÄDEVUSEGA SEOTUD VASTUVÕETAMATUSE ALUSED

A. Vastuvõetamatus *ratione personae*

Artikli 35 lõike 3 punkt a – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistas vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui:

a) kaebus ei ole kooskõlas konventsiooni või selle protokollidega...

Artikkel 32 – kohtu pädevus

1. Kohtu pädevusse kuuluvad kõik konventsiooni ja selle protokollide tõlgendamise ja kohaldamise küsimused, mis on talle esitatud artiklite 33, 34, 46 ja 47 kohaselt.

2. Vaidlused kohtu pädevuse üle lahendab kohus.

1. Põhimõtted

163. Vastuvõetavus konventsiooni kohaldamiseks *ratione personae* eeldab, et konventsiooni väidetava rikkumise on toime pannud konventsiooniosaline või rikkumine on mingil viisil riigile omistatav.

164. Isegi kui vastustajariik ei ole esitanud vastuväiteid EIKi pädevuse suhtes *ratione personae*, peab kohus seda küsimust kaaluma omal algatusel (*Sejdić ja Finci vs. Bosnia ja Hertsegoviina* [SK], § 27).

165. Rahvusvaheliste inimõigusi käsitlevate lepingutega kaitstud põhiõigused peavad olema asjaomase lepinguosalise riigi territooriumil elavate isikute jaoks tagatud, olenemata riigi hilisemast kadumisest või õigusjärglusest (*Bijelić vs. Montenegro ja Serbia*, § 69).

166. Riigiettevõtte peab olema riigist organisatsiooniliselt ja korralduslikult piisavalt sõltumatu, et riigil ei tekiks konventsiooni alusel vastutust ettevõtte tegevuse või tegevusetuse eest (*Mykhaylenko ja teised vs. Ukraina*, §-d 43–45; *Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei vs. Moldova*, § 19).

167. Kaebused tunnistatakse konventsiooni alusel *ratione personae* vastuvõetamatuks järgmistel juhtudel:

- kaebajal puudub konventsiooni artikli 34 kohaselt kaebeõigus (*Municipal Section of Antilly vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Döşemealtı Belediyesi vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus); *Moretti ja Benedetti vs. Itaalia*));
- kaebaja ei suuda tõendada, et ta on väidetava rikkumise ohver;
- kaebus esitatakse üksikisiku vastu (*X. vs. Ühendkuningriik*, komisjoni 10. detsembri 1976. a otsus; *Durini vs. Itaalia*, komisjoni otsus);
- kaebus esitatakse riigi vastu, mis ei ole konventsiooni ratifitseerinud (*E.S. vs. Saksamaa*, komisjoni otsus) või otseselt rahvusvahelise organisatsiooni vastu, mis ei ole konventsiooniga ühinenud (*Stephens vs. Küpros, Türgi ja ÜRO* (vastuvõetavuse otsus), viimane lõik);
- kaebus on seotud konventsiooni protokolliga, mida vastustajariik ei ole ratifitseerinud (*Horsham vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus; *De Saedeleer vs. Belgia*, § 68).

2. Pädevus

168. Kui leitakse, et EIKil puudub pädevus *ratione loci*, ei vabasta see kohut kohustusest hinnata, kas kaebajad kuuluvad ühe või mitme konventsiooniosalise riigi

jurisdiktsiooni alla konventsiooni artikli 1 tähenduses (*Drozd ja Janousek vs. Prantsusmaa ja Hispaania*, § 90). Seega esitatakse vastuväide, et kaebajad ei kuulu vastustajariigi jurisdiktsiooni alla, tavapärasemalt väitena, et kaebus on konventsiooni kohaldamiseks vastuvõetamatu *ratione personae* (vt vastustajariikide seisukohti asjas *Banković ja teised vs. Belgia ja teised* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 35; *Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], § 300; *Weber ja Saravia vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

169. *Ratione personae* vastuvõetavus konventsiooni kohaldamiseks eeldab täiendavalt, et väidetav rikkumine on omistatav konventsiooniosalisele riigile (*Gentilhomme, Schaff-Benhadi ja Zerouki vs. Prantsusmaa*, § 20). Samas on uuemates kohtuasjades kaalutud omistatavuse/vastutuse küsimusi ilma otsese viiteta vastuvõetavusele *ratione personae* (*Assanidze vs. Georgia* [SK], §-d 144 jj.; *Hussein vs. Albaania ja 20 konventsiooniosalist* (vastuvõetavuse otsus); *Isaak ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus); *Stephens vs. Malta (no. 1)*, § 45).

3. Vastutus ja omistatavus

170. Riike on võimalik vastutusele võtta ametivõimude poolt toime pandud tegude eest, mille mõju avaldub väljaspool riigi territooriumi, olenemata sellest, kas teod pandi toime riigi piirides või mitte (vt *Drozd ja Janousek vs. Prantsusmaa ja Hispaania*, § 91; *Soering vs. Ühendkuningriik*, §-d 86 ja 91; *Loizidou vs. Türgi* (esialgsed vastuväited) § 62). Seda tehakse siiski ainult erandkorras (*Banković ja teised vs. Belgia ja teised* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 71; *Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], § 314), nimelt juhul, kui konventsiooniosaline omab vastava ala üle tõhusat kontrolli või vähemalt otsustavat mõju (*ibid.*, §-d 314-316 ja 392; *Catan ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], §-d 106-07; *Al-Skeini vs. Ühendkuningriik* [SK], §-d 138-40; *Medvedyev ja teised vs. Prantsusmaa* [SK], §-d 63-64). „Üldise kontrolli” mõiste kohta vt *Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK] §-d 315-16; vt samuti *Banković ja teised vs. Belgia ja teised* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 67 jj. ja §-d 79-82; *Küpros vs. Türgi* [SK], §-d 75-81; *Loizidou vs. Türgi* (esialgsed vastuväited), § 52; *Markovic ja teised vs. Itaalia* [SK], § 54; tõhusa kontrolli mõiste kohta, mida ei teostata otse, vaid kaudselt, läbi selle riigi tõttu püsivate kohalike omavalitsuste vt *Catan ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], § 122.

171. Riiki on võimalik isikute konventsiooniga tagatud õiguste rikkumise eest vastutusele võtta ka juhul, kui kõnealune isik asub teise riigi territooriumil, kuid on selles riigis – seaduslikult või ebaseaduslikult – tegutsevate esimese riigi esindajate kaudu esimese riigi võimu ja kontrolli all (*Issa ja teised vs. Türgi*, § 71; *Sánchez Ramirez vs. Prantsusmaa*, komisjoni otsus; *Öcalan vs. Türgi* [SK], § 91; *Medvedyev ja teised vs. Prantsusmaa* [SK], §-d 66-67; teise riigi territooriumil toimuvate sõjaliste operatsioonide kohta vt *Al-Skeini vs. Ühendkuningriik* [SK], § 149.

ÜRO rahvusvaheliste vägede poolt toime pandud tegude ning nende tegude omistamise kohta riigile olukorras, kus rahvusvahelisel organisatsioonil puudub nii tõhus kontroll kui lõplik võim vastavate tegude üle, vt *Al-Jedda vs. Ühendkuningriik* [SK], §-d 84-85. ÜRO puhvertsoonis toime pandud tegude kohta vt *Isaak ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus).

172. Kui territoorium on õiguslikult konventsiooniosalise jurisdiktsiooni all, kuid vastav riik ei oma seal tegelikku võimu/kontrolli, võidakse kaebus tunnistada konventsiooni kohaldamiseks mittesobivaks (*An ja teised vs. Küpros*, komisjoni otsus), kuid arvesse tuleb võtta konventsioonist tulenevaid riigi positiivseid kohustusi (vt *Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], §-d 312-313, §-d 333 jj.; vt ka *Stephens vs. Küpros, Türgi ja ÜRO* (vastuvõetavuse otsus); *Azemi vs. Serbia* (vastuvõetavuse otsus); *Ivančoc ja teised vs.*

Moldova ja Venemaa, §-d 105-06; *Catan ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], §-d 109-10).

173. Põhimõttest, et isiku füüsiline viibimine mõne konventsiooniosalise territooriumil seab selle isiku asjaomase riigi jurisdiktsiooni alla, võib teha erandeid näiteks juhul, kui kaebajal on pretensioone rahvusvahelise organisatsiooni vastu, mille peakorter asub vastavas riigis. Kuigi rahvusvahelise kriminaaltribunali ametlik asukoht ja ametiruumid asuvad Madalmaades, ei ole see veel piisav alus, et omistada sellele riigile rahvusvahelise kriminaaltribunali mis tahes tegusid või tegevusetust seoses kaebajate süüdimõistmisega (*Galić vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus); *Blagojević vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus); *Djokaba Lambi Longa vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus)). Näide kaebuse kohta, mis esitati rahvusvahelise organisatsiooni alaliseks asukohaks oleva vastustajariigi vastu, vt *Lopez Cifuentes vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus), §-d 25-26. Rahvusvahelise tsiviiladministratsiooni aktsepteerimise kohta vastustajariigi territooriumil vt *Berić ja teised vs. Bosnia ja Hertsegoviina* (vastuvõetavuse otsus), § 30.

174. Riigi osalemine teises riigis tema vastu algatatud kohtumenetluses ei tähenda veel, et esimesel riigil oleks jurisdiktsioon väljaspool oma territooriumi (*McElhinney vs. Iirimaa ja Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus) [SK]; *Treska vs. Albaania ja Itaalia* (vastuvõetavuse otsus); *Manoilescu ja Dobrescu vs. Rumeenia ja Venemaa* (vastuvõetavuse otsus), §-d 99–111).

175. Konventsiooniosaliste vastutus üksikisikute tegude eest, mida traditsiooniliselt käsitletakse *ratione personae* vastuvõetavuse raames, võib lisaks sõltuda konventsiooniga üksikisikutele antud õiguste tingimustest ning nende õigustega seotud positiivsete kohustuste ulatusest (vt näiteks *Söderman vs. Rootsi* [SK], § 78; *Aksu vs. Türgi* [SK], § 59; *Siliadin vs. Prantsusmaa*, §-d 77–81; *Beganović vs. Horvaatia*, §-d 69-71). Konventsioonist tulenev riigi vastutus võib tekkida ka juhul, kui riigi ametiasutused kiidavad heaks või taluvad isikute selliseid tegusid, millega rikutakse riigi jurisdiktsiooni alla kuuluvate teiste isikute õigusi (*Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], § 318), või isegi, kui sellised teod pannakse toime riigi territooriumil teiste riikide ametnike poolt (*El-Masri vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia* [SK], § 206).

176. EIK on kehtestanud ka põhimõtted, mis reguleerivad territooriumivälist vastutust vahistamise ja kinnipidamise eest väljaandmismenetluse kontekstis (*Stephens vs. Malta (no. 1)*, § 52).

4. Küsimused konventsiooniosaliste võimaliku vastutuse kohta seoses nende kui rahvusvaheliste organisatsioonide liikmete tegevuse või tegevusetusega

177. Konventsiooni ei saa tõlgendada nii, et sellega allutatakse EIKi kontrollile konventsiooniosaliste tegevus või tegevusetus, mis on kaetud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega ning mis toimub ÜRO rahvusvaheliste rahu- ja julgeolekumissioonide eel või ajal. Vastasel korral oleks tegemist ÜRO olulise missiooni takistamisega *Behrami vs. Prantsusmaa ja Saramati vs. Prantsusmaa, Saksamaa ja Norra* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 146–152). EIK on teistsugusel seisukohal riikide tegude suhtes, mille puhul riigid rakendavad ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioone, aga mida ei saa otseselt omistada ÜRO-le, ning mis võivad seetõttu tuua kaasa riigi vastutuse (*Nada vs. Šveits* [SK], §-d 120-22).

178. Rahvusvaheliste kohtute otsuste suhtes on EIK jõudnud järeldusele, et tal ei ole *ratione personae* pädevust tegeleda ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga moodustatud endise Jugoslaavia Rahvusvahelise Kriminaaltribunali menetlusi käsitlevate kaebustega (*Galić vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), ja *Blagojević vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus)). Juhtumi kohta, kus ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidest tulenevate volitustega Bosnia ja Hertsegoviina küsimuste kõrge esindaja vabastas oma otsusega ametist

riigiametnikke, vt *Berić ja teised vs. Bosnia ja Hertsegoviina* (vastuvõetavuse otsus), §-d 26 *jj*.

179. Konventsiooni väidetavat rikkumist ei saa rahvusvahelisse organisatsiooni kuuluvale konventsiooniosalisele omistada sellise organisatsiooni mõne kehandi poolt vastu võetud otsuse või meetme alusel, kui ei ole tõendatud ega isegi väidetud, et kõnealuse rahvusvahelise organisatsiooni poolt üldiselt tagatav inimõiguste kaitse ei ole „samaväärne” konventsiooniga tagatud kaitsega ning kui asjaomane riik ei olnud otseselt ega kaudselt seotud vaidlusaluse teo toimepanekuga (*Gasparini vs. Itaalia ja Belgia* (vastuvõetavuse otsus)).

180. Nii on EIK jõudnud järeldusele, et tal ei ole *ratione personae* pädevust tegeleda üksikute otsustega, mille rahvusvahelise organisatsiooni pädev kehand on vastu võtnud täielikult vastava organisatsiooni sisemise reeglustiku raamesse kuuluva töövaidluse kontekstis, kui kõnealune rahvusvaheline organisatsioon on selle liikmeks olevatest riikidest eraldiseisev juriidiline isik ning riigid ei ole kunagi otseselt ega kaudselt vaidlusesse sekkunud ning riikide tegevus ega tegevusetus ei ole tekitanud nende suhtes konventsioonist tulenevat vastutust: *Boivin vs. Euroopa Nõukogu 34 liikmesriiki* (vastuvõetavuse otsus) – individuaalne töövaidlus Eurocontroliga; *Lopez Cifuentes vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus) – distsiplinaarmenetlus rahvusvahelises oliivinõukogus, §-d 28–29; *Beygo vs. Euroopa Nõukogu 46 liikmesriiki* (vastuvõetavuse otsus) – distsiplinaarmenetlus Euroopa Nõukogus. Euroopa Komisjoni ametniku ametist vabastamisest tingitud väidetavate konventsioonirikkumiste ning Euroopa Liidu Üldkohtus ja Euroopa Liidu Kohtus toimunud apellatsioonimenetluse kohta vt *Connolly vs. Euroopa Liidu 15 liikmesriiki* (vastuvõetavuse otsus). Euroopa Patendiametis toimunud menetluse kohta vt *Rambus Inc. vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus).

Kasulik on võrrelda ülal nimetatud järeldusi kohtuasjaga, kus EIK uuris süüdistusi seoses ühe rahvusvahelise organisatsiooni, millele asjaomased konventsiooniosalised olid loovutanud osa oma suveräänseid õigusi, sisemehhanismi struktuursete puudustega ning kus väideti, et organisatsiooni tagatud põhiõiguste kaitse ei olnud „samaväärne” konventsiooniga tagatud kaitsega: *Gasparini vs. Itaalia ja Belgia* (vastuvõetavuse otsus).

181. Kohtu lähenemine on teistsugune, kui vastustajariik on vaidlusküsimusse otseselt või kaudselt sekkunud ning talle on sellega tekkinud rahvusvaheline vastutus (vt *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi vs. Iirimaa* [SK], § 153; *Michaud vs. Prantsusmaa*, §-d 102-04; *Nada vs. Šveits* [SK], §-d 120-22; vrd *Behrami vs. Prantsusmaa ja Saramati vs. Prantsusmaa, Saksamaa ja Norra* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 151). Vt samuti alljärgnevaid näiteid:

- kaebaja valijaks registreerimisest keeldumine Euroopa Liidu siseselt sõlmitud lepingu alusel (*Matthews vs. Ühendkuningriik* [SK]);
- Euroopa Liidu direktiivi rakendava Prantsusmaa seaduse täitmisele pööramine kaebaja suhtes (*Cantoni vs. Prantsusmaa* [SK]);
- Saksamaa kohtutesse pöördumise takistamine (*Beer ja Regan vs. Saksamaa* [SK] ning *Waite ja Kennedy vs. Saksamaa* [SK]);
- vastustajariigi territooriumil selle ametivõimude poolt ministri korraldusel teostatud arestimine, mis toimus kooskõlas Euroopa Liidu õigusest tulenevate kohustustega (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi vs. Iirimaa*) (Euroopa Liidu määrus, mis anti välja pärast ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni – vt §-d 153–154);
- riigisisese kohtu kaebus Euroopa Liidu Kohtule (*Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus)).

182. Seega ei pruugi Euroopa Liidu üksikute liikmesriikide vastu ühenduse õiguse riigisisese kohaldamisega seoses esitatud kaebused tingimata olla vastuvõetamatud siin käsitletataval alustel (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi vs. Iirimaa* [SK], § 137; *Matthews vs. Ühendkuningriik* [SK], §-d 26–35).

183. Kui kaebus esitatakse otse Euroopa Liidu institutsioonide vastu, mis ei ole konventsiooni osapool, võib selle *ratione personae* vastuvõetamatuks tunnistada vanemate kohtulahendite alusel (*Confédération française démocratique du travail vs. Euroopa Ühendused*, komisjoni otsus; samuti ka nende liikmesriikide suhtes a) ühiselt ja b) üksikult; lisaks vt asjas *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi vs. Iirimaa* [SK], § 152 esitatud viiteid; uuema kohtupraktika kohta vt *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus)).

Samale seisukohale on asutud ka Euroopa Patendiameti suhtes (*Lenzing AG vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

184. Küsimuse kohta, kas riigi vastutus võib tekkida rahvusvahelisele lepingule lisatud põhiseaduse alusel, vt *Sejdić ja Finci vs. Bosnia ja Hertsegoviina* [SK], § 30.

B. Vastuvõetamatus *ratione loci*

Artikli 35 lõike 3 punkt a – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistab vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui

a) kaebus ei ole kooskõlas konventsiooni või selle protokollidega...

Artikkel 32 – kohtu pädevus

1. Kohtu pädevusse kuuluvad kõik konventsiooni ja selle protokollide tõlgendamise ja kohaldamise küsimused, mis on talle esitatud artiklite 33, 34, 46 ja 47 kohaselt.

2. Vaidlused kohtu pädevuse üle lahendab kohus.

1. Põhimõtted

185. Vastuvõetavus *ratione loci* eeldab, et väidetav konventsioonirikumine on toimunud vastustajariigi jurisdiktsiooni all või tema poolt tegelikult kontrollitaval territooriumil (*Küpros vs. Türgi* [SK], §-d 75–81; *Drozd ja Janousek vs. Prantsusmaa ja Hispaania*, §-d 84–90).

186. Kui kaebuse aluseks on väljaspool konventsiooniosalise territooriumi aset leidnud sündmused ning puudub seos vastavate sündmuste ja konventsiooniosalise jurisdiktsiooni alla kuuluva mis tahes ametivõimu vahel, jäetakse kaebus läbi vaatamata, kuna see on konventsiooni kohaldamiseks vastuvõetamatu *ratione loci*.

187. Kui kaebustes käsitletakse väljaspool konventsiooniosalise territooriumi toime pandud tegusid, võib valitsus esitada esialgse vastuväite, et kaebus on konventsiooni sätete kohaldamiseks vastuvõetamatu *ratione loci* (*Loizidou vs. Türgi* (esialgsed vastuväited), § 55 ja *Rantsev vs. Küpros ja Venemaa*, § 203). Sellist vastuväidet uuritakse konventsiooni artikli 1 alusel (nimetatud artikli kohase jurisdiktsiooni mõiste ulatuse kohta vt *Banković ja teised vs. Belgia ja teised* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 75).

188. Mõnikord esitab vastustajariik vastuväite, et kaebus on vastuvõetamatu *ratione loci*, kuna kaebaja on menetluse ajal olnud teise lepinguosalise riigi elanik, kuid kaebuse esitas vastustajariigi vastu, kuna selle õigusnormid olid talle soodsamad. EIK käsitleb selliseid kaebusi ka konventsiooni artikli 1 seisukohast (*Haas vs. Šveits* (vastuvõetavuse otsus)).

189. Siiski on selge, et riik vastutab enda välisriigis viibivate diplomaatiliste esindajate ja konsulaartöötajate tegude eest ning *ratione loci* vastuvõetamatuse

küsimust ei teki seoses diplomaatiliste esindustega (*X. vs. Saksamaa*, komisjoni 25. septembri 1965. a otsus; *Al-Skeini vs. Ühendkuningriik* [SK], § 134; *M. vs. Taani* (EIK komisjoni otsus, § 1 ja selles esitatud viited) ega seoses riigi nimel registreeritud õhusõidukite või tema lipu all sõitvate laevade pardal toime pandavate tegudega (*Banković ja teised vs. Belgia ja teised* (vastuvõetavuse otsus, [SK], § 73; *Hirsi Jamaa ja teised vs. Itaalia* [SK], §-d 77 ja 81).

190. Kui leitakse, et EIKil puudub pädevus *ratione loci*, ei vabasta see kohut kohustusest hinnata, kas kaebajad kuuluvad ühe või mitme konventsiooniosalise jurisdiktsiooni alla konventsiooni artikli 1 tähenduses (*Drozd and Janousek vs. Prantsusmaa ja Hispaania*, § 90).

Seega esitatakse vastuväide, et kaebajad ei kuulu vastustajariigi jurisdiktsiooni alla, tavapärasemalt väitena, et kaebus ei ole konventsiooniga kooskõlas *ratione personae* (vt vastustajariikide seisukohti asjades *Banković ja teised vs. Belgia ja teised* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 35; *Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], § 300; *Weber ja Saravia vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

2. Erijuhud

191. Kui kaebuses käsitletakse riigist sõltuvat territooriumi, mille suhtes konventsiooniosaline ei ole artikli 56 (endine artikkel 63) alusel võtnud deklaratsiooniga konventsiooni kohaldamise kohustust, on kaebus vastuvõetamatu *ratione loci* (*Gillow vs. Ühendkuningriik*, §-d 60–62; *Bui Van Thanh ja teised vs. Ühendkuningriik*, EIK komisjoni otsus; *Yonghong vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus); *Chagos Islanders vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus). §-d 60-76). Sama põhimõtte laieneb ka konventsiooni protokollidele (*Quark Fishing Limited vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus)).

Vastuvõetamatuse probleemi ei teki juhul, kui konventsiooniosaline on esitanud artikli 56 alusel deklaratsiooni (*Tyrer vs. Ühendkuningriik*, § 23).

192. Kui sõltuv territoorium saavutab iseseisvuse, kaotab deklaratsioon automaatselt kehtivuse. Hilisemad kaebused emamaa vastu tunnistatakse vastuvõetamatuks *ratione personae* (*Church of X. v. the United Kingdom*, komisjoni otsus).

193. Kui sõltuv territoorium saab konventsiooniosalise territooriumi osaks, laieneb konventsiooni kohaldatavus endisele sõltuvalle territooriumile automaatselt (vt *Hingitaj 53 ja teised vs. Taani* vastuvõetavuse otsus).

C. Vastuvõetamatus *ratione temporis*

Artikli 35 lõike 3 punkt a – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistab vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui

a) kaebus ei ole kooskõlas konventsiooni või selle protokollidega...

Artikkel 32 – kohtu pädevus

1. Kohtu pädevusse kuuluvad kõik konventsiooni ja selle protokollide tõlgendamise ja kohaldamise küsimused, mis on talle esitatud artiklite 33, 34, 46 ja 47 kohaselt.

2. Vaidlused kohtu pädevuse üle lahendab kohus.

1. Üldpõhimõtted

194. Vastavalt rahvusvahelise õiguse üldnormidele (lepingute mittetagasiulatuvuse põhimõtte), ei ole konventsiooni sätted konventsiooniosalisele siduvad seoses mis tahes teo või asjaoluga, mis leidis aset, või olukorraga, mis lakkas enne vastava osalise suhtes konventsiooni jõustumise kuupäeva (*Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 70; *Šilih vs. Sloveenia* [SK], § 140; *Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 130).

195. Pädevus *ratione temporis* hõlmab ainult perioodi, mis algab konventsiooni või selle protokollide ratifitseerimisega vastustajariigi poolt. Konventsioon ei pane konventsiooniosalistele eraldi kohustust hüvitada õigusvastaseid tegusid või kahju, mis on toime pandud või tekitatud enne seda kuupäeva (*Kopecký vs. Slovakkia* [SK], § 38).

196. Alates ratifitseerimisest peab riigi igasugune tegevus või tegevusetus vastama konventsioonile ja selle protokollidele ning kõik järgnevad asjaolud kuuluvad EIKi pädevusse, isegi kui tegemist on juba eksisteerinud olukorra edasikestmisega (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ja teised vs. Portugal*, § 43). Enne ratifitseerimist aset leidnud asjaolusid võib EIK siiski arvesse võtta niivõrd, kui neid võib pidada vastava kuupäeva järel edasi kestva olukorra põhjuseks või nad omavad tähtsust pärast vastavat kuupäeva aset leidvate asjaolude mõistmiseks (*Hutten-Czapska vs. Poola* [SK], §-d 147–153; *Kurić ja teised vs. Sloveenia* [SK], §-d 240-41).

197. EIK peab kaaluma oma pädevust *ratione temporis* omal algatusel ja menetluse mis tahes etapis, sest see küsimus on seotud kohtu pädevusega, mitte vastuvõetavusega kitsamas mõttes (*Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 67).

2. Osutatud põhimõtete kohaldamine

(a) Konventsiooni ratifitseerimise või konventsiooni alusel loodud institutsioonide pädevuse tunnustamise kuupäev

198. Põhimõtteliselt on EIKi ajalise pädevuse määramiseks oluline kuupäev, millal konventsioon ja protokollid asjaomase osalisriigi suhtes jõustusid (vt nt *Šilih vs. Sloveenia* [SK], § 164).

199. Samas, 1950. aasta konventsiooni kohaselt sõltus komisjoni (artikkel 25) ja kohtu (artikkel 46) pädevus individuaalkaebuste arutamisel konventsiooniosaliste riikide sellekohastest eralditehtud deklaratsioonidest. Selliste deklaratsioonide suhtes võisid kehtida piirangud, eriti ajalised piirangud. Kui riigid koostasid vastavaid deklaratsioone pärast konventsiooni ratifitseerimise kuupäeva, on komisjon ja kohus nõustunud oma pädevuse ajutise piiramisega selliste asjaolude suhtes, mis esinesid konventsiooni jõustumise kuupäeva ja vastava deklaratsiooni esitamise vahelisel ajal (*X. vs. Itaalia*, komisjoni otsus; *Stamoulakatos vs. Kreeka (no. 1)*, § 32).

200. Kui valitsuse deklaratsioon selliseid ajalisi piiranguid ei sisalda (vt Prantsusmaa 2. oktoobri 1981. a deklaratsiooni), on konventsiooni alusel loodud institutsioonid lugenud oma pädevuse tunnustamist tagasiulatavaks (*X. vs. Prantsusmaa*, komisjoni 13. detsembri 1982 otsus).

Vastavates deklaratsioonides sisalduvad ajalised piirangud seoses kohtu pädevusega võtta vastu individuaalkaebusi kehtiva konventsiooni artikli 34 alusel jäävad **protokoll nr 11** artikli 6 alusel kehtima (*Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 72). Arvestades varem kehtinud süsteemi tervikuna, on kohus leidnud, et tema pädevus algas esimesest deklaratsioonist, millega riik tunnustas isikute õigust esitada komisjonile individuaalkaebusi, olenemata deklaratsiooni esitamise ja kohtu pädevuse tunnustamise vahelise aja pikkusest (*Cankoçak vs. Türgi*, § 26; *Yorgiyadis vs. Türgi*, § 24; *Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 133).

(b) Ühekordsed asjaolud enne või pärast jõustumist või deklaratsiooni tegemist

201. EIKi ajaline pädevus tuleb määrata väidetava rikkumise sisuks olevate asjaolude suhtes. Selleks on oluline igal konkreetsel juhul kindlaks määrata väidetava rikkumise täpne aeg. Seda tehes peab kohus arvesse võtma nii kaebaja kaebuse aluseks olevaid asjaolusid kui ka konventsiooniga tagatud ja väidetavalt rikutud õiguse ulatust (*Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 82; *Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 131).

202. Kui kohus kohaldab sellist kontrolli enne ja pärast pädevuse alguskuupäeva tehtud erinevate kohtulahendite suhtes, võtab kohus arvesse lõplikku otsust, millega võidi rikkuda kaebaja õigusi (kõrgeima kohtu otsus, millega lõpetati kaebaja üürisuhe, asjas *Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 85; või maakohtu otsus asjas *Mrkić vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus)), hoolimata järgnevate õiguskaitsevahendite olemasolust, mis võimaldasid üksnes rikkumise jätkumist (konstitutsioonikohtu otsus, millega jäeti jõusse kõrgeima kohtu otsus asjas *Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 85; või nii kõrgeima kohtu kui konstitutsioonikohtu otsused asjas *Mrkić vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus)).

Rikkumise heastamiseks kasutatud järgnevate õiguskaitsevahendite ebaõnnestumine ei saa tuua asja EIKi ajalisse pädevusse (*Blečić vs. Horvaatia* [SK], §-d 77–79). EIK on korduvalt asunud seisukohale, et riigisisised kohtud ei ole kohustatud kohaldama konventsiooni tagasiulatuvalt rikkumistele, mis toimusid enne pädevuse alguskuupäeva (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 130).

203. Näiteid kohtuasjadest:

- enne pädevuse alguskuupäeva toimunud rikkumised ja pärast vastavat kuupäeva tehtud lõplikud kohtulahendid: *Meltex Ltd vs. Armeenia* (vastuvõetavuse otsus);
- pärast pädevuse alguskuupäeva toimunud rikkumised: *Lepojić vs. Serbia*, § 45; *Filipović vs. Serbia*, § 33;
- enne pädevuse alguskuupäeva väärkohtlemise abil saadud tõendite kasutamine pärast seda kuupäeva tehtud kohtulahendis: *Harutyunyan vs. Armeenia*, § 50;
- omandiõiguse tühistamiseks enne pädevuse alguskuupäeva esitatud hagi, mis lahendati hiljem (*Turgut ja teised vs. Türgi*, § 73);
- omandiõiguse lõpliku tühistamise kuupäev: *Fener Rum Patrikliği (Oikumeeniline Patriarhaat) vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus).

204. Vaata lisaks:

- kaebaja *in absentia* süüdimõistmine Kreeka kohtutes enne seda, kui Kreeka esitas artikli 25 kohase deklaratsiooni, vaatamata pärast seda kuupäeva süüdimõistmise peale esitatud ja lõpuks rahuldamata jäänud apellatsioonidele (*Stamoulakatos vs. Kreeka (no. 1)*, § 33);
- enne ratifitseerimist vastu võetud keskvalimiskomisjoni varjatud otsus, millega keelduti kaebaja palvest petitsiooni allkirjastamiseks ilma passi templit löömata, samas kui asjas algatatud menetlus viidi läbi pärast vastavat kuupäeva (*Kadiķis vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus));
- kaebaja töölt vabastamine ja tema poolt enne ratifitseerimist esitatud hagi, millele järgnes konstitutsioonikohtu lahend pärast ratifitseerimiskuupäeva (*Jovanović vs. Horvaatia* (vastuvõetavuse otsus));
- ministri korraldus, millega kaebajate ettevõtte juhtimise õigus anti üle majandusministri poolt määratud nõukogule, võttes neilt sellega kohtusse pöördumise õiguse, samas kui kõrgeima kohtu otsus, millega kaebaja apellatsioonikaebus rahuldamata jäeti, tehti pärast pädevuse alguskuupäeva (*Kefalas ja teised vs. Kreeka*, § 45);
- kaebaja süüdimõistmine pärast artikli 46 kohase deklaratsiooni esitamise kuupäeva ütluste alusel, mis olid antud ajakirjanikele enne seda kuupäeva (*Zana vs. Türgi*, § 42);
- kaebaja ettevõtte ruumide läbiotsimine ja dokumentide võetus, samas kui järgnev menetlus toimus pärast ratifitseerimist (*Veeber vs. Eesti (no. 1)*, § 55; vt ka *Kikots ja Kikota vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)).

205. Kui aga kaebaja esitab eraldi kaebuse, mis käsitleb pädevuse alguskuupäeva järgse menetluse vastavust mõnele konventsiooni artiklile, võib EIK leida, et tal on *ratione temporis* pädevus kõnealuste õiguskaitsevahendite suhtes (kassatsioonkaebus kõrgeimale kohtule seoses esimese astme kohtu määrusega lõpetada ajalehe trükkimine ja levitamine, vt *Kerimov vs. Aserbaidžaan* (vastuvõetavuse otsus); asja kohta, kus panga varade ebaseaduslik laialijagamine toimus enne pädevuse alguskuupäeva ja kahjunõue esitati pärast seda kuupäeva vt *Kotov vs. Venemaa* [SK], §-d 68-69).

206. Asjas *Blečić vs. Horvaatia* [SK] välja töötatud test ja tingimused on üldise iseloomuga; osutatud tingimuste kohaldamisel tuleb arvesse võtta teatud õiguste, näiteks konventsiooni artiklites 2 ja 3 sätestatud õiguste, erilist iseloomu (*Šilih vs. Sloveenia* [SK], § 147).

3. Erilised olukorrad

(a) Kestev rikkumine

207. Konventsiooni alusel loodud institutsioonid on leidnud, et nende pädevus *ratione temporis* laieneb kestvale rikkumisele, kus rikkumine algas enne konventsiooni jõustumist ning jätkub pärast jõustumiskuupäeva (*De Becker v. Belgium*, komisjoni otsus).

208. EIK on järginud sellist lähenemist mitmes omandiõigust puudutavas kohtuasjas:

- kaebajatele kuuluva maa jätkuv õigusvastane hõivamine mereväe poolt ilma hüvitist maksmata (*Papamichalopoulos ja teised vs. Kreeka*, § 40);
- kaebaja Põhja-Küproses asuvale kinnistule juurdepääsu tõkestamine (*Loizidou vs. Türgi* (esialgsed vastuväited), §-d 46–47);
- natsionaliseeritud vara eest lõpliku hüvitissumma mittetasumine (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ja teised vs. Portugal*, § 43);
- kaebaja jätkuv võimatus saada tagasi oma vara valdus ning teenida oma maja väljaüürimise eest piisavalt Poolas enne ja pärast protokoll nr 1 ratifitseerimist Poola riigi poolt kehtinud seaduste tõttu (*Hutten-Czapska vs. Poola* [SK], §-d 152–153).

209. Piirangud: isiku kodu või vara äravõtmise on põhimõtteliselt ühekordne tegu, mis ei tekita asjaomaste õiguste suhtes kestvat „äravõetuse” olukorda (*Blečić vs. Horvaatia* [SK], § 86 ja selle viited). Erijuhtumi kohta, kus pärast 1945. aastat on isiku vara võõrandatud endise režiimi poolt, vt *Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. vs. Poola*, vastuvõetavuse otsus, §-d 55–62.

210. Rikkumise kestev iseloom võib esineda ka konventsiooni mis tahes muu artikli suhtes (artikli 2 ja kaebajate suhtes enne pädevuse alguskuupäeva surmanuhtluse mõistmise kohta vt *Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa* [SK], §-d 406–408; artikli 8 ja suutmatuse kohta reguleerida isikute elukohta, kes „kustutati” enne pädevuse alguskuupäeva alaliste elanike registrit, vt *Kurić ja teised vs. Sloveenia* [SK], §-d 240-41).

(b) „Jätkuv“ menetluslik kohustus uurida enne pädevuse alguskuupäeva aset leidnud teadmata kadumise juhtumeid

211. Kadumine ei ole „ühekordne” sündmus. Otse vastupidi: EIK käsitleb kadumist eripärase nähtusena, mida iseloomustab jätkuv ebakindlus ja vastutaja puudumine ning kus juhtunu kohta puuduvad andmed või neid püütakse isegi tahtlikult varjata või hägustada. Enamgi veel, järgnev ebaõnnestumine anda aru kadunud isiku asukoha ja saatuse kohta põhjustab jätkuvat olukorda. Seega võib menetluslik kohustus põhimõtteliselt kesta seni, kuni kadunud isiku saatuse on teadmata ning nõutava uurimise läbiviimisest hoidumist käsitatakse kestva rikkumisena ka juhul, kui võib eeldada kadunud isiku surma (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], §-d 148–149). Varnavast lähtuva kohtupraktika rakendamise kohta vt *Palić vs. Bosnia ja Hertsegoviina*, § 46.

(c) Artiklist 2 tulenev menetluslik kohustus uurida surmajuhtumeid: fakte puudutav menetlus on väljaspool kohtu ajalist pädevust

212. EIK eristab kahtlase surma- või tapmisjuhtumi uurimise kohustust kahtlase kadumisjuhtumi uurimise kohustusest.

EIK on leidnud, et konventsiooni artiklist 2 tulenev positiivne kohustus viia läbi tõhus uurimine on muudest tingimustest lahutatav kohustus, mis võib teatud tingimustel olla riigile siduv ka juhul, kui surmajuhtum leidis aset enne kohtu pädevuse alguskuupäeva (*Šilih vs. Sloveenia* [SK], §-d 159; kohtuasi puudutab surma, mis leidis aset enne kohtu pädevuse alguskuupäeva, samal ajal kui uurimise läbiviimisega seotud puudused ja tegematajätmised toimusid pärast seda kuupäeva). EIK teostab ajalist pädevust vaadata läbi sellise kohustuse täitmist teatud enda kehtestatud piirides, arvestades õiguskindluse põhimõtet (*ibid.* [SK], §-d 161-163). Esiteks vaid pärast vastavat kuupäeva toimunud menetlusliku tegevuse ja/või tegevusetuse suhtes kehtib EIK pädevus (*ibid.*, § 162). Teiseks rõhutab kohus, et menetluslike kohustuste kohaldamiseks peab esinema tõeline seos surma ja konventsiooni jõustumise vahel vastustajariigi suhtes. Seega sellise seose tõendamiseks peab olema täidetud kaks kriteeriumi: esiteks peab surma ja konventsiooni jõustumise vaheline aeg olema mõistlikult lühike (mitte üle kümne aasta) ning teiseks peab olema tõendatud, et oluline osa menetlusetappidest toimus või oleks pidanud toimuma pärast konventsiooni ratifitseerimist asjaomase riigi poolt, sealhulgas hõlmates mitte ainult kõnealuse isiku surma tõhusat uurimist, vaid ka surma põhjuse väljaselgitamiseks vajalike menetlustoimingute algatamist ning süüdlaste vastutuselevõtmist (*Janowiec ja teised vs. Venemaa* [SK], §-d 145-48). Siiski ei saa EIK välistada, et teatud juhtudel võib seos põhineda vajadusel kindlustada konventsiooni garantiide ja aluspõhiste väärtuste tegelik ja tõhus kaitse (*Šilih vs. Sloveenia* [SK], § 163). Sellest lähtuva „tõelise seose“ testi rakendamise kohta vt näiteks *Şandru ja teised vs. Rumeenia*, § 57. *Šilih* otsuse kohaldamise kohta vt *Çakir ja teised vs. Küpros* (vastuvõetavuse otsus).

213. EIK kohaldas *Šilih* otsuses määratletud põhimõtteid esimest korda kohtuasjas *Tuna vs. Türgi*, mis puudutas piinamise tagajärjel aset leidnud surma, käsitledes kaebajate artiklite 2 ja 3 alusel esitatud menetluslike kaebusi koos. EIK kordas menetluslike kohustuste „lahutamatus“ puudutavaid põhimõtteid, eriti kahte kriteeriumit, mille alusel on võimalik kindlaks teha, kas kohtul on *ratione temporis* pädevus olukorras, kus artikli 2 või 3 sisuliste aspektidega seotud asjaolud toimusid väljaspool kohtu ajalise pädevuse perioodi, samal ajal kui menetluslike aspektidega seotud asjaolud – ehk järgnev menetlus – jäid vähemalt osaliselt sellesse perioodi.

Artikli 3 alusel esitatud menetlusliku kaebuse suhtes kohaldamise kohta vt näiteks *Yatsenko vs. Ukraina* ja *Jenița Mocanu ja teised vs. Rumeenia*.

214. Samas ei välista EIK, et teatud erilistel juhtudel võib seos põhineda vajadusel kindlustada konventsiooni garantiide ja alusväärtuste tegelik ja tõhus kaitse, vaatamata sellele, et „tõeline seos“ asjas puudub (*Šilih vs. Sloveenia* [SK], § 163). Seda „konventsiooni väärtuste“ testi, mis lubab teha üldreeglis erandi ning laiendada kohtu pädevust minevikku, tohib kohaldada ainult juhul, kui kohtuasja käivitunud sündmusel on laiaulatuslik mõõde, mis küündib konventsiooni aluspõhimõtete eitamiseni (näiteks rahvusvahelise õigusega vastuolus olevad kuriteod), ning kui see sündmus leidis aset pärast konventsiooni vastuvõtmist 4. novembril 1950. Seega ei saa konventsiooniosalist riiki konventsiooni alusel vastutavaks pidada selle eest, et riik jättis uurimata kõige tõsisemad rahvusvahelise õiguse vastased kuriteod, kui need pandi toime enne konventsiooni jõustumist (*Janowiec ja teised vs. Venemaa* [SK], §-d 149-51, see kohtuasi puudutas 1940. aastal Katõnis toime pandud massimõrva uurimist, mis vastavalt ei kuulunud kohtu pädevusse *ratione temporis* tõttu).

(d) Varasemate asjaolude kaalumine

215. EIK on asunud seisukohale, et ta võib „enne ratifitseerimist toimunud asjaolusid arvesse võtta niivõrd, kui neid võib pidada vastava kuupäeva järel edasi kestva olukorra põhjuseks või nad omavad tähtsust pärast vastavat kuupäeva aset leidvate asjaolude mõistmiseks” (*Broniowski vs. Poola*, vastuvõetavuse otsus, [SK], § 74).

(e) Pooleli olevad menetlused või kinnipidamine

216. Eriline olukord tekib seoses kaebustega kohtumenetluse pikkuse kohta (artikli 6 lõige 1), kui menetlus algas enne, kuid kestab edasi pärast konventsiooni ratifitseerimist. Kuigi EIKi pädevus piirdub perioodiga, mis algab ratifitseerimise kuupäevast, on kohus parema arusaamise huvides sageli võtnud arvesse menetluse käiku vastava kuupäeva seisuga (näiteks *Humen vs. Poola* [SK], §-d 58–59; *Foti ja teised vs. Itaalia*, § 53).

Sama kehtib ka kohtuasjade suhtes, mis puudutavad kohtueelset kinnipidamist (artikli 5 lõige 3; *Klyakhin vs. Venemaa*, §-d 58–59) või kinnipidamistingimusi (artikkel 3) (*Kalashnikov vs. Venemaa*, § 36).

217. Kohtumenetluse õigluse hindamisel võib EIK kaaluda, kas kohtuliku arutamise puudusi võivad kompenseerida enne pädevuse alguskuupäeva toimunud kohtueelse uurimise menetluslikud tagatised (*Barberà, Messegué ja Jabardo vs. Hispaania*, §-d 61 ja 84). Seda tehes vaatlevad Strasbourgi kohtunikud menetlust tervikuna (vt ka *Kerojärvi vs. Soome*, § 41).

218. Artikli 5 lõike 5 alusel esitatud menetlust käsitlev kaebus ei saa kuuluda EIKi ajalisel pädevusse juhul, kui vabaduse võtmine toimus enne konventsiooni jõustumist (*Korizno vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)).

(f) Õigus hüvitusele väära süüdimõistmise korral

219. EIK on leidnud, et tal on pädevus vaadata läbi protokoll nr 7 artikli 3 alusel esitatud kaebust, kus isik mõisteti süüdi enne, kuid süüdimõistev otsus tühistati pärast kohtu pädevuse alguskupäeva (*Matveyev vs. Venemaa*, § 38).

D. Vastuvõetamatus *ratione materiae*

Artikli 35 lõike 3 punkt a – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistab vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui

a) kaebus ei ole kooskõlas konventsiooni või selle protokollidega ...

Artikli 32 – kohtu pädevus

1. Kohtu pädevusse kuuluvad kõik konventsiooni ja selle protokollide tõlgendamise ja kohaldamise küsimused, mis on talle esitatud artiklite 33, 34, 46 ja 47 kohaselt.

2. Vaidlused kohtu pädevuse üle lahendab kohus.

220. Kaebuse või väite vastuvõetavus *ratione materiae* tuleneb EIKi sisulisest pädevusest. Selleks, et kaebus oleks konventsiooni kohaldamiseks vastuvõetav *ratione materiae*, peab õigus, millele kaebaja toetub, olema jõustunud konventsiooni ja selle protokollidega kaitstud. Näiteks ei ole vastuvõetavad kaebused, mis puudutavad juhiloa saamise õigust (*X vs. Saksamaa*, komisjoni 7. märtsi 1977 otsus), enesemääramisõigust (*X vs. Madalmaad*, komisjoni otsus) või välismaalaste õigust siseneda konventsiooniosalisse riiki ja seal elada

(*Peñafiel Salgado vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus)), sest nimetatud õigused ei kuulu sellisel kujul konventsiooniga tagatud õiguste ja vabaduste hulka.

221. Kuigi EIKil ei ole pädevust arutada teiste rahvusvaheliste instrumentidega kaitstud õiguste väidetavaid rikkumisi, peab ta konventsiooni oskussõnade ja mõistete tähenduse määratlemisel arvestama lisaks konventsioonile ka rahvusvahelise õiguse teiste elementidega (*Demir ja Baykara vs. Türgi* [SK], § 85).

222. EIK peab menetluse igas etapis kaaluma, kas tal on *ratione materiae* pädevus, olenemata sellest, kas valitsuse jaoks on sellekohase vastuväite esitamine võimalik või mitte (*Tänase vs. Moldova* [SK], § 131).

223. Kaebused, milles käsitletavate konventsiooni artiklite suhtes on vastustajariik teinud reservatsiooni, tunnistatakse vastuvõetamatuks *ratione materiae* (vt näiteks *Kozlova ja Smirnova vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus), tingimusel, et kohus loeb reservatsiooni konventsiooni artikli 57 mõtte kohaselt kehtivaks (kehtetuks tunnistatud tõlgendava deklaratsiooni kohta vt *Belilos vs. Šveits*).

224. Lisaks ei ole EIKil *ratione materiae* pädevust arutada, kas konventsiooniosaline on täitnud talle EIKi mõne otsusega pandud kohustusi. Kui kohus võtaks vastu sellekohaseid kaebusi, piiraks ta sellega Euroopa Nõukogu ministrite komitee volitusi, kuna konventsiooni artikli 46 lõike 2 kohaselt on kohtuotsuste täitmise järelevalve ministrite komitee pädevuses. Samas ei välista ministrite komitee roll selles valdkonnas võimalust, et meetmed, mida vastustajariik rakendab kohtu tuvastatud rikkumise heastamiseks, tõstatavad kohtuotsuses lahendamata uue probleemi, mis võib olla kohtule esitatava uue kaebuse sisuks (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) vs. Šveits (nr 2)* [SK], § 62). Teisisõnu, kohus võib vastu võtta kaebuse, mille kohaselt EIK otsuse täitmiseks riigi tasandil taastatud menetluses on toimunud uus konventsioonirikumine (*ibid.* ja *Lyons vs. Ühendkuningriik*, vastuvõetavuse otsus).

225. Valdav enamus otsuseid, millega kaebused tunnistatakse vastuvõetamatuks *ratione materiae* alusel, on siiski seotud konventsiooni või selle protokollide artiklite kohaldamisala piiridega, eriti seoses artikliga 6 (õigus õiglasele kohtumenetlusele), artikliga 8 (õigus era- ja perekonnaelu, kodu ning sõnumite saladuse austamisele) ning protokoll nr 1 artikliga 1 (vara kaitse).

1. Tsiviilõiguste ja -kohustuste mõiste

Artikli 6 lõige 1 – õigus õiglasele kohtumenetlusele

1. Igäühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste ... üle otsustamisel õigus õiglasele ... kohtumenetlusele ... kohtus.

(a) Artikli 6 lõike 1 kohaldatavuse üldnõuded

226. „Tsiviilõiguste ja –kohustuste“ mõistet ei saa tõlgendada üksnes viitega vastustajariigi riigisisesele õigusele; see on konventsioonist tulenev autonoomne mõiste. Konventsiooni artikli 6 lõige 1 on kohaldatav olenemata poolte seisundist, vaidluse lahendamist reguleerivate õigusaktide iseloomust või asjas pädevust omava asutuse iseloomust (*Georgiadis vs. Kreeka*, § 34).

227. Samal ajal ei anna põhimõte, et konventsioonis sisalduvaid autonoomseid mõisteid tuleb tõlgendada praegustes tingimustes, kohtule õigust tõlgendada artikli 6 lõiget 1 selliselt, nagu ei sisaldaks tekst sõnaosa „tsiviil-“, (arvestades selle täiendiga kõnealusel artiklis

käsitletavate õiguste ja kohustuste kategoriale seatavaid piiranguid) (*Ferrazzini vs. Itaalia* [SK], § 30).

228. Artikli 6 lõike 1 kohaldatavus tsiviilasjades sõltub esiteks vaidluse olemasolust. Teiseks peab vaidlus seostuma selliste õiguste ja kohustustega, mida, vähemalt väidetavalt, riigisisises õiguses tunnustatakse. Lõpuks peab tegemist olema konventsiooni tähenduses tsiviilõiguste ja –kohustustega, kuigi artiklis 6 ei omistata neile mõistetele konventsiooniosaliste õigussüsteemides mingit konkreetset sisu (*James ja teised vs. the United Kingdom*, § 81).

(b) Vaidluse mõiste

229. Sõnale „vaidlus” (prantsuse keeles *contestation*) tuleb anda sisuline, mitte formaalne tähendus (*Le Compte, Van Leuven ja De Meyere vs. Belgia*, § 40). Tuleb vaadata pealispinna alla, hinnata keelekasutust ning keskenduda iga kaasuse asjaoludest lähtuval tegelikule olukorrale (*ibid.* ja *Gorou vs. Kreeka (nr 2)* [SK], §-d 27 ja 29). Artiklit 6 ei kohaldata ühepoolsele menetlusele, milles puudub vaidlus ja vastaspoolend ning mis on kohaldatav vaid siis, kui ei vaielda õiguste üle (*Alaverdyan vs. Armeenia* (vastuvõetavuse otsus), § 33).

230. Vaidlus peab olema reaalne ja tõsine (*Sporrong ja Lönnroth vs. Rootsi*, § 81). Sellega välistatakse näiteks vanglaametkonna vastu algatatud tsiviilmenetlus, mille sisuks on lihtsalt HIViga nakatunud vangide viibimine vanglas (*Skorobogatykh vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Kohus on näiteks pidanud reaalseks vaidlust asjas, milles käsitleti prokurörile esitatud taotlust esitada materiaalõiguslik apellatsioon, kuna see moodustas lahutamatu osa tervikmenetlusest, millega kaebaja oli tsiviilhagejana ühinenud hüvitise saamiseks (*Gorou vs. Kreeka (nr 2)* [SK], § 35).

231. Lisaks õiguse tegelikule olemasolule võib see olla seotud ka õiguse ulatuse või selle kasutamise viisiga (*Bentham vs. Madalmaad*, § 32). Vaidlus võib käia ka faktiliste asjaolude üle.

232. Kohtumenetluse tulemus peab omama kõnealuse õiguse suhtes otsustavat mõju (nt *Ulyanov vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus)). Seega ei piisa artikli 6 lõike 1 kohaldamiseks nõrgast seosest või kaudsetest tagajärgedest. Näiteks leidis EIK, et artikli 6 lõike 1 kohaldamisalasse ei kuulu menetlus, milles vaidlustati tuumaelektrijaama tegevusloa pikendamise seaduslikkus, sest seos pikendamisotsuse ning õiguse elule, füüsilisele puutumatusle ja vara kaitsesele vahel oli „liiga nõrk ja kaudne”, kuna kaebajatel ei õnnestunud tõendada, et neid isiklikult ähvardav oht oli konkreetne ja eelkõige vahetu (*Balmer-Schafroth ja teised vs. Šveits*, § 40 ja *Athanassoglou ja teised vs. Šveits* [SK], §-d 46-55; kõige uuemat näidet vt *Sdruzeni Jihoceske Matky vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus)). Kohtuasja kohta, mis puudutas piiratud mürasaastet tehases vt *Zapletal vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) või hüpoteetilise keskkonnamõju kohta kaevandusjäätmete töötlemise tehases vt *Ivan Atanasov vs. Bulgaaria*, §-d 90-95. Sarnaselt sai menetlusel, milles kaks avaliku sektori töötajat vaidlustasid oma kolleegi ametisse määramise, olla nende tsiviilõigustele (täpsemalt nende õigusele olla ametisse määratud) ainult kaudne mõju (vt *Revel ja Mora vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)).

233. Seevastu oli artikli 6 lõige 1 kohaldatav kohtuasjas, milles käsitletud tammiehitus oleks kaasa toonud kaebajate küla ülejutamise (*Gorraiz Lizarraga ja teised vs. Hispaania*, § 46) ning vaidluses kaebajate külade läheduses tsüaanidimeetodit kasutava kullakaevanduse tegevusloa üle (*Taşkin ja teised vs. Türgi*, § 133; vt samuti *Zander vs. Rootsi*, §-d 24-25). Hiljuti leidis EIK asjas, milles käsitleti kohaliku keskkonnakaitseühenduse esitatud taotlust planeerimisloa seaduslikkuse hindamiseks, et vaidluse ja juriidilise isiku väitel rikutud õiguse vahel oli piisav seos, eriti arvestades ühenduse ja selle asutajate seisundit ning asjaolu, et selle eesmärk oli ruumiliselt ja sisuliselt piiratud (*L'Érablière A.S.B.L. vs. Belgia*, §-d 28–30).

Lisaks on isiku õigusvõime taastamise menetlus otseselt seotud isiku tsiviilõiguste ja –kohustuste kindaksmääramisega (*Stanev vs. Bulgaaria* [SK], § 233).

(c) Vaidlustatava õiguse olemasolu riigisiseses õiguses

234. Kaebaja peab tuginema õigusele, mida riigisisene õigus väidetavalt tunnustab. (*Masson ja Van Zon vs. Madalmaad*, § 48; *Gutfreund vs. Prantsusmaa*, § 41; *Boulois vs. Luksemburg* [SK], §-d 90-94; vt ka *Beaumartin vs. Prantsusmaa*, § 28 seoses rahvusvahelise lepinguga). Artikli 6 lõige 1 ei näe ette konventsiooniosaliste riigisiseses õigussüsteemis esineva „õiguse“ mõiste täpset sisu ning põhimõtteliselt peab EIK õiguse olemasolu kindlakstegemisel viitama riigisisesele õigusele.

235. Kohus võib arvesse võtta, ja isegi otsustavat tähtsust omistada asjaolule, kas riigiorganitele oli antud kaalutusõigus otsustamiseks, kas võimaldada kaebajale tema poolt taotletud meede või mitte. Sellele vaatamata üksnes õigusnormi sõnastusest tulenev diskretsiooni võimalus ei välista iseenesest õiguse olemasolu. Muud kriteeriumid, mida EIK hinnangu andmisel arvesse võtab, on riigisiseste kohtute poolt väidetava õiguse tunnustamine sarnastel asjaoludel või tõik, et riigisisest kohtud vaatasid kaebaja taotluse sisuliselt läbi (*Boulois vs. Luksemburg* [SK], §-d 91-101).

236. EIK võib leida, et sellised õigused, nagu õigus elule, tervisele, tervislikule keskkonnale ja vara kaitsele on riigisiseses õiguses tunnustatud (*Athanassoglou ja teised vs. Šveits* [SK], § 44).

237. Kõnealusel õigusel peab riigisiseses õiguses olema õiguslik alus (*Szücs vs. Austria*, § 33).

238. Siiski ei sõltu see, kas isikul on riigisisest kohtusse pöördumist võimaldav nõue, üksnes riigisiseses õiguses määratletud vastavast õigusest, vaid ka sellest, kas esineb menetluslikke takistusi, mis takistavad võimalike nõuetega kohtusse pöörduda või mis piiravad selliseid võimalusi (*Fayed vs. Ühendkuningriik*, § 65). Sellistel juhtudel võib konventsiooni artikli 6 lõige 1 olla kohaldatav (*Al-Adsani vs. Ühendkuningriik* [SK], §-d 46-47; *Fogarty vs. Ühendkuningriik* [SK], § 25). Põhimõtteliselt ei saa artiklit 6 siiski kohaldada materiaaõiguse riigisisestele piirangutele (*Roche vs. Ühendkuningriik* [SK], § 119), kuna konventsiooni rakendavad organid ei saa artikli 6 lõike 1 tõlgendamise kaudu luua sisuliselt uut tsiviilõigust, millel puudub riigisisest õiguslik alus (*ibid.*, §117).

239. Otsustades, kas tsiviilõigus on olemas ning kas piirangut tuleks käsitada sisulise või menetluslikuna, tuleb kõigepealt arvestada riigisisese õigust ning selle tõlgendamist riigisisestest kohtutes (*Masson ja Van Zon vs. Madalmaad*, § 49). Tuleb vaadata pealispinna alla ja uurida, kuidas konkreetset piirangut riigisiseses õiguses liigitatakse ning keskenduda tegelikele asjaoludele (*Van Droogenbroeck vs. Belgia*, § 38). Lõpuks ei välista lõplik kohtulahend ilmtingimata tagasiulatuvalt kaebajate väidete vaidlustatavust (*Le Calvez vs. Prantsusmaa*, § 56). Näiteks välispoliitilise tegevuse (NATO õhurünnakud Serbias) seaduslikkuse hindamise piiratud ulatus ei saa tagasiulatuvalt välistada kaebajate riigi vastu esitatud nõuete vaidlustamise võimalust, sest riigisisest kohtud pidid selles küsimuses otsuse langetama esmakordselt (*Markovic ja teised vs. Itaalia* [SK], §-d 100–102).

240. Kasutades sisuliste piirangute ja menetluslike takistuste eristust viidatud kriteeriumite valguses, on kohus näiteks tunnistanud artikli 6 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvaks tsiviilõiguste süüdistusega hooletuses politsei vastu (*Osman vs. Ühendkuningriik*) või kohaliku omavalitsuse asutuste vastu (*Z. ja teised vs. Ühendkuningriik* [SK]) ning on kaalunud, kas konkreetne piirang (vastutusele võtmisest või vastutusest vabastamine) oli artikli 6 lõike 1 seisukohast proportsionaalne. Teisalt on kohus asunud seisukohale, et riigi poolt sõjaväelaste tsiviilvastutusest vabastamine põhineb materiaaõiguslikul piirangul ning järelikult ei olnud vastav õigus konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses riigisiseses õiguses

tunnustatud (*Roche vs. Ühendkuningriik* [SK], § 124; vt samuti *Hotter vs. Austria*, vastuvõetavuse otsus, ja *Andronikashvili vs. Gruusia*, vastuvõetavuse otsus).

241. EIK on ka täpsustanud, et juhul, kui avalik võim tolereerib ebaseaduslikku tegevust, siis välja arvatud erandjuhtudel, ei tähenda see seadusega kooskõlas oleva õiguse võimaldamist ega seda, et riigisisene õigus tunnustaks vastavat „õigust“ (*De Bruin vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus), § 57).

242. EIK on leidnud, et õigus artikli 6 lõikest 1 tulenevale kaitsele on ka ühingutel, kui nad taotlevad kaitset oma liikmete eriomastele õigustele ja -huvidele (*Gorraiz Lizarraga ja teised vs. Hispaania*, § 45) või isegi enda kui juriidilise isiku konkreetsetele õigustele (nt avalikkuse õigus teabele ja keskkonnaga seotud otsuste vastuvõtmises osalemisele) tunnustamist (vt *Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus) või kui ühingu tegevus ei ole käsitatav kui *actio popularis* (vt *L'Érablière A.S.B.L. vs. Belgia*).

243. Kui õigusaktides on sätestatud teatud ametikohale või erialale töölevõtmise tingimused, on sellistele tingimustele vastaval kandidaadil õigus saada sellisele ametikohale või erialale tööle vastuvõetud (*De Moor vs. Belgia*, § 43). Näiteks on artikkel 6 kohaldatav juhul, kui kaebaja saab põhjendatult väita, et ta vastab kehtivatele arstide registreerimise nõuetele (*Chevrol vs. Prantsusmaa*, § 55; vastupidine näide vt *Bouilloc vs. Prantsusmaa* vastuvõetavuse otsus). Kõigil juhtudel, kus tsiviilõigust puudutava menetluse seaduslikkus on vaidlustatav kohtus ja kaebaja on seda võimalust kasutanud, tuleb järeldada, et tsiviilõigusega seotud vaidlus eksisteerib, isegi kui riigisiseste võimuorganite lõppjäreldus on, et kaebaja ei vastanud kehtivatele nõuetele (õigus jätkata praktiseerimist meditsiiniga seotud erialal, mille kaebaja omandas välisriigis, vt *Kök vs. Türgi*, § 37). Oluline on kindlaks teha, kas kaebaja argumendid olid piisavalt paikapidavad (*Neves e Silva vs. Portugal*, § 37; *Éditions Périscope vs. Prantsusmaa*, § 38).

(d) Õiguse tsiviilõiguslik iseloom

244. See, kas õigust saab käsitada konventsiooni valguses tsiviilõiguslikuna, tuleb kindlaks teha vastava õiguse materiaalse sisu ja toime – mitte selle õigusliku liigituse – põhjal asjaomase riigi õigussüsteemis. Oma järelevalveülesannet täites peab EIK arvestama ka konventsiooni mõtet ja eesmärki ning teiste konventsiooniosaliste riigisiseseid õigussüsteeme (*König vs. Saksamaa*, § 89).

245. Põhimõtteliselt ei ole EIKis vaidlustatud artikli 6 lõike 1 kohaldatavust isikutevahelistele vaidlustele, mida riigisiseses õiguses liigitatakse tsiviilvaidlusteks (näiteks kooselu kohtus lahutamise kohtuasi, vt *Airey vs. Iirimaa*, § 21).

(e) Õiguse eraõiguslik iseloom: varaline mõõde

246. EIK peab artikli 6 lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvaks menetlusi, mis riigisisese liigituse järgi kuuluvad avaliku õiguse alla ning mille tulemused avaldavad otsustavat mõju isikute õigustele ja kohustustele. Sellised menetlused võivad olla seotud muu hulgas maamüügiloaga (*Ringeisen vs. Austria*, § 94), erakliiniku pidamisega (*König vs. Saksamaa*, §-d 94–95), ehitusloaga (vt muu hulgas *Sporrong ja Lönnroth vs. Rootsi*, § 79), usulisel eesmärgil kasutatava hoone omandi ja kasutamise (Sambäta Bihor Greco-Catholic Parish vs. Rumeenia, § 65), ametialal tegevuse jätkamise nõudeid käsitleva haldusloaga (*Bentham vs. Madalmaad*, § 36), alkoholsete jookide müügilitsentsiga (*Tre Traktörer Aktiebolag vs. Rootsi*, § 43) või tööga seotud haiguse või õnnetuse eest hüvitise maksmise vaidlusega (*Chaudet vs. Prantsusmaa*, § 30).

Samal alusel on artikkel 6 kohaldatav ka järgmistel juhtudel: distsiplinaarmenetlus kutseorganisatsiooni kehandis, kus on kaalul õigus jätkata erialal töötamist (*Le Compte, Van Leuven ja De Meyere vs. Belgia; Philis vs. Kreeka (no. 2)*, § 45), pidades silmas, et õigus

vabalt töötada ja jätkata oma erialal töötamist on tsiviilõigus (*Voggenreiter vs. Saksamaa*, § 44); hooletussüüdistusega nõue riigi vastu (*X vs. Prantsusmaa*), nõue kaebaja õigusi kahjustava haldusotsuse tühistamiseks (*De Geouffre de la Pradelle vs. Prantsusmaa*), kaebajatele kuuluval veealal kalapüügi keelustamist puudutav haldusmenetlus (*Alatulkkila ja teised vs. Soome*, § 49), hankemenetlus, milles väidetavalt esineb mõne tsiviilõiguse – näiteks õigus usulisele või poliitilisele mittediskrimineerimisele riigihankel osalemise käigus – rikkumine (*Tinnelly & Sons Ltd ja teised ning McElduff ja teised vs. Ühendkuningriik*, § 61; vt vastupidiselt *I.T.C. Ltd vs. Malta*, vastuvõetavuse otsus).

247. Artikli 6 lõige 1 on kohaldatav tsiviilhageja nõudele kriminaalmenetluses (*Perez vs. Prantsusmaa* [SK], §-d 70–71), välja arvatud juhul, kui tsiviilhagi on esitatud üksnes isikliku kättemaksu või karistamise eesmärgil (*Sigalas vs. Kreeka*, § 29 ja *Mihova vs. Itaalia*, vastuvõetavuse otsus). Konventsioon ei anna otseselt mingeid õigusi kolmandatele isikutele kriminaalkuriteos süüdistuse esitamiseks või nende süüdimõistmiseks. Konventsiooni kohaldamisalasse sattumiseks peab selline õigus olema lahutamatu ohvrile riigisiselt antud õigusest algatada tsiviilmenetlus, isegi kui selle eesmärk on ainult kahju sümboolne heastamine või mõne tsiviilõiguse, näiteks õiguse „heale mainele” kaitse (vt *Perez vs. Prantsusmaa* [SK], § 70; vt ka sümboolse tasu määramise kohta *Gorou vs. Kreeka (nr 2)*, § 24). Seega kohaldatakse artiklit 6 tsiviilõiguslikke nõudeid sisaldava menetluse suhtes alates hetkest, millal isik ühineb tsiviilõigusliku menetlusosalisena menetlusega, välja arvatud juhul, kui ta on üheselt mõistetavalt loobunud oma õigusest kahju heastamisele.

248. Artikli 6 lõige 1 on kohaldatav ka tsiviilnõuetele, milles nõutakse hüvitist riigi esindajate poolt väidetavalt toime pandud väärkohtlemise eest (*Aksoy vs. Türgi*, § 92).

(f) Laiendamine teist tüüpi vaidlustele

249. EIK on leidnud, et artikli 6 lõige 1 on kohaldatav sotsiaalküsimusi käsitlevates vaidlustes, sealhulgas töötaja töölt vabastamine eraettevõttes (*Buchholz vs. Saksamaa*), sotsiaalkindlustushüvitisega seotud menetlus (*Feldbrugge vs. Madalmaad*), isegi omaosaluseta juhul (*Salesi vs. Itaalia*), samuti kohustuslike sotsiaalkindlustusmaksetega seotud menetlus (*Schouten ja Meldrum vs. Madalmaad*). Viidatud juhtudel leidis kohus, et eraõiguslikud aspektid olid avalik-õiguslikega võrreldes ülekaalus. Lisaks asus kohus seisukohale, et õigusel sotsiaaltoetusele on sarnasused õigusega saada eraõiguslikult fondilt hüvitist natside poolt toime pandud tagakiusamise eest (*Woś vs. Poola*, § 76).

250. Riigiteenistujatega seotud vaidlused kuuluvad põhimõtteliselt artikli 6 lõike 1 kohaldamisalasse. Otsuses *Pellegrin vs. Prantsusmaa* [SK] (§-d 64–71) võttis kohus kasutusele „funktsionaalsuse” kriteeriumi. Asjas *Vilho Eskelinen ja teised vs. Soome* [SK] (§-d 50–62) otsustas kohus kasutada otsuse tegemiseks uut lähenemist. Nüüd lähtutakse põhimõttelisest eeldusest, et artikkel 6 on kohaldatav ning vastustajariigi ülesanne on tõendada esiteks, et riigiteenistujast kaebajal ei ole riigisiseses õigussüsteemis õigust kohtusse pöörduda ning teiseks, et artiklist 6 tulenevate õiguste piiramine riigiteenistuja suhtes on põhjendatud. Kui kaebajal oli riigisiselt õigus kohtusse pöörduda, on artikkel 6 kohaldatav (ka tegevteenistuses olevate ohvitseride ja nende poolt sõjaväekohtule esitatud nõuete suhtes, vt *Pridatchenko ja teised vs. Venemaa*, § 47). Teise kriteeriumi kasutamisel eeldatakse, et õiguse piiramine peab olema põhjendatud „objektiivsete alustega riiklikes huvides”, mistõttu riigid on kohustatud tõendama, et vaidlusalune küsimus on seotud riigivõimu teostamisega või on seadnud kahtluse alla riigiteenistuja ja riigi vahelise erilise suhte. Seega ei ole artikliga 6 antud tagatistest keeldumine põhimõtteliselt õigustatav riigiteenistuja ja vastava riigi vahelise erilise suhte alusel tavapärastes töövaidlustes, näiteks vaidlustes töötasu, hüvitiste või muude seaduslike õiguste üle (vt näiteks vaidlus seoses politseitöötajate õigusega saada eritoetust kohtuasjas *Vilho Eskelinen ja teised vs. Soome* [SK]). Viimasel ajal on kohus *Eskelineni* lahendis sätestatud kriteeriumite alusel tunnistanud artikli 6 lõike 1 kohaldatavaks

ka järgmistes kohtuasjades: saatkonnatöötaja ebaõiglase töölt vabastamise menetlus (Poola saatkonna sekretär ja telefonioperaator, vt *Cudak vs. Leedu* [SK], §-d 44–47), vanempolitseiametniku (*Šikić vs. Horvaatia* §-d 18–20) ja sõjaväeohvitseri sõjaväekohtus ebaõiglase töölt vabastamise menetlus (*Vasilchenko vs. Venemaa*, §-d 34–36); menetlus seoses õigusega asuda parlamentaarse assistendi kohale (*Savino ja teised vs. Itaalia*), distsiplinaarmenetlus kohtuniku vastu (*Olujić vs. Horvaatia*), prokuröri kaebus presidendi määruse peale, millega nähti ette tema üleviimine (*Zalli vs. Albaania*, vastuvõetavuse otsus, ja selles sisalduvad muud viited) ning tollitöötaja erialast karjääri puudutav menetlus (õigus taotleda asutusesisest edutamist, vt *Fiume vs. Itaalia*, §-d 33–36). Artikli 6 lõike 1 kohaldamist ei saa seega välistada pelgalt kaebaja seisundist lähtuvalt (*Di Giovanni vs. Itaalia*, § 37)

251. Artikli 6 kohaldatavus võib laieneda ka põhiseaduslikele vaidlustele, kui vastav menetlus omab otsustavat mõju mõne üldkohtus (tsiviilõiguse üle) peetava vaidluse tulemusele (*Ruiz-Mateos vs. Hispaania*). See ei ole kohaldatav vaidlustele, mis puudutavad presidendi määrust kodakondsuse erandkorras andmiseks või määratlemisele, kas president on rikkunud oma konstitutsioonilist süümevannet, kuna selline menetlus ei puuduta tsiviilõigusi ja -kohustusi (*Paksas vs. Leedu* [SK], §-d 65–66). Artikli 6 lõike 1 kohaldamise kohta konstitutsioonikohtu määratud esialgse õiguskaitse meetme puhul vt *Kübler vs. Saksamaa*, §-d 47–48.

252. Lõpuks on artikkel 6 kohaldatav ka sellistele mitte ilmtingimata varalistele vaidlusküsimustele nagu: keskkond, kus võivad tekkida vaidlused, mis hõlmavad õigust elule, tervisele või tervislikule keskkonnale (*Taşkin ja teised vs. Türgi*); kasulaste võtmine (*McMichael vs. Ühendkuningriik*); laste koolikorraldus (*Ellès ja teised vs. Šveits*, §-d 21–23); õigus isaduse tuvastamisele (*Alaverdyan vs. Armeenia*, vastuvõetavuse otsus, § 33); õigus isikuvabadusele (*Laidin vs. Prantsusmaa (nr 2)*); vangide kinnipidamistingimused (näiteks vaidlused, mis on seotud piirangutega, mis tulenevad kõrge turvalisusega üksusesse paigutamisest, vt *Enea vs. Itaalia* [SK], §-d 97–107, või kõrge turvalisusega kongi paigutamisest, vt *Stegarescu ja Bahrin vs. Portugal*); või distsiplinaarmenetlus, mille tagajärjel piiratakse perekonnaliikmete külastusõigust vanglas (vt *Gülmez vs. Türgi*, § 30); õigus heale mainele (*Helmerts vs. Rootsi*, § 27); õigus tutvuda haldusdokumentidega (*Loiseau vs. Prantsusmaa*, vastuvõetavuse otsus); kaebus politseiregistrisse kandmise peale, mis mõjutab õigust heale mainele; õigus vara kaitsele ning võimalus leida tööd ja sellega endale elatist teenida (*Pocius vs. Leedu*, §-d 38–46 ning *Užkauskas vs. Leedu*, §-d 32–40); õigus kuuluda ühendusse (*Sakellaropoulos vs. Kreeka*, vastuvõetavuse otsus: ühenduse registreerimise menetlus puudutab samuti ühenduse tsiviilõigusi, isegi kui riigisiseses õiguses kuulub ühinemisvabadus avaliku õiguse alla, vt *APEH Üldzötteinek Szövetség ja teised vs. Ungari*, §-d 34–35); ja viimaks õigus jätkata kõrgharidusõpinguid (*Emine Araç vs. Türgi*, §-d 18–25): seisukoht, mis on *a fortiori* kohaldatav alghariduse kontekstis (*Oršuš ja teised vs. Horvaatia* [SK], § 104). Selline lai tõlgendus võimaldab kohtul käsitada artikli 6 tsiviilõiguslikku aspekti selliselt, et see hõlmab lisaks varalistele õigustele ka isiklikku laadi individuaalseid õigusi.

(g) Välistatud juhtumid

253. Vaidluse varalise iseloomu tõendamisest üksinda ei piisa artikli 6 lõike 1 kohaldatavuse saavutamiseks selle tsiviilõigusliku aspekti alusel (*Ferrazzini vs. Itaalia* [SK], § 25).

254. Artikli 6 kohaldamisalast jäävad välja muuhulgas maksumenetlused: maksuküsimused moodustavad endiselt avaliku võimu pädevuse põhiosa, kus peamine tähtsus on maksumaksja ja kogukonna vahelise suhte avalikul iseloomul (*Ferrazzini vs. Itaalia* [SK],

§ 29). Samuti on välistatud tollimaksude ja –tasudega seotud ettekirjutuste lihtmenetlused (*Emesa Sugar N.V. vs. Madalmaad*, vastuvõetavuse otsus).

255. Sama kehtib migratsioonivaldkonnas välismaalaste riiki sisenemise, seal elamise ja riigist lahkumise suhtes; menetluste suhtes, mis on seotud poliitilise varjupaiga andmise või väljasaatmisega (taotlus väljasaatmisettekirjutuse tühistamiseks: vt *Maaouia vs. Prantsusmaa* [SK] § 38; väljaandmise kohta vt: *Peñafiel Salgado vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus), ja *Mamatkulov ja Askarov vs. Türgi* [SK], §-d 81-83; varjupaigataotleja kahjunõue varjupaiga andmisest keeldumise eest: vt *Panjeheighalehei vs. Taani* (vastuvõetavuse otsus), olenemata sellest, et menetlus võib avaldada olulist mõju era- või perekonnaelule või töö leidmise võimalustele. Selline kohaldamatus laieneb ka välismaalase Schengeni Informatsioonisüsteemi sisestamise kohta, vt *Dalea vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus). Õigus omada passi ja õigus kodakondsusele ei ole tsiviilõigused artikli 6 tähenduses (*Smirnov vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Samas võib artikli 6 kohaldamisalasse nii tööandja kui töövõtja pooltel kuuluda välismaalase õigus taotleda tööle, isegi kui riigisisese õiguses ei ole töövõtjal õigust selle taotlemiseks, eeldusel, et tegemist on lihtsalt menetlusliku takistusega, mis ei mõjuta õiguse sisu (*Juriscic ja Collegium Mehrerau vs. Austria*, §-d 54–62).

256. Vastavalt lahendile asjas *Vilho Eskelinen ja teised vs. Soome* [SK] ei kuulu riigiteenistujatega seotud vaidlused artikli 6 kohaldamisalasse, kui on täidetud kaks kriteeriumit (vt eelpool § 234). See kehtib näiteks juhul, kui sõjaväelane vabastatakse teenistusest distsiplinaarsetel põhjustel ning tal ei ole võimalik seda otsust kohtus vaidlustada, sest see tähendaks kaebaja ja riigi vahelise erilise suhte vaidlustamist (*Sukiit vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)). Sama kehtib ka juhul, kui vaidluse sisuks on kohtuniku ennistamine oma ametikohale pärast tagasiastumist (*Apay vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)).

257. Viimaks ei saa konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses tsiviilõigusteks lugeda ka poliitilisi õigusi, näiteks õigust kandideerida valimistel ja säilitada oma koht (valimisvaidluse kohta vt *Pierre-Bloch vs. Prantsusmaa*, § 50), õigust saada endise parlamendisaadiku pensioni (*Papon vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)) või erakonna õigust jätkata oma poliitilist tegevust (partei laialisaatmise kaasuse kohta vt *Refah Partisi (Heaolu Erakond) ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)). Samuti jäi artikli 6 lõike 1 kohaldamisalast välja menetlus asjas, kus parlamendivalimisi vaadeldud vabaühendusele keelduti andmast juurdepääsu valimiskomisjoni dokumentidele, mis sisaldasid informatsiooni selle kohta, kuidas valimiskomisjon on täitnud oma avalikke ülesandeid valimiste vaatlejana (*Geraguyun Khorhurd Patgamavorakan Akumb vs. Armeenia* (vastuvõetavuse otsus)).

Samuti on EIK kinnitanud, et õigus edasi anda avalikul kohtuistungil öeldut ei ole tsiviilõigus (*Mackay ja BBC Šotimaa vs. Ühendkuningriik*, §-d 20-22).

(h) Artikli 6 kohaldatavus põhikohtuasjaga seotud menetlustele

258. Eelmenetlusi, näiteks esialgse õiguskaitse määramisega seotud menetlusi, ei ole üldjuhul loetud tsiviilõiguste ja -kohustuste üle otsustamiseks, mistõttu neid ei ole peetud artikli 6 kohaldamisalasse kuuluvaiks (vt muu hulgas *Verlagsgruppe News GMBH vs. Austria* (vastuvõetavuse otsus), ja *Libert vs. Belgia* (vastuvõetavuse otsus)). Samas on kohus viimasel ajal oma varasemast praktikast eemaldunud ning rakendanud uut lähenemist. Asjas *Micallef vs. Malta* [SK] (§-d 83–86) leidis kohus, et artikli 6 kohaldatavus esialgse õiguskaitse määramisele sõltub teatud tingimuste täitmisest. Esiteks peab nii põhikohtuasjas kui taotluse lahendamise menetluses vaidluse all olev õigus olema tsiviilõigus konventsiooni tähenduses. Teiseks tuleb täpselt kontrollida esialgse õiguskaitse vahendi iseloomu, selle mõtet, eesmärki ja mõju kõnealusele õigusele. Kui saab järeldada, et esialgse õiguskaitse vahend, olenemata oma kehtivusperioodi pikkusest, omab vaidlusaluse tsiviilõiguse või -kohustuse suhtes otsustavat tähendust, on artikkel 6 kohaldatav.

Artikkel 6 on kohaldatav menetluste puhul, millel on sama eesmärk kui poolelioleval põhimenetlusel, kus ajutine kohtumäärus on koheselt täidetav ning sisaldab otsust sama õiguse suhtes (*RTBF vs. Belgia*, §-d 64-65).

259. Mis puudutab järjestikuseid kriminaal- ja tsiviilmenetlusi, siis kui riigi õigussüsteemis on ette nähtud kaheetapiline menetlus, mille esimesel etapil kohus määrab kindlaks kahjuhüvitise saamise õiguse olemasolu ning teisel etapil hüvitise summa, on konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohaldamiseks mõistlik järeldada, et tsiviilõiguse üle ei ole otsust tehtud enne täpse summa määramist: õiguse üle otsustamine eeldab, et kohtuotsusega ei määrata kindlaks üksnes õiguse olemasolu, vaid ka selle ulatus või kasutamiseviis, mille hulka kuulub loomulikult ka kahju suuruse hindamine (*Torri vs. Itaalia*, § 19).

260. Kohtuotsuste täitmise osas kohaldatakse konventsiooni artikli 6 lõiget 1 - „tsiviilõiguste ja kohustuste ... üle otsustamise” - kohtumenetluse kõigi etappide suhtes, välistamata sisulise otsuse tegemisele järgnevaid etappe. Seega tuleb mis tahes kohtu otsuse täitmist käsitada artikli 6 kohaldamisel kohtuliku arutamise lahutamatu osana (vt *Hornsby vs. Kreeka*, § 40 ja *Romańczyk vs. Prantsusmaa*, § 53, mis puudutas ülalpidamisvõlgade heastamise kohta tehtud kohtuotsuse täitmist). Olenemata sellest, kas artikkel 6 on kohaldatav algele menetlusele, ei pea tsiviilõigusi määratlev jõustamisõigus tingimata tulenema menetlusest, mille suhtes artikkel 6 on kohaldatav (vt *Buj vs. Horvaatia*, § 19). Välisriigi kohtu konfiskeerimismääruse tunnustamine kuulub artikli 6 kohaldamisalasse ainult selle tsiviilõigusliku aspekti osas (*Saccoccia vs. Austria* (vastuvõetavuse otsus)).

261. Mis puudutab menetluse taasavamise avaldusi, siis ei kohaldata artiklit 6 menetluste suhtes, milles käsitletakse tsiviilmenetluse teistmist, kui menetlus on jõustunud otsusega lõpetatud (vt *Sablon vs. Belgia*, § 86; erandjuhtumi kohta vt *San Leonard Band Club vs. Malta*, § 41). Sama kehtib ka teistmisavalduste suhtes, mis esitatakse pärast seda, kui kohus on tuvastanud konventsiooni rikkumise (vt *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) vs. Šveits (no. 2)*[SK], § 24).

Kui menetlus on aga taasavatud, siis sellele järgnev menetlus võib hõlmata „tsiviilõigusi ja –kohustusi“ (*Rizi vs. Albaania* (vastuvõetavuse otsus), § 47).

2. Kriminaalsüüdistuse mõiste

Artikkel 6 – õigus õiglasele kohtumenetlusele

1. Igaühel on ... temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus õiglasele ja avalikule kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus. ...
2. Igaüht, keda süüdistatakse kuriteos, peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud.
3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused...

(a) Üldpõhimõtted

262. Kriminaalsüüdistuse mõistel on autonoomne tähendus, mis ei sõltu osalisriikide õigussüsteemides kasutatavatest liigitustest (*Adolf vs. Austria*, § 30).

263. Süüdistuse mõistet tuleb käsitada konventsiooni tähenduses. Seega võib seda määratleda järgmiselt: „pädeva asutuse poolt isikule esitatud ametlik teade tema väidetavalt toime pandud kuriteo kohta”. See määratlus on kooskõlas ka kontrollipõhimõttega, mille kohaselt tuleb vaadata, kas „[kahtlusaluse] olukorda on oluliselt mõjutatud” (vt näiteks

Deweer vs. Belgia, §-d 42 ja 46; *Eckle vs. Saksamaa*, § 73). Näiteks on leitud, et kahtlusaluse poolt liikluskontrolli ajal tehtud omaksvõtt juhtunu osas „mõjutas oluliselt” tema olukorda, kuigi ametlikult teda kuriteos ei süüdistatud (*Aleksandr Zaichenko vs. Venemaa*, § 43). EIK on samuti leidnud, et politsei poolt kinni peetud isik, kellelt nõuti vande andmist enne tunnistajana ülekuulamist, oli juba „kuriteosüüdistuse“ subjekt ja tal oli õigus ütlusi mitte anda (*Brusco vs. Prantsusmaa*, §-d 46-50). Kohus on asunud seisukohale, et isikut saab pidada kahtlusaluseks, kelle suhtes kehtivad artiklis 6 ette nähtud tagatised, juhul kui riigisisestel võimuorganitel piisav alus kahtlustada seda isikut kuriteos (*ibid.*, § 47; *Bandaletov vs. Ukraina*, §-d 56 ja 61: kaebaja tunnistab süü üles ajal, kui teda kuulati üle tunnistajana, ning alles pärast ülestunnistuse tegemist käsitles politsei teda kahtlustatavana).

264. Mis puudutab autonoomset mõistet „kriminaal-“, siis ei ole konventsioon vastu konventsiooniosaliste võetavatele sammudele „dekriminaliseerimise“ suunas. Ent kuriteo autonoomne mõiste võib dekriminaliseerimise järel laieneda ka väärtegudena liigitatavatele õigusrikkumistele. Riikidele diskretsiooniõiguse jätmine välistada sellised õigusrikkumised, võib tuua kaasa tagajärjed, mis on konventsiooni mõtte ja eesmärgiga vastuolus (vt *Öztürk vs. Saksamaa*, § 49).

265. Konventsiooni artikli 6 kriminaalõigusliku aspekti kohaldatavuse hindamisel lähtutakse asjas *Engel ja teised* välja toodud kriteeriumitest (*Engel ja teised vs. Madalmaad*, §-d 82–83): 1) riigisisese õiguse liigitus, 2) õigusrikkumise laad ja 3) isikule mõista võidava karistuse raskus.

266. Esimene kriteerium on suhtelise kaaluga ning on üksnes lähtepunktiks. Kui riigisiseses õiguses liigitatakse tegu kuriteona, on see määrav. Muudel juhtudel vaatab EIK riigisisese liigitusest kaugemale ja uurib kõnealuse menetluse tegelikku sisu.

267. Olulisemaks peetava teise kriteeriumi hindamisel (*Jussila vs. Soome* [SK], § 38) on võimalik arvesse võtta järgmisi asjaolusid:

- kas kõnealune õigusnorm on suunatud ainult kindlale isikuterühmale või omab üldiselt siduvat iseloomu (*Bendenoun vs. Prantsusmaa*, § 47);
- kas menetluse algatab avalik asutus, millel on seadusest tulenevad täitevolitused (*Benham vs. Ühendkuningriik* [SK], § 56);
- kas õigusnormi eesmärk on karistamine või tõkestamine (*Öztürk vs. Saksamaa*, § 53; *Bendenoun vs. Prantsusmaa*, § 47);
- kas mis tahes karistuse mõistmine sõltub süü tõendamisest (*Benham vs. Ühendkuningriik* [SK], § 56);
- kuidas liigitatakse võrreldavaid menetlusi Euroopa Nõukogu teistes liikmesriikides (*Öztürk vs. Saksamaa*, § 53);

268. Kolmandat kriteeriumi hinnatakse vastavas õigusaktis ette nähtud suurima võimaliku karistuse alusel (*Campbell ja Fell vs. Ühendkuningriik*, § 72; *Demicoli vs. Malta*, § 34).

269. Asjas *Engel ja teised vs. Madalmaad* sätestatud teine ja kolmas kriteerium on alternatiivsed ja mitte tingimata kumulatiivsed: selleks, et artikkel 6 oleks kohaldatav piisab, kui kõnealust õigusrikkumist tuleks konventsiooni seisukohalt juba oma laadi poolest käsitada „kriminaalsena“ või kui õigusrikkumise tagajärjel võidakse isikule mõista sanktsioon, mille laad ja raskusaste on omased kriminaalkaristusele (*Lutz vs. Saksamaa*, § 55; *Öztürk vs. Saksamaa*, § 54). Otsustavaks ei ole asjaolu, kas õigusrikkumine on karistatav vangistusega, kuna karistuse suhteline kergus ei võta teolt tema kriminaalset olemust (*ibid.*; *Nicoleta Gheorghe vs. Rumeenia*, § 26).

Samas võidakse kumulatiivset lähenemist kasutada juhul, kui iga kriteeriumi eraldi analüüsimine ei võimalda jõuda selge järelduseni kriminaalsüüdistuse olemasolu kohta (*Bendenoun vs. Prantsusmaa*, § 47).

270. Artikli 6 kolmes lõikes kasutatud väljendid „kriminaalsüüdistus” ja „süüdistatakse kuriteos” käivad sama olukorra kohta. Seega on artikli 6 kriminaalõigusliku aspekti kohaldatavuse kontroll ühesugune kõigi kolme lõike puhul. Näiteks selleks, et hinnata artikli 6 lõike 2 alusel esitatud kohtumenetlust puudutavat kaebust, on esmalt vaja kindlaks teha, kas vaidlusalune menetlus puudutas „kriminaalsüüdistuse“ üle otsustamist EIKi kohtupraktika tähenduses (*Allen vs. Ühendkuningriik* [SK], § 95).

(b) Üldpõhimõtete kohaldamine

(i) Distsiplinaarmenetlused

271. Konventsiooni artikli 6 kriminaalõiguslik aspekt hõlmab sõjaväedistsipliini rikkumisi, mille eest karistatakse isikut suunamisega distsiplinaarüksusesse mitme kuu pikkuseks perioodiks (*Engel ja teised vs. Madalmaad*, § 85). Seevastu kahepäevast vahistamist on peetud liiga lühikeseks ajaks, et see saaks kuuluda „kriminaalõiguse“ valdkonda (*ibid.*).

272. Ametialaste distsiplinaarmenetluste asjades ei ole EIK sageli pidanud vajalikuks artikli 6 kriminaalõigusliku aspekti kohaldamise osas otsust teha, olles eelnevalt leidnud, et vastav menetlus kuulub tsiviilõigusliku aspekti kohaldamisalasse (*Albert ja Le Compte vs. Belgia*, § 30; *Harabin vs. Slovakkia*, § 124). Riigiteenistuja kohustuslikus korras pensionile saatmisega lõppenud distsiplinaarmenetluse suhtes leidis kohus samas, et selline menetlus ei olnud artikli 6 tähenduses kriminaalõiguslik, kuivõrd riigisiseste asutuste otsus jäi puhtalt haldusõiguslikku valdkonda (*Moulet vs. Prantsusmaa*, vastuvõetavuse otsus). Artikli 6 kriminaalõiguslikust osa alt on välja jäetud ka kaebused, mis puudutasid sõjaväeohvitseri teenistusest vabastamist distsiplinaarrikkumise tõttu (*Suküt vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus), distsiplinaarmenetlust politseiurija suhtes, mis päädis viimase töölt vabastamisega (*Nikolova ja Vandova vs. Bulgaaria*, § 59) ja distsiplinaarmenetlust Ülemkohtu kohtuniku suhtes ametialaste kohustuste rikkumise eest, mis lõppes kohtunikule teenistusest vabastamisega (*Oleksandr Volkov vs. Ukraina*, §-d 92-95).

273. Võttes arvesse vangla konteksti ja vangla distsiplinaarrežiimi eripära, võib artikkel 6 olla kohaldatav ka vangladistsipliini rikkumiste korral, kui see on põhjendatud süüdistuse iseloomu ning karistuse laadi ja raskusega (süüdistus kriminaalhooldusametniku ähvardamises ja vanglaametniku ründamises, mille eest määrati vastavalt nelikümmend ja seitse päeva täiendavat vangistust, *Ezeh ja Connors vs. Ühendkuningriik* [SK], § 82; vt vastupidine seisukoht asjas *Štitić vs. Horvaatia*, §-d 51–63)

Artikli 6 kriminaalõiguslik aspekt ei hõlma siiski menetlusi, mis on seotud vanglasüsteemi kui sellisega (*Boulois vs. Luksemburg* [SK], § 85). Näiteks ei ole vangi paigutamine kõrgendatud järelevalvega üksusesse seotud kriminaalsüüdistusega; sellise meetme ja sellega seotud võimalike piirangute vaidlustamiseks kohtusse pöördumist tuleks kaaluda artikli 6 lõike 1 tsiviilõigusliku poole alusel (*Enea vs. Itaalia* [SK], § 98).

274. Artikli 6 kohaldamisalasse kuuluvaks ei loeta kohtumenetluses korrarikkumise eest kohtu määratud meetmeid (lugupidamatus kohtu vastu), sest need sarnanevad distsiplinaarvolituste kasutamisega (*Ravnsborg vs. Rootsi*, § 34; *Putz vs. Austria*, §-d 33–37). Samas võib kohtu vastu üles näidatud lugupidamatuse tõttu süüdi mõistmine sattuda artikli 6 kohaldamisalasse juhul, kui mõistetud karistuse iseloom ja raskus seda õigustab ning see liigitatakse riigisisese õiguses kuriteoks (*Kyprianou vs. Küpros* [SK], §-d 61–64, viiepäevane vangistus) või väärteoks (*Zaicevs vs. Läti*, §-d 31–36, kolmepäevane haldusarest).

275. Kohtuliku uurimise konfidentsiaalsuse kohustuse rikkumise korral tuleb eristada ühelt poolt isikuid, kes on eelkõige konfidentsiaalsusnõudega seotud, näiteks kohtunikud, advokaadid ja kõik kohtu toimimisega lähedalt seotud isikud, ning teiselt poolt menetlusosalisi, kelle suhtes kohtusüsteemisiseseid distsiplinaarnõudeid ei kohaldata (*Weber vs. Šveits*, §-d 33-34).

276. Seoses lugupidamatusega parlamendi vastu on kohus eristanud ühelt poolt seadusandliku kogu õigust reguleerida ise oma liikmete privileegide rikkumisega seotud sisemenetlusi ning teiselt poolt laiendatud õiguspädevust karistada liikmeks mitteolevaid isikuid mujal toimunud tegude eest. Esimest võib pidada olemuslikult distsiplinaarseks, samal ajal kui teist peab EIK kriminaalõiguslikuks olukorraks, võttes arvesse võimaliku karistuse üldist kohaldamist ja raskust (kuni 60 päeva pikkune vangistus ja rahatrahv asjas *Demicoli vs. Malta*, § 32).

(ii) Väärteo-, maksu-, tolli- ja konkurentsimenetlused

277. Artikli 6 kriminaalõiguslik pool võib hõlmata järgmisi väärteomenetlusi:

- liikluseeskirja rikkumised, mida karistatakse rahatrahvi või juhtimisõiguse piiramisega, nagu näiteks trahvipunktide või juhtimisõiguse äravõtmisega (*Lutz vs. Saksamaa*, § 182; *Schmautzer vs. Austria*; *Malige vs. Prantsusmaa*);
- vähetähtsad (naabritele) tüli põhjustavad õigusrikkumised (*Lauko vs. Slovakkia*; *Nicoleta Gheorghe vs. Rumeenia*, §-d 25-26);
- sotsiaalkindlustusvaldkonna seaduste rikkumine (töötamise deklareerimatajätmine, vaatamata määratud rahatrahvi väiksusele, vt *Hüseyin Turan vs. Türgi*, §-d 18–21);
- rahvuslikku viha propageerivate materjalide levitamise eest halduskaristusena määratud hoiatus and kõnealuste materjalide konfiskeerimine (*Balsytë-Lideikienë vs. Leedu*, § 61).

278. Artiklit 6 on peetud kohaldatavaks lisamaksustamise menetlustele järgmiste elementide alusel: 1) sanktsiooni määramise aluseks olev seadus kehtib kõigi maksumaksjatest kodanike suhtes; 2) lisamaksu ei määratud rahalise hüvitisena kahju eest, vaid sisuliselt karistusena korduva rikkumise tõkestamiseks; 3) lisamaks määrati üldnormi alusel, millel on nii heidutav kui karistav eesmärk; 4) lisamaksu summa oli märkimisväärne (*Bendenoun vs. Prantsusmaa*).

Artikkel 6 võib muutuda kohaldatavaks ka pelgalt õigusrikkumise kriminaalse iseloomu tõttu, isegi kui lisamaksu summa on väike (10% ümberhinnatud maksukohustusest asjas *Jussila vs. Soome* [SK], § 38). Lisamaksud, mis on määratud kitsale, teatud spetsiifilist majanduslikku tegevust harrastavale isikute rühmale, võivad samuti artikli 6 lõike 1 mõttes „karistuslikud“ olla, kuivõrd nende eesmärk on kohandada üldist kohustust maksta makse majandustegevuse pealt teatud spetsiifiliste asjaoludele (*Steininger vs. Austria*, §-d 33-38).

279. Siiski ei laiene artikkel 6 „puhastele” maksustamismenetlustele ega viivistega seotud menetlustele, kuivõrd nende eesmärk on sisuliselt maksuhaldurile tekitatud kahju rahaline hüvitamine, mitte korduvate rikkumiste tõkestamine (*Mieg de Boofzheim vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)).

280. Artikli 6 kriminaalõiguslikku aspekti on peetud kohaldatavaks tolliõigusele (*Salabiaku vs. Prantsusmaa*, § 24), finants- ja eelarveküsimustes pädevust omava kohtu mõistetud sanktsioonidele (*Guisset vs. Prantsusmaa*, § 59) ja teatud administratiivvõimu tegevuse suhtes, mis puudutab majandus-, finants- ja konkurentsioiguse valdkondi (*Lilly France S.A. vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Dubus S.A. vs. Prantsusmaa*, §-d 35-38; *A. Menarini Diagnostics S.r.l. vs. Itaalia*, §-d 38-44).

(iii) Poliitilised küsimused

281. Artikli 6 kriminaalõigusliku poole kohaldamisalasse ei kuulu valimisõiguslikud sanktsioonid (*Pierre-Bloch vs. Prantsusmaa*, §-d 53-60); poliitiliste erakondade tegevuse lõpetamine (*Refah Partisi (Heaolu Erakond) ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)); parlamendi moodustatud uurimiskomisjonid (*Montera vs. Itaalia* (vastuvõetavuse otsus)); ja riigi presidendi tagandamismenetlus, mis toimus põhiseaduse raske rikkumise eest (*Paksas vs. Leedu* [SK], §-d 66-67).

282. Seoses lustratsioonimenetlustega on EIK leidnud, et sellised menetlused võivad kuuluda konventsiooni artikli 6 kriminaalõigusliku poole kohaldamisalasse juhul, kui neis on ülekaalus kriminaalse varjundiga aspektid (rikkumise iseloom – valeandmeid sisaldav lustratsioonideklaratsioon – ning karistuse laad ja raskus – pikaajaline teatud ametites töötamise keeld) (*Matyjek vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus); vastukaaluks vt *Sidabras ja Džiautas vs. Leedu* (vastuvõetavuse otsus)).

(iv) Väljasaatmine ja väljaandmine

283. Välismaalaste väljasaatmise menetlused ei kuulu artikli 6 kriminaalõigusliku poole alla, olenemata sellest, et need võidakse alгатada kriminaalmenetluse kontekstis (*Maaouia vs. Prantsusmaa* [SK], § 39). Samasugust välistavat lähenemist kasutatakse väljaandmismenetluste (*Peñafiel Salgado vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus)) ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluste (*Monedero Angora vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus)) korral.

284. Seevastu vangistuse asendamist riigist väljasaatmise ja kümneaastase sissesõidukeeluga võib käsitleda karistusena samadel alustel, mida arvestati esialgse süüdimõistva otsuse tegemise ajal (*Gurguchiani vs. Hispaania*, §-d 40 ja 47–48).

(v) Kriminaalmenetluse, seotud menetluste ja järgnevate õiguskaitsevahendite erinevad staadiumid

285. Artikliga 6 antud tagatised ei hõlma korratuste või kuritegude ärahoidmise meetmeid (politsei erijärelevalve: *Raimondo vs. Itaalia*, § 43; või: koolis tütarlapsi süüdsusetult kiusanud noorukile politsei poolt tehtud hoiatus: *R. vs. Ühendkuningriik*, vastuvõetavuse otsus).

286. Artikli 6 lõike 1 kriminaalõiguslikku osa ei kohaldata põhimõtteliselt tasuta õigusabi taotlustega seotud menetlustele (*Gutfreund vs. Prantsusmaa*, §-d 36–37).

287. Kohtueelse menetluse (ettevalmistavad uurimistoimingud, kohtueelne uurimine) puhul käsitleb EIK kriminaalmenetlust tervikuna. Seega võivad artikli 6 mõned tingimused, näiteks mõistliku aja nõue või õigus kaitsele, olla olulised ka menetluse selles etapis, kuna nende algne mittetäitmine võib kohtuliku arutamise õiglust tõsiselt kahjustada (*Imbrioscia vs. Šveits*, § 36). Näiteks nõuab artikli 6 lõige 1, et reeglina tuleb kahtlustatavale õigusabi tagada juba tema esimesel ülekuulamisel politsei poolt, välja arvatud juhul, kui esinevad mõjuvad põhjused, mis konkreetse kohtuasja eriomastel asjaoludel lubavad seda õigust piirata (*Salduz vs. Türgi*, § 55; vt ka *Dayanan vs. Türgi*, §-d 31–32).

288. Kuigi „kriminaalsüüdistuse” määratlemine ei sõltu eeluurimiskohtunikust, mõjutavad tema toimingud otseselt järgneva menetluse, kaasa arvatud kohtumenetluse enda, läbiviimist ja õiglust. Seega võidakse artikli 6 lõiget 1 kohaldada eeluurimiskohtuniku läbi viidud uurimismenetlusele, kuigi mõned artikli 6 lõikes 1 ette nähtud menetluslikud tagatised ei pruugi olla kohaldatavad (vt *Vera Fernández-Huidobro vs. Hispaania*, §-d 108–114, mis puudutas eeluurimiskohtuniku sõltumatuse nõuet).

289. Artikli 6 lõige 1 on kohaldatav kriminaalsüüdistuse üle otsustamise menetlusele kogu selle ulatuses, kaasa arvatud kohtuotsuse tegemisele (näiteks konfiskeerimismenetlus, milles riigisisestel kohtutel on võimalik kaaluda konfiskeerimismäärusesse märgitava summa suurust, vt *Phillips vs. Ühendkuningriik*, § 39). Artikli 6 kriminaalõiguslik osa võib olla kohaldatav ka menetlusele, mille tagajärjel lammutatakse ilma planeerimisloata ehitatud maja, kuna lammutamist võib pidada „karistuseks” (*Hamer vs. Belgia*, § 60). Samal ajal ei ole see kohaldatav menetlusele, millega viiakse algne kohtuotsus kooskõlla uue kriminaalkoodeksi soodsamate sätetega (*Nurmagomedov vs. Venemaa*, § 50).

290. Artikli 6 kriminaalõiguslik aspekt ei hõlma menetlusi, mis on seotud kohtuotsuste täitmisega: näiteks amnestiataotlemine (*Montcornet de Caumont vs. Prantsusmaa*,

vastuvõetavuse otsus), tingimisi vabastamise menetlus (*Aldrian vs. Austria*, EIK komisjoni otsus; vt ka *Macedo da Costa vs. Luksemburg* (vastuvõetavuse otsus)), kohtulikult karistatud isikute üleandmise konventsiooni kohane üleandmismenetlus (*Szabó vs. Rootsi*, vastuvõetavuse otsus; vastupidise järelduse kohta vt *Buijen vs. Saksamaa*, §-d 40-45, seda asja eriomaste asjaolude valguses) või välisriigi kohtu konfiskeerimismääruse tunnustamise menetlus (*Saccoccia vs. Austria*, vastuvõetavuse otsus).

291. Põhimõtteliselt ei laiene „kriminaalsüüdistuse üle otsustamine“ asjadele, mis puudutavad kolmandatelt isikutelt, kelle suhtes kriminaalsüüdistuse ohtu pole, vara konfiskeerimist (lennuki arestimise kohta *Air Canada vs. Ühendkuningriik*, § 54; kuldmüntide konfiskeerimise kohta *AGOSI vs. Ühendkuningriik*, §-d 65-66). Sellised meetmed kuuluvad pigem artikli 6 tsiviilõigusliku osa all (*Silickienė vs. Leedu*, §-d 45-46).

292. Artikli 6 tagatised on põhimõtteliselt kohaldatavad materiaalõiguslikes küsimustes esitatud apellatsioonidele (*Meftah ja teised vs. Prantsusmaa* [SK], § 40) ja põhiseaduslikele menetlustele (*Gast ja Popp vs. Saksamaa*, §-d 65–66; *Caldas Ramírez de Arrellano vs. Hispaania* (vastuvõetavuse otsus)), kui sellised menetlused on vastava kriminaalmenetluse järgmiseks etapiks ning nende tulemused võivad olla süüdimõistetud isikute jaoks otsustava tähendusega.

293. Artikkel 6 ei ole kohaldatav teistmisavalduse esitamise menetlustele, sest isikule, kelle suhtes tehtud otsus on jõustunud, ning kes taotleb oma asja uuesti läbivaatamist, ei esitata „kriminaalsüüdistust“ kõnealuse artikli tähenduses (*Fischer vs. Austria*, vastuvõetavuse otsus). Kriminaalsüüdistuse üle otsustamisena saab käsitada ainult uut menetlust, mis algatatakse pärast teistmisavalduse rahuldamist (*Löffler vs. Austria*, §-d 18–19). Samuti ei ole artikkel 6 kohaldatav kriminaalasja teistmisavaldustele, mis on esitatud pärast seda, kui EIK on tuvastanud rikkumise (*Öcalan vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus)). Samas hõlmab artikli 6 kriminaalõiguslik osa järelevalvemenetlusi, mille tagajärjel jõustunud kohtuotsust muudetakse (*Vanyan vs. Venemaa*, § 58).

294. Viimaks, konventsiooni artikli 6 lõige 2 (süütuse presumptsioon) võib tulla kohaldamisele menetlustele, mis järgnevad kriminaalmenetluse lõppemisele. Isik, kelle suhtes oli algatatud kriminaalmenetlus, kuid kes mõisteti kriminaalmenetluse lõppedes õigeks, on seaduse silmis süütu ning teda tuleb sellisena ka kohelda. Seega selleks, et tagada austus isiku suhtes, kelle süü ei leidnud kriminaalmenetluses tõendamist, jääb süütuse presumptsioon jõusse ka pärast kriminaalmenetluse lõppu (*Allen vs. Ühendkuningriik* [SK], § 103). Artikli 6 lõike 2 kohaldamiseks järgneva menetluse suhtes, tuleb kaebajal aga omakorda näidata, et eksisteerib seos lõppenud kriminaalmenetluse ja järgneva menetluse vahel (*ibid.*, § 104). Selline seos esineb tavaliselt näiteks juhul, kui järgnev menetlus eeldab eelnevalt toimunud kriminaalmenetluse tulemuste läbivaatamist, ning eriti olukorras, kus kohus peab: kriminaalasjas tehtud otsust analüüsima; kriminaaltoimikus olevaid tõendeid üle vaatama või hindama; andma hinnangu kaebaja käitumisele, mis viis tema vastu kriminaalsüüdistuse esitamiseni; või kommenteerima kaebaja suhtes siiani esinevaid võimalikke süüilminguid (*ibid.*). Sellist lähenemist aluseks võttes on EIK leidnud, et artikli 6 lõige 2 on kohaldatav vigasest kohtuotsustest tulenevale kahju hüvitamise menetlusele (*ibid.*, §-d 106-08; teiste näidete kohta, kus EIK on arutanud artikli 6 lõike 2 kohaldamist vt ka § 98).

(c) Seos konventsiooni ja selle protokollide teiste artiklitega

295. Artikli 5 lõike 1 punkti c kohaselt on vabaduse võtmine lubatud üksnes kriminaalmenetluse raames. See nähtub punkti sõnastusest, mida tuleb lugeda koos punktiga a ja lõikega 3 (*Ciulla vs. Itaalia*, § 38). Seega on „kriminaalsüüdistuse“ mõiste oluline ka artikli 5 lõike 1 punktide a ja c ning lõike 3 kohaste tagatise kohaldamiseks (vt näiteks *Steel ja teised vs. Ühendkuningriik*, § 49). Sellest järeldub, et artikli 6 kriminaalõiguslik aspekt ei hõlma isiku kinnipidamisega seotud menetlusi, kui kinnipidamine toimus artikli 5 lõike 1

teistes punktides nimetatud alustel, näiteks vaimse häirega isiku kinnipidamine (punkt e, *Aerts vs. Belgia*, § 59).

296. Kuigi kriminaalmenetluste osas on artikli 5 lõige 4 ja artikli 6 lõige 1 omavahel tihedalt seotud, tuleb meeles pidada, et nende artiklite eesmärgid on erinevad ning seega ei hõlma artikli 6 kriminaalõiguslik osa artikli 5 lõike 4 kohaldamisalasse kuuluvaid kinnipidamise õiguspärasuse hindamise menetlusi, kuna viimane on artikli 6 suhtes erisäte (*Reinprecht vs. Austria*, §-d 36, 39, 48 ja 55).

297. Ka konventsiooni artiklis 7 kasutatud „karistuse” mõiste on autonoomne (*Welch vs. Ühendkuningriik*, § 27; *Del Río Prada vs. Hispaania* [SK], §-d 81-90). EIK võtab „karistuse” olemasolu määratlemisel lähtekohaks küsimuse, kas kõnealune meede määrati pärast „kriminaalkuriteos” süüdi mõistmist. Selles küsimuses tuleb kohaldada asjas *Engel ja teised* kasutatud kolmekordset kontrolli (*Brown vs. Ühendkuningriik*, vastuvõetavuse otsus).

298. Viimaks omavad „kuriteo“ ja „karistuse“ mõisted tähtsust ka protokoll nr 7 artiklite 2 ja 4 kohaldatavuse jaoks (*Greco vs. Rumeenia*, § 81; *Sergey Zolotukhin vs. Venemaa* [SK], §-d 52–57).

3. Era- ja perekonnaelu mõisted

Artikkel 8 – õigus era- ja perekonnaelu austamisele

1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning sõnumite saladust.
2. Ametivõimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

(a) Artikli 8 kohaldamisala

299. Kuigi artikliga 8 tahetakse kaitsta isikliku autonoomia nelja valdkonda (eraelu, perekonnaelu, kodu ja isiklikud sõnumid), siis ei ole need valdkonnad üksteist välistavad ning mõne meetmega võidakse sekkuda korraga nii eraellu kui ka perekonnaellu (*Mentes ja teised vs. Türgi*, § 73; *Stjerna vs. Soome*, § 37; *López Ostra vs. Hispaania*, § 51; *Burghartz vs. Šveits*, § 24; *Płoski vs. Poola*, § 32).

(b) „Eraelu“

300. Eraelu mõiste ammendav määratlus puudub (*Niemietz vs. Saksamaa*, § 29), kuid see on avar mõiste (*Peck vs. Ühendkuningriik*, § 57; *Pretty vs. Ühendkuningriik*, § 61) ning kohtuasjad, mis käivad „eraelu“ mõiste alla võib jagada kolme gruppi: (i) isiku füüsiline, psühholoogiline ja moraalne puutumatus; (ii) isiku privaatsus ja (iii) isiku identiteet. Iga grupi puhul on välja toodud vastavad näited:

(i) Füüsiline, psühholoogiline ja moraalne puutumatus

301. See kategooria võib hõlmata järgmisi valdkondi:

- isiku füüsiline, psühholoogiline ja moraalne puutumatus (*X ja Y vs. Madalmaad*, § 22), kaasa arvatud arstiabi ja psühhiaatrilised uuringud (*Glass vs. Ühendkuningriik*, §-d 70–72; *X vs. Soome*, § 214; *Y.F. vs. Türgi*, § 33, seoses sunniviisilise günekoloogilise läbivaatusega; *Matter vs. Slovakkia*, § 64; *Worwa vs. Poola*, § 80) ja sunniviisiline steriliseerimine (*V.C. vs. Slovakkia*, § 154), mis tuleb läbivaatamisele ka perekonnaelu kaitse all;

- vaimne tervis (*Bensaid vs. Ühendkuningriik*, § 47);
- kohtlemine, millega kaasnevad tõsised tagajärjed isiku füüsilisele ja moraalsele puutumatusse, kuid mille tõsidus ei ulatu artikli 3 kohaldamisalasse (*Costello-Roberts vs. Ühendkuningriik*, § 36). Isiku kinnipidamistingimuste kohta, mis artikli 3 poolt nõutava raskusastmeni ei küündinud vt *Raninen vs. Soome*, § 63; võimaluste puudumise kohta vaadata kinnipidamisasutuses telekat ning selle puutumuse kohta isiku eraeluga vt *Laduna vs. Slovakkia*, § 54;
- rasedate naiste füüsiline puutumatus seoses abordiga (*Tysiç vs. Poola*, §-d 107-110; *A, B ja C vs. Iirimaa* [SK], §-d 244-246; *R.R. vs. Poola*, § 181); seoses võimalusega kodus sünnitada (*Ternovszky vs. Ungari*, § 22); ning seoses preimplantatsiooni diagnostikaga olukorras, kus kunstlik viljastamine ja meditsiinilistel põhjustel raseduse katkestamine on lubatud (*Costa ja Pavan vs. Itaalia*);
- abordi keelustamine isikutele, kes soovisid rasedust katkestada tervislikel ja/või heaolu põhjustel. Artiklit 8 ei saa samas tõlgendada selliselt, mis tagaks õiguse abordile (*A, B ja C vs. Iirimaa* [SK], §-d 214 ja 216); vt ka *P. ja S. vs. Poola*, §-d 96, 99 ja 111-112 (meditsiinasutuste suutmatust tagada vägistamise ohvriks langenud alaealisele õigeaegne ja takistamatu juurdepääs abordile ning tema andmete avalikustamine);
- koduse vägivalla ohvrite füüsiline ja psühholoogiline puutumatus (*Hajduová vs. Slovakkia*, § 46);
- hulkuvate koerte poolt rünnatud isiku füüsiline puutumatus (*Georgel ja Georgeta Stoicescu vs. Rumeenia*, § 62);
- artiklist 8 tulenev riigi positiivne kohustus tagada isiku füüsiline puutumatus võib laieneda küsimustele, mis puudutavad kriminaaluurimise tõhusust (*C.A.S. ja C.S. vs. Rumeenia*, § 72);
- artikkel 8 võib tulla kohaldamisel asjades, mis puudutavad koolivägivalla ohvriks langenud lapse füüsilist puutumatus. Samas peab nendes asjades vägivalla kohta esitatud süüdistus olema koha, aja ja konkreetsete tegude olemuse suhtes täpne ja detailne (*Durđević vs. Horvaatia*, § 118);
- sooline identiteet (*B. vs. Prantsusmaa*, §-d 43–63), kaasa arvatud opereeritud transseksuaalide õigus seaduslikule tunnustamisele (*Christine Goodwin vs. Ühendkuningriik* [SK], § 77);
- seksuaalne orientatsioon (*Dudgeon vs. Ühendkuningriik*, § 41);
- suguelu (*ibid*; *Laskey, Jaggard ja Brown vs. Ühendkuningriik*, § 36; *A.D.T. vs. Ühendkuningriik*, §-d 21–26; *Mosley vs. Ühendkuningriik*, § 71);
- õigus geneetilises mõttes lapsevanemaks saamise või mittesaamise otsuse austamisele (*Evans vs. Ühendkuningriik* [SK], § 71), sealhulgas õigus valida lapsevanemaks saamise asjaolud (*Ternovszky vs. Ungari*, § 22, mis puudutas kodus sünnitamist). Samas on EIK jätnud lahtiseks küsimuse, kas lapsendamisõigus eraldi vaadelduna peaks või ei peaks kuuluma artikli 8 kohaldamisalasse, tunnistades siiski, et artikkel 8 „hõlmab” üksikisikute õigust taotleda luba lapsendamiseks vastavalt riigisisestele õigusaktidele (*E.B. vs. Prantsusmaa* [SK], §-d 46 ja 49; adopteerimise võimaluse tagamise menetluse kohta vt ka *Schwizgebel vs. Šveits*, § 73). Konventsioon ei taga lapse adopteerinud isikule õigust adopteerimine lõpetada (*Gojia vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus));
- ameti- või ettevõtlusealase iseloomuga tegevused (*Niemietz vs. Saksamaa*, § 29; *Halford vs. Ühendkuningriik*, § 44 ja *Özpinar vs. Türgi*, § 46; *Oleksandr Volkov vs. Ukraina*, §-d 165-67; *Michaud vs. Prantsusmaa*, § 91; vt ka *Gillberg vs. Rootsi* [SK]), § 74, kus suurkoda leidis, et isiku süüdimõistmine ametikoha kuritarvitamises seetõttu, et ta oli jätnud täitmata avalikule teenistujale ette nähtud kohustused, ei kuulunud artikli 8 kohaldamisalasse;
- teatud ametitele või töökohtadele ligipääsu piiramine (*Sidabras ja Džiautas vs. Leedu*, §-d 47–50; *Bigaeva vs. Kreeka*, §-d 22–25);
- puuetega inimeste teatud õigused: on leitud, et artikkel 8 on kohaldatav olukorrale, kus isikult nõuti sõjaväeteenistusest vabastamise maksu tasumist, kuigi ta oli tunnustatud

- teenistuseks kõlbmatuks (*Glor vs. Šveits*, § 54), aga mitte puuetega isiku õigusele pääseda puhkuse ajal randa ja mere äärde (*Botta vs. Itaalia*, § 35). Vt ka *Zehnalová ja Zehnal vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus), mis puudutas puuetega isikute juurdepääsu avalikele asutustele olukorras, kus puudusid piisavad tõendid, mis oleksid näidanud, et selliste võimaluste puudumine toob kaasa kahju isiku isiklikule arengule ning tema võimele teiste isikutega suhteid luua; *Mólka vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus), kus EIK ei välistanud, et juurdepääsuvõimaluste puudumine ei kuulu artikkel 8 kohaldamisalasse;
- perekonnaliikmete matustega seonduv, mille suhtes artiklit 8 samuti kohaldatakse, kusjuures alati ei lisa EIK selgitusi, kas sekkumine oli seotud eraelu või perekonnaeluga: ametivõimude ulatuslik viivitamine lapse surnukeha tagastamisega pärast lahkamist (*Pannullo ja Forte vs. Prantsusmaa*, § 36); kaebaja abikaasa tuhka sisaldava urni üleandmise mittelubamine (*Elli Poluhas Dödsbo vs. Rootsi*, § 24); ema õigus viibida tema surnult sündinud lapse matustel, mille juurde võib kuuluda ka tseremoonia, ning õigus kasutada surnud lapse transportimiseks selleks sobivat sõidukit (*Hadri-Vionnet vs. Šveits*, § 52); otsus mitte tagastada surnukehasid nende perekonnaliikmetele (*Maskhadova ja teised vs. Venemaa*, §-d 208-12; *Sabanchiyeva ja teised vs. Venemaa*);
 - õigusnormide, mis kriminaliseerivad alasti alaealise salaja filmimise, puudumine olukorras, kus riigil on positiivne kohustus tagada tõhusa karistusnormistiku olemasolu (*Söderman vs. Rootsi* [SK], § 117);
 - kohustus tagada kaebajatele vajaliku informatsiooni olemasolu, mis annaks neile võimaluse hinnata nende tervise ja eluga seotud riske (*Vilnes ja teised vs. Norra*).

(ii) **Privaatsus**

302. See kategooria võib hõlmata järgmisi valdkondi:

- õigus oma kujutisele ja isikust tehtud fotodele (*Von Hannover vs. Saksamaa*, §-d 50-53; *Sciaccia vs. Itaalia*, § 29; *Reklos ja Davourlis vs. Kreeka*, § 40; *Von Hannover vs. Saksamaa (nr. 2)* [SK], §-d 95-99);
- isiku maine (*Chauvy ja teised vs. Prantsusmaa*, § 70; *Pfeifer vs. Austria*, § 35; *Petrina vs. Rumeenia*, § 28; *Polanco Torres ja Movilla Polanco vs. Hispaania*, § 40) ja au (*A. vs. Norra*, § 64). Vt *Putistin vs. Ukraina*, kus EIK leidis, et surnud perekonnaliikme maine võib teatud juhtudel mõjutada isiku eraelu ja identiteeti, tingimusel et eksisteerib piisav seos puudutatud isiku ja tema perekonna maine vahel. Artiklile 8 ei saa aga tugineda selleks, et kaevata maine kaotuse üle, mis on isiku enda käitumise ettenähtavaks tagajärjeks (vt, *inter alia*, *Sidabras ja Džiautas vs. Leedu*, § 49; *Mikolajová vs. Slovakkia*, § 57; *Gillberg vs. Rootsi* [SK], § 67);
- isiklikud või avalikud toimekud või andmed (näiteks teave isiku poliitilise tegevuse kohta), mida koguvad ja hoiavad julgeolekuteenistused või muud riigiasutused (*Rotaru vs. Rumeenia* [SK], §-d 43-44; *Amann vs. Šveits* [SK], §-d 65-67; *Leander vs. Rootsi*, § 48). DNA, rakuproovide ja sõrmejälgede kohta vt *S. ja Marper vs. Ühendkuningriik* [SK], §-d 68-86, kuigi see ei laiene ilmingimata süüdimõistetud kurjategijatelt DNA võtmise ja hoidmise kohta, mis puudutab andmete võimalikku kasutamist tulevastest kriminaalmenetlustes (*Peruzzo ja Martens vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus), §-d 42 ja 49). Isiku riiklikku seksuaalkurjategijate andmebaasi lisamise kohta vt *Gardel vs. Prantsusmaa*, § 58; kuriteos kahtlustatavate, mitte süüdimõistetud, isikute sõrmejälgede kogumist, säilitamist ja kustutamist puudutava kaitse puudumise kohta vt *M.K. vs. Prantsusmaa*, § 26;
- isiku tervise kohta (näiteks teave HIViga nakatumise kohta *Z. vs. Soome*, § 71; *C.C. vs. Hispaania*, § 33; või viljakuse kohta *K.H. ja teised vs. Slovakkia* § 44) ja teave terviseriskide kohta (*McGinley ja Egan vs. Ühendkuningriik*, § 97; *Guerra ja teised vs. Itaalia*, § 60);
- sõnumite edastamise ja telefonivestluste jälgimine (*Halford vs. Ühendkuningriik*, § 44; *Weber ja Saravia vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus), §-d 76-79), aga mitte tingimata

- variisikute kasutamine (*Lüdi vs. Šveits*, § 40); varjatud jälgimise teel saadud informatsiooni säilitamine (*21 Detsembri 1989 Ühendus ja teised vs. Rumeenia*, § 115);
- avalike kohtade videovalve, kui pildiaidmeid salvestatakse, säilitatakse ja avaldatakse (*Peck vs. Ühendkuningriik*, §-d 57–63);
- isiku jälgimine GPS-ga ja kogutud andmete töötlemine ja kasutamine (*Uzun vs. Saksamaa*, § 52);
- töötaja suhtes tööandja poolt kohaldatud videovalve (*Köpke vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus): puudutas supermarketi kassapidajat, keda kahtlustati varguses);
- isiku politsei nimekirja kandmine ning jälitamine tema liikmelisuse tõttu inimõiguste organisatsioonis (*Shimovolos vs. Venemaa*, § 66).

(iii) **Identiteet ja isiklik autonoomia**

303. See kategooria võib hõlmata järgmisi valdkondi:

- õigus isiklikule arengule ja isiklikule autonoomiale (*Pretty vs. Ühendkuningriik*, §-d 61 ja 67, mis puudutas isiku valikut vältida sellist elu lõppu, mida ta pidas ebaväärikaks ja raskeks), kuigi see ei hõlma igat avalikku tegevust, mida isik soovib teha koos teiste elusolenditega (näiteks metsikute imetajate küttimine jahikoertega vt *Friend ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus), §-d 40-43). Kuigi artikli 8 eesmärk on tagada isikutele selline ala, kus nad saavad vabalt oma isiksust arendada ja ennast teostada, ei piirne see ala vaid nende kodude ja eravaldustega (*Brüggemann ja Scheuten vs. Saksamaa*, EIK komisjoni otsus). Eraelu kaitse võib hõlmata ka tema suhteid teiste isikutega ning seda ka avalikus keskkonnas (*P.G. ja J.H. vs. Ühendkuningriik*, §-d 56-57);
- isiku õigus otsustada, kuidas ja millal tema elu peaks lõppema, eeldusel, et ta on suuteline tegema selles osas vabatahtliku otsuse ja käituma vastavalt sellele (*Haas vs. Šveits*, § 51; *Koch vs. Saksamaa*, § 54, kus konventsiooni artikkel 8 võib hõlmata ka õigust kohtulikule läbivaatamisele, isegi asjas, milles ei ole kohaldamisele tulevat subjektiivset õigust veel kindlaks määratud);
- kaebus seadusega sätestatud piirangu kohta, mis ei luba kaebajatel koos oma arstidega vabalt otsustada raviviisi üle, mis võimaldaks neil oma elu pikendada (*Hristozov ja teised vs. Bulgaaria*, § 116);
- õigus saada teavet, et tuvastada oma päritolu ja oma vanemate isikud (*Mikulić vs. Horvaatia*, § 53; *Odièvre vs. Prantsusmaa* [SK], § 29); isiku identiteeti puudutavate dokumentide konfiskeerimise kohta vt *Smirnova vs. Venemaa*, §-d 95-97);
- sündides hüljatud lapse võimatus saada juurdepääs tema päritolu puudutavatele dokumentidele või tema ema isiku avalikustamine (*Godelli vs. Itaalia*, § 58);
- isiku perekonnaseis kui lahutamatu osa tema isiklikust ja sotsiaalsest identiteedist (*Dadouch vs. Malta*, § 48);
- isa ja tema eeldatava lapse suhtlemist reguleerivate õigusnormide määratlemine (näiteks isaduse vaidlustamise menetluses, vt *Rasmussen vs. Taani*, § 33; *Yildirim vs. Austria* (vastuvõetavuse otsus); *Krušković vs. Horvaatia*, § 20; *Ahrens vs. Saksamaa*, § 60);
- etniline identiteet (*S. ja Marper vs. Ühendkuningriik* [SK], § 66; *Ciubotaru vs. Moldova*, § 53) ja rahvusvähemusse kuuluvate isikute õigus oma identiteedi säilitamisele ning sellele vastavale era- ja perekonnaelule (*Chapman vs. Ühendkuningriik* [SK], § 73); eriti juhud, kui ühe vähemusgrupi kohta käivad negatiivsed stereotüübid on saavutanud taseme, kus nad avaldavad mõju selle grupi identiteedile ning tema liikmete enesehinnangule ja enesekindlusele. Niimoodi võib see avaldada mõju grupi liikmete eraelule (*Aksu vs. Türgi* [SK], §-d 58-61);
- teave isiklike usuliste ja filosoofiliste tõekspidamiste kohta (*Folgerø ja teised vs. Norra* [SK], § 98);

- õigus luua ja arendada suhteid teiste inimeste ja välismaailmaga (*Niemietz vs. Saksamaa*, § 29);
- isiku avalikus kohas peatamine ja läbiotsimine (*Gillan ja Quinton vs. Ühendkuningriik*, §-d 61-65);
- läbiotsimised ja arestimised (*McLeod vs. Ühendkuningriik*, § 36; *Funke vs. Prantsusmaa*, § 48),
- sotsiaalsed sidemed pikaajaliste migrantide ja kogukonna vahel, kus nad elavad, olenemata „perekonnaelu“ olemasolust (*Üner vs. Madalmaad* [SK], § 59; *A.A. vs. Ühendkuningriik*, § 49);
- kaebajale kehtestatud Šveitsi sisenemise ja läbisõidu keeld seoses tema nime lisamisega *Federal Taliban Ordinance*'i juurde käivasse nimekirja (*Nada vs. Šveits*, § 163-66);
- raske keskkonnasaaste, mis võib mõjutada isikute heaolu ning häirida nende viibimist kodus, mõjutades sellega negatiivselt nende era- ja perekonnaelu (*López Ostra vs. Hispaania*, § 51; *Täatar vs. Rumeenia*, § 97), kaasa arvatud vangla läheduses asuvast prügi mahalaadimiskohast vangi kambrisse jõudnud ebaseeldivad lõhnad, kuna kambrit käsitati tema jaoks mitmeks aastaks ainsa kasutatava „eluruumina“ (*Brânduşe vs. Rumeenia*, §-d 64-67), ametkondade pikaegne suutmatus tagada prügi kogumine, käitlus ja äraviimine (*Di Sarno ja teised vs. Itaalia*, § 112); mürasaaste (*Deés vs. Ungari*, §-d 21-24, liiklusrada kohta; *Mileva ja teised vs. Bulgaaria* § 97, kortermajas asunud häiriva arvutiklubi kohta);
- meelevaldne kodakondsusest keeldumine teatud asjaoludel, kuigi konventsioon ei taga õigust nõuda konkreetse riigi kodakondsust (*Karassev vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus), ning suutmatus reguleerida isikute, kes on „kustutatud“ Sloveenia iseseisvumise järgselt alaliste elanike registrist, elukohta puutuv (*Kurić ja teised vs. Sloveenia* [SK], § 339);
- isiku ees- ja perekonnanimi (*Mentzen vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus); *Burghartz vs. Šveits*, § 24; *Guillot vs. Prantsusmaa*, §-d 21-22; *Güzel Erdagöz vs. Türgi*, § 43; *Losonci Rose ja Rose vs. Šveits*, § 26; *Garnaga vs. Ukraina*, § 36).

(c) „Perekonnaelu“

304. Perekonnaelu mõiste on autonoomne (*Marckx vs. Belgia*, komisjoni aruanne, § 69). Seega on perekonnaelu olemasolu või puudumine sisuliselt faktiküsimus, mis sõltub lähedaste isiklike sidemete reaalsest olemasolust praktikas (*K. vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus). Seega vaatleb kohus ametlikult tunnustatud kooselu puudumisel *de facto* perekonnasidemeid, nagu näiteks seda, kas kaebajad elavad koos (*Johnston ja teised vs. Iirimaa*, § 56). Muud kaalutavad asjaolud on suhte kestus ja paaride puhul see, kas nende vastastikune pühendumine väljendub ühiste laste olemasolus (*X, Y ja Z vs. Ühendkuningriik* [SK], § 36). Asjas *Ahrens vs. Saksamaa*, § 59, leidis EIK, et kaebaja ja lapse ema vahel puudub *de facto* perekonnaelu, kuna nende vastav suhe oli lõppenud umbes aasta enne lapse eostamist ja järgnevad suhted nende vahel olid ainult seksuaalsed.

305. Kuigi ka perekonnaelu mõiste ulatust ei ole ammendavalt määratletud, on EIKi kohtupraktikas sellega hõlmatud järgmised olukorrad:

(i) Õigus saada lapsevanemaks

306. Sarnaselt „eraeluga“ hõlmab „perekonnaelu“ mõiste austust isiku otsuse suhtes saada geneetiliseks lapsevanemaks (*Dickson vs. Ühendkuningriik* [SK], § 66). Seega hõlmab artikkel 8 paari õigust kasutada oma era- ja perekonnaelu väljendusena meditsiinilisi abivahendeid järglaste saamiseks (*S.H. ja teised vs. Austria*, § 60). Samas ei taga artikli 8 sätted eraldi võetuna õigust perekonna loomisele ega lapsendamisele (*E.B. vs. Prantsusmaa* [SK]).

(ii) Lastesse puutuv

307. Konventsiooni artikli 8 tähenduses on „perekonnaelu“ oluliseks elemendiks lapse ja tema vanema omavahelise suhte ja seltskonna vastastikune nautimine (vt mh *Kutzner vs. Saksamaa*, § 58; *Monory vs. Rumeenia ja Ungari*, § 70; *Zorica Jovanović vs. Serbia*, § 68).

308. Loomuliku sideme kohta ema ja tema lapse vahel vt *Marckx vs. Belgia*, § 31 ja *Kearns vs. Prantsusmaa*, § 72.

309. Abielulises liidus sündinud laps on *ipso jure* selle suhte osa; seega eksisteerib lapse sünni hetkest alates ning sünni fakti enda alusel lapse ja vanema vaheline side, mis vastab perekonnaelu mõistele ning mida järgnevad sündmused ei saa lõhkuda, välja arvatud erakorraliste asjaolude korral (*Ahmut vs. Madalmaad*, § 60; *Gül vs. Šveits*, § 32; *Berrehab vs. Madalmaad*, § 21; *Hokkanen vs. Soome*, § 54).

310. Bioloogilise isa ja tema abieluvälise lapse puhul võivad olulisteks kaalutavateks teguriteks olla kooselu, vanematevahelise suhte iseloom ning isa huvitatus lapsest (*Keegan vs. Irimaa*, §-d 42–45; *M.B. vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus; *Nylund vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus); *L. vs. Madalmaad*, §-d 37–40 ja *Chavdarov vs. Bulgaaria*, § 21).

311. Konventsiooni artiklis 8 sisalduv „perekonnaelu“ mõiste ei piirdu abielusuhetega ning võib hõlmata teisi *de facto* perekonnasidemeid, kus paarid elavad koos ilma abielus olemata. Lisaks on EIK leidnud, et artikkel 8 võib kohalduda alles plaanimisel olevale perekonnaelule, eriti juhtudel, kus see, et perekonnaelu ei ole veel sisse seatud, ei ole omistatav kaebajale (võrdle *Pini ja teised vs. Rumeenia*, §-d 143 ja 146). Kus asjaolud seda vähegi lubavad, peab „perekonnaelu“ mõiste laienema potentsiaalsetele suhetele väljaspool abielu sündinud lapse ja tema bioloogilise isa vahel. Asjakohasteks teguriteks, mis võivad määrata kindlaks lähedaste suhete olemasolu sellistel juhtudel, loetakse bioloogiliste vanemate vahelise suhte iseloomu ning lapse isa tõendatavat huvi ja pühendumust lapse suhtes enne ja pärast tema sündi (*Nylund vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus); *Nekvedavicius vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus); *L. vs. Madalmaad*, § 36; *Anayo vs. Saksamaa*, § 57).

312. Üldiselt siiski ei ole koos elamine vanemate ja laste perekonnaelu vältimatult vajalik tingimus (*Berrehab vs. Madalmaad*, § 21).

313. Lapsendatud laste ja lapsendajate kohta vt *X. vs. Prantsusmaa*, komisjoni 5. Oktoobri 1982.a otsus); *X vs. Belgia ja Madalmaad*, komisjoni otsus); *Pini ja teised vs. Rumeenia*, §-d 139–140 ja 143–148. Seaduslik ja tegelik lapsendamine võib kujutada endast perekonnaelu ka koos elamise või lapsendatud lapse ja lapsendajate vaheliste tegelike sidemete puudumise korral (*ibid.*, §-d 143–148; *Topčić-Rosenberg vs. Horvaatia*, § 38).

314. EIK võib tunnistada faktilise perekonnaelu olemasolu kasuvanemate ja nende kasvatada antud lapse vahel, võttes arvesse koos veedetud aega, suhte kvaliteeti ja täiskasvanu rolli lapse suhtes (*Moretti ja Benedetti vs. Itaalia*, §-d 48–52).

315. Perekonnaelu ei lõpe lapse hooldamisele andmisega (*Johansen vs. Norra*, § 52) ega vanemate lahutusega (*Mustafa ja Armağan Akin vs. Türgi*, § 19).

316. Migratsiooni korral ei loeta vanemate ja nende täiskasvanud laste suhet üldiselt perekonnaeluks, välja arvatud juhul, kui nad tõendavad lisaks emotsionaalsetele sidemetele ka ülalpeetavussuhte elementide olemasolu (*Kwakyé-Nti ja Dufie vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus); *Slivenko vs. Läti* [SK], § 97). Samas võidakse selliseid sidemeid arvesse võtta „eraelu“ mõiste raames (*ibid.*). EIK on noorte täiskasvanutega, kes ei ole veel oma perekonda loonud, seotud juhtudel tunnistanud vastuvõetavaks, et nende suhe oma vanemate ja teiste lähedaste perekonnaliikmetega vastab samuti perekonnaelu mõistele (*Maslov vs. Austria* [SK], § 62).

317. Vanemlike õiguste äravõtmise juhtumid või adopteerimist puudutavad kohtuasjad, kus rikuti vanemate õigust süütuse presumptsioonile seoses kahtlustusega lapse kuritarvitamises (*B.B. ja F.B. vs. Saksamaa*, §-d 49-52; *Ageyevy vs. Venemaa*).

318. Konventsiooni artikkel 8 hõlmab lapsehoolduspuhkuse ja lapsetoetustega seonduvat (*Konstantin Markin vs. Venemaa* [SK], § 130).

(iii) Paaridesse puutuv

319. Artiklis 8 sisalduv perekonna mõiste ei ole piiratud ainult abielusuhetega ning võib hõlmata ka muid faktilisi perekonnasidemeid, kui pooled elavad koos abieluväliselt (*Johnston ja teised vs. Irimaa*, § 56; ja hilisem kaasus *Van der Heijden vs. Madalmaad* [SK], § 50, mis käsitles katset sundida kaebajat andma tunnistusi kriminaalmenetluses oma kauaaegse elukaaslase vastu).

320. Ka kooselu puudumise korral võivad need sidemed olla piisavad, et vastata perekonnaelu mõistele (*Kroon ja teised vs. Madalmaad*, § 30).

321. Asjaolu, et abielu ei vasta riigisisesele õigusele, ei välista perekonnaelu olemasolu võimalust (*Abdulaziz, Cabales ja Balkandali vs. Ühendkuningriik*, § 63). Paar, kes sõlmis puhtalt usulise, riigisisesele tunnustamata abielu, võib olla artikli 8 kohaldamisalas. Sellest hoolimata ei saa artiklit 8 tõlgendada nii, et sellest tuleneks riikidele kohustus tunnustada usulist abielu, näiteks seoses pärimisõiguse või lahkunu omaste pensioniga (*Şerife Yiğit vs. Türgi* [SK], §-d 97-98 ja 102).

322. Kihlusest üksinda ei piisa perekonnaelu loomiseks (*Wakefield vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus).

323. Stabiilses suhtes elava samasoolise paari suhe kuulub „perekonnaelu“ mõiste alla nagu erisoolise paari vaheline suhe (*Schalk ja Kopf vs. Austria*, §-d 92–94 ja *P.B. ja J.S. vs. Austria*, § 30; *X ja teised vs. Austria* [SK], § 95). *Gas ja Dubois vs. Prantsusmaa* vastuvõetavuse otsuses on EIK lisaks leidnud, et kahe naise vaheline suhe, kes elasid koos ja olid oma kooselu tsiviilpartnerlussuhtena registreerinud, ning suhe lapsega, kes oli ühe naise poolt kunstliku viljastamise läbi saadud, kuid keda nad koos kasvasid, kuulus artikli 8 tähenduses „perekonnaelu“ mõiste alla.

324. Partnerlussuhte registreerimist taotlev samasooline paar kuulub samuti „perekonnaelu“ mõiste alla (*Vallianatos ja teised vs. Kreeka* [SK], §-d 73-74).

(iv) Muudesse suhetesse puutuv

325. Perekonnaelu võib esineda ka õdede ja vendade (*Moustaquim vs. Belgia*, § 36; *Mustafa ja Armağan Akin vs. Türgi*, § 19) ning tädide/onude ja õelaste/vennalaste vahel (*Boyle vs. Ühendkuningriik*, § - d 41–47). Traditsiooniline lähenemine on siiski selline, et „perekonnaelu“ mõiste alla mitte mahtuvad lähisuhted kuuluvad üldiselt „eraelu“ mõiste alla (*Znamenskaya vs. Venemaa*, § 27 ja selles esitatud viited).

326. Lapse ja tema lähedaste sugulaste, nagu vanavanemad ja lapselapsed, vaheliste suhete kohta (kuna sellistel sugulastel võib olla oluline koht perekonnaelus) vt *Price vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus; ja *Bronda vs. Itaalia*, § 51.

327. Vangide perekonnaelu austamisel on oluline osa sellel, et vanglateenistus oleks vangile abiks tema lähedaste perekonnaliikmetega suhete hoidmisel (*Messina vs. Itaalia (no. 2)*, § 61; *Piechowicz vs. Poola*, § 212). EIK on leidnud, et vanglareeglistik, mis piirab vangi kokkusaamist teiste kinnipeetavatega ja oma perekonnaliikmetega, sekkub konventsiooni artikliga 8 tagatud õigusesse (*Van der Ven vs. Madalmaad*, § 69). Vangistuse kohta vangide kodudest tuhandete kilomeetrite kaugusel asuvates karistuskolooniates vt *Khodorkovskiy ja Lebedev vs. Venemaa*.

(v) Varalised huvid

328. „Perekonnaelu“ ei hõlma ainult sotsiaalseid, moraalseid või kultuurilisi suhteid, see sisaldab ka varalist laadi huve, nagu nähtub muu hulgas ülalpidamiskohustusest ning pärandvara (prantsuse keeles *réserve héréditaire*) regulatsioonist enamiku konventsiooniosaliste riigisisestes õiguskordades. EIK on seega tunnistanud, et laste ja vanemate ning lapselaste ja vanavanemate vaheline pärimisõigus on sedavõrd tihedalt perekonnaeluga seotud, et artikkel 8 hõlmab ka seda (*Marckx vs. Belgia*, § 52; *Pla ja Puncernau vs. Andorra*, § 26). Siiski ei tulene artiklist 8 nõuet, et last tuleks igal juhul tunnustada surnud isiku pärijana pärandi saamise eesmärgil (*Haas vs. Madalmaad*, § 43).

329. EIK on leidnud, et lastetoetuste määramine võimaldab riikidel „demonstreerida austust perekonnaelu vastu“ konventsiooni artikli 8 mõistes, mistõttu hõlmab antud säte lastetoetusi (*Fawsie vs. Kreeka*, § 28).

330. Perekonnaelu mõiste ei ole kohaldatav pärast kaebaja kihlatu surma kolmandale isikule esitatud kahjunõude suhtes (*Hofmann vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

4. Kodu ja sõnumite saladuse mõisted

Artikkel 8 – õigus era- ja perekonnaelu austamisele

1. Igaühel on õigus sellele, et austataks tema ... kodu ning sõnumite saladust.
2. Ametivõimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

(a) Artikli 8 kohaldamisala

331. Kuigi artikliga 8 soovitakse kaitsta isikliku autonoomia nelja valdkonda (eraelu, perekonnaelu, kodu ja isiku sõnumite saladus), ei ole need valdkonnad üksteist välistavad ning mõni meede võib häirida korraka nii era- ja perekonnaelu kui ka kodu ja sõnumite saladust (*Menteş ja teised vs. Türgi*, § 73; *Klass ja teised vs. Saksamaa*, § 41; *López Ostra vs. Hispaania*, § 51; *Margareta ja Roger Andersson vs. Rootsi*, § 72).

(b) „Kodu“ mõiste ulatus

332. Kodu on autonoomne mõiste ning järelikult sõltub see, kas konkreetset eluaset saab käsitada artikli 8 lõike 1 alusel kaitstava „koduna“, faktilistest asjaoludest, eriti piisavate ja pidevate sidemete olemasolust teatud kohaga (*Prokopovich vs. Venemaa*, § 36; *Gillow vs. Ühendkuningriik*, § 46; *McKay-Kopecka vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus)). Lisaks ei tohi artikli 8 ingliskeelses versioonis sisalduvat sõna „home“ tõlgendada kitsas tähenduses, kuna selle prantsuskeelse vaste „domicile“ tähendusväli on avaram (*Niemietz vs. Saksamaa*, § 30). Kõnealune mõiste:

- hõlmab teisele isikule kuuluva maja kasutamist elamiseks, kui seda tehakse igal aastal pikemate perioodide jooksul (*Menteş ja teised vs. Türgi*, § 73). Artikli 8 kohaldamiseks ei pea kaebaja olema „kodu“ omanik;
- ei piirdu seaduslike elukohtadega (*Buckley vs. Ühendkuningriik*, § 54) ja võib olla tõstatatud isiku poolt, kes elab korteris, mis on teise isiku poolt üüritud (*Prokopovich vs. Venemaa*, § 36);

- võib seega olla kohaldatav kaebaja üüritavale sotsiaaleluasemele, kuigi tema õigus seda eluruumi kasutada on riigisisese õiguse kohaselt lõppenud (*McCann vs. Ühendkuningriik*, § 46), või olukorrale, kus isik on kolmkümmend üheksa aastat ilma seadusliku aluseta korterit vallanud (*Brežec vs. Horvaatia*);
- ei piirdu traditsiooniliste elukohtadega ning hõlmab näiteks ka haagiselamuid ja teisi mittepaikseid eluasemeid (*Buckley vs. Ühendkuningriik*, § 54; *Chapman vs. Ühendkuningriik* [SK], §-d 71–74), sh onnid ja suvilad, mis asuvad maal, kuhu nende ehitamiseks ei pruukinud olla seaduslikku alust (*Winterstein ja teised vs. Prantsusmaa*, § 141; *Yordanova ja teised vs. Bulgaaria*, § 103);
- võib hõlmata ka lisaeluaset või suvilat (*Demades vs. Türgi*, §-d 32–34);
- võib olla kohaldatav äriruumidele, kui puudub selge vahe isiku kontori ja eluaseme või eraelulise ja ärilise tegevuse vahel (*Niemietz vs. Saksamaa*, §-d 29–31);
- on samuti kohaldatav ettevõtte registreeritud kontorile, harukontoritele või muudele äriruumidele (*Société Colas Est ja teised vs. Prantsusmaa*, § 41) ning äriühingute, mille omanikuks ja juhiks on eraisik, äriruumidele (*Buck vs. Saksamaa*, § 32);
- ei laiene kavatsusele ehitada krundile maja ega asjaolule, et kellegi perekondlikud juured on teatud kindlas piirkonnas (*Loizidou vs. Türgi*, § 66);
- ei ole kohaldatav kortermaja kaasomanike ühiskasutuses olevale ja juhuti kasutamiseks mõeldud pesuruumile (*Chelu vs. Rumeenia*, § 45), esineja riietusruumile (*Hartung vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)) ega maale, millel omanikud harrastavad sporti või lubavad seda harrastada (näiteks jahipidamine, *Friend ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus), § 45), või tööstusehitistele ja –rajatistele (näiteks veski, pagaritöökoda ja lahooned, mida kasutatakse puhtalt ärilistel eesmärkidel: *Khamidov vs. Venemaa*, § 131).

333. Ent kui kodu mõistet tahetakse kohaldada kinnistule, kus kaebaja ei ole üldse või peaaegu üldse elanud või kus keegi ei ole pikemat aega elanud, võivad sidemed vastava kinnistuga olla sedavõrd nõrgenenud, et välistavad mis tahes üldise või eraldi küsimuse tõstatamise artikli 8 alusel (vt näiteks *Andreou Papi vs. Türgi*, § 54). Sellise kinnistu pärimise võimalus ei ole piisavalt konkreetne side, et seda saaks käsitada „koduna“ (*Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 136–137).

334. Kuigi „kodu“ mõiste ja protokoll nr 1 artiklis 1 sisalduv „omandi“ mõiste võivad suures osas kattuda, ei ole „kodu“ olemasolu sõltuv sellest, kas isikul kehtib kinnisvara suhtes mingi õigus või huvi (*Surugiu vs. Rumeenia*, § 63). Isikul võib olla protokoll nr 1 artikli 1 tähenduses ehitise või maa suhtes omandiõigus, kuid mitte selle kohaga piisav seos, selleks et pidada seda „koduks“ artikli 8 mõttes (*Khamidov vs. Venemaa*, § 128).

(c) Olukorrad, mida hõlmab „kodu“ mõiste

335. Õigust isiku kodu austamisele võidakse rikkuda muu hulgas järgmistel juhtudel:

- kodu tahtlik hävitamine (*Selçuk ja Asker vs. Türgi*, § 86);
- ümberasustatud isikute koju tagasi pöördumise mittelubamine (*Küpros vs. Türgi* [SK], §-d 165–177);
- väljatõstmine (*Orlić vs. Horvaatia*, § 56 ja selles sisalduvad viited), sh väljatõstmiskorraldus, mida ei ole veel täide viidud (*Gladysheva vs. Venemaa*, § 91)
- läbiotsimised (*Murray vs. Ühendkuningriik*, § 88; *Chappell vs. Ühendkuningriik*, §-d 50 ja 51; *Funke vs. Prantsusmaa*, § 48) ja politseiametnike muud sisenemised (*Evcen vs. Madalmaad*, komisjoni otsus; *Kanthak vs. Saksamaa*, komisjoni otsus); politseiga koostöö tegemine ei välista „sekkumist“ (*Saint-Paul Luxembourg S.A. vs. Luksemburg*, § 38); asjaolu, et kuritegu, mis andis tõuke läbiotsimiseks, pandi toime kolmanda isiku poolt, ei oma tähtsust (*Buck vs. Saksamaa*);

- planeerimisotsused (*Buckley vs. Ühendkuningriik*, § 60) ja sundvõõrandamiskorraldused (*Howard vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus);
- äriühingute kohustus lubada maksuaudiitoritel siseneda nende valdustesse ja teha koopiad andmetest, mida hoitakse ettevõtte serverites (*Bernh Larsen Holding AS ja teised vs. Norra*, § 106).

336. Artikkel 8 võib tulla kohaldamisele asjades, mis puudutavad tõsise keskkonnareostuse otsest mõju isiku kodule (*López Ostra vs. Hispaania*, § 51; *Powell ja Rayner vs. Ühendkuningriiki*, § 40; *Fadeyeva vs. Venemaa*, §-d 68-69; *Deés vs. Ungari*, §-d 21-24). Siia alla võivad kuuluda lärm, halb lõhn või mitmed teised keskkonnareostuse vormid, mille negatiivsed mõjud teevad koduse elu nautimise võimatuks (vt näiteks *Moreno Gómez vs. Hispaania*, § 53; *Martínez Martínez ja Pino Manzano vs. Hispaania*, §-d 41 ja 45). Seda tuleb eristada üldisest keskkonna halvenemisest ning kaasaegse ühiskonnaeluga kaasnevatest ebameeldivustest. Ebameeldivus, mis keskkonnareostusega kaasneb, peab olema piisavalt tõsine (*Leon ja Agnieszka Kania vs. Poola*, § 100). Keskkonnareostuse põhjustajateks võivad olla nii era- kui avalikud isikud.

Artikkel 8 võib tulla kohaldamisele ka riskide korral, mis pole veel tegelikkuseks saanud, aga võivad omada otsest mõju isiku kodule (*Hardy ja Maile vs. Ühendkuningriik*, §-d 190-92).

337. Osa meetmeid, mis riivavad kodu kasutamise õigust, tuleks siiski käsitleda protokoll nr 1 artikli 1 alusel. Nendeks võivad olla:

- standardsed sundvõõrandamise asjad (*Mehmet Salih ja Abdülsamet Çakmak vs. Türgi*, § 22; *Mutlu vs. Türgi*, § 23);
- üürisuhete teatud aspektid, näiteks üüritasu suurus (*Langborger vs. Rootsi*, § 39).

338. Sarnaselt ei pruugi teatud meetmed, millega rikutakse artiklit 8, tingimata kaasa tuua protokoll nr 1 artikli 1 rikkumist (*Surugiu vs. Rumeenia*), ja vastupidi (*Öneryıldız vs. Türgi [SK]*, § 160).

339. Ohtlike tegevuste korral võib tulla kohaldamisele ka konventsiooni artikkel 2 (*ibid.*; *Kolyadenko ja teised vs. Venemaa*, §-d 212-213 ja 216).

340. Austus kodu vastu võib hõlmata riigiasutuste poolt võetavaid meetmeid selle õiguse tagamiseks (positiivsed kohustused) ka isikutevaheliste suhete valdkonnas, näiteks võõrastele isikutele kellegi koju sisenemise ja kodu puutumatus rikkumise tõkestamine (*ibid.*, § 59 ja selles esitatud viited ja *Novoseletskiy vs. Ukraina*, § 68), kui vastav tegevus ületab normaalset ebamugavust, mis kaasneb naabritega koos elamisel (*Surugiu vs. Rumeenia*, § 59 ja selles sisalduvad viited; *Novoseletskiy vs. Ukraina*, § 68).

Kõnealune kohustus ei saa aga olla selline, mis koormab kohalikke võimuorganeid ebamõistlikul viisil (*ibid.*, § 70).

341. Eelkõige ohtlike ja tervistkahjustavate tegevuste korral peab riik tagama, et kehtiks vastavat tegevust käsitlev regulatsioon, eriti selles osas, mis puudutab tegevusega seotud riskitaset. Selline regulatsioon peab tagama tõhusa kaitse isikutele, kelle elu võib olla ohus (*Di Sarno ja teised vs. Itaalia*, § 106). Avaliku teenuse delegeerimine eraõiguslikele isikutele ei vabasta riiki tema hoolsuskohustusest (*ibid.*).

342. Kodu kaitse tagamiseks peab riik võtma tarvitusele mõistlikud ja kohased meetmed. EIK on kritiseerinud:

- pikaajalist, kuid kestnud suutmatust korraldada toimiv jätmete kogumine ja äravedu (*ibid.*);
- ametkondade suutmatust tagada, et veekogust allavoolu jäävad kodud oleksid üleujutuste eest kaitstud (*Kolyadenko ja teised vs. Venemaa*, § 216).

Artiklist 8 tulenevad menetluslikud nõuded näevad ette, et avalikkusel oleks juurdepääs informatsioonile, mis võimaldaks neil neid mõjutavaid ohte hinnata (*Giacomelli vs. Itaalia*, § 83).

(d) Sõnumite saladuse mõiste ulatus

343. Õigusega sõnumite saladusele artikli 8 lõike 1 tähenduses soovitakse kaitsta isikliku teabevahetuse konfidentsiaalsust järgmistes valdkondades:

- isikutevahelised era või ärilise iseloomuga kirjad (*Niemietz vs. Saksamaa*, § 32 *in fine*), isegi kui saatja või saaja viibib kinnipidamisasutuses (*Silver ja teised vs. Ühendkuningriik*, § 84 ja *Mehmet Nuri Özen ja teised vs. Türgi*) kaasa arvatud tolliametnike poolt arestitud pakid (*X vs. Ühendkuningriik*, komisjoni 12. oktoobri 1978. a otsus);
- telefonivestlused (*Klass ja teised vs. Saksamaa*, § 41; *Malone vs. Ühendkuningriik*, § 64; *Margareta ja Roger Andersson vs. Rootsi*, § 72), mis on tehtud era- või ärivaldustest (*Halford vs. Ühendkuningriik*, §-d 44-46; *Copland vs. Ühendkuningriik*, § 41), kaasa arvatud kõnedega seotud teave nagu kuupäev, kestus ja valitud numbrid (*P.G. ja J.H. vs. Ühendkuningriik*, § 42);
- piiparisõnumid (*Taylor-Sabori vs. Ühendkuningriik*);
- elektroonilise side vanemad vormid, näiteks teleksid (*Christie vs. Ühendkuningriik*, komisjoni otsus);
- elektroonilised sõnumid (e-kirjad) ja isiku internetikasutuse jälgimise, kaasa arvatud isiku töökohas (*Copland vs. Ühendkuningriik*, §-d 41–42); samuti vangi poolt e-kirjade saatmine vangla postkasti kaudu (*Helander vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus), § 48);
- eraradio (*X ja Y vs. Belgia*, komisjoni otsus), aga mitte juhul, kui see tegutseb avalikul lainepikkusel ja on seetõttu teistele kättesaadav (*B.C. vs. Šveits*, komisjoni otsus);
- äritegevuse käigus kinni peetud või äriruumidest võetud kirjavahetus (*Kopp vs. Šveits*, § 50; *Halford vs. Ühendkuningriik*, §-d 44–46);
- advokaadibüroo läbiotsimise käigus elektrooniliste andmete võetus (*Wieser ja Bicos Beteiligungen GmbH vs. Austria*, § 45);
- ettevõtete serveril olevad elektroonilised andmed (*Bernh Larsen Holding AS ja teised vs. Norra*, § 106).

344. Sõnumite sisu on õiguse rikkumise küsimuse aspektist ebaoluline (*A. vs. Prantsusmaa*, §-d 35–37; *Frérot vs. Prantsusmaa*, § 54).

345. Rikkumise esinemise suhtes ei kohaldata *de minimis* printsiipi: piisab ühe kirja avamisest (*Narinen vs. Soome*, § 32; *Idalov vs. Venemaa* [SK], § 197).

346. Seni on EIK leidnud sõnumitega seoses järgmiste positiivsete kohustuste olemasolu:
- kohustus tõkestada eravestluste avaldamist avalikus sfääris (*Craxi vs. Itaalia (nr 2)*, §-d 68–76);
 - kohustus aidata vangidel kirjutada, varustades neid vajalike materjalidega (*Coteț vs. Rumeenia*, §-d 60–65; *Gagiu vs. Rumeenia*, § 91);
 - kohustus viia täide konstitutsioonikohtu otsus, millega kästi hävitada advokaadi ja tema kliendi vahelise kõne salvetustega audiokassetid (*Chadimová vs. Tšehhi Vabariik*, § 146).

(e) Näiteid sekkumise kohta

347. Sõnumi saladuse õigusesse sekkumine võib hõlmata järgmisi võimuorganite tegevusi:

- kirjavahetuse jälgimine (*Campbell vs. Ühendkuningriik*, § 33);

- mitmesuguste vahenditega era- ja ärikõnedesse sekkumine (*Amann vs. Šveits* [SK], § 45); näiteks telefonikõnede pealtkuulamine (*Malone vs. Ühendkuningriik*, § 64), isegi kui seda on tehtud kolmanda isiku liini kasutades (*Lambert vs. Prantsusmaa*, § 21);
- isiku telefoni, e-kirjade ja interneti kasutamisest saadud teabe säilitamine (*Copland vs. Ühendkuningriik*, § 44). Pelgalt asjaolu, et selline teave võidi saada seaduslikul teel, näiteks telefoniarvetelt, ei välista sekkumise olemasolu. Samuti on ebaoluline, kas vastavad andmed on avalikustatud kolmandatele isikutele või on neid kasutatud isiku suhtes distsiplinaar- või mõnes muus menetluses (*ibid.*, § 43);
- isiku posti kolmandale isikule edasisaatmine (*Luordo vs. Itaalia*, § 94);
- elektrooniliste kaustade kopeerimine, sh ettevõtetele kuuluvad kaustad (*Bernh Larsen Holding AS ja teised vs. Norra*, § 106);
- kinnipeetava ja tema sugulaste vahelise külastajate ruumis toimuva vestluse süstemaatiline salvestamine vanglateenistuse poolt (*Wisse vs. Prantsusmaa*, § 29);
- vanglateenistuse keeldumine edastada kinnipeetava kiri (*Mehmet Nuri Özen ja teised vs. Türgi*, § 42);
- teatud salajase jälgimise meetodid (*Kennedy vs. Ühendkuningriik*, §-d 122-24 ja seal sisalduvad viited).

348. Ametivõimude poolset „olulist kaastööd“ eraisiku tehtud salvestusele on käsitletud „avaliku võimu“ sekkumisena (*Van Vondel vs. Madalmaad*, § 49).

349. Kaevatav olukord võib kuuluda artikli 8 lõike 1 kohaldamisalasse nii sõnumi saladuse kui ka artikli 8 kaitse alla kuuluvate teiste valdkondade perpektiivist (vt näiteks *Chadimová vs. Tšehhi Vabariik*, § 143 ja seal sisalduvad viited).

5. „Omandi“ mõiste

Protokolli nr 1 artikkel 1 – vara kaitse

Igal füüsilisel ja juriidilisel isikul on õigus oma omandit segamatult kasutada.

(a) Kaitstud omand

350. Kaebaja võib väita, et protokoll nr 1 artiklit 1 on rikutud, üksnes sel määral, kui võrd vaidlustatavad otsused olid seotud tema „omandiga“ käesoleva sätte tähenduses. Omand võib olla olemasolev omand või vara, kaasa arvatud nõuded, mille suhtes kaebajal on võimalik väita, et tal on vähemalt õiguspärane ootus reaalse omandiõiguse saamiseks (*J.A. Pye (Oxford) Ltd ja J.A. Pye (Oxford) Land Ltd vs. Ühendkuningriik* [SK], § 61; *Maltzan ja teised vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 74 (c); *Kopecký vs. Slovakkia* [SK], § 35 (c)).

Ootus on õiguspärane, kui see põhineb seadusesätel või seadusel, mis käsitleb kõnealust varalist huvi (*Saghinadze ja teised vs. Gruusia*, § 103).

(b) Autonoomne tähendus

351. Protokolli nr 1 artikli 1 esimeses osas sisalduval omandi mõistel on autonoomne tähendus, mis ei piirdu füüsiliste esemete omamisega ega sõltu riigisisese õiguse kasutatavast ametlikust liigitusest: omandiõigusena ja seega kõnealuse sätte tähenduses omandina võidakse käsitada ka teatud muid varalise iseloomuga õigusi ja huve. Iga asja puhul tuleb eraldi kaaluda seda, kas asjaolud tervikuna vaadeldes andsid kaebajale protokoll nr 1 artikliga 1 kaitstud materiaalsete huvide suhtes omandiõiguse (*Depalle vs. Prantsusmaa* [SK], § 62; *Anheuser-Busch Inc. vs. Portugal* [SK], § 63; *Öneryildiz vs. Türgi* [SK], § 124;

Broniowski vs. Poola [SK], § 129; *Beyeler vs. Itaalia* [SK], § 100; *Iatridis vs. Kreeka* [SK], § 54; *Fabris vs. Prantsusmaa* [SK], § 51; *Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia* [SK], § 171).

Mittemateriaalse vara korral on EIK arvesse võtnud eeskätt seda, kas kõnealune õigusnorm oli aluseks varalistele õigustele ja huvidele ning kas sellel oli majanduslik väärtus (*Paeffgen GmbH vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus)).

(c) Olemasolev omand

352. Protokoll nr 1 artiklit 1 kohaldatakse ainult isiku olemasoleva omandi suhtes (*Marckx vs. Belgia*, § 50; *Anheuser-Busch Inc. vs. Portugal* [SK], § 64). See ei taga õigust vara omandamisele (*Slivenko ja teised vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 121; *Kopecný vs. Slovakkia* [SK], § 35 b).

353. Omandiõiguse rikkumise üle kaebav isik peab esmalt tõendama, et selline õigus oli olemas (*Pištorová vs. Tšehhi Vabariik*, § 38; *Des Fours Walderode vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus); *Zhigalev vs. Venemaa*, § 131).

354. Kui tekib vaidlus, kas kaebajal on protokoll nr 1 artikli 1 alusel kaitsmisele kuuluv varaline huvi, peab EIK määratlema kaebaja õigusliku positsiooni (*J.A. Pye (Oxford) Ltd ja J.A. Pye (Oxford) Land Ltd vs. Ühendkuningriik* [SK], § 61).

(d) Nõuded ja võlad

355. Kui varaline huvi väljendub nõudes, võidakse seda käsitada „varana“ üksnes juhul, kui sellel on riigisisese õiguses piisav alus, näiteks kui seda kinnitab riigisiseste kohtute väljakujunenud praktika (*Plechanov vs. Poola*, § 83; *Vilho Eskelinen ja teised vs. Soome* [SK], § 94; *Anheuser-Busch Inc vs. Portugal* [SK], § 65; *Kopecný vs. Slovakkia* [SK], § 52; *Draon vs. Prantsusmaa* [SK], § 68).

356. „Omand“ on ka kohtuotsusega välja mõistetud võlg, mille sissenõutavus on piisavalt tõendatud (*Stran Greek Refineries ja Stratis Andreadis vs. Kreeka*, § 59; *Burdov vs. Venemaa*, § 40; *Kotov vs. Venemaa* [SK], § 90).

357. EIKi praktikas ei ole kaalutud „tegeliku vaidluse“ või „vaidlustatava nõude“ olemasolu kui kriteeriumi, mille põhjal otsustada, kas esineb protokoll nr 1 artikli 1 alusel kaitstav „õiguspärane ootus“ (*Kopecný vs. Slovakkia* [SK], § 52; *Vilho Eskelinen ja teised vs. Soome* [SK], § 94).

358. Õiguspärast ootust ei saa tekkida juhul, kui vaidlus on riigisisese õiguse õige tõlgendamise ja kohaldamise üle, mille tulemusel jätavad riigi kohtud kaebaja nõuded rahuldamata (*Anheuser-Busch Inc vs. Portugal* [SK], § 65; *Kopecný vs. Slovakkia* [SK], § 50; *Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia* [SK], § 173).

359. Mõiste „omand“ võib hõlmata erilisi soodustusi, millest isik on ilma jäetud nende soodustuste jaotamise diskrimineeriva viisi tõttu (meeste ja naiste erineva kohtlemise kohta toimetulekutoetuse saamisel vt *Stec ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 55; vanaduspensioni saamisel rahvuse pinnalt vahetegemise kohta vt *Andrejeva vs. Läti* [SK], § 79; väljaspool abielu sündinud laste pärisõigusest ilmajätmise kohta vt *Fabris vs. Prantsusmaa* [SK], § 50).

(e) Vara tagastamine

360. Protokoll nr 1 artiklit 1 ei saa tõlgendada selliselt, et see paneb konventsiooniosalistele üldise kohustuse tagastada neile enne konventsiooni ratifitseerimist üle antud vara. Samuti ei piira protokoll nr 1 artikkel 1 konventsiooniosaliste vabadust määrata vara tagastamise ulatust ning valida tingimusi, mille alusel nad nõustuvad endiste omanike omandiõigusi taastama.

361. Täpsemalt on konventsiooniosalistele jäetud ulatuslik kaalutusõigus välistada teatud endiste omanike kategooriad vara tagastamise õiguse kohaldamisalast. Kui teatud omanike kategooriad on selliselt välistatud, ei saa nende tagastamisnõuded olla aluseks „õiguspärasele ootusele“, mis annaks aluse protokoll nr 1 artikli 1 kaitsele.

362. Kui aga konventsiooniosaline pärast konventsiooni ja protokoll nr 1 ratifitseerimist võtab vastu õigusakte, millega nähakse ette varasema režiimi poolt konfiskeeritud vara täielik või osaline tagastamine, võivad sellised õigusaktid luua tingimustele vastavate isikute jaoks protokoll nr 1 artikliga 1 kaitstud uue omandiõiguse. Sama võib kehtida ka enne ratifitseerimist vastu võetud õigusaktide alusel toimuva tagastamise või kompenseerimise korra kohta, kui vastavad õigusaktid jäävad jõusse pärast protokoll nr 1 ratifitseerimist konventsiooniosalise poolt (*Maltzan ja teised vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 4 d; *Kopecký vs. Slovakkia* [SK], § 35 d).

363. „Omandina“ protokoll nr 1 artikli 1 tähenduses ei saa käsitada lootust varem teostatatu olnud omandiõiguse tunnustamisele ega tingimuslikku nõuet, mis kaotab kehtivuse tingimuse mittetäitmise tõttu (*Malhous vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) [SK]; *Kopecký vs. Slovakkia* [SK], § 35 c).

364. Lootust, et varem kehtinud seadust muudetakse kaebajale soodsas suunas, ei saa käsitada protokoll nr 1 artikli 1 mõttes õiguspärase ootusena. Tagastamislootus võib küll olla mõistetav, aga see erineb õiguspärasest ootusest, mis peab olema lootusest konkreetsema iseloomuga ning põhinema õigusnormil, õigusaktil või kohtuotsusel (*Gratzinger ja Gratzingerova vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 73; *Maltzan ja teised vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus) [SK], § 112).

(f) Tulevane sissetulek

365. Tulevast sissetulekut käsitatakse „omandina“ üksnes juhul, kui sissetulek on välja teenitud või on olemas täitmisele pööratav nõue selle saamiseks (*Ian Edgar (Liverpool) Ltd vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus); *Wendenburg vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus); *Levänen ja teised vs. Soome* (vastuvõetavuse otsus); *Anheuser-Busch Inc. vs. Portugal* [SK], § 64; *N.K.M. vs. Ungari*, § 36).

(g) Ametialane klientuur

366. Protokoll nr 1 artikli 1 kohaldatavus laieneb ametialastele praksistele ja nende klientuurile, kuna tegemist on teatud väärtust omavate kogumitega, millel on mitmes mõttes eraõiguslik iseloom ning mis seega kujutavad endast vara ja sellest tulenevalt omandit artikli 1 esimese lause tähenduses (*Lederer vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus); *Buzescu vs. Rumeenia*, § 81; *Wendenburg ja teised vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus); *Olbertz vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus); *Döring vs. Saksamaa* (vastuvõetavuse otsus); *Van Marle ja teised vs. Madalmaad*, § 41).

(h) Tegevusload

367. Ettevõtlusega tegelemiseks välja antud load kujutavad endast omandit; loa tühistamine on sekkumine protokoll nr 1 artikliga 1 tagatud õigusesse (*Megadat.com SRL vs. Moldova*, §-d 62–63; *Bimer S.A. vs. Moldova*, § 49; *Rosenzweig ja Bonded Warehouses Ltd vs. Poola*, § 49; *Capital Bank AD vs. Bulgaaria*, § 130); *Tre Traktörer Aktiebolag vs. Rootsi*, § 53).

368. Litsentsi või loa kasutamisest tulenev huvi on protokoll nr 1 artikli 1 alla käiv omandiga seotud huvi ning litsents kaotab oma mõtte, kui ringhäälingu edastamise sagedusala jäetakse jaotamata (*Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia* [SK], §-d 177-78).

(i) Inflatsioon

369. Protokoll nr 1 artikliga 1 ei panda riikidele üldist kohustust säilitada finantsasutustesse deponeeritud summade ostujõudu säästude süstemaatilise indekseerimise abil (*Rudzińska vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus); *Gayduk ja teised vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus); *Ryabykh vs. Venemaa*, § 63). Sama põhimõtte rakendub summade puhul, mis on deponeeritud mitte-finantsasutustes (*Flores Cardoso vs. Portugal*, §-d 54-55).

Samuti ei kohustata sellega riike säilitama nõuete väärtust või kohaldama isikute nõuetele inflatsiooniga arvestavat vaikumisi intressimäära (*Todorov vs. Bulgaaria* (vastuvõetavuse otsus)).

(j) Intellektuaalomand

370. Protokoll nr 1 artiklit 1 kohaldatakse intellektuaalomandi suhtes (*Anheuser-Busch Inc. vs. Portugal* [SK], § 72).

371. See on kohaldatav kaubamärgi registreerimistaotluste suhtes (*ibid.*, § 78).

(k) Osalus äriühingus

372. Majanduslikku väärtust omavat äriühingu osa võib käsitada omandina (*Olczak vs. Poola* (vastuvõetavuse otsus), § 60; *Sovtransavto Holding vs. Ukraina*, § 91).

(l) Sotsiaalkindlustushüvitised

373. Protokoll nr 1 artikli 1 kohaldamise seisukohalt ei ole mingit alust eristada sissemakselisi ja sissemakseid mittenõudvaid hüvitisi.

374. Protokoll nr 1 artikkel 1 ei sisalda küll õigust saada mis tahes sotsiaalkindlustusmaksid, aga kui konventsiooniosalises kehtivad õigusaktid, millega nähakse ette – varasematest sissemaksetest sõltuv või sõltumatu – õigus sotsiaaltoetustele, tuleb järeldada, et vastavate õigusaktide mõjul tekib nendes sätestatud tingimustele vastavate isikute jaoks varaline õigus, mis kuulub protokoll nr 1 artikli 1 kohaldamisalasse (*Stec ja teised vs. Ühendkuningriik* (vastuvõetavuse otsus) [SK], §-d 53–55; *Andrejeva vs. Läti* [SK], § 77 ja *Moskal vs. Poola*, § 38).

III. SISULINE VASTUVÕETAMATUS

A. Selgelt põhjendamatu

Artikli 35 lõike 3 punkt a – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistab vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui

a) kaebus on ... selgelt põhjendamatu...

1. Üldine sissejuhatus

375. EIK võib sisulisele kaalumisele tuginedes tunnistada vastuvõetamatuks ka kaebuse, mis on konventsiooniga kooskõlas ning vastab kõigile vormilistele vastuvõetavuse tingimustele. Selle kõige sagedasemaks põhjuseks on kaebuse pidamine selgelt põhjendamatuks. On tõsi, et sõna „selgelt” kasutamine artikli 35 lõike 3 punktis a võib põhjustada segadust: otseses grammatilises tähenduses võidakse seda mõista nii, et kaebus

tunnistatakse sellel alusel vastuvõetamatuks üksnes juhul, kui keskmisele lugejale on kohe selge, et selles osundatud asjaolud on otsitud ning kaebusel puudub alus. Ent konventsiooni alusel moodustatud institutsioonide (s.t kohus ja enne 1. novembrit 1998 Euroopa inimõiguste komisjon) väljakujunenud ja rikkalikust kohtupraktikast tulenevalt on selge, et seda väljendit tuleb tõlgendada laiemalt, asja lõpliku tulemuse kontekstis. Tegelikult loetakse kaebus „selgelt põhjendamatuks” juhul, kui selle sisu esialgse kaalumise käigus ei ilmne konventsiooniga tagatud õiguste mingisugust rikkumist, mistõttu kaebus on võimalik vastuvõetamatuks tunnistada kohe, ilma ametliku, sisulise kaalumiseteta (mis tavaliselt lõpeks sisulise kohtuotsusega).

376. Asjaolu, et EIK peab mõne kaebuse selge põhjendamatuks tuvastamiseks mõnikord paluma pooltel esitada oma seisukohad ning lisama otsusesse pika ja üksikasjaliku põhjenduse, ei muuda kaebuse „selgelt” põhjendamatuks iseloomu (*Mentzen vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)).

377. Suurem osa selgelt põhjendamatuks kaebusi tunnistatakse vastuvõetamatuks ilma põhjendusi andmata asju ainuisikuliselt lahendava kohtuniku või kolmest kohtunikust koosneva komitee poolt (konventsiooni artiklid 27 ja 28). Ent osa seda tüüpi kaebusi vaatab läbi ka koda või – erandjuhtudel – isegi suurkoda (*Gratzinger ja Gratzingerova vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) [SK]; *Demopoulos ja teised vs. Türgi* (vastuvõetavuse otsus) [SK], vastuvõetavuse otsus).

378. „Selgelt põhjendamatu” võib käia kaebuse kui terviku või mõne konkreetse väite kohta asja üldisemas kontekstis. Seega võidakse mõnel juhul osa kaebusest läbivaatamata jätta kui neljanda astme kohtu pädevusse kuuluv asi, samal ajal kui ülejäänud kaebus tunnistatakse vastuvõetavaks ning selle alusel võidakse isegi tuvastada konventsiooni rikkumine. Seega on täpsem kasutada väljendit „selgelt põhjendamatud väited”.

379. Mõiste „selgelt põhjendamatu” tähenduse ja ulatuse mõistmiseks on oluline meeles pidada, et üks konventsiooni süsteemi aluspõhimõtteid on subsidiaarsuse printsiip. EIKi kontekstis tähendab see, et kohustus tagada konventsioonis sätestatud õiguste kohaldamine ja rakendamine on eelkõige konventsiooniosaliste ametivõimude, mitte EIK ülesanne. Kohus võib sekkuda üksnes siis, kui riigi ametivõimud oma kohustusi ei täida (*Scordino vs. Itaalia (nr 1)* [SK], § 140). Seega on kõige parem, kui kohtuasja faktilised asjaolud on välja uuritud ja seotud küsimused hinnatud nii palju kui võimalik riigisisel tasemel, et riigi ametivõimud, kes tänu otsestele ja pidevatele kontaktidele oma riigi elutähtsate asutustega on selleks kõige paremas positsioonis, saaksid ise esmalt heastada konventsiooni väidetavad rikkumised (*Varnava ja teised vs. Türgi* [SK], § 164).

380. Selgelt põhjendamatud kaebused võib jagada nelja kategooriasse: „neljanda kohtuastme” kaebused; kaebused, mille korral rikkumist ei ole selgelt või nähtavalt esinenud; tõendamata kaebused; segased või otsitud kaebused.

2. „Neljas kohtuaste”

381. Osa EIKi esitatavatest kaebustest nimetatakse üldiselt „neljanda kohtuastme” kaebusteks. See väljend, mida konventsiooni tekst ei sisalda ning mis on teataval määral välja kujunenud konventsiooni alusel loodud institutsioonide praktikas (*Kemmache vs. Prantsusmaa (nr 3)*, § 44), on mõneti paradoksaalne, sest selles rõhutatakse seda, mis EIK *ei ole*: EIK ei ole edasikaebekohus ega kohus, mis saaks konventsiooniosaliste kohtute tehtud lahendeid tühistada või nendes arutatud asju uuesti arutusele võtta, samuti ei saa ta kohtuasju uuesti läbi vaadata riigi kõrgeima kohtuga võrreldaval viisil. Seega on neljanda kohtuastme kaebused tingitud kaebajate väärarusaamast EIK rollist ning konventsiooniga loodud õigussüsteemi olemusest.

382. Oma eripärastele tunnustele vaatamata on konventsioon rahvusvaheline leping, mille suhtes kehtivad samad reeglid nagu teiste riikidevaheliste lepingute suhtes, eriti rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonis sätestatu (*Demir ja Baykara vs. Türgi* [SK], § 65). Seega ei saa EIK ületada konventsiooniosaliste suveräänse tahtega talle delegeeritud üldiste volituste piire. Need piirid on määratletud konventsiooni artiklis 19, milles sätestatakse:

Konventsiooni ja selle protokollidega konventsiooniosaliste poolt endile võetud kohustuste täitmise tagamiseks luuakse Euroopa Inimõiguste Kohus...

383. Seega on EIKil üksnes õigus kontrollida, kas konventsiooniosalised täidavad konventsiooniga (ja selle protokollidega) ühinedes endale võetud inimõigustealaseid kohustusi. Lisaks ei ole EIKil õigust sekkuda otseselt konventsiooniosaliste õigussüsteemidesse ning ta peab austama selliste õigussüsteemide autonoomiat. See tähendab, et EIKi ülesanne ei ole tegeleda riigisisese kohtu väidetavate faktiliste või õiguslike vigadega, välja arvatud juhul, kui selle tagajärjel võidi rikkuda konventsiooniga kaitstud õigusi ja vabadusi ning üksnes selles ulatuses. EIK ei või ise hinnata asjaolusid, mille alusel riigisisene kohus langetas just sellise ja mitte teistsuguse otsuse. Vastasel juhul tegutseks EIK kolmanda või neljanda astme kohtuna ning see väljuks tema tegevuse suhtes kehtestatud piiridest (*García Ruiz vs. Hispaania* [SK], § 28; *Perlala vs. Kreeka*, § 25).

384. Eespool viidatud kaalutlustel ei või EIK üldreeglina seada kahtluse alla riigisiseste kohtute järeltule järeldusi järgmistes küsimustes:

- a) juhtumi asjaolude kindlakstegemine;
- b) riigisisese õiguse tõlgendamine ja kohaldamine;
- c) tõendite vastuvõetavus ja hindamine kohtumenetluses;
- d) tsiviilvaidluse tulemuse sisuline õiglus;
- e) kriminaalmenetluses süüdistatava isiku süü või süütus.

385. EIK võib eelnimetatud reeglist kõrvale kaldudes seada kõnealuseid järeldusi kahtluse alla üksnes juhul, kui need on täiesti ilmselt meelevaldsed, otseses vastuolus õigluse ja terve mõistusega ning toovad ise kaasa konventsiooni rikkumise (*Sisojeva ja teised vs. Läti* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], § 89)).

386. Neljanda kohtuastme kaebusi võidakse esitada konventsiooni kõigi sisuliste sätete alusel ning olenemata sellest, millisesse õigusvaldkonda vastav menetlus riigisisesele kuulub. Neljanda kohtuastme doktriini kohaldatakse näiteks järgmistel juhtudel:

- a) tsiviilasjad (*García Ruiz vs. Hispaania* [SK], § 28; *Pla ja Puncernau vs. Andorra*, § 26);
- b) kriminaalasjad (*Perlala vs. Kreeka*, § 25; *Khan vs. Ühendkuningriik*, § 34);
- c) maksuasjad (*Dukmedjian vs. Prantsusmaa*, § 71);
- d) sotsiaalküsimustega seotud asjad (*Marion vs. Prantsusmaa*, § 22);
- e) haldusasjad (*Agathos ja teised vs. Kreeka*, § 26);
- f) hääleõigusega seotud asjad (*Ādamsons vs. Läti*, § 118);
- g) välismaalaste riiki sisenemise, seal elamise ja sealt väljasaatmisega seotud asjad (*Sisojeva ja teised vs. Läti* (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK]).

387. Suurem osa neljanda kohtuastme kaebusi esitatakse siiski konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel, milles käsitletakse õigust „õiglasele tsiviil- ja kriminaalkohtumenetlusele“. Tuleb meeles pidada – kuna see on kaebajate seas väga sageli esinev eksiarusaam –, et artikli 6 lõikes 1 nõutav õiglus ei ole sisuline õiglus (see on pooleldi juriidiline ja pooleldi eetiline mõiste, mida saab kohaldada üksnes vastavat kohtumenetlust juhtiv kohtunik), vaid menetluslik õiglus. Praktikast tähendab see võistlevat menetlust, kus kuulatakse ära kohtu ees

võrdses olukorras olevate poolte argumendid (*Star Cate Epilekta Gevmata ja teised vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus)).

388. Seega jätab EIK konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel esitatud neljanda kohtuastme kaebused läbi vaatamata põhjendusega, et kaebajal oli võimalus kasutada võistlevat menetlust; ta sai selle menetluse eri etappidel esitada argumente ja tõendeid, mida ta pidas oma asjas oluliseks; tal oli reaalne võimalus vaidlustada vastaspoole esitatud argumente ja tõendeid; kõiki tema argumente, mis objektiivselt vaadates omasid asja lahendamise jaoks tähtsust, arutati ja kaaluti kohtutes nõuetekohaselt; vaidlustatud otsuses on faktilised ja õiguslikud põhjendused lahti kirjutatud; ja et järelikult oli menetlus kokkuvõttes õiglane (*García Ruiz vs. Hispaania* [SK]; *Khan vs. Ühendkuningriik*).

3. Rikkumise selge või nähtav puudumine

389. Kaebus tunnistatakse selgelt põhjendamatuks ka juhul, kui see vastab küll kõigile vastuvõetavuse vormilistele tingimustele, on konventsiooniga kooskõlas ja ei ole neljanda kohtuastme kaebus, kuid sellest ei nähtu, et oleks toimunud konventsiooniga tagatud õiguste rikkumist. Sellistel juhtudel kaalub EIK kaebuse sisu, järeldab nähtava rikkumise puudumist ning tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks ilma edasise menetluseta. Kirjeldatud lähenemine on kasutatav kolme tüüpi kaebuste suhtes.

(a) Ilmse meelevaldsuse või ebaõigluse puudumine

390. Vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele on konventsioonis sätestatud põhiõiguste kaitse tagamine esmajoonel riigisiseste ametivõimude ülesanne. Seetõttu kuulub juhtumi asjaolude kindlakstegemine ja riigisisese õiguse tõlgendamine üldreeglina üksnes riigi kohtute ja muude ametiasutuste pädevusse ning nende sellekohased järeldused on kohtule siduvad. Ent konventsioonisüsteemi iseloomustav õiguste tõhususe põhimõte tähendab, et kohus võib ja peab veenduma selles, et kaebaja vaidlustatud toiminguga lõppenud otsustusprotsess oli õiglane, mitte meelevaldne (sõltuvalt juhtumist võib kõnealune menetlus olla halduslik, kohtulik või mõlemat).

391. Seega võib kohus tunnistada selgelt põhjendamatuks kaebuse, mida on pädevates riigisisestest kohtutes sisuliselt kaalutud ning selleks kasutatud menetlus vastas eelkõige järgmistele tingimustele (kui puuduvad vastupidised tõendid):

- a) menetlus toimus riigisisese õigusega selleks volitatud institutsioonides;
- b) menetlus vastas riigisisese õigusega kehtestatud menetlusnõuetele;
- c) huvitatud poolel oli võimalus esitada oma argumente ja tõendeid, mida kõnealune asutus nõuetekohaselt arutas;
- d) pädevad asutused kaalusid ja võtsid arvesse kõiki faktilisi ja õiguslikke elemente, mis objektiivselt vaadates olid asja õiglaseks lahendamiseks olulised;
- e) menetlus lõppes lahendiga, mis oli piisavalt põhjendatud.

(b) Eesmärkide ja vahendite ilmse ebaproportsionaalsuse puudumine

392. Kui aluseks võetav konventsioonist tulenev õigus ei ole absoluutne ning selle suhtes kehtivad otsesed (konventsioonis selgesõnaliselt sätestatud) või kaudsed (kohtupraktikast tulenevad) piirangud, tuleb kohtul sageli hinnata, kas vaidlusalune sekkumine oli proportsionaalne.

393. Sätete osas, mille suhtes on selgesõnaliselt lubatud teatud piirangud, võib eristada neljast artiklist koosnevat eraldi alarühma: artikkel 8 (õigus era- ja perekonnaelu austamisele), artikkel 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), artikkel 10 (sõnavabadus) ja artikkel 11 (kogunemis- ja ühingute moodustamise vabadus). Kõigil nimetatud artiklidel on

ühesugune ülesehitus: esimeses lõikes sätestatakse kõnealune põhiõigus ning teises lõikes määratletakse tingimused, mille korral riik võib vastava õiguse kasutamist piirata. Teise lõike sõnastus ei ole alati täpselt ühesugune, aga struktuur on sama. Näiteks seoses õigusega era- ja perekonnaelu austamisele sätestatakse artikli 8 lõikes 2:

„Ametivõimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.“

Samasse kategooriasse kuulub ka protokoll nr 4 artikkel 2 (liikumisvabadus), mille kolmandas lõikes on järgitud samasugust mudelit.

394. Kui EIKil palutakse uurida juhtumeid, kus riigiasutus on sekkunud mõne eespool nimetatud õiguse kasutamisse, analüüsib kohus küsimust alati kolmes etapis. Kui riigi „sekkumine“ on tõepoolest esinenud (see on eraldi küsimus, mida tuleb käsitleda kõigepealt, sest vastus ei ole alati selge), peab EIK püüdma vastata järjest kolmele küsimusele.

a) Kas sekkumine toimus vastavalt „seadusele“, mis oli piisavalt kättesaadav ja ettenähtav?

b) Kui jah, siis kas sekkumine toimus vähemalt ühel „õigustatud eesmärgil“, mis on konventsioonis ammendavalt loetletud (erinevate artiklite loetelud on pisut erinevad)?

c) Kui see oli nii, siis kas sekkumine oli vastava eesmärgi saavutamiseks „demokraatlikus ühiskonnas vajalik“? Teiste sõnadega – tuleb kindlaks teha, kas kõnealune piirang oli selle eesmärgi suhtes proportsionaalne.

395. Sekkumine loetakse konventsiooniga kooskõlas olevaks üksnes juhul, kui kõigile kolmele küsimusele antakse jaatav vastus. Vastasel korral tuvastatakse rikkumine. Kolmanda küsimuse kaalumisel peab EIK arvesse võtma riigi kaalutusõigust, mille ulatus võib oluliselt varieeruda sõltuvalt asjaoludest, kaitstava õiguse ja sekkumise iseloomust (*Stoll vs. Šveits* [SK], § 105; *Demir ja Baykara vs. Türgi* [SK], § 119; *S. ja Marper vs. Ühendkuningriik* [SK], § 102; *Mentzen vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)).

396. Sama põhimõtet ei kohaldata ainult ülal nimetatud artiklite, vaid konventsiooni enamiku sätete suhtes – samuti vastavas artiklis otseselt sõnastamata kaudsete piirangute suhtes. Näiteks konventsiooni artikli 6 lõikega 1 tagatud kohtusse pöördumise õigus ei ole absoluutne, vaid selle suhtes võidakse kohaldada piiranguid. Sellised piirangud on kaudselt lubatud, sest kohtusse pöördumise õigus eeldab juba olemuslikult riigipoolset reguleerimist. Selles suhtes on konventsiooniosalistel teatav kaalutusõigus, kuigi lõpliku otsuse konventsiooni nõuete täitmise kohta teeb EIK. Kohus peab veenduma, et kohaldatavad piirangud ei kitsenda ega vähenda isiku kohtusse pöördumise võimalusi viisil või määral, mis kahjustaks selle õiguse enda olemust. Lisaks ei ole kohtusse pöördumise õiguse piiramine artikli 6 lõikega 1 kooskõlas juhul, kui sellel ei ole õiguslikku eesmärki ning kasutatavad vahendid ei ole soovitava eesmärgi suhtes mõistlikult proportsionaalsed (*Cudak vs. Leedu* [SK], § 55).

397. Kui pärast kaebuse esialgset kaalumist on EIK veendunud, et ülal viidatud tingimused on täidetud ning juhtumi kõiki olulisi asjaolusid arvestades ei ole kasutatud vahendid riigi sekkumise eesmärgi suhtes ilmselt ebaproportsionaalsed, tunnistab EIK kaebuse kui selgelt põhjendamatu vastuvõetamatuks. Sellisel juhul sisaldab vastuvõetamatuks tunnistamise otsus sama või sarnast põhjendust, mille EIK teeks sisulises otsuses, kus ta järeldab, et rikkumist ei ole aset leidnud (*Mentzen vs. Läti* (vastuvõetavuse otsus)).

(c) Muud suhteliselt selged sisulised küsimused

398. Lisaks eespool kirjeldatud olukordadele tunnistab EIK kaebuse selgelt põhjendamatuks juhul, kui ta on asja sisuga seotud põhjustel veendunud, et aluseks võetud

konventsioonisätte nähtavat rikkumist ei ole toimunud. Eelkõige võib see toimuda kahes võimalikus olukorras:

- a) kui samades või sarnastes asjades on olemas EIKi väljakujunenud ja rikkalik praktika, mille alusel kohus saab järeldada, et talle esitatud asjas ei ole konventsiooni rikkumist toimunud (*Galev ja teised vs. Bulgaaria* (vastuvõetavuse otsus));
- b) kui kõnealust küsimust otseselt ja konkreetselt käsitlevad varasemad otsused küll puuduvad, aga EIKil on võimalik olemasoleva kohtupraktika põhjal järeldada, et nähtavat konventsiooni rikkumist ei ole toimunud (*Hartung vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus)).

399. Mõlemal juhul võib kohtul tekkida vajadus kaaluda kohtuasja faktilisi asjaolusid ja muid olulisi faktilisi elemente pikalt ja üksikasjalikult (*Collins ja Akaziebie vs. Rootsi* (vastuvõetavuse otsus)).

4. Põhjemamata kaebused: tõendite puudumine

400. EIKis toimuv menetlus on olemuslikult võistlev menetlus. Seega on poolte, see tähendab kaebaja ja vastustajariigi ülesanne tõendada nii oma faktilisi väiteid (esitades kohtule vajalikud tõendid) kui ka õiguslikke väiteid (selgitades, miks nende arvates on või ei ole konventsiooni vastavat sätet rikutud).

401. EIKi kohtureeglite reegli 47, milles käsitletakse individuaalkaebuse sisu, vastavates osades sätestatakse järgmist:

„1. Individuaalkaebus konventsiooni artikli 34 alusel tuleb esitada kohtu kantselei koostatud avalduse vormil, kui kohus ei otsusta teisiti. Kaebuses peab sisalduma avalduse vormil nõutud informatsioon:

...

(d) kokkuvõtlik ja loetav faktiliste asjaolude kirjeldus;

(e) konventsiooni väidetava rikkumise (väidetavate rikkumiste) kokkuvõtlik loetav kirjeldus ja asjakohaseid argumendid; ning

...

2. (a) Kogu lõike 1 punktides d kuni f nõutud informatsioon peab olema esitatud avalduse vormil kohastes osades ja olema piisav, et kohus saaks asja sisu ja ulatuse ilma muude dokumentide abita kindlaks teha.

...

3.1. Avalduse vorm tuleb kaebaja või tema esindaja poolt allkirjastada ning sellele tuleb lisada:

- (a) koopiad dokumentidest, mis seonduvad kohtulahendite või muude otsuste ja meetmetega, mille peale kaevatakse;
- (b) koopiad dokumentidest ja otsustest, mis näitavad, et kaebaja on ammendanud riigisiseseid õiguskaitsevahendid ning kinni pidanud konventsiooni artikli 35 lõikes 1 sätestatud tähtajast;

...

5.1. Kohus ei vaata avaldust läbi, kui lõigetes 1 kuni 3 toodud nõuded on täitmata, välja arvatud kui:

(a) kaebaja on nõuete täitmata jätmise kohta esitanud mõjuvad põhjused;

...

(c) kohus otsustab omal initsiatiivil või kaebaja palvel teisiti.

...“

402. Lisaks sätestatakse kohtureeglite reegli 44C lõikes 1:

„Kui pool ei esita kohtu küsitud tõendeid või teavet või ei avalda olulist teavet omal algatusel või ei võta menetlusest muul viisil tõhusalt osa, võib kohus teha sellest järeldusi omal äranägemisel.“

403. Kui eespool nimetatud tingimused ei ole täidetud, tunnistab EIK kaebuse kui selgelt põhjendamatu vastuvõetamatuks. Eelkõige võib see toimuda kahes võimalikus olukorras:

- a) kui kaebaja lihtsalt viitab konventsiooni ühele või mitmele sättele, selgitamata, kuidas neid rikuti, ning rikkumist ei nähtu selgelt ka kohtuasja asjaoludest (*Trofimchuk vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus); *Baillard vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus));
- b) kui kaebaja jätab lisamata või keeldub esitamast oma väiteid kinnitavaid dokumentaalseid tõendeid (eriti kohtute või muude riigisiseste ametivõimude otsuseid) ning puuduvad väljaspool tema kontrolli olevad välised tingimused, mis ei võimalda tal seda teha (näiteks kui vanglaasutused keelduvad saatmast kohtule kinnipeetava toimikus sisalduvaid dokumente), välja arvatud juhul, kui EIK otsustab teisiti.

5. Segased või otsitud kaebused

404. EIK jätab selge põhjendamatusel läbi vaatamata kaebused, mis on nii segased, et EIKile esitatava kaebuse sisuks olevatest asjaoludest on objektiivselt võimatu aru saada. Sama kehtib juhul, kui tegemist on otsitud kaebustega, st kaebustega, milles osundatud asjaolud on objektiivselt võimatud, on selgelt välja mõeldud või ilmses vastuolus terve mõistusega. Sellistel juhtudel on konventsiooni nähtava rikkumise puudumine selge ka keskmisele vaatelejale, isegi kui tal ei ole mingit juriidilist väljaõpet.

B. Märkimisväärse kahju puudumine

Artikli 35 lõike 3 punkt b – vastuvõetavuse kriteeriumid

3. Kohus tunnistab vastuvõetamatuks artikli 34 alusel esitatud kaebuse, kui

...

b) kaebuse esitaja ei ole kandnud märkimisväärset kahju, välja arvatud juhul, kui konventsioonis ja selle protokollides määratletud inimõiguste austamine nõuab kaebuse sisulist läbivaatamist; sellel alusel ei või jätta läbi vaatamata ühtki asja, mida riigisisene kohus ei ole nõuetekohaselt läbi vaadanud.

1. Uue kriteeriumi taust

405. Protokoll nr 14 jõustumisel 1. juunil 2010 lisandus artiklis 35 sätestatud vastuvõetavuse kriteeriumitele uus tingimus. Vastavalt protokollile artiklile 20 kohaldatakse uut sätet kõigile EIKi menetluses olevatele kaebustele, välja arvatud need, mis on tunnistatud vastuvõetavaks. Asjas *Vistiņš ja Perepjolkins vs. Läti* [SK], § 66, leiti, et valitsuse esialgne vastuväide märkimisväärse kahju puudumise kohta tuleb tagasi lükata, kuna kaebus tunnistati vastuvõetavaks 2006. aastal, enne protokoll nr 14 jõustumist.

Kõnealuse kriteeriumi lisamist peeti vajalikuks EIKi järjest kasvava töökoormuse tõttu. Sellega antakse EIKi käsutusse täiendav vahend, mis peaks aitama tal keskenduda sisulist läbivaatamist väärivatele asjadele. Teiste sõnadega võimaldab see kohtul jätta läbi vaatamata vähemtähtsaks peetavaid asju vastavalt põhimõttele, et kohtunikud ei peaks selliste asjadega tegelema (*de minimis non curat praetor*).

406. Kuigi enne 1. juunit 2010 ei sisaldanud Euroopa inimõiguste konventsioon ametlikult mõistet *de minimis*, on seda kasutatud mitmetes komisjoni eriarvamustes (vt

komisjoni aruanded *Eyoum-Priso vs. Prantsusmaa*; *H.F. K.-F. vs. Saksamaa*; *Lechesne vs. Prantsusmaa*) ja EIKi eriarvamustes (vt näiteks *Dudgeon vs. Ühendkuningriik*; *O'Halloran ja Francis vs. Ühendkuningriik* [SK]; *Micallef vs. Malta* [SK]) ning samuti valitsuste EIKile esitatud seisukohtades (vt näiteks *Koumoutsea ja teised vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus)).

2. Kohaldamisala

407. Artikli 35 lõike 3 punkt b koosneb kolmest eraldiseisvast elemendist. Kõigepealt vastuvõetavuse kriteerium ise: EIK võib tunnistada individuaalkaebuse vastuvõetamatuks, kui kaebaja ei ole kandnud märkimisväärset kahju. Järgneb kaks kaitseklauslit. Esiteks ei või EIK tunnistada sellist kaebust vastuvõetamatuks juhul, kui inimõiguste austamine nõuab kaebuse sisulist läbivaatamist. Teiseks ei või selle uue kriteeriumi alusel jätta läbi vaatamata ühtegi asja, mida riigisisene asutus ei ole nõuetekohaselt läbi vaadanud. Siinkohal tuleb märkida, et protokoll nr 15 artikli 5 jõustumisel kaob viimasena märgitud kaitseklausel ära.³ Kui kolm kaebuse vastuvõetamatuks tunnistamise kriteeriumi on täidetud, kuulutab kohus vastavalt artikli 35 lõike 3 punktile b ja lõikele 4 kaebuse vastuvõetamatuks.

408. Asjas *Shefer vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus) märkis EIK, et vaatamata sellele, et artikli 35 lõikes 3 loetletud kolm elementi ei eelda formaalselt hierarhilist kohaldamist, on uue kriteeriumi keskseks küsimuseks siiski „märkimisväärse kahju“ olemasolu. Enamikel juhtudel seega rakendatakse hierarhilist lähenemist ning uue kriteeriumi iga elementi käsitletakse üksteise järel.

409. Ainult EIK ise on pädev uut vastuvõetavuse kriteeriumi tõlgendama ning selle kohaldamise üle otsustama. Esimese kahe aasta jooksul pärast selle jõustumist võisid kriteeriumi kohaldada ainult EIKi kojad ja suurkoda (protokoll nr 14 artikli 20 lõige 2). Alates 1. juunist 2012 võivad seda kasutada kõik kohtukoosseisud.

410. EIK võib uut kriteeriumi rakendada omal algatusel (*Ionescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus) või valitsuse taotlusel (*Gaglione ja teised vs. Itaalia*). Mõnel juhtul uurib kohus uue kriteeriumi rakendamise võimalikkust enne teiste vastuvõetavuse kriteeriumite hindamist (*Korolev vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus); *Rinck vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Gaftoniuc vs. Rumeenia*; *Burov vs. Moldova* (vastuvõetavuse otsus); *Shefer vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Teinekord annab kohus uuele kriteeriumile hinnangu alles pärast seda, kui ta on välistanud mõne teise kriteeriumi kohaldamise (*Holub vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus)).

3. Kaebaja poolt märkimisväärse kahju kandmise tuvastamine

411. Põhielement, mida kõnealune kriteerium sisaldab, on küsimus, kas kaebaja on kannatanud „märkimisväärset kahju“. „Märkimisväärne kahju“ on seotud ideega, et kuigi rikkumine võib olla õiguslikust aspektist täiesti reaalne, siis selle kaalumiseks rahvusvahelises kohtus peab see lisaks olema vähemalt teatud alampiiri ületava raskusastmega. Kaebused, mis on puhtalt tehnilist laadi ning omavad tähtsust vaid formaalsete aspektide osas, ei vääri Euroopa tasemel järelevalve teostamist (*Shefer vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Raskusastmele hinnangu andmine on suhteline ning sõltub konkreetse asja asjaoludest. Rikkumise raskusastme hindamisel tuleb arvesse võtta nii kaebaja enda subjektiivset arusaama kahju suuruselt kui objektiivselt vaadata, mis on asjas kaalul (*Korolev vs. Venemaa*

³ Konventsiooni artikli 35 lõike 3 punktis b kustutatakse tekstiosa „sellel alusel ei või jätta läbi vaatamata ühtki asja, mida riigisisene kohus ei ole nõuetekohaselt läbi vaadanud“.

(vastuvõetavuse otsus)). Kaebaja subjektiivne hinnang üksi ei ole siiski piisav, et otsustada, kas kaebaja on kannatanud olulist kahju. Subjektiivne hinnang peab tuginema objektiivsetele alustele (*Ladygin vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Konventsiooni rikkumine võib olla seotud oluliste põhimõtteliste küsimustega ning põhjustada seeläbi märkimisväärset kahju varalisest huvist sõltumata (*Korolev vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Asjas *Giuran vs. Rumeenia*, §-d 17-25, leidis EIK, et kaebaja oli kannatanud märkimisväärset kahju, kuna menetlus puudutas tema jaoks põhimõttelise tähtsusega küsimust – õigust omandile ja kodule. Seda vaatamata sellele, et vaidluse esemeks olevad riigisisised menetlused puudutasid kaebaja korterist varastatud esemete, mille väärtus oli 350 eurot, tagasisaamist.

412. Hindamaks vaidlusaluse küsimuse subjektiivset tähtsust kaebaja jaoks, võib EIK lisaks arvesse võtta kaebaja enda käitumist. Näiteks seda, kas kaebaja on olnud tema suhtes toimivas menetluses mingil perioodil passiivne ning sellega näidanud, et menetlus ei oma tema jaoks tähtsust (*Shefer vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus)). Asjas *Giusti vs. Itaalia*, §-22-36, võttis kohus kasutusele mõned uued elemendid hindamaks, kas asja tõsidus ületab minimaalset raskusastet, ning kas asja läbi vaatamine rahvusvahelise kohtu poolt on õigustatud. Nendeks elementideks on väidetavalt rikutud õiguse olemus, väidetava rikkumise tõsidus ja/või rikkumise võimalikud tagajärjed kaebaja isiklikule olukorrale. Tagajärgede hindamisel pöörab kohus erilist tähelepanu sellele, mis on riigisisestes menetlustes olnud kaalul või mis on olnud nende menetluste tulemus.

(a) Märkimisväärse varalise kahju puudumine

413. Paljudes kohtuasjades hinnatakse vaidlusaluse asja raskusastet tema varalise mõju valguses ning selle tähtsust kaebaja jaoks. Varalist kahju ei saa aga hinnata ainuüksi kaebaja esitatud mittevaralise nõude põhjal. Asjas *Kiوسي vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus) leidis EIK, et nõutud mittevaraline kahju summas 1000 eurot ei omanud tähtsust selle hindamisel, mis tegelikult oli kaebaja jaoks kaalul. Seda seetõttu, et kaebajad arvutavad tihti mittevaralise kahju lähtudes nende enda subjektiivsest hinnangust kohtuasja väärtuse kohta.

414. Mis puudutab tähtsusetut varalist mõju, EIK on seni leidnud “märkimisväärse kahju” puudumise järgmistel juhtudel, kus vaidlusalune summa ei ületanud 500 eurot:

- kohtuasi, kus vaidlusaluseks summaks oli 90 eurot (*Ionescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas ametivõimude suutmatust maksta kaebajale summat, mis jäi alla ühe euro (*Korolev vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas ametivõimude suutmatust maksta kaebajale summat, mis võrdus umbes 12 euroga (*Vasilchenko vs. Venemaa*, § 49);
- kohtuasi, mis puudutas liikluseeskirjade rikkumise eest määratud trahvi summas 150 eurot ja kaebaja juhilubadele märgitud ühte rikkumispunkti (*Rinck vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus));
- 25 euro maksmisega viivitamine (*Gaftoniuc vs. Rumeenia*);
- 125 euro maksmatajätmine (*Stefanescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus));
- kaebajale 12 euro maksmatajätmine riigiasutuse poolt (*Fedotov vs. Moldova* (vastuvõetavuse otsus));
- kaebajale 107 euro, millele lisandus kulude eest 121 eurot, st kogusummas 228 euro maksmatajätmine riigiasutuse poolt (*Burov vs. Moldova* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas trahvi summas 135 eurot, millele lisandusid kulud summas 22 eurot ning üks trahvipunkt kaebaja juhilubadele (*Fernandez vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas varalist kahju summas 504 eurot (*Kiوسي vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus));

- kohtuasi, kus arutati kaebaja algset, oma advokaadi vastu esitatud kahjunõudet summas 99 eurot, kuigi kaebajale oli asja sisulisel läbivaatamisel mõistatud menetluse pikkuse eest 1515 eurot (*Havelka vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas väljamaksmata palka summas umbes 200 eurot (*Guruyan vs. Armeenia* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas kulu summas 227 eurot (*Šumbera vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas 34 eurot käsitleva kohtuotsuse täitmist (*Shefer vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas mittevarealist kahju summas 445 eurot, elektriga varustamise lõpetamise eest (*Bazelyuk vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus));
- kohtuasi, mis puudutas haldustrahvi summas 50 eurot (*Boelens ja teised vs. Belgia* (vastuvõetavuse otsus));
- tasustamisega seotud nõuded, mis jäid 98 ja 137 euro vahele ning millele lisandus intress (*Hudecová ja teised vs. Slovakkia* (vastuvõetavuse otsus)).

415. Asjas *Havelka vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) asus kohus seisukohale, et kuigi kaebajale mõistetud kahjusumma 1515 eurot ei ole rangelt võttes EIKi kohtupraktikat arvestades kohane ja piisav kahjuhüvitis, ei ole see summa niivõrd erinev, et tekitaks kaebajale märkimisväärset kahju.

416. Lõpetuseks, EIK on teadlik, et rahalist kahju ei saa hinnata abstraktselt ning ka tagasihoidlik rahaline kahju võib kaebaja konkreetset olukorda ja tema elukohajärgse riigi või piirkonna majanduslikku seisut arvestades olla märkimisväärne. Seega võtab kohus varanduslikule kahjule hinnangu andmisel arvesse kaebaja olukorda. Pidades silmas asjaolu, et kaebaja oli Marseilles piirkonna halduskohtu kohtunik, leidis kohus asjas *Fernandez vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus), et 135 euro suurune trahv ei olnud kaebaja jaoks märkimisväärselt suur kahju.

(b) Märkimisväärne varaline kahju

417. Kõnealune vastuvõetavuse kriteerium ei tule kohaldamisele juhul, kui kohus leiab, et kaebaja on kandnud märkimisväärset varalist kahju. Nii on olnud järgmistes kohtuasjades:

- kohtuasi, kus viivitati üheksast kuust kuni 49 kuuni kohtuotsuste täitmise, millega oli mõistetud ebamõistlikult pikkade menetluste eest välja hüvitatud summas 200 eurot 13 749.99 euronit (*Gaglione ja teised vs. Itaalia*);
- kohtuasi, kus viivitati sundvõõrandatud vara eest välja mõistetud kompensatsiooni maksimisega, mis ulatus kümnete tuhandete eurodeni (*Sancho Cruz ja teised vs. Portugal*, §-d 32-25);
- kohtuasi, mis puudutas töötaja õigusi ja seotud nõuet summas 1 800 eurot (*Živić vs. Serbia*);
- kohtuasi, mis puudutas viisteist aastat ja viis kuud kestnud tsviilmenetlust, mille suhtes puudus õiguskaitselahend, hõlmas „olulist summat“ (*Giusti vs. Itaalia*, §-d 22-36);
- kohtuasi, mis puudutas tsviilkohtumenetluse pikkust, kus vaidluse all olnud töövõimetustoe summa ei olnud ebaoluline (*De Ieso vs. Itaalia*);
- kohtuasi, milles kaebaja pidi maksma kohtukulu summas, mis ületas 20% võrra kaebaja kuupalka (*Piętka vs. Poola*, §-d 33-41).

(c) Märkimisväärse mittevarealise kahju puudumine

418. EIK ei kohalda märkimisväärse kahju puudumise kriteeriumit üksnes kohtuasjadele, mis puudutavad vähetähtsaid rahasummasid. Riigisisese menetluse mõju ei pruugi olla ainult rahaline. Asjades *Holub vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus), *Bratři Zátkové, A.S., vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus), *Matoušek vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus),

Čavajda vs. Tšehhi Vabariik (vastuvõetavuse otsus), *Jirsák vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) ja *Hanzl ja Špadrna vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) põhjendas EIK oma otsuseid asjaoluga, et edastamata jäetud teiste menetlusosaliste seisukohad ei sisaldanud asjas midagi uut ega asjakohast ning konstitutsioonikohtu otsused nendes asjades ei põhinenud neile seisukohtadele. Otsuses *Holub vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) esitatud põhjendust kasutas kohus ka asjas *Liga Portuguesa de Futebol Profissional vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus). Selles kohtuasjas ei olnud kahjuks mitte 19 miljonit eurot, mida kaebajaks olevat ettevõtet võidi kohustada maksma, vaid asjaolu, et kaebajale ei saadetud prokuröri arvamust. EIK asus seisukohale, et kaebaja ei kannatanud kahju seoses vaidlusaluse arvamuse edastamata jätmisega.

419. Sarnaselt oli asjas *Jančev vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia* (vastuvõetavuse otsus) kaebuse esemeks esimese astme kohtu otsuse avalikult väljakuulutamata jätmine. EIK asus seisukohale, et kaebaja ei kannatanud märkimisväärset kahju, kuna ta ei olnud kohtuasjas kannatanud pool. Samuti märkis kohus, et kaebaja enda ebaseaduslikust tegevusest tulenev kohustus lammutada sein ja koristada platsilt telliskivid ei pane talle märkimisväärset rahalist koormist. Veel üks kaasus, mis ei puuduta rahalist nõuet on *Savu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus). Selles asjas kaebas kaebaja tema kasuks tehtud kohtuotsuste täitmata jätmise üle, sh selle üle, et talle ei väljastatud teatud tõendit.

420. Kriminaalmenetluse pikkuse kohta esitatud kaebusega tegeles EIK esimest korda asjas *Gagliano Giorgi vs. Itaalia*. Kuna kaebaja karistust vähendati liigpika menetluse tõttu, leidis kohus, et sellega hüvitati või vähemalt vähendati kaebajale menetluse pikkusest tulenev kahju. Sellest tulenevalt asus EIK seisukohale, et kaebaja ei kandnud märkimisväärset kahju. Asjas *Galović vs. Horvaatia* leidis kohus, et kaebajale oli pikaleveninud tsiviilkohtumenetlus hoopis kasuks tulnud, kuna see võimaldas tal jääda oma majja elama veel kuueks aastaks ja kaheks kuuks. Veel kahes Hollandi kaasuses on arutluse all olnud kriminaalmenetluse pikkus ja tõhusa õiguskaitsevahendi puudumine – *Çelik vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus) ja *Van der Putten vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus). Nendes kohtuasjades kaevati üksnes menetluse pikkuse üle riigikohtus, mille põhjustas apellatsioonikohtu viivitus kohtuasja materjalide kokkupanemisel. Mõlemal juhul esitati riigikohtule kaebused õiguse tõlgendamise kohta, apellatsiooni alust välja toomata. EIK leidis, et kaebajad ei kannatanud neis kohtuasjades märkimisväärset kahju, kuna kaebused riigikohtusse ei puudutanud ei apellatsioonikohtu otsust ega eelnevat kriminaalmenetlust.

421. Asjas *Zwinkels vs. Madalmaad*, milles oli küsimuse all tööinspektorite omavoliline garaaži sisenemine, mis väidetavalt rikkus kaebajate artiklist 8 tulenevat õigust kodu kaitsele, ei pidanud EIK kaebust põhjendatuks, kuna kaebajate õigust kodule ja eraelule oli vaid „minimaalselt riivatud“.

(d) Märkimisväärne mittevaraline kahju

422. Mis puutub kohtuasjadesse, kus EIK ei ole uut kriteeriumi kohaldanud, siis näiteks asjas *3A.CZ s.r.o. vs. Tšehhi Vabariik*, § 34, leidis kohus, et seisukohtade edastamata jätmise tõttu võidi kaebajast ettevõtte jätta ilma uuest asjakohasest teabest. Erinevalt asjast *Holub vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus) ja teistest sarnastest kaasustest ei saanud kohus selles asjas järeldada, et ettevõtte ei kannatanud märkimisväärset kahju. Samale põhjendusele tugineti ka asjades *BENet Praha, spol. s r.o., vs. Tšehhi Vabariik*, § 135 ja *Joos vs. Šveits*, § 20.

423. Asjas *Luchaninova vs. Ukraina*, §-d 46-50, märkis EIK, et menetlus, mis kaebuse kohaselt oli ebaseaduslik ja ebaõiglaselt läbi viidud, omas eriti kaebaja professionaalsele elule negatiivseid tagajärgi. Kaebaja süüdimõistmine oli aluseks tema töölt vabastamisele ning seetõttu kannatas ta märkimisväärse kahju all. Asjas *Diacenco vs. Rumeenia* oli kaebaja jaoks põhimõttelise tähtsusega küsimuseks artikli 6 lõikes 2 tagatud süütuse presumpatsioon.

424. Asjas *Van Velden vs. Madalmaad*, §-d 33-39, esitati kaebus konventsiooni artikli 5 lõike 4 alusel. Valitsus väitis, et kaebajal puudus märkimisväärne kahju, kuna tema karistusaega vähendati kogu kohtueelse kinnipidamisaja võrra. EIK märkis, et paljude konventsiooniosaliste riikide kriminaalmenetlustele on iseloomulik võtta karistuse pikkuse määramisel arvesse eelvangistuses viibitud aeg. Kui kohus asuks seisukohale, et seetõttu on iga kohtueelse kinnipidamisega kaasnev kahju konventsiooni mõttes tähtsusetu, jääks suur osa artikli 5 alusel esitatavaid kaebusi kohtu järelevalve alt välja. Valitsuse vastuväite märkimisväärse kahju puudumise kohta jättis EIK seetõttu rahuldamata. Sarnane artiklil 5 põhinev kaasus, kus EIK ei nõustunud valitsuse väitega märkimisväärse kahju puudumise kohta, oli *Bannikov vs. Läti*, §-d 54-60. Selles asjas kestis kohtueelne kinnipidamine üks aasta, üksteist kuud ja kaheksateist päeva.

425. Valitsuse vastuväited märkimisväärse kahju puudumise kohta lükati tagasi ka kolmes huvitavas kohtuasjas, kus kaebused olid esitatud artiklite 9, 10 ja 11 alusel. Asjas *Vartic vs. Rumeenia (no. 2)*, §-d 37-41, väitis kaebaja, et vangla ametkond rikkus artiklis 9 ette nähtud õigust usuvabadusele, kuna keeldus talle taimetoidu andmisest, mille tarbimist nõudsid tema budistlikud veendumused. Kohus nõustus, et küsimus oli isiku jaoks olulises põhimõttelises asjas. Asjas *Eon vs. Prantsusmaa*, § 34, oli küsimus selles, kas riigipea solvamise käsitlemine kuriteona on kooskõlas artikliga 10. Jättes rahuldamata valitsuse vastuväite märkimisväärse kahju puudumise kohta, asus EIK seisukohale, et nimetatud küsimus omas kaebaja jaoks subjektiivset tähtsust ning objektiivselt oli tegu avalikku huvi puudutava teemaga. Asjas *Berladir ja teised vs. Venemaa* leidis EIK, et artiklite 10 ja 11 alusel esitatud kaebusi ei saa artikli 35 lõike 3 punkti b alusel läbi vaatamata jätta, kuna tegemist oli väidetavalt põhimõttelist tähtsust omavate asjadega.

4. Kaks kaitseklauslit

426. Pärast seda, kui EIK on ülaltoodud lähenemist aluseks võttes kindlaks määranud, et märkimisväärset kahju asjas ei esine, peab ta järgnevalt hindama, kas artikli 35 lõike 3 punktis b sisalduvad kaks ülejäänud kaitseklauslit ei kohusta siiski kohut asja sisuliselt läbi vaatama.

(a) Tuvastamine, kas inimõiguste austamine nõuab kaebuse sisulist läbivaatamist

427. Teine element on kaitseklausel (vt protokoll nr 14 *selgituskirja* punkti 81), mille kohaselt kaebust ei tunnistata vastuvõetamatuks juhul, kui konventsioonis või selle protokollides määratletud inimõiguste austamine nõuab kaebuse sisulist läbivaatamist. Selle elemendi sõnastus on tuletatud konventsiooni artikli 37 lõike 1 teisest lausest, mis täidab sarnast ülesannet seoses kaebuste kustutamisega kohtuasjade nimistust. Sama sõnastust on kasutatud artikli 39 lõikes 1 pooltevahelise sõbraliku kokkuleppe saavutamise alusena.

428. Konventsiooni alusel loodud institutsioonid on tõlgendanud osundatud sätteid alati selliselt, et need kohustavad neid kohtuasja läbivaatamist jätkama, olenemata selle lahendamise poolte kokkuleppega või asja nimistust kustutamist õigustavate muude aluste olemasolust. Nii leiti, et asja läbivaatamise jätkamine on vajalik juhul, kui selles tõstatatakse konventsiooni järgimist mõjutavaid üldist laadi küsimusi (vt *Tyrer vs. Ühendkuningriik*, §-d 24-27).

429. Sellised üldise iseloomuga küsimused tekivad näiteks juhul, kui on vaja selgitada konventsioonist tulenevaid riikide kohustusi või panna vastustajariiki lahendama mõnda struktuurset puudust, mis mõjutab ka kaebajaga samas olukorras olevaid teisi isikuid.

430. Just selline lähenemine võeti aluseks asjas *Finger vs. Bulgaaria*, §-d 67-77, kus kohus ei pidanud vajalikuks kindlaks määrata, kas kaebaja oli kannatanud märkimisväärset

kahju, kuna inimõiguste austamine nõudis kaebuse sisulist läbivaatamist (potentsiaalne süsteemne probleem seoses ebamõistlikult pika tsiviilkohtumenetlusega ning tõhusa õiguskaitsevahendi puudumine).

431. Asjas *Živic vs. Serbia* leidis EIK, et kuigi kaebaja ei kandnud märkimisväärset kahju, nõudis asja läbivaatamist avalik huvi. Selleks andis tõuke Belgradi ringkonnakohtu ebajärjepidev kohtupraktika õiguse õiglasele ja võrdsele palgale sisustamisel, andes teatud politseinike kategooriale palgatõusu osas eelistuse.

432. Sarnaselt leidis EIK asjas *Nicoleta Gheorghe vs. Rumeenia*, et uus kriteerium ei tule kohaldamisele, kuigi kaalul olev rahaline kahju oli väheoluline (17 eurot), kuna riigisisese õigusemõistmise jaoks oli vaja teha asjas põhimõtteline otsus (kohtuasi puudutas süütuse presumptsiooni ja kriminaalmenetluse õiglust ning oli esimene otsus pärast riigisisese õiguse muutmist). Asjas *Juhas Đurić vs. Serbia* (otsuse läbivaatamine) oli kaebus seotud kriminaalasia kohtueelse uurimise käigus politsei määratud kaitsja tasuga. EIK asus seisukohale, et kaebuse sisu ei saa pidada tühisteks ega selliseks, mis ei vääri asja sisulist läbivaatamist, kuna see on seotud karistusõigussüsteemi toimimisega. Seega jäeti rahuldamata valitsuse vastuväide uue kriteeriumi kohaldamiseks, põhjusel, et inimõiguste austamine nõuab asja sisulist läbivaatamist.

433. Selgituskirja punktis 39 on rõhutatud, et vastuvõetavuse nõuete kohaldamisel tuleb vältida nende kaebuste vastuvõetamatuks tunnistamist, mis vaatamata nendes esitatud tühistele nõuetele tõstatavad konventsiooni tõlgendamise ja kohaldamise või riigisisese õiguse osas olulisi küsimusi.

434. EIK on juba leidnud, et inimõiguste austamise argument ei nõua, et kaebuse läbivaatamist jätkatakse näiteks siis, kui asjassepuutuvaid seadusi on vahepeal muudetud ja sarnased kohtuasjad on EIKis teistes menetlustes juba lahendatud (*Léger vs. Prantsusmaa* (kohtuasjade nimekirjast kustutamine) [SK], § 51; *Rinck vs. Prantsusmaa* (vastuvõetavuse otsus); *Fedotova vs. Venemaa*). Samuti kehtib see juhul, kui asjakohane seadus on vahepeal kehtetuks tunnistatud ning kaebus omab vaid ajaloolist huvi (*Ionescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus)). Samamoodi, inimõiguste kaitse klausel ei nõua, et EIK vaataks läbi kaebuse, mis on osa süsteemsest probleemist, millele EIK ja ministrite komitee on juba tähelepanu pööranud, näiteks kohtuotsuste mittetäitmine Venemaa Föderatsioonis (*Vasilchenko vs. Venemaa*) või Rumeenias (*Gaftoniuc vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus); *Savu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus) või Moldova Vabariigis (*Burov vs. Moldova* (vastuvõetavuse otsus) või Armeenias (*Guruyan vs. Armenia* (vastuvõetavuse otsus)). Mis puudutab menetluse pikkust käsitlevaid kohtuasju Kreekas (*Kiousi vs. Kreeka* (vastuvõetavuse otsus) või Tšehhi Vabariigis (*Havelka vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus)), siis on olnud kohtul arvukalt võimalusi nende probleemidega tegeleda juba varasemates asjades. Sama kehtib asjade suhtes, mis puudutavad kohtuasjade avalikustamist (*Jančev vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia* (vastuvõetavuse otsus) või võimalust teada ja avaldada arvamust teise menetlusosalise esitatud seisukohtade või tõendite osas (*Bazelyuk vs. Ukraina* (vastuvõetavuse otsus)).

(b) Tuvastamine, kas asi on riigisiseses kohtus nõuetekohaselt läbi vaadatud

435. Viimase punktina ei luba artikli 35 lõike 3 punkt b jätta läbi vaatamata kaebust, mida ei ole riigisiseses kohtus nõuetekohaselt arutatud. Selle reegli eesmärk, mida eelnõu koostajad on nimetanud „teiseks kaitseklauslik“, on tagada, et iga kohtuasi saaks riigisisesel või Euroopa tasandil kohtu poolt läbi vaadatud. Nagu ülal märgitu, kaotab artikli 35 lõike 3 punktis b sätestatud teine kaitseklausel protokoll nr 15 jõustumisel kehtivuse.

436. Teise kaitseklausli eesmärk on seega vältida õigusemõistmisest keeldumist (*Korolev vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus); *Gaftoniuc vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus); *Fedotov vs. Moldova* (vastuvõetavuse otsus)). Kaebajal peab olema võimalus esitada oma väited

võistlevas menetluses vähemalt ühel riigisisel kohtumõistmistasandil (*Ionescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus); *Stefanescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus)).

437. Teine kaitseklausel on koosõlas subsidiaarsuspõhimõttega, nagu see on sätestatud eelkõige konventsiooni artiklis 13, mille kohaselt peavad riigi tasandil eksisteerima õiguskaitsevahendid õiguste rikkumise heastamiseks. EIK on selgitanud, et sõna „asi“ (inglise keeles „case“) ei tohi võrdsustada sõnaga „kaebus“ (inglise keeles „application“), s.o kaebus, mis esitatakse Strasbourg'i kohtusse. Vastasel juhul muutuks võimatuks tunnistada vastuvõetamatuks kaebus, mis puudutab riigisisese viimase kohtuinstantsi poolset väidetavat rikkumist, kuna nende poolt tehtud otsust edasi kaeva ei saa (*Holub vs. Tšehhi Vabariik* (vastuvõetavuse otsus)). „Asja“ mõistetakse seetõttu kui hagi, kaebust või nõuet, millega kaebaja on riigisisesse kohtusse pöördunud.

438. Asjas *Dudek vs. Saksamaa* ei vaadanud riigisisel kohtud tsiviilmenetluse pikkust puudutavat kaebust nõuetekohaselt läbi, kuna sellekohast tõhusat õiguskaitsevahendit ei olnud Saksa õiguses veel kehtestatud. Seega ei olnud võimalik selles asjas kõnealust kriteeriumi kohaldada. Asjas *Finger vs. Bulgaaria*, §-d 67-77, oli põhiküsimus selles, kas kaebust väidetavalt ebamõistlikult pika menetluse suhtes oli võimalik riigisiselt nõuetekohaselt läbi vaadata. Kohus leidis, et kohtuasi ei vasta teise kaitseklausli nõuetele. Sama lähenemine võeti aluseks asjas *Flisar vs. Sloveenia*, § 28. EIK märkis, et selles kaasuses just väidetaksegi, et riigisisel kohtud ei ole asja nõuetekohaselt läbi vaadanud. Lisaks märkis EIK, et riigikohus ei käsitlenud selles kohtuasjas konventsiooni artikli 6 alusel esitatud kaebusi, mistõttu valitsuse selle kriteeriumi alusel esitatud vastuväited tuli jätta rahuldamata. Asjas *Fomin vs. Moldova* väitis kaebaja artikli 6 alusel, et kohtud ei olnud tema väärteoasjas süüdimõistmise otsust piisavalt põhjendanud. Selles kohtuasjas vaagis EIK asja nõuetekohast läbivaatamise küsimust koos kaebuse sisulise läbivaatamisega ning asus lõpptulemusel seisukohale, et kriteerium ei tule kohaldamisele ning artiklit 6 on rikutud.

439. Mis puudutab uues kriteeriumis sisalduvat sõna „nõuetekohaselt“, siis ei kasutata selle suhtes sama ranget tõlgendust kui konventsiooni artiklist 6 tuleneva õiglase kohtumenetluse nõuete tõlgendamisel (*Ionescu vs. Rumeenia* (vastuvõetavuse otsus); *Liga Portuguesa de Futebol Profissional vs. Portugal* (vastuvõetavuse otsus)). Kuigi, nagu kohus on asjas *Šumbera vs. Tšehhi Vabariik* selgitanud, võivad mõned õiglase menetluse puudujäägid oma olemuse ja intensiivsuse tõttu mõjutada asja nõuetekohast läbivaatamist (vt sellekohast kohtu järeldust, et uut kriteeriumi ei saa kohaldada asjas *Fomin vs. Moldova*).

440. Mõiste „nõuetekohane läbivaatamine“ ei eelda riigilt iga, ükskõik kui tühise, kohtusse esitatava kaebuse sisulist läbivaatamist. Asjas *Ladygin vs. Venemaa* (vastuvõetavuse otsus) asus kohus seisukohale, et kuna kaebaja esitas kaebuse, millel puudus riigisisel õiguses igasugune õiguslik alus, tuli kohaldada artikli 35 lõike 3 punkti b.

441. Kui kaebus on esitatud väidetava rikkumise kohta, mis puudutab viimases riigisisel kohtuinstantsis toimunud menetlust, võib EIK riigi nõuetekohase asja läbivaatamise tingimuse täitmistest vabastada. Vastasel juhul puuduks kohtul alus keelduda ükskõik kui tähtsusetut kaebust menetlusse võtmast, juhul kui väidetav rikkumine toimus viimases riigisisel kohtuinstantsis (*Çelik vs. Madalmaad* (vastuvõetavuse otsus)).

VIIDATUD KOHTUASJADE NIMEKIRI

(numbrid kohtulahendite taga näitavad leheküljenumbreid, kus kohtuasja on tsiteeritud või sellele on viidatud)

Selles käsiraamatus viidatakse Euroopa Inimõiguste Kohtu sisulistele ja vastuvõetavuse otsustele ning Euroopa Inimõiguste Komisjoni otsustele või aruannetele.

Kui ei ole teistmoodi märgitud, käivad kõik viited kohtu koja sisulise otsuse kohta. „Vastuvõetavuse otsus“ osundab, et tsiteeritud on EIKi otsust, mis käsitleb asja vastuvõetavust, ning tähis „[SK]“ viitab sellele, et asja üle otsustas EIKi suurkoda.

Elektroonilises käsiraamatus tsiteeritud kohtuasjade hüperlingid on suunatud **HUDOC** andmebaasi (<<http://hudoc.echr.coe.int>>), mis sisaldab juurdepääsu EIKi kohtupraktikale (suurkoja, koja ja komitee sisulised otsused; vastuvõetavuse jm otsused; seisukohtade esitamiseks valitsustele edastatud asjad; nõuandvad arvamused ning *Case-Law Information Note*’ide kokkuvõtted), komisjoni otsustele ja aruannetele ning ministrite komitee resolutsioonidele.

EIK kuulutab oma sisulised otsused ja vastuvõetavuse otsused välja inglise ja/või prantsuse keeles, mis on kohtu ametlikud keeled. HUDOCi andmebaas sisaldab samuti paljude oluliste kohtuasjade mitteametlikke tõlkeid ligi kolmekümnesse keelde ning viiteid umbes sajale kolmandate isikfute poolt loodud *online* kohtulahendite andmebaasile.

—3—

3A.CZ s.r.o. vs. Tšehhi Vabariik, nr 21835/06, 10. veebruar 2011 89

—A—

A, B ja C vs. Iirimaa [SK], nr 25579/05, ECHR 2010.....	22, 27, 66
A. Menarini Diagnostics S.r.l. vs Itaalia, nr 34509/08, 27. september 2011	62
A. vs. Norra, nr 28070/06, 9. aprill 2009.....	67
A. vs. Prantsusmaa, 23. november 1993, A-sari (Series A) nr 277-B.....	75
A. vs. Ühendkuningriik, 23. september 1998, Kohtu sisuliste otsuste ja vastuvõetavuse otsuste aruanded, edaspidi: aruanded (Reports of Judgments and Decisions) 1998-VI	13
A.A. vs. Ühendkuningriik, nr. 8000/08, 20. september 2011	69
A.D.T. vs. Ühendkuningriik, nr 35765/97, ECHR 2000-IX.....	66
A.N.H. vs. Soome (vastuvõetavuse otsus), nr 70773/11, 12. veebruar 2013	19
Abdulaziz, Cabales ja Balkandali vs. Ühendkuningriik, 28. mai 1985, A-sari nr 94.....	71
Abdulkhakov vs. Venemaa, nr 14743/11, 2. oktoober 2012.....	20
Abdulrahman vs. Madalmaad (vastuvõetavuse otsus), nr. 66994/12, 5. veebruar 2013.....	32
Adam ja teised vs. Saksamaa (vastuvõetavuse otsus), nr 290/03, 1. september 2005.....	33
Adamsons vs. Läti, nr 3669/03, 24. juuni 2008	81
Adesina vs. Prantsusmaa (vastuvõetavuse otsus), nr 31398/96, 13. september 1996.....	36
Adolf vs. Austria, 26. märts 1982, A-sari nr 49	59
Aerts vs. Belgia, 30. juuli 1998, aruanded 1998-V	65
Agathos ja teised vs. Kreeka, nr 19841/02, 23. september 2004	81
Agbovi vs. Saksamaa (vastuvõetavuse otsus), nr 71759/01, 25. september 2006.....	23
Ageyevy vs. Venemaa, nr. 7075/10, 18. aprill 2013	70
AGOSI vs. Ühendkuningriik, 24. oktoober 1986, A-sari nr 108	64
Ahmet Sadik vs. Kreeka, 15. november 1996, aruanded 1996-V	24
Ahmut vs. Madalmaad, 28. november 1996, aruanded 1996-VI	70
Ahrens vs. Saksamaa, nr 45071/09, 22. märts 2012	68, 69
Ahtinen vs. Soome (vastuvõetavuse otsus), nr 48907/99, 31. mai 2005.....	30

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Air Canada vs. Ühendkuningriik</i> , 5. mai 1995, A-sari nr 316-A	64
<i>Airey vs. Iirimaa</i> , 9. oktoober 1979, A-sari nr 32	55
<i>Aizpurua Ortiz ja teised vs. Hispaania</i> , nr. 42430/05, 2. veebruar 2010	13
<i>Akdivar ja teised vs. Türgi</i> [SK], 16. september 1996, aruanded 1996-IV	18, 25, 26
<i>Aksoy vs. Türgi</i> , 18. detsember 1996, aruanded 1996-VI	25, 56
<i>Aksu v. Turkey</i> [SK], nr 4149/04 ja 41029/04, ECHR 2012	14, 16, 43, 68
<i>Al-Adsani vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 35763/97, ECHR 2001-XI	54
<i>Alatulkkila ja teised vs. Soome</i> , nr 33538/96, 28. juuli 2005	56
<i>Alaverdyan vs. Armeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 4523/04, 24. august 2010	53, 57
<i>Albayrak vs. Türgi</i> , nr 38406/97, 31. jaanuar 2008	16
<i>Albert ja Le Compte vs. Belgia</i> , 10. veebruar 1983, A-sari nr 58	61
<i>Albrian vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 16266/90, komisjoni otsus, 7. mai 1990, kohtuotsused ja aruanded (<i>Decisions and Reports</i>) 65	64
<i>Aleksandr Zaichenko vs. Venemaa</i> , nr 39660/02, 18. veebruar 2010	60
<i>Aleksanyan vs. Venemaa</i> , nr 46468/06, 22. detsember 2008	38
<i>Aliev vs. Gruusia</i> , nr 522/04, 13. jaanuar 2009	18
<i>Al-Jedda vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr. 27021/08, ECHR 2011	42
<i>Allan vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 48539/99, 28. august 2001	33
<i>Allen vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 25424/09, ECHR 2013	61, 64
<i>Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ja teised vs. Portugal</i> , nr 29813/96 ja 30229/96, ECHR 2000-I	47, 49
<i>Al-Moayad vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 35865/03, 20. veebruar 2007	20
<i>Al-Nashif vs. Bulgaaria</i> , nr 50963/99, 20. juuni 2002	38
<i>Al-Sadoon ja Mufdhi vs. Ühendkuningriik</i> , nr 61498/08, ECHR 2010	20
<i>Al-Skeini ja teised vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 55721/07, ECHR 2011	42, 46
<i>Amann vs. Šveits</i> [SK], nr 27798/95, ECHR 2000-II	67, 76
<i>An ja teised vs. Küpros</i> , nr 18270/91, komisjoni otsus, 8. oktoober 1991	42
<i>Anayo vs. Saksamaa</i> , nr 20578/07, 21. detsember 2010	70
<i>Anchugov ja Gladkov vs. Venemaa</i> , nr 11157/04 ja 15162/05, 4. juuli 2013	32
<i>Andrášik ja teised vs. Slovakkia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 57984/00 ja teised, ECHR 2002-IX	22, 26, 27
<i>Andrejeva vs. Läti</i> [SK], nr 55707/00, ECHR 2009	77, 79
<i>Andreou Papi vs. Türgi</i> , nr 16094/90, 22. september 2009	73
<i>Andronicou ja Constantinou vs. Küpros</i> , 9. oktoober 1997, aruanded 1997-VI	14
<i>Andronikashvili vs. Gruusia</i> , (vastuvõetavuse otsus), nr 9297/08, 22. juuni 2010	55
<i>Anheuser-Busch Inc. vs. Portugal</i> [SK], nr 73049/01, ECHR 2007-I	76, 77, 78, 79
<i>Apay vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 3964/05, 11. detsember 2007	58
<i>APEH Üldözötteinek Szövetség ja teised vs. Ungari</i> , nr 32367/96, ECHR 2000-X	57
<i>Apinis vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46549/06, 20. september 2011	38
<i>Aquilina vs. Malta</i> [SK], nr 25642/94, ECHR 1999-III	23
<i>Arat vs. Türgi</i> , nr 10309/03, 10. november 2009	17
<i>Armonienė vs. Leedu</i> , nr 36919/02, 25. november 2008	15
<i>Assanidzé vs. Gruusia</i> [SK], nr 71503/01, ECHR 2004-II	42
<i>Association Les témoins de Jéhovah vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 8916/05, 21. september 2010	24
<i>Azemi vs. Serbia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 11209/09, 5. november 2013	42
<i>Azinas vs. Küpros</i> [SK], nr 56679/00, ECHR 2004-III	24
<i>Athanassoglou ja teised vs. Šveits</i> [SK], nr 27644/95, ECHR 2000-IV	53, 54
<i>Ayuntamiento de Mula vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 55346/00, ECHR 2001-I	13

—B—

<i>B. vs. Prantsusmaa</i> , 25. märts 1992, A-sari nr 232-C	66
<i>B.B. ja F.B. vs. Saksamaa</i> , nr 18734/09 ja 9424/11, 14. märts 2013	70
<i>B.C. vs. Šveits</i> , nr 21353/93, komisjoni otsus, 27. veebruar 1995	75
<i>Bagheri ja Maliki vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 30164/06, 15. mai 2007	38
<i>Baillard vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 6032/04, 25. september 2008	85
<i>Balan vs. Moldova</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 44746/08, 24. jaanuar 2012	28
<i>Balmer-Schafroth ja teised vs. Šveits</i> , 26. august 1997, aruanded 1997-IV	53
<i>Balsytė-Lideikienė vs. Leedu</i> , nr 72596/01, 4. november 2008	62
<i>Bandaletov vs. Ukraina</i> , nr 23180/06, 31. oktoober 2013	60
<i>Banković ja teised vs. Belgia ja teised</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 52207/99, ECHR 2001-XII	42, 45, 46
<i>Bannikov vs. Läti</i> , nr 19279/03, 11. juuni 2013	90
<i>Barberà, Messegué ja Jabardo vs. Hispaania</i> , 6. detsember 1988, A-sari nr 146	51
<i>Bazelyuk vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 49275/08, 27. märts 2012	88, 91
<i>Bazorkina vs. Venemaa</i> , nr 69481/01, 27. juuli 2006	20, 21
<i>Baumann vs. Prantsusmaa</i> , nr 33592/96, ECHR 2001-V	27

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Beaumartin vs. Prantsusmaa</i> , 24. november 1994, A-sari nr 296-B	54
<i>Beer ja Regan vs. Saksamaa</i> [SK], nr 28934/95, 18. veebruar 1999	44
<i>Beganović vs. Horvaatia</i> , nr 46423/06, 25. juuni 2009	43
<i>Behrami vs. Prantsusmaa ja Saramati vs. Prantsusmaa, Saksamaa ja Norra</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 71412/01 ja 78166/01, 2. mai 2007.....	43, 44
<i>Bekauri vs. Georgia</i> (esialgsed vastuväited), nr 14102/02, 10. aprill 2012	38, 39
<i>Bekirski vs. Bulgaaria</i> , nr 71420/01, 2. september 2010.....	20
<i>Belilos vs. Šveits</i> , 29. aprill 1988, A-sari nr 132.....	52
<i>Ben Salah Adraoui ja Dhaima vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45023/98, ECHR 2000-IV	23
<i>Bendenoun vs. Prantsusmaa</i> , 24. veebruar 1994, A-sari nr 284.....	60, 62
<i>Benet Praha, spol. s r.o. vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38354/06, 28. september 2010	31
<i>BENet Praha, spol. s r.o., vs. Tšehhi Vabariik</i> , nr 33908/04, 24. veebruar 2011	89
<i>Benham. vs. Ühendkuningriik</i> [SK], 10. juuni 1996, aruanded 1996-III.....	60
<i>Bensaid vs. Ühendkuningriik</i> , nr 44599/98, ECHR 2001-I.....	66
<i>Benthem vs. Madalmaad</i> , 23. oktoober 1985, A-sari nr 97	53, 55
<i>Berdzenishvili vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31697/03, ECHR 2004-II.....	30
<i>Berić ja teised vs. Bosnia ja Hertsegoviina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 36357/04 ja teised, 16. oktoober 2007	43, 44
<i>Berladir ja teised vs. Venemaa</i> , nr 34202/06, 10. juuli 2012.....	90
<i>Bernardet vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31406/96, 27. november 1996.....	36
<i>Bernh Larsen Holding AS ja teised vs. Norra</i> , nr 24117/08, 14. märts 2013.....	74, 75, 76
<i>Berrehab vs. Madalmaad</i> , 21. juuni 1988, A-sari nr 138	70
<i>Beyeler vs. Itaalia</i> [SK], nr 33202/96, ECHR 2000-I.....	77
<i>Beygo vs. 46 Euroopa Nõukogu liikmesriiki</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 36099/06, 16. juuni 2009.....	44
<i>Bic ja teised vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 55955/00, 2. veebruar 2006	15
<i>Bigaeva vs. Kreeka</i> , nr 26713/05, 28. mai 2009.....	66
<i>Bijelić vs. Montenegro ja Serbia</i> , nr 11890/05, 28. aprill 2009	41
<i>Bimer S.A. vs. Moldova</i> , nr 15084/03, 10. juuli 2007.....	78
<i>Blagojević vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 49032/07, 9. juuni 2009	43
<i>Blečić vs. Horvaatia</i> [SK], nr 59532/00, ECHR 2006-III.....	47, 48, 49
<i>Blondje\ vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 7245/09, ECHR 2009	34
<i>Bock vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 22051/07, 19. jaanuar 2010.....	39
<i>Boelens ja teised vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 20007/09, 11. september 2012	88
<i>Boicenco vs. Moldova</i> , nr 41088/05, 11. juuli 2006	19
<i>Boivin vs. Euroopa Nõukogu 34 liikmesriiki</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 73250/01, ECHR 2008.....	44
<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi vs. Iirimaa</i> [SK], nr 45036/98, ECHR 2005-VI.....	44, 45
<i>Božinovski vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 68368/01, 1. veebruar 200	33
<i>Botta vs. Itaalia</i> , 24. veebruar 1998, aruanded 1998-I.....	67
<i>Bottaro vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 56298/00, 23. mai 2002.....	27
<i>Bouglame vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 16147/08, 2. märts 2010	16
<i>Bouilloe vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 34489/03, 28. november 2006	55
<i>Boulois vs. Luksenburg</i> [SK], nr 37575/04, ECHR 2012	54, 61
<i>Boyle vs. Ühendkuningriik</i> , 28. veebruar 1994, komisjoni aruanne, A-sari nr 282-B.....	71
<i>Brândușe vs. Rumeenia</i> , nr 6586/03, 7. aprill 2009.....	69
<i>Bratři Zátkové, A.S. vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 20862/06, 8. veebruar 2011	88
<i>Brežec vs. Horvaatia</i> , nr 7177/10, 18. juuli 2013	32, 73
<i>Broca ja Texier-Micault vs. Prantsusmaa</i> , nr 27928/02 ja 31694/02, 21. oktoober 2003	28
<i>Bronda vs. Itaalia</i> , 9. juuni 1998, aruanded 1998-VI.....	71
<i>Broniowski vs. Poola</i> [SK], nr 31443/96, ECHR 2004-V	77
<i>Broniowski vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 31443/96, ECHR 2002-X.....	51
<i>Brown vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38644/97, 24. november 1998	65
<i>Brudnicka ja teised vs. Poola</i> , nr 54723/00, ECHR 2005-II.....	15
<i>Brumărescu vs. Rumeenia</i> [SK], nr 28342/95, ECHR 1999-VII.....	14
<i>Brusco vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 69789/01, ECHR 2001-IX.....	26, 28
<i>Brusco vs. Prantsusmaa</i> , nr 1466/07, 14. oktoober 2010	60
<i>Brüggemann ja Scheuten vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 6959/75, komisjoni aruanne, 12. juuli 1977, DR 1	68
<i>Buchholz vs. Saksamaa</i> , 6. mai 1981, A-sari nr 42.....	56
<i>Buck vs. Saksamaa</i> , nr 41604/98, ECHR 2005-IV	73
<i>Buckley vs. Ühendkuningriik</i> , 25. september 1996, aruanded 1996-IV	72, 73, 74
<i>Bui Van Thanh ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , nr 16137/90, komisjoni otsus, 12. märts 1990.....	46
<i>Buijen vs. Saksamaa</i> , nr 27804/05, 1. aprill 2010.....	64
<i>Buj vs. Horvaatia</i> , nr 24661/02, 1. juuni 2006	59
<i>Buldakov vs. Venemaa</i> , nr 23294/05, 19. juuli 2011	19
<i>Bulinwar OOD ja Hrusanov vs. Bulgaaria</i> , nr 66455/01, 12. aprill 2007.....	32
<i>Burden vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 13378/05, ECHR 2008.....	14, 16, 22
<i>Burdov vs. Venemaa (nr 2)</i> , nr 33509/04, ECHR 2009	28
<i>Burdov vs. Venemaa</i> , nr 59498/00, ECHR 2002-III	16, 77
<i>Burghartz vs. Šveits</i> , 22. veebruar 1994, A-sari nr 280-B	65, 69

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Burov vs. Moldova</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38875/03, 14. juuni 2011.....	86, 87, 91
<i>Buzescu vs. Rumeenia</i> , nr 61302/00, 24. mai 2005.....	78

—C—

<i>C.A.S. ja C.S. vs. Rumeenia</i> , nr 26692/05, 20. märts 2012.....	66
<i>C.C. vs. Hispaania</i> , nr 1425/06, ECHR 2009.....	67
<i>Çakici vs. Türgi</i> [SK], nr 23657/94, ECHR 1999-IV.....	21
<i>Çakir ja teised vs. Küpros</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 7864/06, 29. aprill 2010.....	50
<i>Caldas Ramirez de Arrellano vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 68874/01, ECHR 2003-I.....	64
<i>Campbell ja Fell vs. Ühendkuningriik</i> , 28. juuni 1984, A-sari nr 80.....	60
<i>Campbell vs. Ühendkuningriik</i> , 25. märts 1992, A-sari nr 233.....	75
<i>Cankoçak vs. Türgi</i> , nr 25182/94 ja 26956/95, 20. veebruar 2001.....	47
<i>Cantoni vs. Prantsusmaa</i> [SK], 15. november 1996, aruanded 1996-V.....	44
<i>Capital Bank AD vs. Bulgaaria</i> , nr 49429/99, ECHR 2005-XII.....	78
<i>Carson ja teised vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 42184/05 ECHR 2010.....	27
<i>Castells vs. Hispaania</i> , 23. aprill 1992, A-sari nr 236.....	24
<i>Catan ja teised vs. Moldova ja Venemaa</i> [SK], nr 43370/04, 8252/05 ja 18454/06, ECHR 2012.....	42, 43
<i>Čavajda vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 17696, 29. märts 2011.....	89
<i>Çelik vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 12810/13, 27. august 2013.....	89, 92
<i>Çelik vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52991/99, ECHR 2004-X.....	31
<i>Celniku vs. Kreeka</i> , nr 21449/04, 5. juuli 2007.....	36
<i>Centro Europa 7 S.r.l. ja Di Stefano vs. Itaalia</i> [SK], nr 38433/09, ECHR 2012.....	15, 16, 77, 78
<i>Chadimová vs. Tšehhi Vabariik</i> , nr 50073/99, 18. aprill 2006.....	75, 76
<i>Chagos Islanders vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 35622/04, 11. detsember 2012.....	46
<i>Chapman vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 39619/05, 5. märts 2013.....	29
<i>Chapman vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 27238/95, ECHR 2001-I.....	68, 73
<i>Chappell vs. Ühendkuningriik</i> , 30. märts 1989, A-sari nr 152-A.....	73
<i>Chappex vs. Šveits</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 20338/92, 12. oktoober 1994.....	36
<i>Charzyński vs. Poola</i> , nr 15212/03, ECHR 2005-V.....	28
<i>Chaudet vs. Prantsusmaa</i> , nr 49037/06, 29. oktoober 2009.....	55
<i>Chauvy ja teised vs. Prantsusmaa</i> , nr 64915/01, ECHR 2004-VI.....	67
<i>Chavdarov vs. Bulgaaria</i> , nr 3465/03, 21. detsember 2010.....	70
<i>Chelu vs. Rumeenia</i> , nr 40274/04, 12. jaanuar 2010.....	73
<i>Chernitsyn vs. Venemaa</i> , nr 5964/02, 6. aprill 2006.....	38
<i>Chevrol vs. Prantsusmaa</i> , nr 49636/99, ECHR 2003-III.....	17, 55
<i>Chiragov ja teised vs. Armeenia</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 13216/05, 14. detsember 2011.....	33
<i>Christie vs. Ühendkuningriik</i> , nr 21482/93, komisjoni otsus, 27. juuni 1994, DR 78-B.....	75
<i>Christine Goodwin vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 28957/95, ECHR 2002-VI.....	66
<i>Church of X vs. Ühendkuningriik</i> , nr 3798/68, komisjoni otsus, 17. detsember 1968, kogumik 29.....	46
<i>Çinar vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 28602/95, 13. november 2003.....	24
<i>Ciobanu vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52414/99, 16. detsember 2003.....	13
<i>Ciubotaru vs. Moldova</i> , nr 27138/04, 27. aprill 2010.....	68
<i>Ciulla vs. Itaalia</i> , 22. veebruar 1989, A-sari nr 148.....	64
<i>Ciupercescu vs. Rumeenia</i> , nr 35555/03, 15. juuni 2010.....	27
<i>Cocchiarella vs. Itaalia</i> [SK], nr 64886/01, ECHR 2006-V.....	28
<i>Colibaba vs. Moldova</i> , nr 29089/06, 23. oktoober 2007.....	18
<i>Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 75218/01, 28. märts 2006.....	55
<i>Collins ja Akaziebie vs. Rootsi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 23944/05, 8. märts 2007.....	84
<i>Confédération française démocratique du travail vs. Euroopa Ühendused</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 8030/77, komisjoni otsus, 10. juuli 1978, DR 13.....	45
<i>Connolly vs. Euroopa Liidu 15 liikmesriiki</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 73274/01, 9. detsember 2008.....	44
<i>Constantinescu vs. Rumeenia</i> , nr 28871/95, 2000-VIII.....	17
<i>Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 13645/05, ECHR 2009.....	44, 45
<i>Cooperativa Agrícola Slobozia-Hanesei vs. Moldova</i> , nr 39745/02, 3. aprill 2007.....	41
<i>Copland vs. Ühendkuningriik</i> , nr 62617/00, ECHR 2007-I.....	75, 76
<i>Costa ja Pavan vs. Itaalia</i> , nr 54270/10, 28. august 2012.....	66
<i>Costello-Roberts vs. Ühendkuningriik</i> , 25. märts 1993, A-sari nr 247-C.....	66
<i>Cotleş vs. Rumeenia</i> , nr 38565/97, 3. juuni 2003.....	18, 75
<i>Craxi vs. Itaalia</i> (nr 2), nr 25337/94, 17. juuli 2003.....	75
<i>Cudak vs. Leedu</i> [SK], nr 15869/02, ECHR 2010.....	57, 83
<i>Cvetković vs. Serbia</i> , nr 17271/04, 10. juuni 2008.....	28

—D—

<i>D.B. vs. Türgi</i> , nr 33526/08, 13. juuli 2010.....	19
<i>D.H. ja teised vs. Tšehhi Vabariik</i> [SK], nr 57325/00, ECHR 2007-IV	23, 25
<i>D.J. ja A.-K. R. vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 34175/05, 20. oktoober 2009	17
<i>Dadouch vs. Malta</i> , nr 38816/07, 20. juuli 2010	68
<i>Dalban vs. Rumeenia</i> [SK], nr 28114/95, ECHR 1999-VI.....	17
<i>Dalea vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 964/07, 2. veebruar 2010	58
<i>Dalia vs. Prantsusmaa</i> , 19. veebruar 1998, aruanded 1998-I.....	26
<i>Dayanan vs. Türgi</i> , nr 7377/03, 13. oktoober 2009	63
<i>De Becker vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 214/56, 9. juuni 1958	49
<i>De Bruin vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 9765/09, 17. september 2013	55
<i>De Geoffre de la Pradelle vs. Prantsusmaa</i> , 16. detsember 1992, A-sari nr 253-B	56
<i>De Ieso vs. Itaalia</i> , nr 34383/02, 24. aprill 2012	88
<i>De Moor vs. Belgia</i> , 23. juuni 1994, A-sari nr 292-A	55
<i>De Saedeleer vs. Belgia</i> , nr 27535/04, 24. juuli 2007.....	41
<i>De Wilde, Ooms ja Versyp vs. Belgia</i> , 18. juuni 1971, A-sari nr 12	22
<i>Deés vs. Ungari</i> , nr 2345/06, 9. november 2010	69, 74
<i>Del Rio Prada vs. Hispaania</i> [SK], nr 42750/09, ECHR 2013.....	65
<i>Demades vs. Türgi</i> , nr 16219/90, 31. juuli 2003.....	73
<i>Demicoli vs. Malta</i> , 27. august 1991, A-sari nr 210	60, 62
<i>Demir ja Baykara vs. Türgi</i> [SK], nr 34503/97, ECHR 2008.....	52, 81, 83
<i>Demirbas ja teised vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 1093/08, 9. november 2010	13
<i>Demopoulos ja teised vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46113/99 ja teised, ECHR 2010.....	23, 25, 27, 28, 73, 80
<i>Dennis ja teised vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 76573/01, 2. juuli 2002	31
<i>Depalle vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 34044/02, ECHR 2010.....	76
<i>Depauw vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 2115/04, 15. mai 2007	28
<i>Des Fours Walderode vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 40057/98, ECHR 2004-V	77
<i>Deweer vs. Belgia</i> , 27. veebruar 1980, A-sari nr 35	60
<i>Di Giovanni vs. Itaalia</i> , nr 51160/06, 9. juuli 2013.....	57
<i>Di Salvo vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 16098/05, 11. jaanuar 2007.....	38
<i>Di Sante vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 56079/00, 24. juuni 2004	26
<i>Di Sarno ja teised vs. Itaalia</i> , nr 30765/08, 10. jaanuar 2012	69, 74
<i>Diacenco vs. Rumeenia</i> , nr 124/04, 7. veebruar 2012	89
<i>Dickson vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 44362/04, ECHR 2007-V	69
<i>Dimitrescu vs. Rumeenia</i> , nr 5629/03 ja 3028/04, 3. juuni 2008	17
<i>Dink vs. Türgi</i> , nr 2668/07 ja teised, 14. september 2010	27
<i>Djokaba Lambi Longa vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 33917/12, ECHR 2012	43
<i>Doran vs. Irimaa</i> , nr 50389/99, ECHR 2003-X	26
<i>Draon vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 1513/03, 6. oktoober 2005	77
<i>Drijfhout vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 51721/09, 22. veebruar 2011	38
<i>Drozd ja Janousek vs. Prantsusmaa ja Hispaania</i> , 26. juuni 1992, A-sari nr 240	42, 45, 46
<i>Dubus S.A. vs. Prantsusmaa</i> , nr 5242/04, 11. juuni 2009.....	62
<i>Dudek vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 12977/09 et al., 23. november 2010.....	92
<i>Dudgeon vs. Ühendkuningriik</i> , 22. oktoober 1981, A-sari nr 45	66, 86
<i>Dukmedjian vs. Prantsusmaa</i> , nr 60495/00, 31. jaanuar 2006	81
<i>Đurđević vs. Horvaatia</i> , nr 52442/09, ECHR 2011.....	66
<i>Düringer ja Grunze vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 61164/00 ja 18589/02, ECHR 2003-II	38
<i>Durini vs. Itaalia</i> , nr 19217/91, komisjoni otsus, 12. jaanuar 1994, DR 76-B	41
<i>Dvořáček ja Dvořáková vs. Slovakkia</i> , nr 30754/04, 28. juuli 2009	13
<i>Döring vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37595/97, ECHR 1999-VIII	78
<i>Döşemealtı Belediyesi vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 50108/06, 23. märts 2010.....	13, 41

—E—

<i>E.B. vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 43546/02, 22. jaanuar 2008	66, 69
<i>E.S. vs. Saksamaa</i> , nr 262/57, komisjoni otsus, 28. august 1957, 1. Aastaraamat	41
<i>Eberhard ja M. vs. Sloveenia</i> , nr 8673/05 ja 9733/05, 1. detsember 2009	22
<i>Eckle vs. Saksamaa</i> , 15. juuli 1982, A-sari nr 51	60
<i>Éditions Périscope vs. Prantsusmaa</i> , 26. märts 1992, A-sari nr 234-B	55
<i>Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası vs. Türgi</i> , nr 20641/05, ECHR 2012	36

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Egmez vs. Küpros</i> , nr 30873/96, ECHR 2000-XII.....	24
<i>El Majjaoui ja Stichting Touba Moskee vs. Madalmaad</i> (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], nr 25525/03, 20. detsember 2007	17
<i>Ellès ja teised vs. Šveits</i> , nr 12573/06, 16. detsember 2010.....	57
<i>Elli Poluhas Dödsbo vs. Rootsi</i> , nr 61564/00, ECHR 2006-I.....	67
<i>El-Masri vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia</i> [SK], nr 39630/09, ECHR 2012.....	43
<i>Emesa Sugar N.V. vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 62023/00, 13. jaanuar 2005	58
<i>Emine Araç vs. Türgi</i> , nr 9907/02, 23. september 2008	57
<i>Enea vs. Itaalia</i> [SK], nr 74912/01, ECHR 2009	57, 61
<i>Engel ja teised vs. Madalmaad</i> , 8. juuni 1976, A-sari nr 22.....	60, 61
<i>Enukidze ja Girgvliani vs. Gruusia</i> , nr 25091/07, 26. aprill 2011	20
<i>Eon vs. Prantsusmaa</i> , nr 26118/10, 14. märts 2013	90
<i>Epözdemir vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 57039/00, 31. jaanuar 2002	27
<i>Ezeh ja Connors vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 39665/98 ja 40086/98, ECHR 2003-X.....	61
<i>Evans vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 6339/05, ECHR 2007-I.....	66
<i>Evcen vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 32603/96, komisjoni otsus, 3. detsember 1997.....	73
<i>Eyoun-Priso vs. Prantsusmaa</i> , nr 24352/94, komisjoni aruanne, 9. aprill 1996	86

—F—

<i>Fabris vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 16574/08, ECHR 2013.....	77
<i>Fadeyeva vs. Venemaa</i> , no. 55723/00, ECHR 2005-IV	74
<i>Fairfield vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 24790/04, ECHR 2005-VI.....	14, 15
<i>Fakhretdinov ja teised vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 26716/09 ja 7698/10, 23. september 2010	28, 29
<i>Farcas vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 32596/04, 14. september 2010	19
<i>Fawsie vs. Kreeka</i> , nr 40080/07, 28. oktoober 2010	72
<i>Fayed vs. Ühendkuningriik</i> , 21. september 1994, A-sari nr 294-B.....	54
<i>Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), no. 53430/99, ECHR 2001-XI.....	16
<i>Federation of French Medical Trade Unions and the National Federation of Nurses vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 10983/84, komisjoni otsus, 12. mai 1986, DR 47	34
<i>Fedotov vs. Moldova</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 51838/07, 24. mai 2011	87, 91
<i>Fedotova vs. Venemaa</i> , nr 73225/01, 13. aprill 2006	19, 91
<i>Feldbrugge vs. Madalmaad</i> , 29. mai 1986, A-sari nr 99.....	56
<i>Fener Rum Patrikliği (Oikumeeniline Patriarhaat) vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 14340/05, 12. juuni 2007.....	48
<i>Fernandez vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 65421/10, 17. jaanuar 2012	87, 88
<i>Fernie vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 14881/04, 5. jaanuar 2006.....	30
<i>Ferrazzini vs. Itaalia</i> [SK], nr 44759/98, ECHR 2001-VII	53, 57
<i>Ferreira Alves vs. Portugal (nr 6)</i> , nr 46436/06 ja 55676/08, 13. aprill 2010.....	25
<i>Filipović vs. Serbia</i> , nr 27935/05, 20. november 2007	48
<i>Financial Times Ltd ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , nr 821/03, 15. detsember 2009.....	23
<i>Finger vs. Bulgaaria</i> , nr 37346/05, 10. mai 2011.....	90, 92
<i>Fischer vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 27569/02, ECHR 2003-VI.....	64
<i>Fiume vs. Itaalia</i> , 20774/05, 30. juuni 2009.....	57
<i>Flisar vs. Sloveenia</i> , nr 3127/09, 29. september 2011	92
<i>Flores Cardoso vs. Portugal</i> , nr 2489/09, 29. mai 2012	79
<i>Fogarty vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 37112/97, ECHR 2001-XI	54
<i>Folgerø ja teised vs. Norra</i> [SK], nr 15472/02, ECHR 2007-III.....	68
<i>Folgerø ja teised vs. Norra</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 15472/02, 14. veebruar 2006.....	36
<i>Fomin vs. Moldova</i> , nr 36755/06, 11. oktoober 2011	92
<i>Foti ja teised vs. Itaalia</i> , 10. detsember 1982, A-sari nr 56.....	51
<i>Frérot vs. Prantsusmaa</i> , nr 70204/01, 12. juuni 2007.....	75
<i>Fressoz ja Roire vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 29183/95, ECHR 1999-I	24
<i>Friend ja teised vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 16072/06 ja 27809/08, 24. november 2009	68, 73
<i>Funke vs. Prantsusmaa</i> , 25. veebruar 1993, A-sari nr 256-A.....	69, 73

—G—

<i>Gaftoniuc vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 30934/05, 22. veebruar 2011	86, 87, 91
<i>Gagiu vs. Rumeenia</i> , nr 63258/00, 24. veebruar 2009.....	19, 75
<i>Gagliano Giorgi vs. Itaalia</i> , nr 23563/07, ECHR 2012.....	89

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Gaglione ja teised vs. Itaalia</i> , nr 45867/07 ja teised, 21. detsember 2010.....	25, 86, 88
<i>Galev ja teised vs. Bulgaaria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18324/04, 29. september 2009	84
<i>Galić vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 22617/07, 9. juuni 2009	43
<i>Galović vs. Horvaatia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 54388/09, 5. märts 2013	89
<i>García Ruiz vs. Hispaania</i> [SK], nr 30544/96, ECHR 1999-I.....	81, 82
<i>Gardean ja S.C. Grup 95 SA vs. Rumeenia</i> (kohtuvigade parandamine), nr 25787/04, 30. aprill 2013	38
<i>Gardel vs. Prantsusmaa</i> , nr 16428/05, 17. detsember 2009	67
<i>Garnaga vs. Ukraina</i> , nr 20390/07, 16. mai 2013	69
<i>Gas ja Dubois vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25951/07, 31. august 2010	26, 71
<i>Gasparini vs. Itaalia ja Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 10750/03, 12. mai 2009.....	44
<i>Gast ja Popp vs. Saksamaa</i> , nr 29357/95, ECHR 2000-II.....	64
<i>Gayduk ja teised vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45526/99 ja teised, ECHR 2002-VI.....	79
<i>Gennari vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46956/99, 5. oktoober 2000.....	36
<i>Gentilhomme, Schaff-Benhadj ja Zerouki vs. Prantsusmaa</i> , nr 48205/99, 48207/99 ja 48209/99, 14. Mai 2002	42
<i>Georgel ja Georgeta Stoicescu vs. Rumeenia</i> , nr 9718/03, 26. juuli 2011	66
<i>Georgiadis vs. Kreeka</i> , 29. mai 1997, aruanded 1997-III.....	52
<i>Georgian Labour Party vs. Georgia</i> , no. 9103/04, ECHR 2008	40
<i>Geraguyin Khorhurd Patgamavorakan Akumb vs. Armeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 11721/04, 14. aprill 2009	58
<i>Giacomelli vs. Itaalia</i> , nr 59909/00, ECHR 2006-XII.....	75
<i>Gillan ja Quinton vs. Ühendkuningriik</i> , nr 4158/05, ECHR 2010.....	69
<i>Gillberg vs. Rootsi</i> [SK], nr 41723/06, 3. aprill 2012.....	66, 67
<i>Gillow vs. Ühendkuningriik</i> , 24. november 1986, A-sari nr 109	46, 72
<i>Giuliani ja Gaggio vs. Itaalia</i> [SK], nr 23458/02, ECHR 2011	14
<i>Giummarra ja teised vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 61166/00, 12. juuni 2001.....	26
<i>Giuran vs. Rumeenia</i> , nr 24360/04, ECHR 2011	87
<i>Giusti vs. Itaalia</i> , nr 13175/03, 18. oktoober 2011	87, 88
<i>Gladysheva vs. Venemaa</i> , nr 7097/10, 6. detsember 2011.....	73
<i>Glass vs. Ühendkuningriik</i> , nr 61827/00, ECHR 2004-II.....	65
<i>Glor vs. Šveits</i> , nr 13444/04, ECHR 2009	67
<i>Godelli vs. Itaalia</i> , nr 33783/09, 25. september 2012.....	68
<i>Gorou vs. Kreeka (nr 2)</i> , nr 12686/03, 20. märts 2009.....	53, 56
<i>Gorraiz Lizarraga ja teised vs. Hispaania</i> , nr 62543/00, ECHR 2004-III	14, 53, 55
<i>Goția vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), no. 24315/06, 5. oktoober 2010	66
<i>Grădinar vs. Moldova</i> , nr 7170/02, 8. aprill 2008.....	15
<i>Gratzinger ja Gratzingerova vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 39794/98, ECHR 2002-VII.....	78, 80
<i>Greco vs. Rumeenia</i> , nr 75101/01, 30. november 2006.....	65
<i>Greek Federation of Bank Employee Unions vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 72808/10, 6. detsember 2011	36, 37
<i>Griškova ja Grišankovs vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 36117/02, ECHR 2003-II.....	24
<i>Groni vs. Albaania</i> , nr 25336/04, 7. juuli 2009.....	20
<i>Grossi ja teised vs. Itaalia</i> (kohtuvigade parandamine), nr 18791/03, 30. oktoober 2012	38
<i>Grzinčić vs. Sloveenia</i> , nr 26867/02, 3. mai 2007	29
<i>Grässer vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 66491/01, 16. september 2004	26
<i>Guerra ja teised vs. Itaalia</i> , 19. veebruar 1998, aruanded 1998-I.....	67
<i>Guillot vs. Prantsusmaa</i> , 24. oktoober 1996, aruanded 1996-V.....	69
<i>Guisset vs. Prantsusmaa</i> , nr 33933/96, ECHR 2000-IX	17, 62
<i>Gurguchiani vs. Hispaania</i> , nr 16012/06, 15. detsember 2009	63
<i>Guruyan vs. Armeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 11456/05, 24. jaanuar 2012	88, 91
<i>Gutfreund vs. Prantsusmaa</i> , nr 45681/99, ECHR 2003-VII.....	54, 63
<i>Gäfgen vs. Saksamaa</i> [SK], nr 22978/05, ECHR 2010	16, 23, 24
<i>Gül vs. Šveits</i> , 19. veebruar 1996, aruanded 1996-I.....	70
<i>Gülmez vs. Türgi</i> , nr 16330/02, 20. mai 2008	57
<i>Güneş vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 53916/00, 13. mai 2004.....	17, 31
<i>Güzel Erdagöz vs. Türgi</i> , nr 37483/02, 21. oktoober 2008.....	69

—H—

<i>H.F. K.-F. vs. Saksamaa</i> , nr 25629/94, komisjoni aruanne, 10. september 1996	86
<i>Haas vs. Šveits</i> , nr 31322/07, 20. jaanuar 2011	68, 72
<i>Haas vs. Šveits</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31322/07, 20. mai 2010.....	45
<i>Hadrabová ja teised vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 42165/02 ja 466/03, 25. september 2007	38, 39
<i>Hadri-Vionnet vs. Šveits</i> , nr 55525/00, 18. veebruar 2008	67
<i>Hajduová vs. Slovakkia</i> , nr 2660/03, 30. november 2010	66
<i>Halford vs. Ühendkuningriik</i> , 25. juuni 1997, aruanded 1997-III	66, 67, 75
<i>Hamer vs. Belgia</i> , nr 21861/03, ECHR 2007-V	63

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Hamidovic vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31956/05, 13. september 2011	20
<i>Hanzl ja Špadrna vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 30073/06, 15. jaanuar 2013	89
<i>Harabin vs. Slovakkia</i> , nr 58688/11, 20. november 2012	61
<i>Hardy ja Maile vs. Ühendkuningriik</i> , nr 31965/07, 14. veebruar 2012	74
<i>Hartman vs. Tšehhi Vabariik</i> , nr 53341/99, ECHR 2003-VIII	24
<i>Hartung vs. Prantsusmaa</i> , nr 10231/07, 3. november 2009	73, 84
<i>Harutyunyan vs. Armeenia</i> , nr 36549/03, ECHR 2007-III	48
<i>Havelka vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 7332/10, 20. september 2011	88, 91
<i>Helander vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus) nr 10410/10, 10. september 2013	75
<i>Helmers vs. Rootsi</i> , 29. oktoober 1991, A-sari nr 212-A	57
<i>Hingitaq 53 ja teised vs. Taani</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18584/04, ECHR 2006-I	46
<i>Hirsi Jamaa ja teised vs. Itaalia</i> [SK], nr 27765/09, ECHR 2012	14, 17, 46
<i>Hofmann vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 1289/09, 23. veebruar 2010	72
<i>Hokkanen vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25159/94, 15. mai 1996	36, 70
<i>Holland vs. Rootsi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 27700/08, 9. veebruar 2010	19
<i>Holub vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 24880/05, 14. detsember 2010	86, 88, 89, 92
<i>Hornsby vs. Kreeka</i> , 19. märts 1997, aruanded 1997-II	59
<i>Horsham vs. Ühendkuningriik</i> , nr 23390/94, komisjoni otsus, 4. september 1995	41
<i>Horvat vs. Horvaatia</i> , nr 51585/99, ECHR 2001-VIII	24
<i>Hotter vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18206/06, 7. oktoober 2010	55
<i>Howard vs. Ühendkuningriik</i> , nr 10825/84, komisjoni otsus, 18. oktoober 1985, DR 52	74
<i>Hristozov ja teised vs. Bulgaaria</i> , nr 47039/11 ja 358/12, ECHR 2012	14, 17, 68
<i>Hudecová ja teised vs. Slovakkia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 53807/09, 18. detsember 2012	88
<i>Humen vs. Poola</i> [SK], nr 26614/95, 15. oktoober 1999	51
<i>Hussein vs. Albaania ja 20 konventsiooniosalist</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 23276/04, 14. märts 2006	42
<i>Hutten-Czapska vs. Poola</i> [SK], nr 35014/97, ECHR 2006-VIII	47, 49
<i>Hüseyin Turan vs. Türgi</i> , nr 11529/02, 4. märts 2008	62

— I —

<i>I.J.L. vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 39029/97, 6. juuli 199	35
<i>I.T.C. Ltd vs. Malta</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 2629/06, 11. detsember 2007	56
<i>Iambor vs. Rumeenia</i> (nr 1), nr 64536/01, 24. juuni 2008	18
<i>Ian Edgar (Liverpool) Ltd vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37683/97, ECHR 2000-I	78
<i>Iatridis vs. Kreeka</i> [SK], nr 31107/96, ECHR 1999-II	77
<i>İçyer vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18888/02, ECHR 2006-I	27, 29
<i>Idalov vs. Venemaa</i> [SK], nr 5826/03, 22. mai 2012	29, 34, 75
<i>Ignats vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38494/05, 24. september 2013	25
<i>Iirimaa vs. Ühendkuningriik</i> , 18. jaanuar 1978, A-sari nr 25	20
<i>Ilaşcu ja teised vs. Moldova ja Venemaa</i> [SK], nr 48787/99, ECHR 2004-VII	42, 43, 46, 49
<i>İlhan vs. Türgi</i> [SK], nr 22277/93, ECHR 2000-VII	18
<i>Illiu ja teised vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 14301/08, 19. mai 2009	36
<i>Imakayeva vs. Venemaa</i> , nr 7615/02, ECHR 2006-XIII	20
<i>Imbrioscia vs. Šveits</i> , 24. november 1993, A-sari nr 275	63
<i>Ionescu vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 36659/04, 1. juuni 2010	86, 87, 91, 92
<i>Iordache vs. Rumeenia</i> , nr 6817/02, 14. oktoober 2008	31
<i>Ipek vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 39706/98, 7. november 2000	32
<i>Isaak ja teised vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 44587/98, 28. september 2006	42
<i>Islamic Republic of Iran Shipping Lines vs. Türgi</i> , nr 40998/98, ECHR 2007-V	13
<i>Issa ja teised vs. Türgi</i> , nr 31821/96, 16. november 2004	42
<i>Ivan Atanasov vs. Bulgaaria</i> , nr 12853/03, 2. detsember 2010	53
<i>Ivançoc ja teised vs. Moldova ja Venemaa</i> , nr 23687/05, 15. november 2011	43

— J —

<i>J.A. Pye (Oxford) Ltd ja J.A. Pye (Oxford) Land Ltd vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 44302/02, ECHR 2007-III	76, 77
<i>James ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , 21. veebruar 1986, A-sari nr 98	53
<i>Jančev vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18716/09, 4. oktoober 2011	89, 91
<i>Janowiec ja teised vs. Venemaa</i> [SK], nr 55508/07 ja 29520/09, ECHR 2013	20, 21, 50
<i>Jasinskis vs. Läti</i> , nr 45744/08, 21. detsember 2010	23
<i>Jeličić vs. Bosnia ja Hertsegoviina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 41183/02, ECHR 2005-XII	22, 23

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Jenița Mocanu vs. Rumeenia</i> , nr 11770/08, 17. detsember 2013.....	50
<i>Jensen ja Rasmussen vs. Taani</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52620/99, 20. märts 2003	16
<i>Jensen vs. Taani</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 48470/99, ECHR 2001-X.....	16
<i>Jian vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46640/99, 30. märts 2004.....	38
<i>Jirsák vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 8968/08, 5. aprill 2012	89
<i>Johansen vs. Norra</i> , 7. august 1996, aruanded 1996-III.....	70
<i>Johnston ja teised vs. Iirimaa</i> , 18. detsember 1986, A-sari nr 112.....	69, 71
<i>Johtti Sapmelaccat Ry ja teised vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 42969/98, 18. jaanuar 2005.....	26
<i>Joos vs. Šveits</i> , nr 43245/0, 15. november 2012.....	89
<i>Jovanović vs. Horvaatia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 59109/00, ECHR 2002-III	48
<i>Juhas Đurić vs. Serbia</i> (kohtuvigade parandamine), nr 48155/06, 10. aprill 2012.....	91
<i>Jurisić ja Collegium Mehrerau vs. Austria</i> , nr 62539/00, 27. juuli 2006	58
<i>Jussila vs. Soome</i> [SK], nr 73053/00, ECHR 2006-XIII.....	60, 62

—K—

<i>K. vs. Ühendkuningriik</i> , nr 11468/85, komisjoni otsus, 15. oktoober 1986, DR 50.....	69
<i>K.H. ja teised vs. Slovakkia</i> , nr 32881/04, ECHR 2009.....	67
<i>K.S. ja K.S. AG vs. Šveits</i> , nr 19117/91, komisjoni otsus, 12. jaanuar 1994, DR 76-B.....	24
<i>Kaburov vs. Bulgaaria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 9035/06, 19. juuni 2012	15
<i>Kadiķis vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 47634/99, 29. juuni 2000.....	48
<i>Kafkaris vs. Küpros</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 9644/09, 21. juuni 2011	35
<i>Kalashnikov vs. Venemaa</i> , nr 47095/99, ECHR 2002-VI.....	51
<i>Kamaliyev vs. Venemaa</i> , nr 52812/07, 3. juuni 2010.....	20
<i>Kanthak vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 12474/86, komisjoni otsus, 11. oktoober 1988, DR 58.....	73
<i>Karakó vs. Ungari</i> , nr 39311/05, 28. aprill 2009.....	23
<i>Karapanagiotou ja teised vs. Kreeka</i> , nr 1571/08, 28. oktoober 2010	24
<i>Karashev vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31414/96, 1999 ECHR 1999-II.....	69
<i>Karner vs. Austria</i> , nr 40016/98, ECHR 2003-IX	14, 17
<i>Karoussiotis vs. Portugal</i> , nr 23205/08, 1. veebruar 2011	27, 36, 37
<i>Kaur vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 35864/11, 15. mai 2012	32
<i>Kaya ja Polat vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 2794/05 ja 40345/05, 21. oktoober 2008.....	13
<i>Kearns vs. Prantsusmaa</i> , nr 35991/04, 10. jaanuar 2008	70
<i>Keegan vs. Iirimaa</i> , 26. mai 1994, A-sari nr 290.....	70
<i>Kefalas ja teised vs. Kreeka</i> , 8. juuni 1995, A-sari nr 318-A	48
<i>Kemmache vs. Prantsusmaa</i> (nr 3), 24. november 1994, A-sari nr 296-C	80
<i>Kennedy vs. Ühendkuningriik</i> , nr 26839/05, 18. mai 2010.....	76
<i>Kerechashvili vs. Georgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 5667/02, ECHR 2006-V.....	38
<i>Kerimov vs. Aserbaidžaan</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 151/03, 28. september 2006.....	49
<i>Kerojärvi vs. Soome</i> , 19. juuli 1995, A-sari nr 322	51
<i>Kezer ja teised vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 58058/00, 5. oktoober 2004	35
<i>Khadzhaliyev ja teised vs. Venemaa</i> , nr 3013/04, 6. november 2008.....	40
<i>Khamidov vs. Venemaa</i> , nr 72118/01, 15. november 2007.....	73
<i>Khan vs. Ühendkuningriik</i> , nr 35394/97, ECHR 2000-V	81, 82
<i>Khaliyev ja Akayeva vs. Venemaa</i> , nr 57942/00 ja 57945/00, 24. veebruar 2005	25
<i>Khodorkovskiy ja Lebedev vs. Venemaa</i> , nr 11082/06 ja 13772/05, 25. juuli 2013.....	18, 71
<i>Kiiskinen vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 26323/95, ECHR 1999-V	24
<i>Kikots ja Kikota vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 54715/00, 6. juuni 2002	48
<i>Kioui vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52036/09, 20. september 2011	87, 91
<i>Klass ja teised vs. Saksamaa</i> , 6. september 1978, A-sari nr 28	15, 72, 75
<i>Klyakhin vs. Venemaa</i> , nr 46082/99, 30. november 2004	51
<i>Koç ja Tambaş vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46947/99, 24. veebruar 2005.....	16
<i>Koç ja Tosun vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 23852/04, 13. november 2008.....	30
<i>Koch vs. Saksamaa</i> , nr 497/09, 19. juuli 2012.....	68
<i>Kokhraidze ja Ramishvili vs. Georgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 17092/07 ja 22032/07, 25. september 2012	32
<i>Kolyadenko ja teised vs. Venemaa</i> , nr 17423/05 et al., 28. veebruar 2012	74
<i>Konstantin Markin vs. Venemaa</i> [SK], nr 30078/06, ECHR 2012	71
<i>Kopecký vs. Slovakkia</i> [SK], nr 44912/98, ECHR 2004-IX.....	47, 76, 77, 78
<i>Kopp vs. Šveits</i> , 25. märts 1998, aruanded 1998-II.....	75
<i>Korenjak vs. Sloveenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 463/03, 15. mai 2007	28
<i>Korizno vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 68163/01, 28. september 2006.....	51
<i>Kornakovs vs. Läti</i> , nr 61005/00, 15. juuni 2006.....	18, 26
<i>Korolev vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25551/05, 1. juuli 2010.....	86, 87, 91
<i>Kozacıoğlu vs. Türgi</i> [SK], nr 2334/03, 19. veebruar 2009.....	23

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Kozlova ja Smirnova vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 57381/00, ECHR 2001-XI.....	52
<i>Kotov vs. Venemaa</i> [SK], nr 54522/00, 3. aprill 2012.....	13, 49, 77
<i>Koumoutsea ja teised vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 56625/00, 13. detsember 2001.....	86
<i>Kroon ja teised vs. Madalmaad</i> , 27. oktoober 1994, A-sari nr 297-C.....	71
<i>Krušković vs. Horvaatia</i> , nr 46185/08, 21. juuni 2011.....	68
<i>Kudla vs. Poola</i> [SK], nr 30210/96, ECHR 2000-XI.....	22
<i>Kurić ja teised vs. Sloveenia</i> [SK], nr 26828/06, ECHR 2012.....	47, 49, 69
<i>Kurt vs. Türgi</i> , 25. mai 1998, aruanded 1998-III.....	18
<i>Kutzner vs. Saksamaa</i> , nr 46544/99, ECHR 2002-I.....	70
<i>Kwakyé-Nti ja Dufie vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31519/96, 7. november 2000.....	70
<i>Kök vs. Türgi</i> , nr 1855/02, 19. oktoober 2006.....	55
<i>König vs. Saksamaa</i> , 28. juuni 1978, A-sari nr 27.....	55
<i>Köpke vs. Saksamaa</i> , (vastuvõetavuse otsus), nr 420/07, 5. oktoober 2010.....	68
<i>Kübler vs. Saksamaa</i> , nr 32715/06, 13. jaanuar 2011.....	57
<i>Küpros vs. Türgi</i> [SK], nr 25781/94, ECHR 2001-IV.....	42, 45, 73
<i>Kyprianou vs. Küpros</i> [SK], nr 73797/01, ECHR 2005-XIII.....	61

—L—

<i>L. vs. Madalmaad</i> , nr 45582/99, ECHR 2004-IV.....	70
<i>L'Erablière A.S.B.L. vs. Belgia</i> , nr 49230/07, ECHR 2009.....	53, 55
<i>Labsi vs. Slovakkia</i> , nr 33809/08, 15. mai 2012.....	20
<i>Laduna vs. Slovakkia</i> , nr 31827/02, ECHR 2011.....	66
<i>Ladygin vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 35365/05, 30. august 2011.....	87, 92
<i>Laidin vs. Prantsusmaa</i> (nr 2), nr 39282/98, 7. jaanuar 2003.....	57
<i>Lambert vs. Prantsusmaa</i> , 24. august 1998, aruanded 1998-V.....	76
<i>Langborger vs. Rootsi</i> , 22. juuni 1989, A-sari nr 155.....	74
<i>Laska ja Lika vs. Albaania</i> , nr 12315/04 ja 17605/04, 20. aprill 2010.....	26
<i>Laskey, Jaggard ja Brown vs. Ühendkuningriik</i> , 19. veebruar 1997, aruanded 1997-I.....	66
<i>Łatak vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52070/08, 12. oktoober 2010.....	28
<i>Lauko vs. Slovakkia</i> , 2. september 1998, aruanded 1998-VI.....	62
<i>Le Calvez vs. Prantsusmaa</i> , 29. juuli 1998, aruanded 1998-V.....	54
<i>Le Compte, Van Leuven ja De Meyere vs. Belgia</i> , 23. juuni 1981, A-sari nr 43.....	53, 55
<i>Leander vs. Rootsi</i> , 26. märts 1987, A-sari nr 116.....	67
<i>Leandro Da Silva vs. Luksemburg</i> , nr 30273/07, 11. veebruar 2010.....	28
<i>Ledesne vs. Prantsusmaa</i> , nr 20264/92, komisjoni aruanne, 21. mai 1997.....	86
<i>Lederer vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 6213/03, ECHR 2006-VI.....	78
<i>Léger vs. Prantsusmaa</i> [SK] (kohtuasjade nimistust kustutamine), nr 19324/02, 30. märts 2009.....	17, 91
<i>Lehtinen vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 39076/97, ECHR 1999-VII.....	23
<i>Lenzing AG vs. Saksamaa</i> , nr 39025/97, 9. september 1998.....	45
<i>Leon ja Agnieszka Kania vs. Poola</i> , nr 12605/03, 21. juuli 2009.....	74
<i>Lepojić vs. Serbia</i> , nr 13909/05, 6. november 2007.....	48
<i>Levänen ja teised vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 34600/03, 11. aprill 2006.....	78
<i>Libert vs. Belgia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 44734/98, 8. juuli 2004.....	58
<i>Lienhardt vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 12139/10, 13. september 2011.....	25
<i>Liepājnieks vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37586/06, 2. november 2010.....	24
<i>Liga Portuguesa de Futebol Profissional vs. Portugal</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 49639/09, 3. aprill 2012.....	89, 92
<i>Lilly France vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 53892/00, 3. detsember 2002.....	62
<i>Loiseau vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46809/99, ECHR 2003-XII.....	57
<i>Loizidou vs. Türgi</i> (esialgsed vastuväited), 23. märts 1995, A-sari nr 310.....	12, 42, 45, 49
<i>Loizidou vs. Türgi</i> , 18. detsember 1996, aruanded 1996-VI.....	73
<i>Lopata vs. Venemaa</i> , nr 72250/01, 13. juuli 2010.....	18, 19
<i>Lopez Cifuentes vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18754/06, 7. juuli 2009.....	43, 44
<i>López Ostra vs. Hispaania</i> , 9. detsember 1994, A-sari nr 303-C.....	65, 69, 72, 74
<i>Losonci Rose ja Rose vs. Šveits</i> , nr 664/06, 9. november 2010.....	69
<i>Lowe vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 12486/07, 8. september 2009.....	35
<i>Luchaninova vs. Ukraina</i> , nr 16347/02, 9. juuni 2011.....	89
<i>Lukenda vs. Sloveenia</i> , nr 23032/02, ECHR 2005-X.....	28
<i>Luordo vs. Itaalia</i> , nr 32190/96, ECHR 2003-IX.....	76
<i>Lutz vs. Saksamaa</i> , 25. august 1987, A-sari nr 123.....	60, 62
<i>Löffler vs. Austria</i> , nr 30546/96, 3. oktoober 2000.....	64
<i>Lüdi vs. Šveits</i> , 15. juuni 1992, A-sari nr 238.....	68
<i>Lyons vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 15227/03, ECHR 2003-IX.....	52

—M—

<i>M. vs. Taani</i> , no. 17392/90, komisjoni otsus, 14. oktoober 1992, DR 73.....	46
<i>M. vs. Ühendkuningriik</i> , nr 13284/87, komisjoni otsus, 15. oktoober 1987, DR 54.....	39
<i>M.B. vs. Ühendkuningriik</i> , nr 22920/93, komisjoni otsus, 6. aprill 1994, DR 77-B.....	70
<i>M.K. vs. Prantsusmaa</i> , nr 19522/09, 18. aprill 2013.....	67
<i>M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka</i> [SK], nr 30696/09, 21. jaanuar 2011.....	27
<i>Maaouia vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 39652/98, ECHR 2000-X.....	58, 63
<i>Macedo da Costa vs. Luksemburg</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 26619/07, 5. juuni 2012.....	64
<i>Mackay ja BBC Šotimaa vs. Ühendkuningriik</i> , nr 10734/05, 7. detsember 2010.....	58
<i>Makharadze ja Sikharulidze vs. Georgia</i> , nr 35254/07, 22. november 2011.....	20
<i>Malhous vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 33071/96, ECHR 2000-XII.....	17, 78
<i>Malige vs. Prantsusmaa</i> , 23. september 1998, aruanded 1998-VII.....	62
<i>Malone vs. Ühendkuningriik</i> , 2. august 1984, A-sari nr 82.....	75, 76
<i>Maltzan ja teised vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 71916/01, 71917/01 ja 10260/02, ECHR 2005-V.....	76, 78
<i>Mamatkulov ja Askarov vs. Türgi</i> [SK], nr 46827/99 ja 46951/99, ECHR2005-I.....	12, 18, 19, 58
<i>Mann vs. Ühendkuningriik ja Portugal</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 360/10, 1. veebruar 2011.....	35
<i>Mannai vs. Itaalia</i> , nr 9961/10, 27. märts 2012.....	20
<i>Manoilescu ja Dobrescu vs. Rumeenia ja Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 60861/00, ECHR 2005-VI.....	43
<i>Manuel vs. Portugal</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 62341/00, 31. jaanuar 2002.....	36
<i>Marckx vs. Belgia</i> , 13. juuni 1979, A-sari nr 31.....	70, 72, 77
<i>Marckx vs. Belgia</i> , komisjoni aruanne 10. detsember 1977, B-sari nr 29.....	69
<i>Margareta ja Roger Andersson vs. Rootsi</i> , 25. veebruar 1992, A-sari nr 226-A.....	72, 75
<i>Marion vs. Prantsusmaa</i> , nr 30408/02, 20. detsember 2005.....	81
<i>Markovic ja teised vs. Itaalia</i> [SK], nr 1398/03, ECHR 2006-XIV.....	42, 54
<i>Martinez Martinez ja Pino Manzano vs. Hispaania</i> , nr 61654/08, 3. juuli 2012.....	74
<i>Maskhadova ja teised vs. Venemaa</i> , nr 18071/05, 6. juuni 2013.....	67
<i>Maslov vs. Austria</i> [SK], nr 1638/03, ECHR 2008.....	70
<i>Maslova ja Nalbandov vs. Venemaa</i> , nr 839/02, 24. jaanuar 2008.....	21
<i>Masson ja Van Zon vs. Madalmaad</i> , 28. september 1995, A-sari nr 327-A.....	54
<i>Massuero vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 58587/00, 1. aprill 2004.....	36
<i>Matoušek vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 9965/08, 29. märts 2011.....	88
<i>Matter vs. Slovakkia</i> , nr 31534/96, 5. juuli 1999.....	65
<i>Mathews vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 24833/94, ECHR 1999-I.....	44
<i>Matveyev vs. Venemaa</i> , nr 26601/02, 3. juuli 2008.....	51
<i>Matyjek vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38184/03, ECHR 2006-VII.....	63
<i>McCann ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , 27. september 1995, A-sari nr 324.....	14
<i>McCann vs. Ühendkuningriik</i> , nr 19009/04, 13. mai 2008.....	73
<i>McElhinney vs. Iirimaa ja Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 31253/96, 9. veebruar 2000.....	43
<i>McFarlane vs. Iirimaa</i> [SK], nr 31333/06, 10. september 2010.....	26, 28
<i>McFeeley ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , nr 8317/78, komisjoni otsus, 15. mai 1980, DR 20.....	40
<i>McGinley ja Egan vs. Ühendkuningriik</i> , 9. juuni 1998, aruanded 1998-III.....	67
<i>McKay-Kopecka vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45320/99, 19. september 2006.....	72
<i>McKerr vs. Ühendkuningriik</i> , nr 28883/95, ECHR 2001-III.....	14
<i>McLeod vs. Ühendkuningriik</i> , 23. september 1998, aruanded 1998-VII.....	69
<i>McMichael vs. Ühendkuningriik</i> , 24. veebruar 1995, A-sari nr 307-B.....	57
<i>McShane vs. Ühendkuningriik</i> , nr 43290/98, 28. mai 2002.....	18
<i>Medvedyev ja teised vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 3394/03, ECHR 2010.....	42
<i>Meftah ja teised vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 32911/96, 35237/97 ja 34595/97, ECHR 2002-VII.....	64
<i>Megadat.com SRL vs. Moldova</i> , nr 21151/04, ECHR 2008.....	78
<i>Mehmet Nuri Özen ja teised vs. Türgi</i> , nr 15672/08, ja teised, 11. jaanuar 2011.....	75, 76
<i>Mehmet Salih ja Abdülşamet Çakmak vs. Türgi</i> , nr 45630/99, 29. aprill 2004.....	74
<i>Melnik vs. Ukraina</i> , nr 72286/01, 28. märts 2006.....	38
<i>Meltex Ltd vs. Armeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37780/02, 27. mai 2008.....	48
<i>Menteş ja teised vs. Türgi</i> , 28. november 1997, aruanded 1997-VIII.....	65, 72
<i>Mentzen vs. Läti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 71074/01, ECHR 2004-XII.....	69, 80, 83
<i>Merger ja Cros vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 68864/01, 11. märts 2004.....	23
<i>Merit vs. Ukraina</i> , nr 66561/01, 30. märts 2004.....	26
<i>Messina vs. Itaalia</i> (no. 2), nr 25498/94, ECHR 2000-X.....	71
<i>Micallef vs. Malta</i> [SK], nr 17056/06, ECHR 2009.....	14, 15, 23, 58, 86
<i>Michalak vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 24549/03, 1. märts 2005.....	28
<i>Michaud vs. Prantsusmaa</i> , nr 12323/11, ECHR 2012.....	16, 44, 66
<i>Mieg de Boofzheim vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52938/99, ECHR 2002-X.....	62
<i>Migliore ja teised vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 58511/13, 59971/13 ja 59987/13, 12. November 2013.....	38, 39
<i>Mihova vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25000/07, 30. märts 2010.....	56

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTLINE KÄSIRAAMAT

<i>Mikolajová vs. Slovakkia</i> , nr 4479/03, 5. jaanuar 2011	26, 67
<i>Mikulić vs. Horvaatia</i> , nr 53176/99, ECHR 2002-I.....	68
<i>Mileva ja teised vs. Bulgaaria</i> , nr 43449/02 ja 21475/04, 25. november 2010	69
<i>Miroļubovs ja teised vs. Läti</i> , nr 798/05, 15. september 2009	37, 39, 40
<i>Miszczyński vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 23672/07, 8. veebruar 2011	38
<i>Moldovan ja teised vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 8229/04 et al., 15. veebruar 2011	36
<i>Mólka vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 56550/00, ECHR 2006-IV	67
<i>Monedero Angora vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 41138/05, ECHR 2008	63
<i>Monnat vs. Šveits</i> , nr 73604/01, ECHR 2006-X.....	14
<i>Monory vs. Rumeenia ja Ungari</i> , nr 71099/01, 5. aprill 2005	70
<i>Montcornet de Caumont vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 59290/00, ECHR 2003-VII.....	63
<i>Montera vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 64713/01, 9. juuli 2002	62
<i>Moon vs. Prantsusmaa</i> , nr 39973/03, 9. juuli 2009	17
<i>Mooren vs. Saksamaa [SK]</i> , nr 11364/03, 9. juuli 2009	27
<i>Moreira Barbosa vs. Portugal</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 65681/01, ECHR 2004-V	23, 30
<i>Moreno Gómez vs. Hispaania</i> , nr 4143/02, ECHR 2004-X.....	74
<i>Moretti ja Benedetti vs. Itaalia</i> , nr 16318/07, ECHR 2010-... (väljavõtted).....	41, 70
<i>Moskal vs. Poola</i> , nr 10373/05, 15. september 2009	79
<i>Moskovets vs. Venemaa</i> , nr 14370/03, 23. aprill 2009.....	17
<i>Mosley vs. Ühendkuningriik</i> , nr 48009/08, 10. mai 2011	66
<i>Mouillet vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 27521/04, 13. september 2007	61
<i>Moustaquim vs. Belgia</i> , 18. veebruar 1991, A-sari nr 193.....	71
<i>MPP Golub vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 6778/05, ECHR 2005-XI	23, 27
<i>Mrkić vs. Horvaatia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 7118/03, 8. juuni 2006.....	48
<i>Municipal Section of Antilly vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45129/98, ECHR 1999-VIII	13, 41
<i>Murray vs. Ühendkuningriik</i> , 28. oktoober 1994, A-sari nr 300-A	73
<i>Mustafa ja Armağan Akın vs. Türgi</i> , nr 4694/03, 6. aprill 2010	70, 71
<i>Mutlu vs. Türgi</i> , nr 8006/02, 10. oktoober 2006.....	74
<i>Mykhaylenko ja teised vs. Ukraina</i> , nr 35091/02 ja teised, ECHR 2004-XII.....	41

—N—

<i>N.K.M. vs. Ungari</i> , nr 66529/11, 14. mai 2013	78
<i>Nada vs. Šveits [SK]</i> , nr 10593/08, ECHR 2012	16, 43, 44, 69
<i>Nagovitsyn ja Nalgiyev vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 27451/09 ja 60650/09, 23. september 2010	28, 29
<i>Narinen vs. Soome</i> , nr 45027/98, 1. juuni 2004.....	75
<i>Nassau Verzekering Maatschappij N.V. vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 57602/09, 4. Oktoober 2011	15
<i>Naydyon vs. Ukraina</i> , nr 16474/03, 14. oktoober 2010	19
<i>Nekvedavicius vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46165/99, 19. juuni 2003	70
<i>Nencheva ja teised vs. Bulgaaria</i> , nr 48609/06, 18. juuni 2013	18
<i>Neves e Silva vs. Portugal</i> , 27. aprill 1989, A-sari nr 153-A	55
<i>Nicoleta Gheorghe vs. Rumeenia</i> , nr 23470/05, 3. aprill 2012	60, 62, 91
<i>Niemietz vs. Saksamaa</i> , 16. detsember 1992, A-sari nr 251-B	65, 66, 69, 72, 73, 75
<i>Nikolova ja Vandova vs. Bulgaaria</i> , nr 20688/04, 17. detsember 2013.....	61
<i>Nikula vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31611/96, 30. november 2000.....	24
<i>Nizomkhon Dzhurayev vs. Venemaa</i> , nr 31890/11, 3. oktoober 2013.....	20
<i>Nogolica vs. Horvaatia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 77784/01, ECHR 2002-VIII.....	27, 28
<i>Nolan ja K. vs. Venemaa</i> , nr 2512/04, 12. veebruar 2009	21
<i>Nold vs. Saksamaa</i> , nr 27250/02, 29. juuni 2006	38
<i>Norbert Sikorski vs. Poola</i> , nr 17599/05, 22. oktoober 2009.....	26
<i>Normann vs. Taani</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 44704/98, 14. juuni 2001	16
<i>Novinskiy vs. Venemaa</i> , nr 11982/02, 10. veebruar 2009	19
<i>Novoseletskiy vs. Ukraina</i> , nr 47148/99, ECHR 2005-II.....	74
<i>Nurmagomedov vs. Venemaa</i> , nr 30138/02, 7. juuni 2007	19, 63
<i>Nölkenbockhoff vs. Saksamaa</i> , 25. august 1987, A-sari nr 123	15
<i>Nylund vs. Soome</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 27110/95, ECHR 1999-VI	70

—O—

<i>O'Halloran ja Francis vs. Ühendkuningriik [SK]</i> , nr 15809/02 ja 25624/02, ECHR 2007-III	86
<i>OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos vs. Venemaa</i> , nr. 14902/04, 20. september 2011.....	36, 37
<i>Odièvre vs. Prantsusmaa [SK]</i> , nr 42326/98, ECHR 2003-III	68

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Oferta Plus SRL vs. Moldova</i> , nr 14385/04, 19. detsember 2006.....	19
<i>Ohlen vs. Taani</i> (kohtuasjade nimistust kustutamine), nr 63214/00, 24. veebruar 2005	17
<i>Olaechea Cahuas vs. Hispaania</i> , nr 24668/03, ECHR 2006-X.....	20
<i>Olbertz vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37592/97, ECHR 1999-V.....	78
<i>Olczak vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 30417/96, ECHR 2002-X	79
<i>Oleksandr Volkov vs. Ukraina</i> , nr 21722/11, ECHR 2013	61, 66
<i>Oleksy vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 1379/06, 16. juuni 2009	16
<i>Olujić vs. Horvaatia</i> , nr 22330/05, 5. veebruar 2009	57
<i>Omkarananda ja the Divine Light Zentrum vs. Šveits</i> , nr 8118/77, komisjoni otsus, 19.märts 1981,DR25	35
<i>Orlić vs. Horvaatia</i> , nr 48833/07, 21. juuni 2011.....	73
<i>Oršuš ja teised vs. Horvaatia</i> [SK], nr 15766/03, ECHR 2010	57
<i>Osman vs. Ühendkuningriik</i> , 28. oktoober 1998, aruanded 1998-VIII.....	54
<i>Osmanov ja Husseinov vs. Bulgaaria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 54178/00 ja 59901/00, 4. september 2003	16
<i>Otto vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 21425/06, ECHR 2009.....	31

—P—

<i>P. ja S. vs. Poola</i> , nr 57375/08, 30. oktoober 2012	66
<i>P.B. ja J.S. vs. Austria</i> , nr 18984/02, 22. juuli 2010.....	71
<i>P.G. ja J.H. vs. Ühendkuningriik</i> , nr 44787/98, ECHR 2001-IX.....	68, 75
<i>Paeffgen GmbH vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25379/04, 21688/05, 21722/05 ja 21770/05, 18. september 2007	77
<i>Paksas vs. Leedu</i> , nr 34932/04, 6. jaanuar 2011.....	24, 57, 62
<i>Paladi vs. Moldova</i> [SK], nr 39806/05, 10. märts 2009	19, 20
<i>Palić vs. Bosnia ja Hertsegoviina</i> , nr 4704/04, 15. veebruar 2011.....	49
<i>Panjeheighalehei vs. Taani</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 11230/07, 13. oktoober 2009.....	58
<i>Pannullo ja Forte vs. Prantsusmaa</i> , nr 37794/97, ECHR 2001-X	67
<i>Papachelas vs. Kreeka</i> [SK], nr 31423/96, ECHR 1999-II.....	31
<i>Papamichalopoulos ja teised vs. Kreeka</i> , 24. juuni 1993, A-sari nr 260-B	49
<i>Papon vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 344/04, ECHR 2005-XI.....	58
<i>Parizov vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia</i> , nr 14258/03, 7. veebruar 2008.....	28
<i>Paşa ja Erkan Erol vs. Türgi</i> , nr 51358/99, 12. detsember 2006.....	16
<i>Patera vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25326/03, 10. jaanuar 2006.....	36
<i>Pauger vs. Austria</i> , nr 24872/94, komisjoni otsus, 9. jaanuar 1995, DR 80-B	36
<i>Paul ja Audrey Edwards vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 46477/99, 7. juuni 2001.....	30
<i>Paulino Tomás vs. Portugal</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 58698/00, ECHR 2003-VIII.....	26
<i>Peck vs. Ühendkuningriik</i> , nr 44647/98, ECHR 2003-I.....	65, 68
<i>Peers vs. Kreeka</i> , nr 28524/95, ECHR 2001-III.....	18
<i>Pellegrin vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 28541/95, ECHR 1999-VIII	56
<i>Pellegriti vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 77363/01, 26. mai 2005	27
<i>Peñafiel Salgado vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 65964/01, 16. aprill 2002	52, 58, 63
<i>Peraldi vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 2096/05, 7. aprill 2009	22, 36
<i>Perez vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 47287/99, ECHR 2004-I.....	56
<i>Pperlala vs. Kreeka</i> , nr 17721/04, 22. veebruar 2007	81
<i>Peruzzo ja Martens vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 7841/08 ja 57900/12, 4. juuni 2013.....	67
<i>Petra vs. Rumeenia</i> , 23. september 1998, aruanded 1998-VII	19
<i>Petrina vs. Rumeenia</i> , nr 78060/01, 14. oktoober 2008.....	67
<i>Pfeifer vs. Austria</i> , nr 12556/03, 15. november 2007.....	67
<i>Philis vs. Kreeka</i> (no. 2), 27. juuni 1997, aruanded 1997-IV	55
<i>Philis vs. Kreeka</i> , nr 28970/95, komisjoni otsus, 17. oktoober 1996.....	39, 55
<i>Phillips vs. Ühendkuningriik</i> , nr 41087/98, ECHR 2001-VII.....	63
<i>Piechowicz vs. Poola</i> , nr 20071/07, 17. aprill 2012	71
<i>Pierre-Bloch vs. Prantsusmaa</i> , 21. oktoober 1997, aruanded 1997-VI.....	58, 62
<i>Piętka vs. Poola</i> , nr 34216/07, 16. oktoober 2012.....	88
<i>Pini ja teised vs. Rumeenia</i> , nr 78028/01 ja 78030/01, ECHR 2004-V	70
<i>Pisano vs. Itaalia</i> [SK] (kohtuasjade nimistust kustutamine), nr 36732/97, 24. oktoober 2002.....	17
<i>Pištorová vs. Tšehhi Vabariik</i> , nr 73578/01, 26. oktoober 2004.....	77
<i>Pla ja Puncernau vs. Andorra</i> , nr 69498/01, ECHR 2004-VIII	72, 81
<i>Plechanov vs. Poola</i> , nr 22279/04, 7. juuli 2009	77
<i>Płoski vs. Poola</i> , nr 26761/95, 12. november 2002	65
<i>POA ja teised vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 59253/11, 21. mai 2013	36, 37
<i>Pocius vs. Leedu</i> , nr 35601/04, 6. juuli 2010.....	57
<i>Polanco Torres ja Movilla Polanco vs. Hispaania</i> , nr 34147/06, 21. september 2010	15, 67
<i>Popov vs. Moldova</i> , nr 74153/01, 18. jaanuar 2005	39
<i>Poslu ja teised vs. Türgi</i> , nr 6162/04 et al., 8. juuni 2010	31

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Post vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 21727/08, 20. jaanuar 2009.....	18
<i>Poznanski ja teised vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 25101/05, 3. juuli 2007.....	38
<i>Powell ja Rayner vs. Ühendkuningriik</i> , 21. veebruar 1990, A-sari nr 172.....	74
<i>Predescu vs. Rumeenia</i> , nr 21447/03, 2. detsember 2008.....	38
<i>Predil Anstalt vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 31993/96, 14. märts 2002.....	27
<i>Prencipe vs. Monaco</i> , nr 43376/06, 16. juuli 2009.....	25
<i>Pressos Campania Naviera S.A. ja teised vs. Belgia</i> , 20. november 1995, A-sari nr 332.....	26, 27
<i>Pretty vs. Ühendkuningriik</i> , nr 2346/02, ECHR 2002-III.....	65, 68
<i>Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 47550/06, 7. Oktoober 2008.....	49
<i>Price vs. Ühendkuningriik</i> , nr 12402/86, komisjoni otsus, 9. märts 1988, DR 88.....	71
<i>Pridatchenko ja teised vs. Venemaa</i> , nr 2191/03, 3104/03, 16094/03 ja 24486/03, 21. juuni 2007.....	56
<i>Prokopovich vs. Venemaa</i> , nr 58255/02, ECHR 2004-XI.....	72
<i>Prystavka vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 21287/02, ECHR 2002-X.....	24
<i>Puchstein vs. Austria</i> , nr 20089/06, 28. jaanuar 2010.....	28
<i>Putistin vs. Ukraina</i> , nr 16882/03, 21. november 2013.....	67
<i>Putz vs. Austria</i> , 22. veebruar 1996, aruanded 1996-I.....	61

—Q—

<i>Quark Fishing Limited vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 15305/03, ECHR 2006-XIV.....	46
--	----

—R—

<i>R. vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 33506/05, 4. jaanuar 2007.....	63
<i>R.R. vs. Poola</i> , nr 27617/04, ECHR 2011.....	66
<i>Radio France ja teised vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 53984/00, ECHR 2003-X.....	13, 26
<i>Raimondo vs. Itaalia</i> , 22. veebruar 1994, A-sari nr 281-A.....	17, 63
<i>Rambus Inc. vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 40382/04, 16. juuni 2009.....	44
<i>Ramsahai ja teised vs. Madalmaad</i> [SK], nr 52391/99, ECHR 2007-II.....	14
<i>Raninen vs. Soome</i> , 16. detsember 1997, aruanded 1997-VIII.....	66
<i>Rantsev vs. Küpros ja Venemaa</i> , nr 25965/04, ECHR 2010.....	45
<i>Rasmussen vs. Taani</i> , 28. november 1984, A-sari nr 87.....	68
<i>Ravnsborg vs. Rootsi</i> , 23. märts 1994, A-sari nr 283-B.....	61
<i>Refah Partisi (Heaolu Erakond) ja teised vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 41340/98, 41342/98, 41343/98 ja 41344/98, 3. oktoober 2000.....	58, 62
<i>Řehák vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 67208/01, 18. mai 2004.....	38
<i>Reinprecht vs. Austria</i> , nr 67175/01, ECHR 2005-XII.....	65
<i>Reklos ja Davourlis vs. Kreeka</i> , nr 1234/05, 15. jaanuar 2009.....	67
<i>Rezgui vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 49859/99, ECHR 2000-XI.....	24
<i>Revel ja Mora vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 171/03, 15. november 2005.....	53
<i>Rhazali ja teised vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37568/09, 10. aprill 2012.....	25
<i>Riad ja Idiab vs. Belgia</i> , nr 29787/03 ja 29810/03, 24. jaanuar 2008.....	23
<i>Riener vs. Bulgaaria</i> , nr 46343/99, 23. mai 2006.....	36
<i>Rinck vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 18774/09, 19. oktoober 2010.....	86, 87, 91
<i>Ringeisen vs. Austria</i> , 16. juuli 1971, A-sari nr 13.....	23, 55
<i>Rizi vs. Albaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 49201/06, 8. november 2011.....	59
<i>Robert Lesjak vs. Sloveenia</i> , nr 33946/03, 21. juuli 2009.....	28
<i>Roche vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 32555/96, ECHR 2005-X.....	54, 55
<i>Romańczyk vs. Prantsusmaa</i> , nr 7618/05, 18. november 2010.....	59
<i>Rosenzweig ja Bonded Warehouses Ltd vs. Poola</i> , no. 51728/99, 28. juuli 2005.....	78
<i>Rossi ja teised vs. Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 55185/08 ja teised, 16. detsember 2008.....	16
<i>Rotaru vs. Rumeenia</i> [SK], nr 28341/95, ECHR 2000-.....	67
<i>RTBF vs. Belgia</i> , nr 50084/06, 29. märts 2011.....	59
<i>Rudzińska vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45223/99, ECHR 1999-VI.....	79
<i>Ruiz-Mateos vs. Hispaania</i> , 23. juuni 1993, A-sari nr 262.....	57
<i>Ryabov vs. Venemaa</i> , nr 3896/04, 31. jaanuar 2008.....	19
<i>Ryabykh vs. Venemaa</i> , nr 52854/99, ECHR 2003-IX.....	79

—S—

<i>S. ja Marper vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 30562/04 ja 30566/04, 4. detsember 2008	67, 68, 83
<i>S.H. ja teised vs. Austria</i> , nr 57813/00, 1. aprill 2010	69
<i>S.P., D.P. ja A.T. vs. Ühendkuningriik</i> , nr 23715/96, komisjoni otsus, 20. mai 1996	18
<i>Sabanchiyeva ja teised vs. Venemaa</i> , nr 38450/05, ECHR 2013	67
<i>Sablon vs. Belgia</i> , nr 36445/97, 10. aprill 2001	59
<i>Sabri Güneş vs. Türgi</i> [SK], nr 27396/06, 29. juuni 2012	29, 30, 32
<i>Saccoccia vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 69917/01, 5. juuli 2007	59, 64
<i>Sadak vs. Türgi</i> , nr 25142/94 ja 27099/95, 8. aprill 2004	36
<i>Saghinadze ja teised vs. Gruusia</i> , nr 18768/05, 27. mai 2010	23, 26, 76
<i>Şahmo vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37415/97, 1. aprill 2003	30
<i>Saint-Paul Luxembourg S.A. vs. Luksemburg</i> , nr 26419/10, 18. aprill 2013	73
<i>Sakellaropoulos vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38110/08, 6. jaanuar 2011	57
<i>Sakhnovskiy vs. Venemaa</i> [SK], nr 21272/03, 2. november 2010	26
<i>Salabiaku vs. Prantsusmaa</i> , 7. oktoober 1988, A-sari nr 141-A	62
<i>Salduz vs. Türgi</i> [SK], nr 36391/02, ECHR 2008	63
<i>Salesi vs. Itaalia</i> , 26. veebruar 1993, A-sari nr 257-E	56
<i>Salman vs. Türgi</i> [SK], nr 21986/93, ECHR 2000-VII	14
<i>Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 48107/99, 25. mai 2004	33
<i>Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish vs. Rumeenia</i> , nr 48107/99, 12. jaanuar 2010	55
<i>San Leonard Band Club vs. Malta</i> , nr 77562/01, ECHR 2004 IX	59
<i>Sánchez Ramirez vs. Prantsusmaa</i> , nr 48787/99, komisjoni otsus, 24. juuni 1996, DR 86-B	42
<i>Sancho Cruz ja teised vs. Portugal</i> , nr 8851/07 ja teised, 18. jaanuar 2011	88
<i>Şandru ja teised vs. Rumeenia</i> , nr 22465/03, 8. detsember 2009	50
<i>Sanles Sanles vs. Hispaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 48335/99, ECHR 2000-XI	15
<i>Sapeyan vs. Armeenia</i> , nr 35738/03, 13. jaanuar 2009	30
<i>Sargsyan vs. Aserbaidžaan</i> (vastuvõetavuse otsus) [GC], nr 40167/06, 14. detsember 2011	33
<i>Savino ja teised vs. Itaalia</i> , nr 17214/05, 20329/05 ja 42113/04, 28. aprill 2009	57
<i>Savridin Dzhurayev vs. Venemaa</i> , nr 71386/10, ECHR 2013	20
<i>Savu vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 29218/05, 11. oktoober 2011	89, 91
<i>Scavuzzo-Hager ja teised vs. Šveits</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 41773/98, 30. november 2004	26
<i>Schalk ja Kopf vs. Austria</i> , nr 30141/04, ECHR 2010	71
<i>Schmautzer vs. Austria</i> , 23. oktoober 1995, A-sari nr 328-A	62
<i>Schouten ja Meldrum vs. Madalmaad</i> , 9. detsember 1994, A-sari nr 304	56
<i>Schwizgebel vs. Šveits</i> , nr 25762/07, ECHR 2010	66
<i>Sciacca vs. Itaalia</i> , nr 50774/99, ECHR 2005-I	67
<i>Scoppola vs. Itaalia (nr 2)</i> [SK], nr 10249/03, 17. september 2009	26, 27, 32
<i>Scordino vs. Itaalia (nr 1)</i> [SK], nr 36813/97, ECHR 2006-V	16, 26, 28, 80
<i>Scozzari ja Giunta vs. Itaalia</i> [SK], nr 39221/98 ja 41963/98, ECHR 2000-VIII	13
<i>Sđruzni Jihoceske Matky vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 19101/03, 10. juuli 2006	53
<i>Sejdić ja Finci vs. Bosnia ja Hertsegoviina</i> [SK], nr 27996/06 ja 34836/06, CEDH 2009	16, 41, 45
<i>Sejdicovic vs. Itaalia</i> [SK], nr 56581/00, ECHR 2006-II	24, 25, 26
<i>Selçuk ja Asker vs. Türgi</i> , 24. aprill 1998, aruanded 1998-II	73
<i>Selmouni vs. Prantsusmaa</i> [SK], nr 25803/94, ECHR 1999-V	22, 26
<i>Senator Lines GmbH vs. 15 ELi liikmesriiki</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 56672/00, ECHR 2004-IV	15
<i>Sergey Zolotoukhin vs. Venemaa</i> [SK], nr 14939/03, ECHR 2009	17
<i>Şerife Yiğit vs. Türgi</i> [SK], nr 3976/05, 2. november 2010	71
<i>Shamayev ja teised vs. Gruusia ja Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 36378/02, 16. september 2003	35
<i>Shamayev ja teised vs. Gruusia ja Venemaa</i> , nr 36378/02, ECHR 2005-III	21, 35
<i>Shefer vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45175/04, 13. märts 2012	86, 87, 88
<i>Shevanova vs. Läti</i> (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], nr 58822/00, 7. detsember 2007	17
<i>Shimovolos vs. Venemaa</i> , nr 30194/09, 21. juuni 2011	68
<i>Sidabras ja Džiautas vs. Leedu</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 55480/00 ja 59330/00, 1. juuli 2003	63
<i>Sidabras ja Džiautas vs. Leedu</i> , nr 55480/00 ja 59330/00, ECHR 2004-VIII	66, 67
<i>Sigalas vs. Kreeka</i> , nr 19754/02, 22. september 2005	56
<i>Siliadin vs. Prantsusmaa</i> , nr 73316/01, ECHR 2005-VII	14, 43
<i>Silickienė vs. Leedu</i> , nr 20496/02, 10. aprill 2012	64
<i>Silver ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , 25. märts 1983, A-sari nr 61	75
<i>Simitzi-Papachristou ja teised vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 50634/11 et al, 5. november 2013	39
<i>Sindicatul Păstorul cel Bun vs. Rumeenia</i> [SK], nr 2330/09, ECHR 2013	34
<i>Sisojeva ja teised vs. Läti</i> (kohtuasjade nimistust kustutamine) [SK], nr 60654/00, ECHR 2007-I	17, 19, 81
<i>Skorobogatykh vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37966/02, 8. juuni 2006	53
<i>Slavgorodski vs. Eesti</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 37043/97, ECHR 1999-II	26
<i>Slaviček vs. Horvaatia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 20862/02, 4. juuli 2002	26
<i>Slivenko ja teised vs. Läti</i> [SK] (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 48321/99, ECHR 2002-II	77

VASTUVÕETAVUSE KRITERIUMITE PRAKTILINE KÄSIRAAMAT

<i>Slivenko vs. Läti</i> [SK], nr 48321/99, ECHR 2003-X	70
<i>Smirnov vs. Venemaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 14085/04, 6. juuli 2006	24, 58
<i>Smirnova vs. Venemaa</i> , nr 46133/99 ja 48183/99, ECHR 2003-IX	68
<i>Société Colas Est ja teised vs. Prantsusmaa</i> , nr 37971/97, ECHR 2002-III	73
<i>Soering vs. Ühendkuningriik</i> , 7. juuli 1989, A-sari nr 161	15, 42
<i>Solmaz vs. Türgi</i> , nr 27561/02, 16. jaanuar 2007	33
<i>Sovtransavto Holding vs. Ukraina</i> , nr 48553/99, ECHR 2002-VII	79
<i>Sporrong ja Lönnroth vs. Rootsi</i> , 23. september 1982, A-sari nr 52	53, 55
<i>Szabó vs. Rootsi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 28578/03, ECHR 2006-VIII	64
<i>Szott-Medyńska vs. Poola</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 47414/99, 9. oktoober 2003	24
<i>Szűcs vs. Austria</i> , 24. november 1997, aruanded 1997-VII	54
<i>Stamoulakatos vs. Kreeka (nr 1)</i> , 26. oktoober 1993, A-sari nr 271	47, 48
<i>Stamoulakatos vs. Ühendkuningriik</i> , nr 27567/95, komisjoni otsus, 9. aprill 1997	38
<i>Stanev vs. Bulgaaria</i> [SK], nr 36760/06, ECHR 2012	54
<i>Star Cate Epilekta Gevmata ja teised vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 54111/07, 6. juuli 2010	82
<i>State Holding Company Luganskvugillya vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 23938/05, 27. jaanuar 2009	13
<i>Stec ja teised vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus) [SK], nr 65731/01 ja 65900/01, ECHR 2005-X	77, 79
<i>Steel ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , 23. september 1998, aruanded 1998-VII	64
<i>Stefanescu vs. Rumeenia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 11774/04, 12 aprill 2011	87, 92
<i>Stegarescu ja Bahrain vs. Portugal</i> , nr 46194/06, 6. aprill 2010	57
<i>Steininger vs. Austria</i> , nr 21539/07, 17. aprill 2012	62
<i>Stephens vs. Küpros, Türgi ja ÜRO</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 45267/06, 11. detsember 2008	41, 42
<i>Stephens vs. Malta (nr 1)</i> , nr 11956/07, 21. aprill 2009	42, 43
<i>Stjerna vs. Soome</i> , 25. november 1994, A-sari nr 299-B	65
<i>Stojkovic vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia</i> , nr 14818/02, 8. november 2007	17
<i>Stoll vs. Šveits</i> [SK], nr 69698/01, ECHR 2007-V	83
<i>Stran Greek Refineriēs ja Stratis Andreadis vs. Kreeka</i> , 9. detsember 1994, A-sari nr 301-B	77
<i>Stukus ja teised vs. Poola</i> , nr 12534/03, 1. aprill 2008	14
<i>Suküt vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 59773/00, 11. september 2007	58, 61
<i>Surugiu vs. Rumeenia</i> , nr 48995/99, 20. aprill 2004	73, 74
<i>Söderman vs. Rootsi</i> [SK], nr 5786/08, ECHR 2013	43, 67
<i>Sürmeli vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 75529/01, 29. aprill 2004	35
<i>Sürmeli vs. Saksamaa</i> [SK], nr 75529/01, ECHR 2006-VII	26, 27

—Š—

<i>Šikić vs. Horvaatia</i> , nr 9143/08, 15. juuli 2010	57
<i>Šilih vs. Sloveenia</i> [SK], nr 71463/01, 9. aprill 2009	47, 49, 50
<i>Šitić vs. Horvaatia</i> , nr 29660/03, 8. november 2007	61
<i>Šumbera vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 48228/08, 21. veebruar 2012	88, 92

—Z—

<i>Z. ja teised vs. Ühendkuningriik</i> [SK], nr 29392/95, ECHR 2001-V	54
<i>Z. vs. Soome</i> , 25. veebruar 1997, aruanded 1997-I	67
<i>Zaicevs vs. Läti</i> , nr 65022/01, 31. juuli 2007	61
<i>Zalli vs. Albaania</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 52531/07, 8. veebruar 2011	57
<i>Zana vs. Türgi</i> , 25. november 1997, aruanded 1997-VII	48
<i>Zander vs. Rootsi</i> , 25. november 1993, A-sari nr 279-B	53
<i>Zapletal vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 12720/06, 30. november 2010	53
<i>Zastava It Turs vs. Serbia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 24922/12, 9. aprill 2013	13
<i>Zehentner vs. Austria</i> , nr 20082/02, 16. juuli 2009	13
<i>Zehnalová ja Zehnal vs. Tšehhi Vabariik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 38621/97, ECHR 2002-V	67
<i>Zhigalev vs. Venemaa</i> , nr 54891/00, 6. juuli 2006	77
<i>Ziętal vs. Poola</i> , nr 64972/01, 12. mai 2009	14
<i>Znamenskaya vs. Venemaa</i> , nr 77785/01, 2. juuni 2005	71
<i>Zorica Jovanović vs. Serbia</i> , nr 21794/08, ECHR 2013	70
<i>Zwinkels vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 16593/10, 9. oktoober 2012	89

—Ž—

<i>Živić vs. Serbia</i> , nr 37204/08, 13. september 2011	88, 91
---	--------

—T—

<i>Tahsin Acar vs. Türgi</i> [SK], nr 26307/95, ECHR 2004-III	20
<i>Tănase vs. Moldova</i> [SK], nr 7/08, ECHR 2010	14, 16, 24, 26, 52
<i>Tanrikulu vs. Türgi</i> [SK], nr 23763/94, ECHR 1999-IV	18
<i>Taşkın ja teised vs. Türgi</i> , nr 46117/99, ECHR 2004-X	53, 57
<i>Tătar vs. Rumeenia</i> , nr 67021/01, 27. jaanuar 2009	69
<i>Taylor-Sabori vs. Ühendkuningriik</i> , nr 47114/99, 22. oktoober 2002	75
<i>Techniki Olympiaki A.E. vs. Kreeka</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 40547/10, 1. oktoober 2013	28
<i>Ternovszky vs. Ungari</i> , nr 67545/09, 14. detsember 2010	66
<i>The Holy Monasteries vs. Kreeka</i> , 9. detsember 1994, A-sari nr 301-A	13
<i>Thévenon vs. Prantsusmaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 2476/02, ECHR 2006-III	17
<i>Tinnelly & Sons Ltd ja teised ning McElduff ja teised vs. Ühendkuningriik</i> , 10. juuli 1998, aruanded 1998-IV. 80	56
<i>Todorov vs. Bulgaaria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 65850/01, 13. mai 2008	79
<i>Topčić-Rosenberg vs. Horvaatia</i> , nr 19391/11, 14. november 2013	70
<i>Torri vs. Itaalia</i> , 1. juuli 1997, aruanded 1997-IV	59
<i>Transpetrol, a.s., vs. Slovakkia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 28502/08, 15. november 2011	13
<i>Tre Traktörer Aktiebolag vs. Rootsi</i> , 7. juuli 1989, A-sari nr 159	55, 78
<i>Treska vs. Albaania ja Itaalia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 26937/04, ECHR 2006-XI	43
<i>Trofimchuk vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 4241/03, 31. mai 2005	85
<i>Trubnikov vs. Venemaa</i> , nr 49790/99, 5. juuli 2005	21
<i>Tucka vs. Ühendkuningriik (nr 1)</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 34586/10, 18. jaanuar 2011	30
<i>Tuna vs. Türgi</i> , nr 22339/03, 19. jaanuar 2010	50
<i>Turgut ja teised vs. Türgi</i> , nr 1411/03, 8. juuli 2008	48
<i>Tyrer vs. Ühendkuningriik</i> , 25. aprill 1978, A-sari nr 26	46, 90
<i>Tysiāc vs. Poola</i> , nr 5410/03, ECHR 2007-I	66

—U—

<i>Ukraine-Tyumen vs. Ukraina</i> , nr 22603/02, 22. november 2007	13
<i>Ulyanov vs. Ukraina</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 16472/04, 5. oktoober 2010	53
<i>Unédic vs. Prantsusmaa</i> , nr 20153/04, 18. detsember 2008	13
<i>Uzun vs. Saksamaa</i> , nr 35623/05, ECHR 2010	68
<i>Užkauskas vs. Leedu</i> , nr 16965/04, 6. juuli 2010	57

—V—

<i>V.C. vs. Slovakkia</i> , nr 18968/07, ECHR 2011	65
<i>Vallianatos ja teised vs. Kreeka</i> [SK], nr 29381/09 ja 32684/09, ECHR 2013	12, 14, 71
<i>Van Colle vs. Ühendkuningriik</i> , nr 7678/09, 13. november 2012	14
<i>Van der Heijden vs. Madalmaad</i> [SK], nr 42857/05, 3. aprill 2012	71
<i>Van der Putten vs. Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 15909/13, 27. august 2013	89
<i>Van der Tang vs. Hispaania</i> , 13. juuli 1995, A-sari nr 321	13
<i>Van der Ven vs. Madalmaad</i> , no. 50901/99, ECHR 2003-II	71
<i>Van Droogenbroeck vs. Belgia</i> , 24. juuni 1982, A-sari nr 50	54
<i>Van Marle ja teised vs. Madalmaad</i> , 26. juuni 1986, A-sari nr 101	78
<i>Van Velden vs. Madalmaad</i> , nr 30666/08, 19. juuli 2011	90
<i>Van Vondel vs. Madalmaad</i> , nr 38258/03, 25. oktoober 2007	76
<i>Vanyan vs. Venemaa</i> , nr 53203/99, 15. detsember 2005	64
<i>Varbanov vs. Bulgaaria</i> , nr 31365/96, ECHR 2000-X	38
<i>Varnava ja teised vs. Türgi</i> [SK], nr 16064/90 ja teised, ECHR 2009	14, 29, 31, 33, 35, 47, 48, 49, 80
<i>Vartic vs. Rumeenia (no. 2)</i> , nr 14150/08, 17. detsember 2013	90

VASTUVÕETAVUSE KRITEERIUMITE PRAKTLINE KÄSIRAAMAT

<i>Vasilchenko vs. Venemaa</i> , nr 34784/02, 23. september 2010	57, 87, 91
<i>Vasiliy Ivashchenko vs. Ukraina</i> , nr 760/03, 26. juuli 2012	19
<i>Vasilkoski ja teised vs. endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia</i> , nr 28169/08, 28. oktoober 2010	26
<i>Vassilios Athanasiou ja teised vs. Kreeka</i> , nr 50973/08, 21. detsember 2010	28
<i>Veeber vs. Eesti (nr 1)</i> , nr 37571/97, 7. november 2002	48
<i>Velikova vs. Bulgaaria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 41488/98, ECHR 1999-V	14, 17
<i>Velikova vs. Bulgaaria</i> , nr 41488/98, ECHR 2000-VI	18
<i>Vera Fernández-Huidobro vs. Hispaania</i> , nr 74181/01, 6. jaanuar 2010	63
<i>Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) vs. Šveits (nr 2)</i> [SK], nr 32772/02, ECHR 2009	23, 35, 52, 59
<i>Veriter vs. Prantsusmaa</i> , nr 31508/07, 14. oktoober 2010	25, 26
<i>Verlagsgruppe News GmbH vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 62763/00, 16. jaanuar 2003	58
<i>Vernillo vs. Prantsusmaa</i> , 20. veebruar 1991, A-sari nr 198	26
<i>Wieser ja Bicos Beteiligungen GmbH vs. Austria</i> , nr 74336/01, ECHR 2007-IV	75
<i>Vijayanathan ja Pusparajah vs. Prantsusmaa</i> , 27. august 1992, A-sari nr 241-B	15
<i>Vilho Eskelinen ja teised vs. Soome</i> [SK], nr 63235/00, ECHR 2007-II	56, 58, 77
<i>Vilnes ja teised vs. Norra</i> , nr 52806/09 ja 22703/10, 5. detsember 2013	67
<i>Vistiņš ja Perepjolkins vs. Läti</i> [SK], nr 71243/01, 25. oktoober 2012	85
<i>Vladimir Romanov vs. Venemaa</i> , nr 41461/02, 24. juuli 2008	23
<i>Voggenreiter vs. Saksamaa</i> , nr 47169/99, ECHR 2004-I	23, 56
<i>Vojnović vs. Horvaatia</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 4819/10, 26. juuni 2012	35
<i>Von Hannover vs. Saksamaa (no. 2)</i> [SK], nr 40660/08 ja 60641/08, ECHR 2012	67
<i>Von Hannover vs. Saksamaa</i> , nr 59320/00, ECHR 2004-VI	67

—W—

<i>Waite ja Kennedy vs. Saksamaa</i> [SK], nr 26083/94, ECHR 1999-I	44
<i>Wakefield vs. Ühendkuningriik</i> , nr 15817/89, komisjoni otsus, 1. oktoober 1990, DR 66	71
<i>Weber ja Saravia vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 54934/00, ECHR 2006-XI	42, 46, 67
<i>Weber vs. Šveits</i> , 22. mai 1990, A-sari nr 177	61
<i>Welch vs. Ühendkuningriik</i> , 9. veebruar 1995, A-sari nr 307-A	65
<i>Wendenburg ja teised vs. Saksamaa</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 71630/01, ECHR 2003-II	78
<i>Wieser ja Bicos Beteiligungen GmbH vs. Austria</i> , nr 74336/01, ECHR 2007-IV	75
<i>Williams vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 32567/06, 17. veebruar 2009	24, 30
<i>Winterstein ja teised vs. Prantsusmaa</i> , nr 27013/07, 17. oktoober 2013	73
<i>Wisse vs. Prantsusmaa</i> , nr 71611/01, 20. detsember 2005	76
<i>Worm vs. Austria</i> , 29. august 1997, aruanded 1997-V	30
<i>Worwa vs. Poola</i> , nr 26624/95, ECHR 2003-XI	65
<i>Woś vs. Poola</i> , nr 22860/02, ECHR 2006-VII	56

—Ö—

<i>Öcalan vs. Türgi</i> [SK], nr 46221/99, ECHR 2005-IV	42
<i>Öcalan vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 5980/07, 6. juuli 2010	64
<i>Ölmez vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 39464/98, 1. veebruar 2005	31
<i>Öneryıldız vs. Türgi</i> [SK], nr 48939/99, ECHR 2004-XII	74, 76
<i>Österreichischer Rundfunk vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 57597/00, 25. mai 2004	13
<i>Özpınar vs. Türgi</i> , nr 20999/04, 19. oktoober 2010	66
<i>Öztürk vs. Saksamaa</i> , 21. veebruar 1984, A-sari nr 73	60

—Ü—

<i>Ülke vs. Türgi</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 39437/98, 1. juuni 2004	31
<i>Üner vs. Madalmaad</i> [SK], nr 46410/99, ECHR 2006-XII	69

—X—

<i>X ja teised vs. Austria</i> [SK], nr 19010/07, ECHR 2013.....	71
<i>X ja Y vs. Madalmaad</i> , nr 8962/80, komisjoni otsus, 13. mai 1982, DR 28	65
<i>X vs. Belgia ja Madalmaad</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 6482/74, komisjoni otsus, 10. juuli 1975, DR	70
<i>X vs. Itaalia</i> , nr 6323/73, komisjoni otsus, 4. märts 1976, DR 3	47
<i>X vs. Prantsusmaa</i> , 31. märts 1992, A-sari nr 234-C	17, 56
<i>X vs. Saksamaa</i> , nr 7462/76, komisjoni otsus, 7. märts 1977, DR 9.....	51
<i>X vs. Soome</i> , nr 34806/04, ECHR 2012.....	65
<i>X vs. Ühendkuningriik</i> , nr 7308/75, komisjoni otsus, 12. oktoober 1978, DR 16.....	75
<i>X, Y ja Z vs. Ühendkuningriik</i> , 22. aprill 1997, aruanded 1997-II.....	69
<i>X vs. Prantsusmaa</i> , nr 9993/82, komisjoni otsus, 5. oktoober 1982, DR 31.....	70
<i>X vs. Ühendkuningriik</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 8206/78, komisjoni otsus, 10. juuli 1981, DR 25.....	35
<i>X vs. Madalmaad</i> , nr 7230/75, komisjoni otsus, 4. oktoober 1976, DR 7	51
<i>X vs. Prantsusmaa</i> , nr 9587/81, komisjoni otsus, 13. detsember 1982, DR 29	47
<i>X vs. Saksamaa</i> , nr 1611/62, komisjoni otsus, 25. september 1965.....	46
<i>X vs. Ühendkuningriik</i> , nr 6956/75, komisjoni otsus, 10. detsember 1967, DR 8.....	41
<i>Xenides-Arestis vs. Türgi</i> , nr 46347/99, 22. detsember 2005	28

—Y—

<i>Y.F. vs. Türgi</i> , nr 24209/94, ECHR 2003-IX.....	18, 65
<i>Yaşa vs. Türgi</i> , 2. september 1998, aruanded 1998-VI.....	14
<i>Yatsenko vs. Ukraina</i> , nr 75345/01, 16. veebruar 2012	50
<i>Yepishin vs. Venemaa</i> , nr 591/07, 27. juuni 2013.....	19
<i>Yildirim vs. Austria</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 34308/96, 19. oktoober 1999.....	68
<i>Yonghong vs. Portugal</i> (vastuvõetavuse otsus), nr 50887/99, ECHR 1999-IX	46
<i>Yordanova ja teised vs. Bulgaaria</i> , nr 25446/06, 24. aprill 2012	73
<i>Yorgiyadis vs. Türgi</i> , nr 48057/99, 19. oktoober 2004	47
<i>Yurttas vs. Türgi</i> , nr 25143/94 ja 27098/95, 27. mai 2004	36